אלטרנטיבה למדינה פסיכוטית

Alternative to a Psychotic State

למעדיפים נאמנות לאנושיות על פני כל נאמנות אחרת.

.

מותר להעתיק, לשכפל, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, או להפיץ ספר זה, או קטעים ממנו, בכל צורה ובכל אמצעי, אלקטרוני, אופטי, או מכני, לרבות צילום והקלטה, ללא אישור בכתב ממישהו, בתנאי שהדבר אינו למטרות רווח, ואינו מסלף את רוח הדברים.

אפשר להזמין את הספר מ: HYPERLINK
mailto:aki_orr@netvision.net.il
aki_orr@netvision.net.il

תוכן

3 **הקדמה כללית.**

פסיכוזת "הזהות היהודית" של החילונים

8 ישראליות כפיתרון לתסביך הזהות היהודית.
21 זהות יהודית בישראל.
34 ציונות חילונית מול ציונות דתית לאחר רצח רבין.
43 מתעה נבוכים (מאה שנות ציונות).
64 מדינה משותפת, חילונית ודמוקרטית.

פסיכוזת ה"רוחניות" של הדתיים
66 רוחניות (מחדל החילוניות).
70 רוחניות (עיקרים).
71 סגידה היא השתעבדות רוחנית.
72 חמש דברות.

פסיכוזת ה"דמוקרטיה" של משטר הנציגים
74 הצהרת הדמוקרטיה הישירה.
84 ביקורת ההצהרה ותשובות לביקורת.
92 אוטונרכיה.
112 תשובות לביקורת האוטונרכיה.
172 מאנרכיזם לאוטונרכיזם.

פסיכוזת ה"ביטחון" של חסידי הנשק האטומי
179 השימוש בשואה לצורכי סחטנות פוליטית.
181 הקונספציה האטומית המוטעית של כל ממשלות ישראל.
184 מרדכי וענונו ומדיניות הגרעין הישראלית.
187 מיהו דמוקרט ?
188 שתי פצצות ו שלוש דקות.
189 מה עדיף, איום או פירוז?
190 מדיניות הגרעין של הודו ושל ישראל.
191 הודו, למדי מגנדי, לא מטרומן!
193 שתי פצצות מימן יכולות לחסל את ישראל

194 הירושימה? את מי בכלל היא מעניינת בישראל?
197 סיכום: חלופה למדינה פסיכוטית.

הקדמה

"נקביל פני גואל ציון, נקביל פניו: יהי דמנו מרבד אדום ברחובות, ועל מרבד זה מוחותינו כשושנים הלבנות". **כתב אברהם שטרן, מנהיג לח"י, בשירו "חיים אנחנו במחתרת". ("ספר השירים של אברהם שטרן", הוצאת "סולם", 1950, ע' 1)**
דימוי מוחות שפוכים לשושנים לבנות המקבלות פני "גואל ציון" הוא פסיכוטי אך ראש ממשלת ישראל לשעבר, יצחק שמיר, ורבים אחרים, מעריצים שיר זה ומחברו.

ב-29.10.1956 פלשה ישראל למצרים במבצע שתוכנן מראש עם בריטניה וצרפת. בן-גוריון הכחיש עד יום מותו שיתוף פעולה עם צרפת ובריטניה וטען שזו הייתה מלחמת "אין ברירה". הכחשה משך 17 שנה של עובדות שפורסמו, היא פסיכוטית.

3. ב-1970 הצהירה ראש הממשלה גולדה מאיר "אין עם פלסטיני" **והכחישה קיום של עם שחי 1300 שנים בעשרות ערים ומאות כפרים (שחלקם עומדים מתקופת התנ"ך).**
גם רוב הישראלים ב-19760 טענו ש"אין עם פלסטיני" למרות שראו פלסטינים יום יום. השקפה המתעלמת מעובדות שאדם נתקל בהן יום יום היא פסיכוטית.

4. ב-9 לאוקטובר 1973, ביום השלישי ל"מלחמת יום כיפור", לאחר שהשריון וחיל האוויר הישראלי נכשלו במאמציהם לבלום את פלישת הצבא המצרי לסיני, הודיע שר הביטחון משה דיין, לראש הממשלה גולדה מאיר, כי צה"ל אינו יכול למנוע "חורבן בית שלישי". בתגובה לכך הורתה גולדה לחמש את חיל האוויר בפצצות האטום הישראליות. דיין וגולדה חשבו שצבא מצרים עומד לכבוש את ישראל. לא עלה בדעתם שמטרת מצרים היא רק לשחרר את סיני שישראל כבשה ב-1967. התגוננות מפני איום הקיים בדמיון היא פסיכוטית.

5. כשמטוס נשיא מצרים, אנוואר סאדאת, נחת בישראל ב-11 לנובמבר 1977 וראש הממשלה מנחם בגין בא לקבל את פניו, כיוונו אנשי האבטחה הישראלים את נשקם לדלת המטוס נכונים לפתוח באש. הם חששו שהביקור הוא מזימה לרצוח את בגין

ובהיפתח דלת המטוס תתפרץ ממנו יחידת קומנדו מצרית שתפתח באש על בגין והאחמי"ם שבאו לשדה התעופה. כשהופיע נשיא מצרים בפתח המטוס לא האמינו ישראלים רבים למראה עיניהם. למרות הפרסום הרב שקדם לביקור התקשו רוב הישראלים להאמין שסאדאת אכן יופיע בישראל. מדוע? משום שחשיבתם עוצבה על ידי חינוך והסברה ממשלתית שיצרה דמוניזציה של הערבים. שנים רבות הפיצו בישראל מנהיגים, מורים, סופרים ועיתונאים, תמונת מציאות לפיה ישראל היא קורבן לאיבה ערבית הנובעת משנאת יהודים ולא מסיבות פוליטיות. ההסברה הרשמית בישראל מסתירה בשיטתיות את העובדה שהציונות גזלה את עצמאות הפלסטינים, נישלה רבים מאדמתם, הפכה כשליש מהם לפליטים, וזו הסיבה לאיבתם. היא טוענת כי ישראל היא קורבן חף מפשע לשנאה בלתי-הגיונית של הפלסטינים ומציגה את מאבקם נגד הכיבוש כסדרת פשעים פליליים.

זהו מדגם קטן של תיאורי מציאות פסיכוטים. הם פסיכוטיים מהסיבות הבאות:
הם נובעים מתסביך פסיכולוגי. (תסביך ה"זהות היהודית" של ציונים חילונים).
2. הם מתעלמים מעובדות הסותרות את הפסיכוזה.
3. הם מתגוננים מאיומים הקיימים בדמיונם בלבד.
הפוליטיקה - והמנטליות - הישראלית נגועה בעיוותים כאלה.

יש להבדיל בין פסיכוזות של מנהיגים לבין פסיכוזות של עמים. בן-גוריון, דיין, גולדה ושמיר, אינם חריגים. מנהיגים רבים לקו בהפרעות פסיכולוגיות. היטלר ומוסוליני היו מגלומנים, סטאלין וניקסון - פאראנוידים. פסיכוזות של מנהיגים גורמות עיוות בהיסטוריה אך פסיכוזות של עמים אינן "עיוות" ההיסטוריה אלא הן היסטוריה עצמה.

ספר זה דן בארבע פסיכוזות של ישראלים:
פ 1. פסיכוזת "הזהות היהודית" של ציונים חילונים.
2. פסיכוזת ה"רוחניות" של יהודים דתיים.
3. פסיכוזת ה"דמוקרטיה" של משטר הנציגים.
4. פסיכוזת ה"ביטחון" של חסידי הנשק הגרעיני.

פסיכוזת הזהות היהודית של ציונים חילונים באירופה הקימה את הציונות כדי לייסד מדינה שתהיה חילונית ויהודית. מדינה זו נועדה לשמש תחליף לאל בו חדלו להאמין ולהעניק להם זהות ומקלט. ניסיון זה נועד לכישלון משלוש סיבות: 1. חילוניות ויהדות סותרות זו את זו. 2. אין פתרון פוליטי לתסביך פסיכולוגי. 3.

השאיפה להחיל ריבונות יהודית על ארץ מאוכלסת בעם הפלסטיני הולידה סכסוך שהפך את ישראל למקום המסוכן ביותר ליהודים בעולם.
בלשונו של "אחד-העם": "מדינת היהודים" איננה הפתרון ל"צרת היהודים".

ספר זה הוא אוסף מאמרים והרצאות שנתן המחבר בין השנים 1995 ל- 2000 במקומות שונים בישראל (לכן חלק מהנאמר חוזר על עצמו ועם הקורא הסליחה) המאמרים דנים במניעים פסיכולוגים בפוליטיקה. זה מנוגד לגישה הנפוצה המזלזלת במניעים פסיכולוגים בפוליטיקה ורואה בכלכלה מניע עיקרי. האדם נתפס כישות שמניעיה כלכליים והפוליטיקה כנובעת "בסופו של דבר" ממניעים כלכליים. לגישה כזאת יש "שטחים מתים" בהבנת המציאות הפוליטית. היא לא חזתה מראש השתתפות נלהבת של מיליונים במהפכה הדתית באיראן ב-1979 או במהפכה התרבותית בסין בשנות ה- 60' וגם לא את השביתה הגדולה ביותר בהיסטוריה במאי 1968 בצרפת, בתקופת שפע כלכלי ותעסוקה מלאה, כאשר 9 מיליון פועלים שבתו 20 יום ללא יוזמת מפלגה או איגוד מקצועי כלשהו <u>מבלי להעלות תביעות כלכליות</u>. מדוע נקטו מיליוני אנשים בצעדים כה קיצוניים? מדוע אין לכך הסבר כלכלי, מחוסר מידע? או בגלל קונספציה שאין ביכולתה לפרש את המידע? גם כשלון מנהיגי ישראל באוקטובר 1973 להבין שסאדאת עומד לפתוח במלחמה לשחרור סיני למרות שקיבלו מידע על כך נבעה מקונספציה מוטעית. **זאת קבעה ועדת חקירה ממשלתית שחקרה את "מחדל מלחמת יום כיפור". הדבר נכון גם לגבי כשלון מומחי צה"ל, כולל סוציולוגים ואקדמאים, לחזות מראש את האינתיפאדה. גם כאן היה שפע מידע שקיבל פירוש מוטעה. הפירוש המוטעה לא היה "שגיאה" אלא קונספציה שזלזלה בעובדות שסתרו את הדימוי של "כיבוש נאור".** "קונספציה מוטעית" **זו הייתה** "קונספציה פסיכוטית" **כלומר, פירוש מעוות של המציאות הנובע מתסביך פסיכולוגי.**

לא כל פירוש הוא פסיכוטי אך כל פירוש הוא סובייקטיבי. לא ייתכן כלל פירוש "אובייקטיבי" **למציאות ולהיסטוריה כי כל פירוש ניתן על ידי סובייקט החי בתוך ההיסטוריה. אפשר לפרש תקופה היסטורית אחת מנקודת מבט של תקופה היסטורית אחרת אך אי אפשר לפרש את ההיסטוריה "מבחוץ" כי להיסטוריה אין "חוץ". כל פרשן חי ומעוצב <u>בתוך</u> ההיסטוריה וכל תקופה מעצבת פרשן ופירוש בדמותה לכן לא דומה פרשנות פלוטרך או הרודוטוס לפרשנות גיבון,איבן חלדון, שפנגלר,או מרקס. מי שמאמין ב"פירוש אובייקטיבי" להיסטוריה מתעלם מכך שכל פרשן מעוצב על ידי היסטוריהיחודית בה הוא חי. לא תיתכן תשובה "אובייקטיבית" לשאלה מה עיקר/תפל בפוליטיקה ובהיסטוריה כי התשובה תלויה**

בתקופה, בנסיבות, ובערך העליון של הפרשן.
הדעה הנפוצה ש" פירוש נקבע רק על ידי עובדות" **מוטעית ומטעה. עובדות הן חומר גלם לפרשן אך אינן מכילות פירוש. אותה עובדה תתפרש בצורות שונות על ידי פרשנים שונים. פירוש מיוצר על ידי פרשן, לא על ידי העובדות. הערך העליון של פרשן מעצב את פרשנותו. הומניסט יפרש עובדה בצורה שונה מלאומני, מדתי, או מאגואיסט. פרשן הוגן יצהיר על הערך העליון שלו. כך יסייע לציבור להבין את הקשר בין ערכיו לפירושיו. אך רוב הפרשנים אינם עושים זאת. הם מסתירים את הערך המנחה אותם ומציגים את פרשנותם כבלתי תלויה בערכיהם. הם טוענים שאינם מפרשים עובדות אלא רק "מצלמים" אותן. אך הם מעלימים את הבחירה שעשו כאשר התמקדו כיוון מסוים. הם מעלימים את בחירת ה"זווית" בה "צילמו", הם מעלימים את בחירת התאורה בה השתמשו, את משך הזמן שהקדישו לכל נושא, ואת העובדה שהם - לא מצלמה ועובדות - חיברו את העובדות לרצף אחד. מצלמה היא אובייקטיבית, אך אינה עושה סרט. סרט עושים צלם ועורך, שהם סובייקטיבים. עורך וצלם - לא מצלמה - קובעים מה יראה הצופה. אך לכל צלם ולכל עורך יש ערך עליון המעצב את פרשנותו. רוב העיתונאים, האקדמאים, הסוציולוגים, ההיסטוריונים ופרשני הפוליטיקה וההיסטוריה למיניהם מעלימים את הערך העליון המנחה אותם ומתחזים ל"אובייקטיבים". אם הם מאמינים בכך הם סובלים מאונאה עצמית, אם אינם מאמינים בכך הם עוסקים באונאת אחרים.**

ספר זה – הכתוב מנקודת ראות אנתרופוצנטרית - דן במניעים פסיכולוגים בפוליטיקה הישראלית. דיון כזה נחוץ כי בסוף המאה ה- 20 נחלשה השפעת המניע הכלכלי בפוליטיקה והתחזקה השפעת מניעים פסיכולוגים ("זהות", "אמונה", "שליטה").
גם למניעים הכלכלים בפוליטיקה יש סיבה פסיכולוגית כי רדיפת רווחים היא רדיפת שליטה וזהו מניע פסיכולוגי ולא כלכלי.

הספר מציע פתרונות לבעיות בהן הוא דן. רבים יראו פתרונות אלה כתמהוניים. אך מה תמהוני ומה הגיוני עשוי להשתנות, כפי שקרה לגולדה מאיר שהכריזה כי:
" יש לרחם על הבודדים שהאידיאל שלהם הוא שתקום כאן מדינה של יאסר ערפאת" (**"הארץ" 18.12.1972**) **כיום אותם בודדים מרחמים על גולדה ועל כל ה"ריאליסטים". דעות שנחשבו פעם "ריאליסטיות" נתגלו כ"קונספציה מוטעית" ואילו דעות שנחשבו פעם תמהוניות התקבלו במשך הזמן כריאליסטיות. מה שקרה לטענה** "אין עם פלסטיני" **יקרה גם לטענות המקובלות היום ש"** יש יהדות חילונית", **ש"**דת היא רוחניות", **ש"** שלטון נציגים זה דמוקרטיה" **וש"**נשק גרעיני

מעניק ביטחון".

ע.א. תל-אביב, 1.1.2001

פסיכוזת

"הזהות היהודית"

של החילונים

1.6.1995

ישראליות כפיתרון לתסביך הזהות היהודית.

"אתם מדינה חולה. כל הזמן אומרים אצלכם "סכנה קיומית". מה זה הטראומה הזו של הסכנה הקיומית? לכו לפסיכיאטר, תטפלו בחרדות שלכם, אל תהפכו את הבשר של הילדים שלנו לתרופה נגד חרדה. אתם חולים והמדינה שלכם חולה. תפתרו את הבעיות שלכם לבד. עזבו אותנו"
(תאבט ג'רה, תושב ג'ת, שבנו, ראמי, נורה למוות ע"י שוטר ישראלי בישבו בבית קפה בג'ת ב-1.10.2000. בראיון ל"מעריב סופשבוע", 2.3.2001, ע' 40)

הקדמה

אין נושא בישראל שהבלבול בו גדול יותר מהנושא "מיהו יהודי". זה נראה מוזר, שהרי ישראל אמורה להיות "מדינת היהודים". כיצד יתכן שבמדינת היהודים לא תהיה תשובה ברורה לשאלה מיהו יהודי? אך כפי שיתברר בהמשך דווקא השאיפה לקיים את מדינת ישראל כמדינת היהודים היא הסיבה העיקרית לבלבול.
נבהיר תחילה את ההבדל בין "מדינה יהודית", ל"מדינת היהודים". "מדינה יהודית" היא מדינה שחוקיה הם חוקי הדת היהודית. בישראל חוקי נשואין/גירושים, רישום ילודים וקבורה הם חוקי דת כפי שבן-גוריון הבטיח לדתיים ב-1947, אך כל שאר החוקים הם חילונים ולכן אי אפשר לומר שישראל היא "מדינה יהודית". אולם כיוון שחוק ה"שבות" מעניק אזרחות ישראלית אוטומטית לכל יהודי המהגר אליה נכון לומר שישראל היא "מדינת היהודים".

שיבוץ המונח "יהודי" בחוק הישראלי מעניק לשאלה "מיהו יהודי" פן משפטי, פן פוליטי ופן רוחני. פן משפטי כי המונח "יהודי" בחוקי ההגירה, הרישום והאישות, מאלץ בית משפט חילוני להחליט אם פלוני "יהודי" או לא. פן פוליטי, כי ישראל הוקמה על ידי התנועה הציונית כמדינת יהודי העולם כולו ולא כמדינת תושביה. פן רוחני, כי ל"יהודים" חילונים בעולם משמשת ישראל מקור לזהות יהודית חילונית. כל אחד משלושת הפנים הללו שנוי במחלוקת בין חילונים לדתיים בישראל. זה יוצר ריבוי תשובות לשאלה "מיהו יהודי" ומפריע להבנת הבעיה. אילו הייתה ישראל מדינת תושביה - כלומר מדינה שחוקיה מסדירים רק את עניני תושביה - היה הבלבול בנושא "מיהו יהודי" קטן בהרבה, אך מדינת ישראל אינה מדינת תושביה, כי חוק השבות מעניק אזרחות ישראלית אוטומטית לכל יהודי בעולם. בדיון על חוק השבות בכנסת הראשונה אמר בן גוריון, כי חוק זה נועד להגן על זכותו של כל יהודי בעולם להפוך אוטומטית לאזרח ישראלי גם אם ממשלה בישראל תנסה למנוע זאת. כל יהודי בעולם יכול להפוך לאזרח ישראלי תוך שעות.

אך פלסטיני, שמשפחתו גרה ביפו למעלה מאלף שנים והפך לפליט בעזה במלחמת 1948 אינו יכול לחזור לביתו ביפו, 50 ק"מ ממחנה הפליטים בו הוא חי, ולהפוך לאזרח ישראלי.

הבלבול בנושא "מיהו יהודי" נובע ממורכבות הבעיה, מריבוי התשובות ומהתגובה הרגשית שהשאלה והתשובות מעוררת. מדובר בזהותו הרוחנית של אדם.

מהי "זהות"?

זהות איננה תווית, תואר, ובוודאי לא הרגשה אישית או הצהרה, אלא מערך נפשי.

זהות מתבטאת <u>בהתנהגות</u> יומיומית. <u>אדם מבטא זהותו בהתנהגותו.

מהי התנהגות של בעל זהות יהודית? חיים לפי מצוות הדת. אפשר לראות זאת יום יום בביתו של כל חובש כיפה שחורה ב"מאה שערים" בירושלים, ברובע ויליאמסבורג בניו-יורק, או ברובע סטאמפורד-היל בלונדון. רק בעלי זהות יהודית מתנהגים כך.

<u>מי מוסמך לענות על השאלה "מיהו יהודי"</u>?

רוב החילונים בישראל סבורים כי כל אדם מוסמך לתת תשובה משלו לשאלת זהותו הרוחנית. הנוסחה ' איש לא יחליט עבורי מה זהותי הרוחנית, רק אני אקבע זאת ' **נשמעת הגיונית לרבים. גם חוק השבות בניסוחו הראשון קבע:** " אדם המצהיר בתום לב שהוא יהודי יחשב ככזה ולא תידרש הוכחה נוספת".

בעבר הסמיך החוק הישראלי את הפרט להגדיר עצמו כיהודי והכיר - משפטית - בהגדרה זו. אך מי שמצהיר "אני יהודי" אינו קובע יהדות מהי אלא רק משייך עצמו לקבוצה המוגדרת כ"יהודים". פרט מתאר את זהותו בכך שהוא משייך עצמו לקבוצה מסוימת. אך יש הבדל מהותי בין <u>חברות</u> בקבוצה לבין <u>מהות</u> הקבוצה. אני יכול לקבוע אם אני חבר ב"מכבי תל-אביב" אך איננני יכול לקבוע את מהותה של "מכבי תל-אביב". חברות בקבוצה היא דבר אחד, מהות הקבוצה היא דבר אחר. מהות הקבוצה אינה נקבעת על ידי פרט. פרט יכול להחליט אם הוא שייך לקבוצה, אך לא הוא מגדיר את מהותה. לקבוצה יש קיום נפרד ושונה מקיום החברים בה. הקבוצה מגדירה את מהות החבר, לא החבר את מהות הקבוצה. יחיד יכול להחליט אם הוא רואה עצמו שייך לקבוצה אך הקבוצה והגדרת מהותה קיימות לפניו - ובלעדיו.

הגדרה דתית ברורה לזהות יהודית קיימת אלפי שנים. רבים נאמנים לה גם כיום. כל עוד ההגדרה המקורית מקובלת על רבים כל הגדרה אחרת היא חסרת תוקף. שימוש בשם שתכנו מוסכם אלפי שנים לצורך סימון תוכן חדש - הוא התחזות וזיוף.

הציונות החילונית נטשה את ההגדרה הדתית ל"יהודי" וחיפשה הגדרה חילונית.
היא הגדירה כ"יהודי" כל מי שנרדף על ידי שונאי יהודים.
הגדרה זו מעליבה כל יהודי דתי כי היא מסמיכה שונאי יהודים לקבוע מיהו יהודי.
להגדרת זהות "יהודי" כ"קורבן של שונאי יהודים" יש חסרונות נוספים:
היא זקוקה לשנאת יהודים כי בהיעדר שנאה זו אין לה משמעות והמחזיק בה נותר ללא זהות ברורה.
2. בעל זהות של "קורבן" רואה בכל "גוי" אויב שיש להתגונן מפניו.
יחסו הבסיסי לכל "גוי" הוא "כבדהו וחשדהו".
3. לזהות ה"קורבן" יש השלכות פוליטיות. קורבן זקוק לשונא. ומי השונא בישראל? הערבים! זהות ה"קורבן" יוצרת תחושת "סכנה קיומית" מתמדת ומולידה תוקפנות. בעלי זהות זו רואים עצמם קורבנות לאיבה מתמדת ובלתי הגיונית מצד כל גוי וחיים בתחושת "סכנה קיומית" נצחית. תחושה זו מחזקת את הזהות. את מלחמותיהם בערבים הם רואים כתגובה הכרחית של "קורבן מתגונן" ש"אין לו ברירה" אלא להתגונן. לכן צה"ל הוא "צבא הגנה לישראל" ונתפס כמתגונן גם כשהוא יוזם פלישות למצרים (1956) או ללבנון (1982). האחריות לתוצאות התגוננות היא של התוקפן, לא של הקורבן המתגונן. כך פוטר דימוי הקורבן את בעליו מאחריות למעשיו ומציגו כצודק תמידי. דמוי זה מסתיר את הסיבות הפוליטיות למאבק הפלסטינים ומציג אותם כ"גויים" השונאים יהודים בגלל מוצאם ולא בגלל סיבה ממשית.
הגדרת יהודי כ"קורבן" של שונאי יהודים היא חלופה להגדרה חיובית של זהות יהודית. החלופה דרושה כי אין - ולא תיתכן - הגדרה חיובית ליהדות חילונית. לכן רואה ציוני חילוני כל סכסוך בין יהודים ללא-יהודים כביטוי לשנאת יהודים. הציונות החילונית שהקימה את ישראל טוענת שהסכסוך הישראלי-ערבי איננו נובע מכיבוש אדמות הפלסטינים וגזילת עצמאותם על ידי ההתנחלות הציונית אלא משנאת יהודים. ציונים רבים משוכנעים גם כיום ש"גויים" הם במהותם שונאי יהודים.
רבים סבורים כי תסביך הרדיפה של יהודים רבים נגרם על ידי רדיפות ממשיות שהם סבלו. הסבר זה מתעלם מכך שיהודים דתיים שסבלו מאותן רדיפות מעולם לא פיתחו תסביך רדיפה. תחושת "סכנה קיומית" נובעת מתחושת זהות מעורערת. לא הקיום הפיסי בסכנה, אלא הזהות. לדתיים אין תסביך זהות כי זהותם נקבעת באופן חיובי על ידי דתם ואינה תלויה בשונאי יהודים והם אינם חשים "סכנה קיומית".

אין תוקף כללי או היסטורי להגדרות שהציונות החילונית ואנשים פרטיים נותנים

ל"יהודי". הן יכולות לספק יחיד זה או אחר אך לא את כלל היהודים כיום או בעבר.

לרבנים יש הגדרה אחרת: יהודי הוא מי שנולד לאם יהודיה.

זו ההגדרה שהחוק <u>החילוני</u> מכיר בה לצרכי דיני אישות וקבורה של יהודים בישראל בגלל הסכם ה"סטטוס קוו" שבן-גוריון חתם עם הדתיים מב 1947 . גם היא פגומה.

ראשית, היא מעגלית כי היא קובעת "יהודי הוא מי שהוא יהודי ". שנית מבחינה מעשית, כיצד נקבעת יהדות האם? לפי אם האם? ויהדות אם האם? ויהדות אם אמה של האם? למימוש הגדרה זו יש לחזור אחורה עד "רחל אמנו" שספק אם הייתה קיימת. די בחוליה יחידה בלתי כשרה בשרשרת יוחסין זו כדי לפסול כל החוליות שלאחריה. הגדרה זו מתעלמת ממהותה הרוחנית של היהדות ויש לה השלכות מוזרות שרוב החילונים אינם מודעים להן. למשל, מי שנולד לאם יהודיה והתנצר ממשיך להחשב כיהודי בעיני הרבנים. התנצרות היא חטא, אך חטא זה אינו מבטל בעיני הרבנים את זהותו היהודית של המתנצר. מדוע? משום שזהותו נובעת לא ממנו אלא מאימו. מסתבר שההגדרה הרבנית ל"יהודי" היא תווית ביולוגית בלבד. אין היא מבוססת על עולמו הרוחני, התרבותי, או הרעיוני של אדם, אלא רק על שיוכו הגנטי. אך יהדות אינה צפונה בגנטיקה. אילו הייתה לא היה מתעורר ויכוח "מיהו יהודי". הטענה שאדם נולד יהודי היא מוטעית ומטעה. יהדות נרכשת מתודעה ולא מתורשה. ליהדות יש תוכן רוחני, רעיוני ותרבותי, מובהק. תוכן זה אינו עובר בתורשה, הוא נרכש בחינוך, והוא המעניק זהות יחודית לאלה הדבקים בדת היהודית. אך למרבה הפלא - דווקא מהותה הרוחנית של היהדות נעדרת בהגדרה הרבנית ליהודי.

לסיכום: הגדרות הציונות והרבנות ל"יהודי" אינן מבטאות את התוכן הרוחני, התרבותי והרעיוני של היהדות. התשובות האישיות חסרות תוקף חברתי והיסטורי. מצב זה יוצר רושם כאילו אי אפשר להגדיר את מהות היהדות.

<u>יהדות</u>

האם באמת אין תשובה חד-משמעית לשאלה מיהו יהודי? לחילונים רבים נוח להאמין שהשאלה מסובכת מדי ואין לה תשובה חד-משמעית. זו התחמקות. האנתרופולוגיה נותנת תשובה ברורה לשאלת הזהות הרוחנית למרות שאנתרופולוגים ישראלים התעלמו ממנה (ומחדל זה עצמו ראוי למחקר).

הנקודה הראשונה שיש להבהיר היא: מי מוסמך להגדיר זהות קבוצתית?

תשובת האנתרופולוגיה: <u>הקבוצה עצמה</u>. הקבוצה - מגדירה את עצמה.

כיצד יכולה קבוצה להגדיר את עצמה? באמצעות ט-ק-ס-י-ה.

לכל קבוצה יש טקסים המגדירים את מהותה. החשוב שבהם הוא <u>**טקס החניכה**</u>**. בטקס זה חונכת כל קבוצה את דור ההמשך שלה, את ממשיכיה. בטקס חניכה מבהיר שבט לנוער שלו מה פירוש שייכות לשבט. שייכות זו אינה נתון ביולוגי אלא הזדהות עם תפיסת עולמו של השבט. טקס חניכה הוא אמצאה של מישהו אך סמכותו נובעת לא מסמכות ממציאו אלא מהעובדה ששבט שלם קיבל אותו והשתמש בו דורות רבים. שימוש מתמשך זה מלמד שבני השבט מסכימים שהטקס מבטא את מהות השבט. טקס חניכה מצהיר מה יחודי לשבט מסוים. מי שעובר טקס זה - ומפנים את תכנו - משייך עצמו במודע לשבט שייחודו הוגדר בטקס. טקס החניכה של היהדות נקרא** בר מ-צ-ו-ו-ה, **כלומר** מסוגל לקיים את צווי הדת היהודית**. הטקס עצמו הוא קריאת הפרק היומי בתנ"ך על ידי החניך בפני ציבור מתפללים בבית הכנסת. טקס זה - בשמו, בצורתו ובתכנו - הוא טקס דתי מובהק. הטקס מסמיך ומחייב את החניך להשתתף בפולחן הדתי היהודי. בתקופה שלפני הטקס לומד החניך כיצד לקיים את 613 צווי הדת היהודית: תפילות, כשרות, תפילין, דיני אישות, שמירת שבת וכו'. בטקס ה"בר מצווה" מגדירה היהדות עצמה מיהו יהודי. טקס** הבר-מצווה, **שמו, צורתו ותכנו, נותנים תשובה ברורה לשאלה מיהו יהודי:** <u>יהודי הוא מי שחי לפי צווי הדת היהודית</u>**.**

טקס "בר-מצוה" מבהיר לא רק את צורת היהדות, אלא גם את מהותה. הוא מבהיר כי יהדות אינה מבוססת רק על אמונה באל יחיד אלא על <u>**התנהגות יומית לפי צווי הדת**</u>**. קיום צווי הדת אינו דרוש לקיום הגופני. אפשר להתקיים פיסית בלי לקיים צו דתי אחד. זה גם קל בהרבה. קיום צווי הדת הוא נטל ("עול תורה") שאינו דרוש לקיומו הפיסי של האדם, אלא תפקידו להפגין סגידה מתמדת לאל. ביהדות יעוד האדם הוא לשרת את האל (להבדיל מהנצרות בה תפקיד האל לשרת את האדם). קיום מצוות ממחיש את התפיסה היהודית אודות יעוד האדם כי המצוות נעשות למען האל ולא למען האדם. כל המקיים את המצוות יודע שהוא יהודי ואין לו שום בעיית זהות. הוא מגדיר את זהותו** <u>**בהתנהגותו היומית**</u>**. רק יהודים מקפידים על קיום כל צווי הדת היהודית. להגדרה זו יש גם ממד היסטורי כי משך 3000 שנים קיים כל יהודי בעולם את כל המצוות. היהודים ראו את עצמם (ואחרים ראו אותם) כציבור שייחודו באורח חיים יומי הנקבע לפי צווי הדת היהודית. איש לא הטיל ספק שיהודי הוא מי שמקיים צווים אלה. כל מי שחדל לקיים מצוות (כמו ה"קראים" וחסידי שבתאי צבי) נשר מהיהדות. רק שומרי מצוות שרדו כיהודים. אך במאה ה- 19 חדלו רוב יהודי אירופה לקיים מצוות ומיד לקו בתסביך זהות והחלו לשאול עצמם מה זהותם, ומהו יהודי. העובדה ש- 3000 שנים נחשב כל מי שחי לפי מצוות הדת היהודית כיהודי, בעיני עצמו ובעיני אחרים, מקנה להגדרת היהדות כחיים לפי המצוות תוקף היסטורי שאין לשום הגדרה אחרת. אילו לא היה**

איש ממשיך לקיים את מצוות הדת היהודית אפשר היה לתת הגדרה חדשה ליהדות ולטעון שהגדרה זו מהווה עדכון להגדרה הישנה. גם אז היה מתעורר ויכוח אם ההגדרה החדשה היא המשך או נתק. אך כל עוד קיים בעולם ציבור לא קטן החי לפי צווי הדת היהודית הוא - ורק הוא - מהווה את מה שהיה ידוע משך 3000 שנים, בצורתו ובמהותו, כיהודי. מי שמקיים מצוות הוא יהודי, ומי שאינו מקיים מצוות אך מתעקש שהוא יהודי לוקה בתסביך זהות, כי אי-קיום המצוות מבטל את יהדותו. מסקנה זו - הנובעת מהגדרת היהדות כקיום המצוות - מקוממת כל חילוני בישראל. החילונים טוענים בלהט נוירוטי, שהם יהודים גם אם אינם מקיימי מצוות. אך למרות הלהט לא הצליחו להגדיר ולהעניק משמעות חיובית ליהדותם החילונית. יש ספרות ענפה, מאות הרצאות, ימי עיון וכנסים, בהם מופיעים פוליטיקאים, אקדמאים, סופרים ועיתונאים, הטוענים ללא הרף שהתואר "יהודי" מגיע גם למי שאינו מקיים מצוות אך מזה 150 שנים, כשהם מתבקשים להגדיר את יהדותם החילונית אין להם תשובה מוסכמת. תשובותיהם מבטאות דעות פרטיות שונות ההולמות גם לא יהודים.

מהותה הדתית של היהדות מוצהרת בכל טקסיה וחגיה (שגם החילונים חוגגים אותם). אחד מאלה הוא "ליל הסדר" הנחוג על ידי דתיים וחילונים כאחד. "ליל הסדר" הוא למעשה חגיגת יום ההולדת של העם היהודי (מוזר שאיש טרם ציין זאת). אם נבחן את ה"הגדה", שכל יהודי חייב לקראה ב"ליל הסדר", ניווכח שהיא קובעת כי העם היהודי, להבדיל מעמים אחרים, אינו ישות אתנית בלבד אלא הוא ישות אתנו-דתית. העם היהודי מוגדר לא על ידי שפתו, קורותיו או מוצאו הביולוגי, אלא על ידי דתו. לאומיות יהודית מבוססת על דת, לא על שפה, לא על היסטוריה ולא על מוצא ביולוגי. היהדות היא לאומיות דתית, ודת לאומית. זה מטעה רבים, הסבורים שכל דת היא רק עניין של אמונה באל. אך אדם העובר גיור ומקבל את הדת היהודית הופך להיות בן העם היהודי, כי מהות העם היהודי היא דתו בעוד שמתנצר אינו הופך להיות בן העם הנוצרי כי אין עם שמהותו היא נצרות. גם מי שמתאסלם אינו הופך להיות בן עם מוסלמי או ערבי, כי אסלם וערביות הם דברים שונים ונפרדים. רק ביהדות מחוברת הלאומיות לדת. זה מבלבל חילונים רבים המקישים מהנצרות והאיסלם על היהדות. במיוחד מתבלבלים אלה הטוענים שלאומיותם "יהודית" אך מסרבים להגדירה לפי דת שאין הם מאמינים בה. הם טוענים שביהדות, כמו בנצרות ובאיסלם, השייכות הלאומית אינה תלויה בדת. זוהי טעות. **כך קבע בית המשפט העליון בישראל, שפסיקתו מבוססת על החוק** החילוני. **בית המשפט קבע זאת ב-1962, כאשר פסק בתביעת אוסוולד רופאייזן (שנולד בפולין לאם יהודיה, נימול ועבר את טקס הבר מצווה, אך התנצר והצטרף למנזר הכרמליטי בחיפה). רופאייזן היגר לישראל ב-1958 ממניעים ציונים, ודרש אשרת כניסה מתוקף**

חוק השבות כי נולד לאם יהודיה וחש עצמו יהודי מבחינה לאומית. בית המשפט העליון פסק כי לפי החוק ה-ח-י-ל-ו-נ-י רופאייזן אינו יהודי, כי מי שהתנצר אינו יהודי לצורך חוק השבות גם אם אמו יהודיה והוא חש עצמו שייך לאומה היהודית. לעומת זאת לפי החוק הדתי, ההלכה, רופאייזן נשאר יהודי למרות התנצרותו (כי אמו יהודיה). דווקא בית-משפט חילוני, מנימוקים חילונים, דחה פסיקה דתית זו. חוק האזרחות בישראל הוא חוק חילוני ולפיו קבעו השופטים כי דתו הנוצרית של רופאייזן מבטלת את לאומיותו היהודית ולכן אינו זכאי להתאזרח בישראל מתוקף חוק השבות.

כאשר לאומיות יהודיתמחוברת לדת - כפי שקבע בית המשפט העליון - מה קורה כשהאמונה הדתית נמוגה? מה זהותו של יהודי שהפך לחילוני ומתעקש שלאומיותו היא יהודית? הוא לוקה בתסביך זהות. הוא תוהה על מהות יהדותו ומנסה לתת לה תשובה חילונית. אך התהייה והשאלות אינן פוסקות - כי התשובות אינן מספקות. למעלה ממאה שנים מתאמצים ציונים חילונים להגדיר יהדות חילונית ואינם מצליחים בכך. אין יהדות חילונית כי חילוניות מבטלת יהדות. חוסר הגדרה ליהדות חילונית יוצר אצל אותם חילונים המתעקשים שהם יהודים תסביך זהות יהודית.

כיצד מגיבים חילונים הסובלים מתסביך זהות יהודית?

חלק מתבולל. חלק חוזר לדת (לא בגלל אמונה אלא בגלל משבר זהות), וחלק מחפש תחליף לדת. הציונות החילונית ניסתה לפתור את משבר הזהות של חילונים על ידי הקמת מדינה חילונית שהזדהות עמה תעניק זהות לאומית חילונית כתחליף לזהות הצמודה לדת. ישראל קיימת 50 שנה אך משבר הזהות היהודית של החילונים נמשך כי המדינה החילונית טרם הצליחה ליצור זהות יהודית חילונית.

<u>תוספת. (1.6.200).</u>

בספר "במה מאמינים יהודים חילונים" **(ספריית פועלים" 2000) מגדיר המחבר, פרופ' יעקב מלכין, [המנהל האקדמאי של המכללה ליהדות פלורליסטית, ירושלים] "יהודיות" על ידי הגורמים הבאים:**

" א) מוצא משפחתי, או הצטרפות למשפחה או קהילה <u>יהודית</u> בדרך כלשהי. ב) חברות בקהילה או בחברה <u>יהודית</u>, דתית או חילונית. ג) חיים וחינוך בתרבות <u>יהודית</u>, חילונית או דתית. ד) מודעות למורשת תרבותית והיסטורית משותפת <u>לעם היהודי</u>. ה) יחס לתנ"ך כיסוד של כל היהדויות <u>שביהדות</u>. ו)מודעות ללשון העברית כלשון לאומית עתיקה-חדשה. ז) שימוש באחת השפות היהודיות ותרבותה (שפה שרק <u>יהודים</u> מדברים בה - כגון אידיש, לדינו, טאטית, מוחרבית). ח) הכרה בארץ ישראל כמולדת העתיקה של

העם היהודי. ט) גיור לדת ישראל באופן הנהוג באחד מזרמי הדת היהודית."
הגדרה זו פסולה מבחינה לוגית, ומוטעית מבחינה עקרונית. בסעיפים א', ב', ג', ד', ה', ז', ח', ט', מופיע המונח "יהודי" בגוף ההגדרה ולכן היא פסולה כי היא מעגלית. הסעיפים ה', ו' מתאימים גם לנוצרים כי התנ"ך הוא ספר יסוד של הנצרות. נוצרים גם מודעים לכך שהלשון העברית היא לשון לאומית עתיקה-חדשה. בהגדרה זו לא מוזכר כלל אורח חיים בהתאם למצוות הדת, האופייני אך ורק לאנשים הידועים לעצמם, ולאחרים, 3000 שנים, כיהודים. הספר הוא ניסיון כושל - אחד מרבים - להסוות את העובדה שאין הגדרה יחודית ומוסכמת ליהדות חילונית. עצם קיום "מכללה ליהדות פלורליסטית" מלמד שיהדות איננה פלורליסטית ורק חילונים מתאמצים להפכה לכזו כדי לשייך עצמם אליה.

<u>ציונות</u>

הציונות המדינית של הרצל היא תנועת התבוללות. אין זה גינוי אלא עובדה. הרצל והציונות החילונית שלו - להבדיל מהציונות הדתית - שאפו להפוך את היהודים ל"עם ככל העמים"**. זוהי התבוללות קבוצתית, להבדיל מהתבוללות אישית. הדתיים מתנגדים לכך שהעם היהודי יהיה עם ככל העמים ורוצים שהוא ימשיך להיות "עם אדוני", העם שהאל בחר בו כדי להפיץ את ידיעת האל ויראת האל בקרב כל בני חווה.**

מייסדי הציונות המדינית, הרצל, נורדאו, פינסקר ואחרים, היו חילונים שלא קיימו מצוות. בטרם הפכו לציונים שאפו להיות "אדם ככל האדם"**, בהתאם לשוויון בפני החוק שהמהפכות הבורגניות באנגליה ובצרפת העניקו ליהודים. אך ביטול האפליה בחוק כלפי יהודים לא ביטל אפליה חברתית כלפיהם והחוק לא הניש על כך. היהודים (ושאר המיעוטים) המשיכו לסבול מאפליה חברתית. כדי להתגבר עליה הציע הרצל בווינה ב-1893 שכל יהודי אוסטריה יתנצרו בטקס פומבי בקתדרלה המרכזית של וינה. הוא לא האמין בנצרות, אך חשב כי שוני דתי גורם לשנאת יהודים וביטול שוני זה בהתנצרות פומבית יבטל שנאת היהודים. אך ארבע שנים לאחר מכן, כשסיקר כעיתונאי את משפטו של אלפרד דרייפוס, קצין צרפתי ממוצא יהודי שהתנצר ונאשם בבגידה בצבא צרפת, שינה הרצל את דעתו והסיק שיהודים נרדפים לא בגלל דתם אלא בגלל היותם מיעוט לאומי. לדעתו שנאה זו תחדל רק כשיהודים יחדלו להיות <u>מיעוט</u> וזה יתאפשר רק על ידי הגירתם לארץ אחת בה יהפכו <u>לרוב</u>. בספרו "מדינת היהודים" הציע להקים ארגון לייסוד מדינה בה יהודים יהיו רוב. הוא לא התעקש שמדינה זו תוקם בפלסטין והמליץ על הקמתה באוגנדה. לא ארץ היעד אלא הפיכת יהודים ממיעוט לרוב היה הדבר החשוב בעיניו. השאיפה להתבולל נותרה בעינה אך הועתקה מהתחום האישי** ("להיות אדם ככל האדם") **לתחום הקולקטיבי** ("להיות עם ככל העמים")**. הרצל לא**

שאל את עצמו מה יאפיין מדינה חילונית זו כמדינת יהודים. הוא הניח שהיהודים יהפכו ל"עם ככל העמים", לציבור לאומי חילוני. הוא הניח ששפת הדיבור שלהם תהיה גרמנית. האפשרות - והמשמעות - שמימוש רעיונו יגרום לכך שיהודים יחדלו להיות יהודים לא רק מבחינה דתית אלא גם מבחינה לאומית לא הטרידה אותו. כמתבולל לא הייתה לו התנגדות לכך. לא היה לו מושג אודות הקשר בין דת ללאומיות ביהדות. עיון בביוגרפיה שלו מבהיר שגם אילו הבין קשר זה לא היה מוטרד מכך. הוא לא התעקש שיהודים חייבים להישאר יהודים גם לאחר שיהפכו לחילונים. אך רוב הציונים התעקשו שיעד הגירת היהודים חייבת להיות ציון התנכית ומטרת הגירתם לשם חייבת להיות לא רק ביטול רדיפתם כמיעוט אלא מימוש זהותם כיהודים למרות חילוניותם. הבעייתיות של רעיון זה בוטאה על ידי "אחד-העם" במאמרי הביקורת שלו על הציונות של הרצל, אך רוב הציונים התעלמו מהדברים. רק כעשור לאחר הקמת מדינת ישראל התברר שיהדות חילונית היא לא רק בעייתית אלא בלתי אפשרית. יהדות וחילוניות הם דבר והיפוכו. זה היה ברור תמיד לדתיים, בין אם הם ציונים ובין אם לאו. אך אלה ש"פרקו עול תורה" וחדלו לקיים מצוות - והם הרוב בישראל - ממשיכים להתעקש שהם יהודים ומסרבים להודות שיהדותם חסרת תוכן חיובי יחודי. הסירוב להודות שחילוניות מבטלת יהדות וחוסר היכולת להגדיר יהדות חילונית, יוצרים בלבול בכל הנוגע לזהות היהודית. אם חילוניות ויהדות סותרות זו את זו, אזי כל המאמץ והסבל הכרוך בהקמת מדינה חילונית היה לשווא. לשם מה לקיים מדינת יהודים אם הרוב החילוני בה חדל להיות יהודי? שאלה זו - והתשובה לה - הם הסיוט של הציונות החילונית.

<u>ישראליות</u>

בעיית זהותם של ישראלים חילונים דוברי עברית צצה בעשור הראשון לקיום מדינת ישראל. קומץ אינטלקטואלים, שכונו "כנענים", בהנהגת משורר לאומני שכינה עצמו יהונתן רטוש, העלה רעיון שחילונים דוברי עברית בישראל הם, מבחינת זהותם הרוחנית, ממשיכי זהותם של הכנענים שחיו בכנען, בתקופת התנ"ך, לפני היהודים. היצירה האמנותית המגלמת רעיון זה היא שירתו של רטוש עצמו ופיסלו המפורסם של יצחק דנציגר "נמרוד" (הנמצא במוזיאון הלאומי בירושלים) שעצם ישותו סותרת את הצוו "לא תעשה לך פסל" וצורתו הפגאנית מבטאת חלופה תרבותית חילונית ליהדות.

הממסד הציוני תקף את הכנענים בשצף קצף. אחד מחריפי התוקפים היה המבקר הספרותי של "הארץ" ברוך קורצווייל. במשך הזמן שינה קורצווייל את דעתו והגיע למסקנה שחילון והיעדר שנאת יהודים אכן הפכו את החילונים ממוצא יהודי

בישראל ל"גויים דוברי עברית**". הוא הציע להאט את תהליך החילון באמצעות אוניברסיטה דתית שתגשר על הפער בין דת למדע, תמתן התנגדות הדת לעולם המודרני ותסייע לה להתאים עצמה לעולם זה. בערוב ימיו עסק קורצוויל בהקמת האוניברסיטה הדתית בר-אילן שמטרתה מימוש רעיון זה.**

ה"כנענים", קורצווייל ובר-אילן ביטאו, כל אחד בדרכו, אמת חלקית.

קורצווייל הבין שמודרניזציה גורמת חילון, וחילון מבטל זהות יהודית. הוא חשב שאפשר לעצור תהליך זה. אך התהליך אינו ניתן לעצירה כי שום דת לא המציאה אמצאה מדעית או טכנולוגית יחידה. לא במקרה. חשמל, טלפון, טלוויזיה, מכונית, מטוס, אנרגיה אטומית, מחשב, רפואה מודרנית, וכל אותן אמצאות ששינו חיי בני חווה, הכפילו אורך חייהם ושיפרו אותם עד שגם הדתיים משתמשים בהן יום יום, צמחו כולם מעיקרון פילוסופי שהדת שוללת - עיקרון בדיקת הנחות באמצעות ניסוי או ניבוי שניתן לחזור עליהם. עיקרון זה הוליד את המדע והטכנולוגיה המודרנית.

<u>הטכנולוגיה המודרנית אינה תוצר דת אלא תוצר עיקרון הסותר כל דת.</u> העיקרון שהוליד את הטכנולוגיה המודרנית בודק אמינות כל הנחה באמצעות ניסוי או ניבוי שניתן לחזור עליהם. זה מערער כל דת כי קיום אל אינו ניתן לבדיקה בניסוי או ניבוי. שניתן לחזור עליהם. דת היא סגידה ממוסדת לשליט מופשט שקיומו אינו ניתן לבדיקה. לכן מתנגדות כל הדתות לעיקרון הבדיקה בניסוי או ניבוי. אך כל מכשיר חשמל מוכיח תקפותו של עיקרון זה, כי תורת החשמל - לפיה נוצר המכשיר - מבוססת על עיקרון הבדיקה בניסוי. כל מכשיר הפועל כמצופה, הוא הוכחה שעיקרון הבדיקה בניסוי או ניבוי הוא אמין.

אם קיומו של אל אינו ניתן לבדיקה בניסוי או ניבוי סימן שקיום האל אינו אמין. אדם דתי שולל עיקרון זה. <u>אך מי ששולל עיקרון - אל ישתמש בתוצריו</u>. הדתיים - בכל דת - שוללים את עיקרון הבדיקה בניסוי אך משתמשים בתוצריו. שלילת עיקרון תוך שימוש בתוצריו היא צביעות, כי שימוש במוצר הוא הבעת אימון בעיקרון שהביא לבריאת המוצר. כשדתיים משתמשים בחשמל, במכונית, בטלפון וכו', הם משתמשים במוצרים שעצם קיומם מוכיח אמינות עיקרון המערער את ההנחה אודות קיום אל. עצם השימוש במוצר תעשייתי כלשהו הוא הבעת אמון בעיקרון הבדיקה בניסוי שהרי ללא עיקרון זה לא היה המוצר קיים. הדתיים משתמשים במוצרי עיקרון הסותר כל דת ומתעלמים מכך שהשימוש בתוצרים אלה פירושו הבעת אימון בעיקרון הסותר את אמונתם. הניסיון לרכך סתירה זו שבין כל דת לעיקרון הבדיקה בניסוי בטענה שאין קשר <u>רעיוני</u> בין שני אלה (כפי שטענו קורצוויל ולייבוביץ) מתעלם ממשמעות <u>השימוש</u> בתוצרי העיקרון.

שימוש בתוצר תעשייתי פירושו הבעת אימון בעיקרון הבדיקה בניסוי הסותר כל

דת. מי שמתנגד לעיקרון אל ישתמש בתוצריו. דתי שאינו נוהג כך תורם לערעור דתו.

ה"כנענים" צדקו בהכירם בזהות ישראלית חילונית שאינה יהודית, אך בעידן של מחשבים, פלאפונים, לווינים וטיסות חלל, מגוחך לבסס זהות זו על תרבות מלפני 3000 שנה. זהות ישראלית היא תופעה חדשה ללא קשר ל"כנעניות". רטוש וכנעניות אינם רלוונטים לישראלים במאה ה- 21. כל ניסיון לבסס זהות תרבותית מודרנית על תרבות עתיקה נדון לכישלון. היו ניסיונות כאלה בעבר ויהיו נסיונות כאלה בעתיד - כולם יכשלו. זה נכון לא רק לגבי יהדות, נצרות ואיסלם, אלא לגבי אלפי תרבויות מסורתיות בעולם. "כנעניות" אינה "מקור" היהדות, ובוודאי לא ה"ישראליות". אך גם אילו הייתה כזו הרי כל "חזרה למקורות" סופה כישלון במציאות המודרנית.
לאלפי תרבויות מסורתיות בעולם יש כיום "משבר זהות". הוא בא לביטוי בכך שזהות תרבותית שנוצרה בעבר מאבדת משמעות בעת חידושים בלתי פוסקים בטכנולוגיה ובמדע, כלומר בהבנת המציאות. היות ולזהות יש "אינרציה קוגניטיבית", היא נצמדת למשהו מוכר ומתנגדת לשינוי. יש ניסיונות בלתי פוסקים "לחזור למקורות", "להחזיר עטרה ליושנה", "לחזור לשורשים". **בקנה מידה היסטורי אלה הם קרבות מאסף שסופם כשלון. הניסיונות החוזרים ונשנים** "למצוא שורשים" **ו**"לחזור למקורות" **הם תוצאת תהליך היסטורי של איבוד שורשים והינתקות ממקורות. הרוב דבק תמיד בעבר, ונידחף על כורחו אל העתיד. אך הנצמד לעבר הופך מאובן כאשת לוט. גם ה"שרשים" וה"מקורות" היו פעם חידושים שרבים התנגדו להם. כל זה מבטא את העובדה הבנאלית שרוב בני חווה מתקשים לשנות זהות. הרוב דבק בזהות שהוקנתה לו לא בגלל איכותה אלא משום שקשה להינתק מזהות כלשהי. אך זהות חייבת להיות עדכנית. זהות ארכאית אינה יכולה להתמודד עם העולם המודרני. דוגמה לכך היא גישת כל הדתות למין והאיסור שכולן אוסרות על שימוש באמצעי מניעה. אם לא ישתנה יחס דתות למין יתעלמו המאמינים מהוראות דתם, ובהדרגה גם מהדת. כך תואץ התערערות אמונות ארכאיות שאינן מסתגלות למציאות המשתנה במהירות.**

לחסידי אוניברסיטה דתית כבר-אילן שהוקמה כדי לגשר על הפער בין הדת לעיקרון הניסוי, יאמר כי גישור על פער זה מחייב טישטוש האמונה באל מזה, וטישטוש משמעות עיקרון הניסוי מזה. כל עוד קיום אל אינו עומד במבחן הבדיקה בניסוי לא יתכן גישור בין אמונה באל לבין עיקרון הבדיקה ומי שמנסה לעשות זאת מטשטש את שניהם וזורע בלבול.

כשזהות מסורתית מאבדת משמעות, נוצרת דה-פקטו זהות חדשה (שאינה זוכה להכרה דה-יורה) המעוצבת על ידי מציאות חברתית חדשה ועל ידי שפת החשיבה. רבים רואים בשפה אמצעי תקשורת בלבד. אך כיוון שחשיבה מתבצעת במלים, מעצבת כל שפה התייחסות למציאות. חשיבה בעברית מעצבת התיחסות - וזהות - יחודית. גם אם נטהר את העברית ממינוח ציוני כמו "עליה", "ירידה", "גולה", היא תעצב לחושבי עברית זהות יחודית, שונה מזו של חושבי אנגלית.

בישראל נוצרה ב-50 השנים האחרונות זהות תרבותית חילונית של חושבי עברית שניתן לכנותה "ישראליות". רבים מזהות זו כיוון שאיננה יהדות. השוני בין "ישראליות" ל"יהדות" ברור: "ישראליות" היא חילונית בעוד שיהדות היא דתית. יהדות שזורה בדת. ישראליות מנותקת מדת. בניסוחו של קורצווייל:" הישראלי הוא גוי דובר עברית**". אך גוי דובר עברית איננו גוי דובר אנגלית, צרפתית, או איטלקית. הוא שונה. גם חוויות שאדם חווה בין גיל 6 ל- 16 מעצבות זהות תרבותית. מי שהגיע לישראל לאחר גיל 16 יכול להפוך לישראלי מבחינת אזרחותו, אך לא מבחינת זהותו התרבותית. זהות מעוצבת על ידי חוויות בין גיל 6 ל 16. "ישראליות" שונה מ"יהדות חילונית" בכך ש"יהודי חילוני" רואה עצמו כ"קורבן" נצחי של "גויים", בעוד ש"ישראלי" סולד מדימוי עצמי של "קורבן" ואינו חש עצמו נרדף. "ישראליות" אינה לוקה בתחושת "סכנה קיומית". "ישראלי" גם אינו חש עצמו בן למיעוט. אין בזה שום שיפוט ערכי. "ישראליות" אינה טובה או גרועה מזהות אחרת. היא שונה. שוני קובע יחוד ולא איכות. מאפייני הישראליות הם חילוניות, עברית כשפת חשיבה, היעדר דימוי עצמי של "קורבן" והעדר תחושת שייכות למיעוט. חילונים שגדלו בישראל מגיל 6 עד 16 וחושבים בעברית הם בעלי זהות זו. יש להם בעיית זהות רק כשאומרים להם שהם "יהודים". אמירה זו חסרה בסיס עובדתי. טקסי היהדות: בר-מצווה, ליל הסדר, וצום יום הכיפורים, מגדירים את היהדות כלאומיות דתית.** אין יהדות חילונית.

<u>חילוני אינו יכול להיות יהודי ויהודי אינו יכול להיות חילוני.</u>

חילונים רבים מקיימים טקסי "בר-מצווה" ו"ליל הסדר" וצמים ב"יום כיפור". אך אין זה הופך אותם ליהודים אלא לשבויי הדתיים. הם חילונים חסרי מודעות לזהותם החילונית. עבורם טקסים אלה הם פולקלור בלבד.

נקודת תורפה נוספת של חילונים בישראל היא הלאומנות שלהם. מי שהערך העליון שלו הוא נאמנות ל"עם היהודי" יוותר על הכל כדי לשמור על "אחדות העם". אך הדתיים, שהערך העליון שלהם הוא נאמנות לדת, אינם מהססים להיפרד מן ה"ערב רב" החילוני שאינו מקיים מצוות. זה נותן לדתיים יתרון במאבקם מול ישראלים חילונים. גם ממשלות עם רוב חילוני נכנעות לדתיים כדי לשמור על "אחדות העם". הדתיים שואפים לחנך דור חדש לדתיות, והחילונים

מכחישים קיום "ישראליות" ונכנעים לדתיים למען שמירת "אחדות העם". הציונות החילונית מכחישה קיום זהות ישראלית השונה מיהדות כי הודאה בקיום "ישראליות" היא הודאה בכישלון הציונות החילונית להבטיח את קיום העם היהודי. מתברר שהציונות יצרה בישראל עם חדש, חילוני, שאיננו יהודי, ו"מדינת היהודים" הופכת בהדרגה ל"מדינת הישראלים". בעיני הציונים זה גרוע מהשואה. כי השואה פגעה בגופו של העם אך ישראליות פוגעת ברוחו. כל הניסיונות להכחיש כי חילון סותר יהדות, יכשלו. הבעיה היא של חילונים, לא של דתיים. זהות הדתיים לא השתנתה. אך זהות הנוער החילוני בישראל השתנתה מ"יהדות" ל"ישראליות", למרות שרבים מכחישים זאת. הדרך לשחרור ישראלים חילונים משבי הדת הוא בהכרה שישראליות אינה יהדות ושינוי אופיה של "מדינת היהודים" מבחינת תרבות, זהות, חוק, ומדיניות, ל"מדינת הישראלים". זה ישים קץ לבלבול של "יהודים חילונים" ויפחית את המתח בין חילונים לדתיים בישראל. החילונים יראו בדתיים מיעוט שיש להתייחס אליו בכבוד ולא אויב המנסה להשתלט על המדינה. הדתיים יתייחסו לחילונים כפי שהם מתייחסים לכל "גוי" ולישראל כפי שהם מתייחסים לכל מדינה בעולם ויחדלו לראות במדינת ישראל יריב הנאבק להוציא מידיהם את המונופול על היהדות. זה למעשה המצב בישראל כיום, כאשר שום תוכן דתי אינו מפעם בחילונים, והדתיים חשים "בוז עמוק לשלטון החילוני". **("ידיעות אחרונות" 23.11.1995 ע' 14). מנהיגה הרוחני של המפלגה הדתית-לאומית, הרב מרדכי אליהו, מכריז:**"בתי הדין הרבניים מתעלמים מפסיקת בית המשפט העליון ומוצאים דרכים לעקוף אותה." **("ידיעות אחרונות" 2.4.1998 ע' 9) והחילונים? ממשלת פרס נמנעה מלהעמיד לדין רבנים שהכריזו על רבין כ"מוסר" ונתנו ליגאל עמיר הכשר דתי כי חששה מתגובת המפלגות הדתיות על העמדת רבנים לדין. החילונים חוששים מכל צעד העשוי ל"לפלג את העם" בעוד הדתיים ששים להתנתק מ"אוכלי טרפה". יש דורשים "הפרדת הדת מהמדינה" אך נרתעים מהפרדת הישראליות מהיהדות. מנהיגים, סופרים, הורים ומורים, חילונים, משתדלים חמשים שנה לשכנע את עצמם ואת ילדיהם שאין זהות "ישראלית", וחילוניות אינה סותרת יהדות, ש"יש הרבה דרכים להיות יהודי", ושמדינת ישראל חייבת להיות "מדינת יהודים" ולא "מדינת ישראלים". כאשר הורים, מורים, סופרים, ואקדמאים, מתעקשים שאין "ישראליות" אבל יש "יהדות חילונית" (שאין ביכלתם להגדירה) לא פלא שהילדים שחונכו על ידי הורים, מורים ומנהיגים אלה מבולבלים בקשר לזהותם הרוחנית. השאיפה לקיים את מדינת ישראל כ"מדינת היהודים" מכתיבה את מדיניות הפנים והחוץ של ממשלות ישראל, וגם את מדיניות ההגירה, הביטחון, וההתנחלות.**

הרוב החילוני בישראל מאבד את זהותו היהודית ואין ביכולתו להגדיר - לעצמו

ולאחרים - מהי "יהדות חילונית". רבים נחרדים מכך והדבר מפריע להם להבין שזהותם ישראלית ולא יהודית. כאשר "ישראליות" תבוא במקום "יהדות-חילונית" יהפכו בעלי ה"זהות הישראלית" את ישראל מ"מדינת היהודים" ל"מדינת תושביה" ויאפשרו בכך פתרון סכסוכים רבים בין חילונים לדתיים ובין ישראלים לפלסטינים.

<u>תוספת</u> (10.5.2000)

"מעריב", (גיליון יום העצמאות ה- 52) פירסם תוצאות מישאל שערך העיתון בקרב 550 איש מהאוכלוסייה הבוגרת בישראל על זהות אישית ופוליטית.

<u>על השאלה:</u> <u>" איך היית מגדיר עצמך, כיהודי קודם כל, או כישראלי קודם כל?"</u>

ענו 49% - כיהודי, 33% - כישראלי, 16% - שניהם באותה המידה, 2% - לא יודע.

מבין מצביעי ברק ענו 51% - ישראלי, ו 30% - יהודי.

מבין מצביעי נתניהו ענו 17% - ישראלי, 68% - יהודי.

מבין חרדים ישראלים ענו 5% - ישראלי, 93% - יהודי.

מבין ישראלים חילונים ענו 58% - ישראלי, 27% - יהודי

<u>על השאלה:</u> <u>"אם היית חייב לבחור בין מדינת ישראל דמוקרטית ללא קשר ליהדות לבין מדינת ישראל לא דמוקרטית עם קשר ליהדות, באיזו היית בוחר?"</u>

ענו 58% - דמוקרטית אך לא יהודית, 25% - יהודית אך לא דמוקרטית, 17% - לא יודע

בין מצביעי ברק: דמוקרטית - 70%, יהודית - 17%

בין מצביעי נתניהו: דמוקרטית - 37%, יהודית - 42%

("מעריב" נספח יום העצמאות ה- 52, 9.5.2000 , ע' 7)

תוצאות אלה מלמדות על תהליך שינוי זהות מ"יהודי" ל"ישראלי".

<u>זהות יהודית בישראל</u>

(הרצאה בקורס של ד"ר מוסא בודיירי על "החברה הישראלית" **באוניברסיטת "אל-קודס", ירושלים, 20.11.1997.)**

מבוא
הדת היהודית
זהות יהודית
ציונות וזהות יהודית
ישראליות – זהות חדשה

<u>מבוא</u>

הבעיה שמאמר זה דן בה אינה מיוחדת רק לזהות יהודית. היא קיימת בכל זהות-רוחנית מסורתית בעולם במאתיים השנים האחרונות.
המונחים "זהות", "תרבות", "זהות רוחנית", משמשים במאמר במשמעויות הבאות:
"זהות" - לא במובן משפטי, אלא במובן של שייכות היחיד לקבוצה מסוימת.
"תרבות" - לא במובן של "אמנות", אלא כתפיסת עולם משותפת לקבוצת בני אדם.
"זהות רוחנית"– שייכות לקבוצה בעלת תרבות משותפת.

במאה ה- 16 נוסח באיטליה עיקרון חדש לפיו <u>רק הנחה שאפשר לבדקה באמצעות ניסוי או ניבוי שניתן לחזור עליהם, היא אמינה</u>. כל הנחה שאיננה ניתנת לבדיקה בניסוי או ניבוי שאפשר לחזור עליהם איננה אמינה. עיקרון זה עירער את ההנחה בדבר קיום אל. התערערות זו הואצה על ידי התיעוש באירופה במאה ה- 19. עיקרון הבדיקה בניסוי או ניבוי שהחל עם גלילאו וצבר השפעה עם דארווין, הצמיח תיאוריות המסבירות כל דבר – כולל עולמו הרוחני של האדם – בלי קשר לכוח על-טבעי כלשהו. יתר על כן, עיקרון זה מוכיח את אמינותו בבריאת מוצרים. מוצרים אלה – מכונות, חשמל, אלקטרוניקה, מטוסים, מכוניות, טלפון, רפואה מודרנית, הנדסה גנטית, לווינים וטילי החלל, אנרגיה אטומית, וכו', נולדו מהעיקרון לפיו רק מה שניתן לבדיקה בניסוי או ניבוי הוא אמין. התוצרים מאמתים את העיקרון. כל מכשיר חשמלי מוכיח אמינות התיאוריה האלקטרומגנטית. כל מכונית מוכיחה אמינות הפיסיקה והכימיה. כל תרופה מוכיחה אמינות הפרמקולוגית והפיזיולוגית. לפי עיקרון זה כל הנחה <u>שאיננה</u> ניתנת לבדיקה בניסוי או ניבוי אינה אמינה. קיום אל הוא הנחה שאיננה ניתנת לבדיקה בניסוי או חיזוי ולכן איננה אמינה.
השקפת עולם דומה לעץ. שורשיה הן הנחות אודות מהות היש. הגזע הם התיאוריות, המעבדות, ומפעלי היצור, המיישמים הנחות אלה. והפירות הם כל המוצרים התעשייתיים שאנו משתמשים בהם. אפשר לכנות מוצרים אלה בשם: " פירות עיקרון הניסוי**". כל מוצר הוא חוליה אחרונה בשרשרת שתחילתה בהנחה שעמדה במבחן הניסוי, המשכה בניסויים מעבדתיים, וסופה במפעלי יצור. כל המשתמש במוצר תעשייתי כלשהו, אפילו בד שניטווה במכונה או פחית מזון משומר, אוכל - מדעת או שלא מדעת - מפרי עיקרון הבדיקה בניסוי או ניבוי. שום דת לא הניבה מזון משומר, חשמל, מכונית, מטוס, טלפון, הנדסה גנטית או רפואה מודרנית. יתר על כן, כל הדתות התנגדו בצורה נמרצת לעיקרון הבדיקה בניסוי עד כדי הוצאה להורג של הוגי דעות שתמכו בו. דתות מתנגדות גם כיום לעיקרון זה כי**

את הנחת היסוד של כל דת - קיום אל - אי אפשר לבדוק בניסוי או ניבוי כל שימוש במוצר תעשייתי הוא הבעת אימון בעיקרון השולל את ההנחה בדבר קיום אל כי אין אל שקיומו ניתן לבדיקה בניסוי או ניבוי שניתן לחזור עליהם. כיוון שאי אפשר להוכיח קיום אל בניסוי אין ההנחה אודות קיום האל אמינה. שימוש במוצר תעשייתי כמוהו ככפירה בדת ולכן יש כתות דתיות האוסרות שימוש זה. כאשר אנשים מתרבות מסורתית משתמשים במוצרים שמקורם בעיקרון הבדיקה בניסוי הם מערערים – בלי דעת - את אמינותה של תרבותם המסורתית. זה קורה במאתיים השנים האחרונות לאלפי תרבויות מסורתיות ברחבי העולם.

בכל המקרים התוצאה זהה: שימוש במוצרי תעשייה מפורר כל תרבות מסורתית

לשלוש קבוצות: 1. "מתבדלים", 2. מתבוללים, 3. "מסתגלים".

ה"מתבדלים" אוסרים על חבריהם לאכול מפרי עץ הניסוי, כלומר - להשתמש במוצרים תעשיתיים. הם מקטינים ככל האפשר את מגעם עם כל הקשור בעיקרון הניסוי. "מתבדלים" רבים סובלים מתחושת רדיפה. הם באמת נרדפים. לא על ידי רודף חיצוני אלא על ידי תחושת אשמה פנימית. הם חשים אשמה על משיכתם למוצרי עיקרון המערער את אמינות אמונתם. רובם משתמשים בתוצרי עיקרון זה ולכן אוכלים פרי אסור. זה מוליד אשמה והדחקתה. אשמה מודחקת מולידה תסביך רדיפה. ההדחקה רודפת את המדחיק. תחושת האשמה נובעת גם מהפתוי לאכול פרי אסור. ה"מתבדלים" מוקפים מכל עבר בפירות עיקרון הניסוי, רוצים אותם, משתמשים בהם - ונהנים מהם. שימוש בחשמל, במכונת כביסה, במקרר חשמלי, בטלפון, במכונית, במטוס, ברפואה מודרנית, בטיפולי עקרות, וכו', הוא אכילת פרי עיקרון הניסוי. "מתבדל" שעושה זאת חש אשמה, מדחיק אותה ומסרב להודות בה.

רדוף אשמה מודחקת הוא מדמיין רודפים חיצונים.

כת ה"אמיש" בארה"ב, המונה כחצי מיליון נפש, אוסרת על חבריה שימוש במוצר תעשייתי כלשהו וגם לא במכונית, מטוס, חשמל, טלפון, רדיו או טלביזיה. כת "עדי יהווה" אוסרת על חבריה קבלת טיפול רפואי מדעי. דרוזים ויהודים אורתודוקסים, אינם מכניסים טלוויזיה לבתיהם. יש דרגות שונות באיסור אך איסור כלשהו לגבי שימוש במוצרי עיקרון הניסוי משותף לכל ה"מתבדלים". יש האוסרים יותר ויש האוסרים פחות. כולם אוסרים משהו.

רוב ה"מתבדלים" אוסרים שימוש באמצעי מניעה ביחסי מין.

ביהדות ה"מתבדלים" הם ה"חרדים" המונים כעשירית מיהודי העולם. הקבוצה השניה הם המתבוללים. אלה הם אנשים שעבורם איבדה התרבות המסורתית את משמעותה ואין להם ענין לסגלה לעולם המודרני. הם מחפשים תרבות חילונית משמעותית בה הם רוצים להתבולל. לפני מלחמת העולם השנייה היו כ 80% מיהודי אירופה מתבוללים. האנטישמיות בלמה התבוללות והפכה

מתבוללים רבים

ל "מסתגלים". אך בדעוך השנאה חוזר תהליך ההתבוללות וצובר תנופה.

3. הקבוצה השלישית הם ה"מסתגלים" המנסים לסגל תרבותם המסורתית לעולם המודרני. הם מאמצים את עיקרון הניסוי, ממליצים על שימוש במדע וטכנולוגיה, ומנסים לסגל את התרבות המסורתית להשקפה הניסוית על ידי זניחת חלקים אחדים ממנה, הענקת משמעות חדשה לחלקים אחרים, ושימוש בחלק ממנה כבפולקלור. הציונים החילונים הם "מסתגלים". הם רואים בדת פולקלור ומנסים לסגל יהדות לעולם המודרני. הציונות היא ניסיון לסגל יהדות לעיקרון הבדיקה בניסוי.

ברוב התרבויות מונים ה"מתבדלים" כ 5%, המתבוללים 70%, וה"מסתגלים" 25%.

למרות היותם מיעוט יש ל"מתבדלים" יתרון על ה"מסתגלים" כי הם ממשיכי הזהות המקורית. גם ה"מסתגלים" טוענים שהם ממשיכי הזהות המקורית ונלחמים - לשווא - על לגיטימציה. "לשווא" כי כל עוד המקור קיים כל גרסה אחרת המתקראת בשמו היא התחזות וזיוף. המאבק בין "מתבדלים" ל"מסתגלים" אינו מעניין את המתבוללים שעבורם איבדה התרבות המסורתית את משמעותה. אין להם עניין לא במקור ולא בסיגולו לעולם המודרני. עד עלות הנאצים לשלטון ב-1933 היו כ- 80% מיהודי אירופה מתבוללים ורק 5% ציונים ("מסתגלים") הנותרים היו דתיים ("מתבדלים"). בין 1870 ל- 1914 היגרו כ- 5 מיליון מיהודי רוסיה לארה"ב, ורק 5 אלפים לפלסטין. כלומר רק אחד מאלף מהגרים יהודים מרוסיה פנה לפלסטין. זה מעיד על משקל התנועה הציונית בקרב יהודי אירופה. בפלסטין עצמה היו עד 1914 כ- 50 אלף יהודים (וחצי מיליון פלסטינים) ורק עשירית מהם ציונים. השאר היו דתיים אנטי-ציונים. התנועה הציונית נוסדה על ידי לאומנים <u>חילונים</u> ורוב הדתיים התנגדו לה. כשביקר הרצל, מייסד הציונות, בפלסטין, שלחו יהודי פלסטין מכתב לשולטן הטורקי בו הודיעו לו שהם מתנגדים לציונות. זה ביטא לא רק הכנעה לסולטאן אלא בעיקר התנגדות לחילונים.

ב-1938 ישבו כחצי מיליון יהודים בפלסטין ו 80% מהם ציונים. הגידול במספר הציונים נבע מהנאציזם. שנאת היהודים הנאצית בלמה את ההתבוללות והפנתה מתבוללים רבים לעבר הציונות. הם לא חזרו לדת אלא הפכו לחילונים לאומיים. כשגוברת שנאת יהודים עולה מספר הציונים ויורד מספר המתבוללים. כשדועכת שנאת יהודים יורד מספר הציונים ועולה מספר המתבוללים. כיום מספר הציונים בקרב יהודי העולם הוא בירידה ומספר המתבוללים בעליה. מספר היהודים בעולם כיום הוא כ- 15 מיליון. כחצי מהם תומכים בציונות אך רק חלק מזערי מתוכם הם

ציונים פעילים. מאז 1948 נמצאת הציונות בשקיעה ומגמה זו חזקה בישראל יותר מאשר מחוץ לה. רק מיעוט מאזרחיה היהודים של ישראל כיום הם ציונים. תעיד על כך העובדה שחגיגות יובל המאה לקונגרס הציוני הראשון, שנערכו ב-1997, לא משכו קהל בישראל. הציונות רואה את יהודי העולם כציבור לאומי אחד, בעוד הדתיים רואים את יהודי העולם כציבור דתי אחד. אך רוב ילידי ישראל החילונים רואים עצמם כשייכים לאומה ישראלית. לא כשייכים לאומה יהודית כלל עולמית ובוודאי לא לכת דתית המפוזרת ברחבי העולם. מגמה זו תלך ותתחזק במהלך הזמן.

מאז קמה מדינת ישראל נוצרת בה זהות תרבותית חדשה – ישראליות. זהות זו היא חילונית ומעוצבת על ידי מציאות מקומית ולא על ידי הדת היהודית. ישראליות אינה יהדות. ישראלי הוא חילוני דובר עברית. "יהודי" הוא שומר מצוות. אי אפשר להיות יהודי בלי לקיים את מצוות הדת היהודית. החילונים עורכים לבניהם "בר מצווה" אך אינם מקיימים שום מצווה כי עבורם הטקס הוא פולקלור ולא טקס חניכה משמעותי. ברוב תרבויות העולם כיום, מהווים ה"מסתגלים" כשליש. הניסיון "לסגל" תרבות מסורתית לעיקרון הניסוי מעורר שאלה: האם הדבר אפשרי תוך שמירה הזהות המסורתית? או שמא "הסתגלות" היא בסופו של דבר התבוללות? התשובות נחלקות. יש סבורים שהתשובה תלויה באופי הייחודי של כל תרבות. הם מעריכים שיש תרבויות שיכולות ל"הסתגל" מבלי לאבד את משמעותן המקורית בעוד שאחרות נשחקות. אך כל "הסתגלות" פירושה שינוי. שינוי משנה את המקור. שינוי תרבות מסורתית סודק את מהותה המקורית ומטפטף ספקות באמינותה. ספקנות מפוררת מסורת. "הסתגלות" תרבות מסורתית לעיקרון הניסוי פירושה התפוררות הדרגתית. גם אם נקבל שמהותה של תרבות היא הקובעת אם ניתן בכלל לסגלה לעולם המודרני הרי במקרה של היהדות, שמהותה דתית, הניסיון להתאימה לעיקרון הבדיקה בניסוי או ניבוי תוך שימור מהותה, ייכשל בהכרח.

התרבות היהודית היא הדת היהודית ודת אינה עומדת במבחן הניסוי והניבוי.

<u>הדת היהודית</u>

הדת היהודית היא מונותיאיזם תיאוצנטרי. המאמין מניח קיום אל יחיד, וסוגד לו. יחס המאמין לאל הוא כיחס העבד לאדונו. האל ברא את היקום, כולל את בני חווה, כדי להראות את גדולתו. האל אינו קיים למען המאמינים בו אלא הם קיימים כדי לספר את גדולתו. הדת היהודית אוסרת לבטא את שם האל או לתארו בתמונה

או בפסל כדי שהמאמינים לא יסגדו לתמונה, לפסל, או לשם. לדעת חוקרים רבים מקור היהדות הוא במונותיאיזם של הפרעה אכנאתן שביטל ריבוי אלים במצרים העתיקה ונרצח לבסוף על ידי כוהני האלים להם אסר לסגוד. רוב חוקרי היהדות סבורים כי משה, מייסד היהדות, היה נסיך מצרי ממקורבי אכנאתן שברח ממצרים עם עבדים שעבדו בבניית הפירמידות והפך אותם בסיני לעם שהמשיך את פולחן האל היחיד. השימוש המרובה במילה "אמן" בתפילות מצביע על קשר לדת המצרית. "אמן" הוא שם האל המצרי הראשי - אמון. אמירת "אמן" בפולחן דתי היא שריד הסגידה לאמון. הנסיך המצרי משה ייסד פולחן דתי חדש באמצעות "עשר דיברות" ויצר דת (וזהות) חדשה, שהפכה במשך הזמן ל"יהדות". תכונה יחודית ליהדות (שאינה קיימת בנצרות ובאסלם) היא הקשר בין דת ללאומיות. היהדות היא דת לאומית ולאומיות דתית. זה מבלבל כל מי שמסיק מן הנצרות והאיסלם על היהדות. ביהדות - להבדיל מהנצרות והאיסלאם - הדת מקנה לאומיות. מי שמקבל את הדת ("מתגייר") הופך לבן העם היהודי. אך המתאסלם אינו הופך לבן האומה המוסלמית, כי אין אומה כזאת ומתנצר אינו הופך בן לעם נוצרי. נצרות ואיסלם הן דתות אוניברסליות שאינן קשורות ללאומיות כלשהי. היהדות קשורה ללאומיות יהודית. ביהדות אי אפשר להפריד לאומיות מדת. זה בולט בטקס "ליל הסדר" (שהוא למעשה חגיגת יום הולדת העם היהודי) המבליט את האופי הדתי של הלאומיות היהודית. יהדות אינה תנכיות. היא הרבה יותר מ"עשר דיברות". גם הנוצרים מאמינים בתנ"ך ("הברית הישנה") ואין זה הופך אותם ליהודים. ליהדות יש "תורה שבע"פ" ו- 613 צווי דת להתנהגות יומית. צווים אלה קובעים מה מותר/אסור ליהודי לאכול, ללבוש, לעבוד, לקיים יחסי מין, וכו', כלומר, הדת מכתיבה את חיי היומיום. היהדות, כפי שעוצבה ב-3000 השנים האחרונות, אינה רק עניין של אמונה באל יחיד, וגם לא רק סידרת טקסים דתיים (תפילות, חגים, צומות) אלא אורח חיים יומי לפי 613 חוקי דת. אורח חיים זה יחודי ליהדות ומאפיין אותה. עד המאה ה- 19 לא ערער איש על כך ש" יהודי הוא מי שחי לפי מצוות הדת היהודית". **בישראל מהווים שומרי-מצוות מיעוט של 15% וידועים בשם "חרדים". הם חרדים ל - ומקפידים על - קיום המצוות. קיום מצוות אינו קל ולכן הם רואים עצמם כ"נושאי עול התורה" (למרות שמצוות רבות אינן בתורה אלא הן פרשנות לתורה). המצוות מחייבות מאמצים גדולים שאינם דרושים לקיומו הרגיל של האדם, ומהוות "עול". ה"חרדים" מקיימים אותן "לשם שמיים" ולא לשם עצמם. מי שאינו מקיים את המצוות זוכה לכינוי "פורק עול תורה". אפשר לזהות "חרדים" או "אורתודוקסים" ("בעלי הדעה הישרה") על ידי בגדיהם השחורים, ובמיוחד על ידי כיפת המשי השחור שהם חובשים. אך 85% מהישראלים אינם חיים לפי המצוות. זה כולל חילונים, "מסורתיים" (המקיימים חלק מטקסי**

הדת היהודית) וגם את הקבוצות הידועות כ"רפורמים", ו"קונסרבטיבים", שקמו בארה"ב במאה ה- 19, ומקיימות חלק מהמצוות בלבד. ה"חרדים" מתנגדים ל"רפורמים" ול"קונסרבטיבים" בנושאים רבים, ובמיוחד בנושא הגיור. הניסיון ב-1997 לחוקק "חוק המרה" (גיור) שיעניק סמכות דתית - מוכרת בחוק הישראלי - לרבנים רפורמים, גרמה לנציגי ה"חרדים" בכנסת לאיים בפרישה מהקואליציה הממשלתית של נתניהו שהייתה גורמת להפלת ממשלתו. אך יהודי ארה"ב, בה מספר ה"רפורמים" וה"קונסרבטיבים" גדול בהרבה ממספר ה"חרדים", מאיימים בהפסקת תמיכתם בישראל אם "חוק ההמרה" לא יאושר. שתי האפשרויות – הפלת ממשלת ישראל על ידי "חרדים" בישראל מחד, והפסקת תמיכת רוב יהודי ארה"ב בישראל מאידך - מבהירות כמה פגיע השלטון החילוני בישראל לשיקולים דתיים. ממשלת ישראל לא נפלה לאחר שתי נסיגות מסיני (ב-1956, וב-1982), אך היא כמעט נפלה בגלל ההגדרה של "יהודי" בחוק. היא יכולה ליפול אם מטוס "אל-על" נוחת בשבת. ישראל היא מדינה חילונית כי רוב חוקיה אינם חוקי הדת היהודית. אך היא כפופה ללחצים דתיים. במבט שטחי נדמה שכפיפות זו נובעת משיקולים קואליציוניים, מהעובדה שנציגי המפלגות הדתיות מהווים כ- 20% בכנסת ובלעדיהם קשה להשיג רוב יציב של 51%. אך בדיקה יסודית יותר מבהירה כי מדובר בשבי סמוי של כל חילוני המתעקש שהוא "יהודי", לדת היהודית. החילוניות הישראלית היא חילוניות שלא השתחררה לגמרי מהדת. במישור החברתי מתבטא הדבר בכך שרוב החילונים רואים בדתיים "אחים". במישור האישי מתבטא הדבר בכך שרוב החילונים בישראל יטענו שהם "יהודים" ולא "ישראלים". חילוני הרואה בדתיים "אחים" ומגדיר עצמו כ"יהודי" שבוי - פסיכולוגית - בידי הדת.

<u>בעיית הזהות היהודית</u>

שאלת הזהות המרכזית בישראל היא: מי הוא יהודי?

הדיון על שאלה זו, התשובות השונות הניתנות לה, והניגודים בין התשובות רודפים את ישראל כדיבוק שאין להיפטר ממנו. דיבוק זה ימשיך לרדוף את אזרחי ישראל - למרות כל הניסיונות להיפטר ממנו - לפחות עוד דור. הכל מסכימים כי מי שמקיים את 613 מצוות הדת היהודית הוא יהודי. אך יש מחלוקת על השאלה אם גם מי שאינו מקיים מצוות הוא יהודי. ה"מתבדלים" (ה"חרדים" למיניהם) טוענים כי מי שחדל לקיים מצוות הוא "פורק עול התורה" והוא "יהודי" רק מבחינה פורמאלית (כי אמו יהודיה). לעומתם טוענים ה"מסתגלים" למיניהם, ובראשם הציונים, שאפשר להיות יהודי גם מבלי לקיים מצוות ו"יש הרבה דרכים להיות יהודי". אך אין להם תשובה לשאלה: "מה פירוש להיות "יהודי" ללא קיום

המצוות. תשובותיהם הולמות אנשים שגם לפי השקפתם אינם יהודים. 70% מהישראלים אינם מקיימי מצוות אך מתעקשים שהם "יהודים". המחלוקת בין ציונים חילונים לבין שומרי מצוות היא לא רק על זהות אלא גם על חקיקה, ומאז כיבוש כל הארץ ב-1967 – גם על מדיניות ההתנחלות, הביטחון, על החזרת שטחים, ועל מדיניות כלפי הפלסטינים והעולם הערבי.

כיוון שהמונח "יהודי" מופיע בחוק הישראלי נדרשת הגדרה משפטית (ולא רק רוחנית) של המונח. הדיון על ההגדרה המשפטית של המונח יכול לגרום לנפילת ממשלה. רגישות הנושא נובעת מהקשר בין דת ללאומיות ביהדות. קשר זה יחודי ליהדות ואינו קיים באיסלאם ובנצרות. רוב הישראלים אינם מקיימים את מצוות הדת אך רואים עצמם כ"יהודים מבחינה לאומית". ההגדרה הראשונה של "יהודי" בחוק ישראלי הייתה: "אדם שהצהיר בתום לב שהוא יהודי ייחשב כיהודי". **בניסוח זה לא ברור אם "יהודי" מציין דת או לאומיות. זוהי התחמקות מתוכננת מעימות עם הדתיים בשאלה זו. המפלגות החילוניות בכנסת, ששיקולי קואליציה מדריכים את השקפותיהן, חוששות לפסוק בשאלה "מיהו יהודי" לבל ירחיקו מעליהם שותף דתי לקואליציה. לכן נאלץ בית המשפט העליון לפסוק בנושא.**

המשפט העקרוני הראשון בו נדון הקשר בין לאומיות לדת ביהדות בפני בית-המשפט העליון דן בתביעת "האח דניאל" כלפי ממשלת ישראל לנמק מדוע מסרבת הממשלה להכיר בו כ"יהודי" לצורך חוק ה"שבות". התובע, "האח דניאל", היה נזיר ממסדר ה"כרמליטים" הנוצרי שהגיע לישראל ב-1958. הוא הצטרף למנזר הכרמליטי בחיפה. הוא נולד בפולין בשם אוסוואלד רופאייזן לאם ואב יהודים. בנעוריו היה חבר בתנועת נוער ציונית ועבר "הכשרה" חקלאית בפולין כשכוונתו להגר לישראל ולהפוך לחקלאי. כשפרצה מלחמת העולם השניה נקלע באקראי לשמש מתורגמן לצבא הגרמני בעיירה מיר, ובתפקיד זה הציל יהודים רבים וסיפק נשק למחתרת. לאחר שנתגלה מוצאו היהודי ברח והתחבא במנזר. במחבוא קרא את ה"ברית החדשה" והחליט להתנצר. לאחר מכן עזב את המחבוא, הצטרף לפרטיזנים, ולבסוף הגיע עם ה"צבא האדום" המנצח עד ברלין. הוא נזיר כרמליטי וציוני עד היום (1998) וממשיך לראות עצמו כ"נוצרי לפי אמונתו ויהודי לפי לאומיותו". כשבא לישראל ביקש אשרת כניסה ואזרחות ש"חוק השבות" מבטיח לכל יהודי. שר הפנים דאז, ישראל בר-יהודה, הסכים להעניק לו את שניהם, אך ממשלת בן-גוריון התנגדה. רופאייזן פנה לבית המשפט העליון ודרש שהממשלה תנמק את סירובה. הוא טען – בצדק – שלפי החוק הדתי (ה"הלכה"), הוא נחשב יהודי כי אמו יהודיה. מבחינת ה"הלכה" התנצרות הופכת אותו ל"חוטא" אך <u>אינה מבטלת את יהדותו.</u> מדוע אם כן אין החוק החילוני מוכן להכיר בו כיהודי. בית המשפט העליון ישב על המדוכה תשעה חדשים ולבסוף פסק ברוב של ארבעה נגד

אחד כי רופאייזן אינו יהודי. השופטים הודו שלפי ה"הלכה" הוא יהודי ומגיעה לו אשרת כניסה ואזרחות מתוקף חוק השבות אך ציינו כי דווקא מפני שישראל אינה "מדינת הלכה" אלא מדינת חוק חילוני, ו"חוק השבות" הוא חוק חילוני ולא דתי, שנחקק על ידי רוב חילוני בכנסת, ולא על ידי רבנים, לכן, משיקול חילוני רופאייזן אינו "יהודי" בגלל התנצרותו.

כדאי לעצור כאן לרגע ולהרהר בהיבט הפסיכולוגי של פסק דין זה של בית משפט חילוני, הפוסק לפי חוק חילוני, וקובע כי מתוך שיקול חילוני אי אפשר להעניק לאדם אזרחות בגלל דתו. אילו קבע בית-משפט חילוני כי דתו של אדם היא ענינו הפרטי, ואין להפלות אדם בגלל דתו היה זה סביר. אך לא כך פסק בית המשפט העליון בעניין רופאייזן. הוא פסק כי לפיהחוק החילוני (ובניגוד לחוק הדתי) דתו הנוצרית של רופאייזן מוציאה אותו מן האומה היהודית. דווקא החוק החילוני קבע כי ביהדות אי אפשר להפריד לאומיות מדת ואדם שהתנצר חדל להיות יהודי מבחינה לאומית. דווקא החוק החילוני בישראל רואה בדת קריטריון ללאומיות יהודית. בית המשפט העליון, להבדיל מהכנסת, אינו מושפע משיקולים קואליציוניים. שופטיו מתמנים לכל חייהם ואינם חוששים מפיטורין. את פסקהדין של בית המשפט העליון אי אפשר לתרץ בשיקולים קואליציוניים, בצביעות השופטים, וגם לא ב"כפייה דתית". לכן נותרת רק מסקנה אחת: פסק דין זה הוא הוכחה לאי יכלתם של החילונים - המתעקשים שהם יהודיםלפילאומיותם - להפריד לאומיות יהודית מהדת היהודית. פסק דין זה מוכיח שגם מנקודת ראות חילונית הלאומיות היהודית תלויה בדת.

ומה קורה לאותה זהות לאומית התלויה בדת כאשר חדלים להאמין בדת? היא הופכת תווית חסרת משמעות רוחנית. זו הסיבה שהשאלות "מיהו יהודי", ו"מהי יהדות חילונית", ממשיכות להטריד "יהודים" חילונים בישראל ובעולם. הם מתעקשים שהם "יהודים" אך אינם מסוגלים לצקת תוכן חילוני חיובי לזהות זו. הבעיה היא של החילונים. למקיימי מצוות אין בעיה של זהות יהודית.

ציונות וזהות יהודית

הציונות של הרצל החלה ב-1897 כתנועה חילונית שניסתה להגיב על רדיפת יהודים באמצעות הקמת מדינה בה יהיו היהודים רוב. מדינה זו צריכה הייתה לפתור גם את בעיית הזהות הרוחנית של "יהודים" חילונים. המדינה הציונית אמורה הייתה למלא עבור חילונים אותו תפקיד שאלוהים ממלא עבור דתיים. להעניק להם הגנה וזהות.

מדינת ישראל הוקמה על ידי חילונים, אשר כמו מנהיגם הרצל, היו אנטי דתיים. ישראל היא מימוש חזונו החילוני והאנטי-דתי של הרצל ולכן התמונה היחידה

התלויה באולם הכנסת בירושלים היא זו של הרצל. ישראל אינה "מדינה יהודית" כי חוקיה אינם חוקי הדת היהודית, אך היא "מדינת הרצל". ממשיכי הרצל רצו ליצור זהות יהודית חילונית באמצעות מדינה שחוקיה חילונים. הרצל היה מתבולל והציע ב-1893 שכל יהודי ארץ מולדתו אוסטרו-הונגריה יתנצרו במשותף בטקס פומבי בכנסיה המרכזית של וינה. הוא הציע זאת לא כי האמין בנוצרות אלא מפני שחשב כי בכך יבטל אפלייה חברתית נגד יהודים, שנמשכה גם לאחר שהחוק העניק ליהודים שוויון זכויות. ב-1894, סיקר הרצל כעיתונאי את משפט דרייפוס בפריס. דרייפוס היה יהודי צרפתי שהתנצר והגיע לדרגת קצונה בצבא צרפת. הוא הואשם בבגידה אך זו הייתה עלילה שמקורה בשנאת יהודים. העובדה שדרייפוס נרדף למרות שהתנצר גרמה להרצל לשנות את דעתו. הוא הסיק שאפליית יהודים אינה נובעת משוני דתי אלא משוני לאומי ומכך שיהודים הם מיעוט לאומי בקרב עמים אחרים. לדעתו שנאת מיעוטים היא תופעת קבע באנושות ואין טעם להילחם בה. הוא הסיק שיש להקים מדינה בה יהודים יהיו רוב. הוא לא התעקש שהיא תוקם בפלסטין והיה מוכן להקימה באוגנדה.

היהדות הדתית (פרט לקומץ קטן) התנגדה להרצל ולציונות. הדתיים משוכנעים כי הגלות היא עונש שהאל הטיל על עמו שחדל להאמין בו ורק לאחר שהעם יחזור בתשובה יסלח לו האל, יקבצו מגלויותיו, ויקים מחדש את מדינתו. האל הוא שיקים מחדש את המדינה, את בית המקדש, ויקבץ את הגלויות. התערבות אנושית (ובמיוחד חילונית) במבצע זה היא - מבחינה דתית - משיחיות שקר שסופה אסון לעם היהודי כמו הניסיון הכושל של שבתאי צבי. זוהי גישה עקבית מבחינה דתית. מנקודת ראות זו כל ניסיון של חילונים להקים מדינה יהודית הוא משיחיות שקר. עד שנות ה30- תמכו רוב הדתיים בעמדה זו. כיום רק "נטורי קרתא" עדיין מחזיקים בה בעוד רוב היהודים הדתיים נגררו אחרי הציונות.

ב-1920 היו רוב יהודי אירופה מתבוללים, מיעוט נותר דתי וקומץ דגל בציונות. המצב השתנה בעקבות עליית הנאצים לשלטון. ההתבוללות נחלשה והציונות התחזקה. נוכח גזענות הנאצים הסיקו רבים כי יהודים זקוקים למדינה משלהם והפכו לציונים. מדינת היהודים אמורה הייתה להפוך את היהודים ל"עם ככל העמים". ההתבוללות של הרצל עברה שינוי משאיפה "להיות אדם ככל האדם" **לשאיפה** "להיות עם ככל העמים" **אך המטרה נשארה כמקודם: להיות ככל האחרים, כלומר - להתבולל.**

הדתיים התנגדו לכך. לדעתם יהודי, בשל דתו, אינו "אדם ככל האדם", והעם היהודי אינו "עם ככל העמים" אלא הוא "עם אדוני". מבחינתם "עבודת השם" (כלומר קיום המצוות) מייחדת את היהודים מכל שאר בני האדם. אך הציונות החילונית, שאין לה הגדרה חיובית ל"יהודי" מגדירה "יהודי" כמי שנרדף

על ידי שונאי יהודים. הציונות החילונית אומרת למעשה ' אמנם אין לי הגדרה ל"יהודי חילוני" אך אין זה חשוב כי שונאי יהודים רודפים אותי והם המגדירים אותי כיהודי. רודפי מאלצים אותי לראות עצמי כיהודי גם כאשר לא ברור לי מהי יהדותי החילונית '. **בהתאם לדימוי עצמי זה של קורבן אימצה הציונים החילונים היסטוריוגרפיה של היהודי כקרבן נצחי שרק מדינה יהודית חילונית מסוגלת לשנות את גורלו ההיסטורי כקורבן. לאנשים אלה יש בעיה נפשית יחודית - זהותם האישית התמזגה עם זהות מדינה זו. מבחינת הציונות החילונית אין האנטישמיות תופעה שיש להילחם בה אלא היא חלק מ"טבע האדם" שהפיתרון היחיד לה הוא מדינה ציונית. הציונות החילונית מבליטה כל אירוע אנטי-יהודי לא כדי להילחם בו אלא כדי להשתמש בו כהוכחה לצדקת דרכה. גישה זו הופכת לעתים לאבסורד. ב-1994 פגע מטוס "אל-על" שנחת בשדה התעופה "בן-גוריון" בלהק ציפורים ומחץ אותן. עיתון הערב "מעריב" דיווח על כך תחת הכותרת :**"ציפורים תקפו מטוס אל-על". **כלומר הקורבן הוא מטוס "אל-על" ולא הציפורים שהוא מחץ. שום דבר לא ישנה את הדימוי העצמי של היהודי כקורבן בהשקפה הציונית החילונית. בחו"ל הוא קורבן "מובל כשה לטבח", בישראל הוא קורבן הנאבק על חייו. הדימוי העצמי של "קורבן" נשאר בתוקפו. בהזדמנות אחת, כשחיילי צה"ל נמצאו אשמים בהתעללות באזרחים פלסטינים הצהירה גולדה מאיר** 'אני שונאת את הפלסטינים כי הם גורמים לבחורינו להתנהג בצורה כזאת'. **גם כשהם מתעללים באחרים היהודים הם קורבן. יש להדגיש כי זו אינה גישת דתיים כ"נטורי קרתא". רק ציונים צריכים דימוי עצמי של "קרבן" ושנאת יהודים לאשרור זהותם. לדתיים יש זהות חיובית ברורה שאינה זקוקה לאשרור. אין דבר מועיל יותר לציונות החילונית מהרג ללא אבחנה של יהודים, בין אם מדובר בפצצות ה"ג'יהאד האיסלמי" בשוק "מחנה יהודה" בירושלים, ובין אם מדובר בהשמדה נאצית באושוויץ. מבחינה ציונית אין הבדל בין השניים כי שניהם מהווים 'הוכחה' שיהודים תמיד יהיו "קרבן" בגלל מוצאם, ללא קשר להשקפותיהם או מעשיהם. שנאת יהודים משרתת את צרכיה של הציונות החילונית יותר מכל דבר אחר. היא סיבת קיומה של הציונות החילונית. בלי שנאת יהודים אין לציוני חילוני מושג ברור על זהותו. אך מה קורה לנוער חילוני שנולד בישראל להורים חילונים ומעולם לא נרדף על יהדותו? לנוער כזה אין "זהות יהודית" דתית או חילונית כי אינו מקיים מצוות וגם אינו רואה עצמו כקרבן. מצב זה גרם למשרד החינוך הישראלי להכניס בשנות ה- 50' וה- 60' שיעורי "תודעה יהודית" בבתי-הספר החילונים בישראל. הילדים שמעו את השיעור אך לא הפנימו את הנלמד. בשנות ה- 80' הומצאה שיטה חדשה להקניית זהות "יהודית" ברוח הציונות החילונית: ביקורים באושוויץ. תלמידים חילונים נלקחים לביקור באושוויץ על ידי משרד החינוך הישראלי כדי לשכנעם ש** ' יהודי הוא מי ששונאי

היהודים רודפים אותו'. **הם רואים את תאי הגזים, המשרפות, ערמות הנעליים, המשקפיים, המזוודות, ומתרשמים עמוקות. אך לראות כיצד נרדפו אחרים אין פירושו לסבול רדיפות. למרות הביקור הזהות היהודית של הנוער החילוני בישראל היא מעורערת. הנוער רק מבולבל יותר. למעשה יש לנוער זה זהות ברורה אך היא ישראלית ולא יהודית והממסד הציוני אינו מוכן להודות בקיומה, ונלחם בה.**

<u>ישראליות - זהות חדשה, בלתי יהודית.</u>

העיתון "מעריב" פרסם בסוף 1997 כתבה של אריה בנדר תחת הכותרת:

" <u>סקר – כמחצית מבני הנוער לא מגדירים עצמם כציונים, *20%* מהאוכלוסייה הבוגרת מתנגדים לעידוד העלייה לישראל.</u>

רק כמחצית מבני הנוער היהודי בישראל רואים עצמם כציונים, לעומת כשני שליש מהמבוגרים. כך עולה מסקר דעת הקהל שבוצע על ידי "מכון סמית" עבור המועצה הציונית בישראל. בתשובה לשאלה: באיזו מידה אתה מגדיר את עצמך כציוני? השיבו רק כ *10%* מבני הנוער שהם רואים עצמם "מאוד ציונים", ו *38%* כ"ציונים", לעומת *19%* ו *46%* בהתאמה בקרב האוכלוסייה הבוגרת. *35%* מבני הנוער הגדירו עצמם כ"לא כל כך ציונים", לעומת *16%* מהמבוגרים.

11% מבני הנוער ו *14%* מהמבוגרים ענו במפורש כי הם אינם רואים עצמם כלל כציונים. מניתוח ארץ המוצא של המשיבים נראה כי תחושת הציונות חלשה יותר בקרב הצברים, כ *40%* מהם הגדירו עצמם כ"לא ציונים". אחריהם מדורגים העולים מגל העלייה האחרון שרק כ *28%* מהם חשים עצמם כציונים. לעומתם *92%* מאלה שעלו ארצה לפני *1948* הגדירו עצמם כציונים, וכן *72%* מאלה שעלו בין *48'* ל *78'*. משאלה אחרת עולה מידת החשיבות שמייחסים הנשאלים לצביון היהודי של המדינה – כ *70%* רואים את מדינת ישראל כמדינת העם היהודי כולו. לעומתם, כ *25%* חושבים כי ישראל היא מדינת אזרחיה בלבד ודעה זו רווחת יותר בקרב הציבור החילוני. כ *80%* מהמרואיינים תומכים בעידוד העלייה לישראל. ההתנגדות להמשך העלייה חזקה במיוחד בקרב חילונים צברים בני *19* עד *29*. מעל למחצית המבוגרים מרגישים קירבה עם יהודי התפוצות וכשליש מרגיש ריחוק. תחושת הקירבה חזקה יותר בקרב מי שאינו יליד הארץ ובקרב האשכנזים, והיא גוברת ככל שגיל המרואיין עולה. "הסקר מצביע על נסיגה נוספת בתחושת הציונות של החברה הישראלית" אמר בתגובה משה בן עטר, מנהל המועצההציונית. "גם תחושת הנתק מהעם היהודי גוברת והולכת, כפי שבאה לביטוי במחלוקת סביב חוק ההמרה, וההתרחקות מהמסורת היהודית" הוסיף. בסקר, שבוצע בחודשים אוגוסט וספטמבר השתתפו כ *600* איש המהווים מדגם מייצג באוכלוסייה **". ("מעריב" 27.10.1997 ע' 15).**

ילדים שנולדו בישראל להורים חילונים אינם מרגישים עצמם מיעוט. בישראל הם

רוב. הם מדברים עברית מינקותם בבית ובבית-ספר. הם אינם מיעוט. הם רוב. הם גדלים במציאות חברתית שונה מזו בה חיו הוריהם בילדותם. כל זה מעצב אצלם זהות ברורה - ישראלית, שאיננה יהודית, ציונית, או דתית. כך צומחת זהות חדשה בישראל ב-50 השנים האחרונות בקרב ילידי הארץ החילונים. זוהי ה"ישראליות". תהליך צמיחתה דומה לתהליך שהתרחש בדרום אפריקה אצל המהגרים מהולנד. תחילה ראו עצמם כהולנדים אך במהלך כמה דורות עוצבה אצלם זהות חדשה, שונה מהזהות ההולנדית, הקרויה זהות ה"אפריקאנר". זהו תהליך בלתי נמנע המתרחש בכל אוכלוסיית מהגרים. זה קרה למהגרים אנגלים באמריקה, למהגרים צרפתים בקנדה, למהגרים סקוטים בניו-זילנד, למהגרים וולשים באוסטרליה, למהגרים גרמנים בארגנטינה. אפשר להאט תהליך זה אך לא לבטלו. לא לכל ילידי ישראל יש זהות "ישראלית". לאזרחי ישראל הפלסטינים יש זהות פלסטינית. לכל מי שגדל בבית דתי יש זהות דתית. למהגרים שהגיעו לישראל וגילם מעל 16 יש זהות שעוצבה בארץ המוצא שלהם. אך כל אלה הן קבוצות מיעוט. החילונים מרקע יהודי שנולדו בישראל הם רוב גדל והולך. 70% מילידי הארץ לאחר 1950 אינם פלסטינים ואינם דתיים. יש להם זהות ישראלית ברורה. הציונות רואה זהות זו כאסון לאומי. הציונות שאפה ליצור "יהודי חילוני" ואינה יכולה להשלים עם העובדה שחילון מבטל יהדות. אם המפעל הציוני, וכל המאמצים והקורבנות שהושקעו במימושו, הוליד זהות חדשה שאינה יהודית אזי כל המפעל הציוני הוא כשלון היסטורי. המפעל הצליח, 'מדינת היהודים' קמה, אך הזהות שהמדינה הולידה אינה 'יהודי חילוני' אלא 'גוי דובר עברית'. לא פלא שהורים, מורים, סופרים, ומנהיגים ישראלים, כולם ציונים טובים, משתדלים בכל יכולתם להכחיש קיום "ישראליות", ומתעקשים בנוירוטיות שהם "יהודים". מאה שנים ניסתה הציונות ליצור 'יהדות חילונית' - ונכשלה. כיום אין לה אפילו הגדרה ל"יהדות חילונית".

ישראליות קרובה לתרבויות חילוניות אחרות הרבה יותר מאשר ליהדות. כחצי מיליון ישראלים חיים באירופה ובארה"ב. חשיבתם ואורח חייהם דומים לאלה של חילונים בארצות מגוריהם ושונים לחלוטין מאלה של יהודים דתיים באותן ארצות. לרבים מהם יש חברים מקומיים שאינם יהודים, אך לא חבר חרדי אחד. בישראל עצמה, שום חרדי לא ישתה אפילו ספל מים בביתו של מארח חילוני, בגלל אי שמירת "כשרות". ברוב המקרים יסרב חרדי לבקר בבית חילוני גם אם הוזמן על ידי חבר חילוני. כדי להתחמק מתדמית שלילית יזמין הדתי את החילוני אליו. היהודים הדתיים הם מיעוט בישראל וחשים כמיעוט נרדף למרות שאיש אינו רודף אותם. הסיבה לכך הוא השימוש - וההנאה - שיש להם ממוצרים תעשיתיים, המציפים אותם מכל עבר. הם משתמשים במכוניות, בחשמל, במכונות כביסה, במקרר חשמלי,

בטלפון, בפקס, טסים במטוסים, נעזרים ברפואה מודרנית, ואוכלים מזון שגדל ונארז בשיטות תעשיתיות, אך שוללים את העיקרון שהוליד מוצרים אלה, עיקרון הבדיקה בניסוי או ניבוי. עיקרון שכל הדתות שוללות. שלילת עיקרון תוך שימוש בתוצאותיו מולידה תחושת אשמה. ההכרה מדחיקה את האשמה. אך אשמה מודחקת חותרת ללא הרף לחדור להכרה ורודפת את המדחיק. הדתיים נרדפים על ידי אשמה מודחקת כי הם נהנים מפירותיו של עיקרון המערער את אמינות הדת. לשום אדם דתי אסור להשתמש במוצר שקיומו נובע מעיקרון הסותר כל דת כין. הדתיים מחצינים את תחושת הרדיפה ורואים בחילונים רודפים. אך לא החילונים רודפים אותם אלא החילוניות. הם אוכלים את פירותיה ומערערים בכך את אמינותה של תמונת המציאות הפסיכוטית של כל דת. דת היא פסיכוטית כי היא נובעת מתסביך פסיכולוגי, מתעלמת מעובדות ידועות אך בלתי נוחות לפסיכוזה, ומגיבה על איומים מדומים.

לדתיים ציוניים יש לא רק מאבק רעיוני אלא גם מאבק פוליטי נגד הישראליות החילונית. דוגמה לכך הוא רצח רבין. רבין היה ישראלי טיפוסי. רוצחו הוא דתי-לאומי טיפוסי. המאבק בין ציונים דתיים לציונים חילונים הוא על על ריבונות ישראלית בשטחים המיושבים בפלסטינים. החילונים מוכנים לוותר על חלק משטחים אלה תמורת שלום, הציונים הדתיים - לא, כי בעיניהם הארץ כולה היא "קדושה".

מבחינה היסטורית מנהלות כל הדתות מלחמת נסיגה מול המדע והטכנולוגיה המתפתחים ללא הרף. במלחמה זו יכולות הדתות להזיק אך לא לנצח. לעכב אך לא למנוע. המדע והטכנולוגיה לא יחדלו להתפתח ולא יתאימו עצמם לדת. הדת תאולץ להתאים עצמה למדע ולטכנולוגיה. האנושות אכלה מפרי עץ הדעת ואין דרך חזרה.

לטוב ולרע.

<u>ציונות חילונית מול ציונות דתית לאחר רצח רבין</u>

(נדפס בחוברת "סוציאליזם חדש", 1.7.1996)

אין טעם לחזור על מה שנכתב בעיתונות הישראלית אודות רצח רבין.
יש טעם, ואפילו חובה, לומר דברים שהמחנה הציוני (על כל פלגיו) נמנע מלהזכיר.
הרוצח היה ציוני דתי שרצח ממניעים דתיים-לאומיים. זה הגביר את המתח בין ציונים חילונים לציונים דתיים בישראל. המתח עלה על זה שנוצר ב-1924 כאשר איש תנועת העבודה הציונית רצח בירושלים את העיתונאי הדתי יעקוב דה-האן, ממנהיגי "אגודת ישראל" שהיתה אז אנטי ציונית. דה-האן נרצח בגלל כתבותיו האנטי ציוניות בעיתונות ההולנדית. באותם ימים התנגדה רוב היהדות הדתית לציונות.
עשר שנים לאחר רצח דה-האן החל חלק מהדתיים להתפשר עם הציונות.
רצח דה-האן לא היה פרי החלטת יחיד אלא ביצוע החלטה שהתקבלה לאחר דיון בקבוצת פעילי שמאל ציוני, ביניהם יצחק בן-צבי שנהיה ב-1951 לנשיא השני של מדינת ישראל, ואשתו רחל ינאית בן-צבי.
מאבק היהודות הדתית נגד הציונות של הרצל עבר שינויים רבים. ראשיתו ביסוד הציונות המדינית על ידי הרצל. הרצל היה מתבולל שחשב תחילה כי היהודים הם כת דתית בלבד ולכן הציע ב-1893 (לפני שהפך לציוני) שכל יהודי אוסטריה יתנצרו בפומבי, עם מנהיגיהם, בקתדרלה הראשית בווינה. ארבע שנים לאחר מכן, כשסיקר כעיתונאי את משפטו בפריס של הקצין היהודי המתבולל דרייפוס החליט הרצל שהיהודים אינם כת דתית אלא לאום, המהווה מיעוט במדינות רבות בעולם, והפתרון לבעיותיו הוא הגירה לטריטוריה אחת והקמת מדינה בה יהיו היהודים רוב. הרצל המיר את שאיפתו "להיות אדם ככל האדם" בשאיפה "להיות עם ככל העמים". השאיפה להתבוללות ("להיות כמו כל האחרים") הועתקה מהמישור האישי למישור הלאומי. הציונות החילונית הייתה ונשארה תנועה שמטרתה

התבוללות קולקטיבית. הרצל היה מוכן להקים את מדינת היהודים באוגנדה. הוא עמד על כך שתהא זו מדינה חילונית שהפרידה את הדת מהמדינה. הוא היה מתבולל שלא הבין את הקשר בין דת ללאומיות ביהדות. קשר זה אינו קיים באיסלאם או בנצרות. לכן ראה הרצל ביהדות דת כמו האיסלאם והנצרות. הוא חשב שניתן להפריד לאומיות יהודית מהדת היהודית. רוב החילונים חושבים כך עד היום. אך ביהדות, להבדיל מהאיסלם והנצרות, מי שחי לפי חוקי הדת הופך להיות בן הלאום היהודי ומי שחדל לחיות לפי חוקי הדת לוקה בבעיית זהות לאומית. היהדות היא דת לאומית ולאומיות דתית. יהודי שהופך לחילוני לוקה בתסביך זהות לאומית. הוא מנסה, לשווא, להגדיר את לאומיותו היהודית-חילונית.
אך אין - ולא תיתכן - יהדות חילונית.
מה נותר מלאומיות יהודית אם מנתקים אותה מהדת? תסביך זהות.
ב-1962 הגיש דניאל רופאייזן, יהודי שהתנצר, בג"צ נגד ממשלת ישראל על שסירבה להעניק לו אזרחות ישראלית לפי חוק השבות (בגלל התנצרותו). הוא טען שהוא נוצרי לפי דתו אך יהודי לפי לאומיותו ומגיעה לו אזרחות ישראלית מתוקף חוק השבות. שופטי בית המשפט העליון נאלצו להתמודד עם בעיית הקשר בין לאום לדת ביהדות בהתאם לחוק החילוני. הם פסקו שיהודי שהתנצר איבד את לאומיותו היהודית. כלומר, לפי החוק החילוני בישראל אי אפשר להפריד לאומיות יהודית משייכות דתית. לפי ה"הלכה", יהודי שעבר לדת אחרת נשאר יהודי אך הוא בחזקת "חוטא".
החילונים מנסים כבר מאה שנים להגדיר "יהדות חילונית" ואינם מצליחים בכך. יש כל מיני הגדרות ל"יהדות חילונית" אך אין הסכמה כללית לשום אחת מהן, ולעולם לא תהיה הסכמה כללית, כי הדתיים תמיד יתקפו בשצף קצף כל הגדרה כזאת. ההגדרה של הרבנים ("יהודי הוא מי שאמו יהודיה") פגומה כי היא מגדירה דבר באמצעות עצמו וגם כי אין אפשרות לעקוב אחרי שרשרת יוחסין של אמהות עד שרה או רחל "אמנו" שהן עצמן דמויות מיתולוגיות שספק אם היו קיימות בכלל. אך לדתיים יש הגדרה מעשית של יהדות הבאה לביטוי כל יום וכל שעה, זוהי הגדרת היהדות כפי שניתנה על ידי התרבות היהודית עצמה ולא על ידי סמכות דתית כלשהי. הגדרה זו נקבעה על ידי טקס החניכה היהודי.
טקס חניכה היהודי הוא ההגדרה המוסמכת ביותר למהותה של הזהות היהודית. אין הגדרה מוסמכת יותר למהותה של זהות קבוצתית מזו הניתנת על ידי טקס החניכה שלה. סמכות טקס חניכה כמגדיר זהות קבוצתית קודמת לכל סמכות אחרת. טקס חניכה מסורתי אינו תלוי בסמכות כלשהי, הוא עצמו הסמכות העליונה. הוא מגדיר את זהות הציבור אליו מצטרף החניך. טקס החניכה של התרבות היהודית הוא טקס ה"בר-מצווה". שם הטקס מעיד כי מדובר בקיום

מצוות הדת היהודית. הטקס עצמו הוא קריאת הפרק היומי בתנ"ך על ידי החניך בפני קהל מתפללים בבית כנסת. בימים שלפני הטקס לומד החניך כיצד לקיים את המצוות. טקס החניכה של התרבות היהודית מדריך את החניך כיצד לחיות יום יום לפי חוקי הדת היהודית. טקס ה"בר-מצווה" - שמו ותוכנו - נותנים הגדרה הכי מוסמכת ל"מיהו יהודי" לאמור: יהודי הוא מי שחי לפי מצוות הדת היהודית. מי שחי לפי המצוות כל יום וכל שעה הוא יהודי. זהותו נקבעת על ידי התנהגותו. זו ההגדרה היחידה ל"יהודי" שאיש אינו חולק עליה, ואיש מעולם לא חלק עליה. כל עוד קיים ציבור דתי החי לפי המצוות כל הגדרה אחרת ל"יהודי" היא תחליף חסר תוקף ולגיטימאציה. כאשר המקור קיים כל דבר אחר המתקרא בשמו הוא זיוף.

הגדרת היהדות כחיים לפי מצוות הדת מאיימת על החילונים ומטילה ספק ביהדותם. אם יהודי הוא מי שחי לפי מצוות הדת היהודית, אזי מי שאינו חי כך איננו יהודי. רבים חוששים ממסקנה זו העלולה "להכניס פירוד בעם". אך במציאות היומית הפירוד קיים ממילא כי המצוות מפרידות בין שומריהן למחלליהן. שום מקיים מצוות לא יסכים לקבל אפילו כוס מים ממי שאינו מקפיד על "כשרות".

האמור לעיל מבהיר את הניגוד בין הציונות ההרצליאנית למקיימי המצוות. הניגוד נובע מכך שהציונות ההרצליאנית נוצרה למען יהודים שעזבו את הדת ושאפו להיות "אדם ככל אדם" ו"עם ככל העמים". אך היהדות הדתית נלחמת נגד שאיפות אלה בראותה את היהודי כמיוחד ושונה מכל האדם ואת השאיפה להיות ככל האדם היא רואה כחולשה של יהודים שקשה להם לקיים מצוות. חולשה שיש להיאבק נגדה.

הציונות החילונית מתנגדת להגמוניה של הדת ביהדות וטוענת שלאומיות (נאמנות לאומה) ולא דת (נאמנות לאל) היא הצורה המודרנית של היהדות ומייצגת את יהודי העולם כולו. אין פלא שהדתיים נאלצו להכריז מאבק תרבותי-רוחני נגד המתחרה החילוני, הציונות. מנקודת מבטם של מקיימי מצוות הציונות מסוכנת ליהדות יותר מכל רוצחי היהודים. הרוצחים רצחו יהודים אבל לא את מהות היהדות ואילו הציונות החילונית השואפת להיות "עם ככל העמים" ומכריזה על עצמה שהיא הביטוי המודרני ליהדות, שוללת את בלעדיות ההגדרה הדתית של היהדות, ומנסה לשנות את מהות היהדות. הציונות החילונית מאיימת על ההגדרה הדתית של היהדות, כלומר על מהות היהדות בנסותה להגדיר מחדש את היהדות כלאומיות חילונית. זה סותר את ההגדרה הדתית של היהדות כדת לאומית, הגדרה שהיתה מקובלת אלפי שנים. מצב דברים זה אילץ את היהדות הדתית להכריז מאבק רוחני נגד הציונות. ב-1912 התכנסו בעיר קאטוביץ שבפולין נציגי היהדות

הדתית והכריזו על מאבק כנגד הציונות של הרצל כדי לשמור ולהגן על ההגדרה הדתית של היהדות. הם כינו עצמם "אגודת ישראל" וזכו לתמיכה מצד רוב מקיימי המצוות. "אגודת ישראל" התנגדה לציונות החילונית של הרצל.

מיעוט זעיר של מקיימי מצוות הצטרף להרצל ותמך במטרותיו. מי שנתן היתר דתי לתמיכה בציונות החילונית היה הרב אברהם יצחק הכוהן קוק שנבחר להיות רב ראשי אשכנזי ראשון בפלסטינה. "רב ראשי" כסמכות דתית עליונה קיים בנצרות אך לא ביהדות, שהתקיימה אלפי שנים ללא "רב ראשי". קוק טען שאלוהים משתמש בציונות החילונית (כפי שהמשיח משתמש בחמור) כדי להקים מדינה ליהודים שתהפוך בעתיד למדינה דתית, לכן חובת הדתיים לתמוך בציונות למרות חילוניותה. חלק מהדתיים קיבלו את דעותיו ומתוכם צמחה ה"מפלגה הדתית לאומית". לאחר עלית הנאצים לשלטון בגרמניה החלו אנשי "אגודת ישראל", שהתנגדו לציונות, לשתף פעולה עם הציונות החילונית כדי להציל יהודים מהנאצים. תהליך זה התחזק במלחמת העולם למרות שהציונים תמכו רק ב"עליה" (לפלסטינה) והתנגדו ל"הצלה" לכל מקום אחר כי ראו בכך תחרות ואיום על המפעל הציוני.

אחרי מלחמת העולם השניה, כשהתברר שבחלק של פלסטינה תוקם מדינה ציונית, החל משא ומתן בין בן-גוריון לדתיים. בן גוריון, ששנא את הדת היהודית, רצה למנוע מלחמת תרבות מצד היהדות הדתית כנגד הציונות החילונית. מלחמה כזאת הייתה הורסת את תדמיתה של הציונות כנציג יהודי העולם כולו וחושפת אותה כנציג הפלג הלאומני-חילוני בקרב היהודים. בן-גוריון הציע לדתיים פשרה לפיה חוקי המדינה הציונית החילונית העוסקים בנישואין, גירושין, וקבורה, יהיו חוקי הדת (היהודית - ליהודים, המוסלמית - למוסלמים, והנוצרית - לנוצרים) והחוק החילוני יאסור נשואים, גירושין, או קבורה, חילונים. החגים היהודים יהיו חגים רשמיים והשבת תהיה יום המנוחה הרשמי. הוא דרש בתמורה שהדתיים יתמכו במדינה הציונית החילונית, וימנעו ממאבק נגד הציונות. רוב מקיימי המצוות בארץ הסכימו להסדר זה הידוע כ "הסכם הסטטוס קוו". הסכם זה הוא בתוקף עד היום ומהווה בסיס לשיתוף פעולה בין מקיימי מצוות למחללי מצוות המתעקשים לקרוא לעצמם "יהודים". מיעוט של מקיימי מצוות ("נטורי קרתא") ממשיך עד היום להתנגד לציונות ההרצליאנית ולמדינה הציונית. עד 1967 נגררו הדתיים הציונים אחרי ההנהגה הציונית החילונית. הם לא גילו יזמה פוליטית וחשו נחיתות בגלל עברם האנטי ציוני. אחרי ניצחון ישראל במלחמת 1967 השתנה המצב. כיבושי 1967 הביאו את כל שטח פלסטינה, כולל ירושלים, תחת שלטון ציוני. חלק מהדתיים פירש זאת כרמז מאלוהים שיש לקחת חלק פעיל בהפיכת כל שטח פלסטין למדינה יהודית. הם הפכו ללאומנים קיצוניים ולמתנחלים. נוכחות האוכלוסייה

הפלסטינית בשטחים שנכבשו ב-1967 הפריכה את גרסת השמאל הציוני כאילו פלסטין הייתה שממה. תעמולת השמאל הציוני על "ארץ ללא עם לעם ללא ארץ" נחשפה כשיקרית. השקרים נועדו להסוות קולוניזציה של ארץ מיושבת ונישול אוכלוסייה כי השמאל הציוני התנגד לקולוניאליזם. אך הכיבוש של 1967 הפריך את האידיאולוגיה של השמאל הציוני. במקום ההצדקה החילונית להתנחלות הציונית בפלסטינה ("זכויות היסטוריות") באה, לאחר הכיבוש של 1967, הצדקה דתית ("הבטחה אלוהית"). אלוהים הפך סמכות המצדיקה קולוניזציה (התנחלות). הכיבוש של 1967 מוטט את האידיאולוגיה של השמאל הציוני אך הניצחון במלחמה זו העניק לשמאל הציוני יוקרה שחיפתה על קריסתו הרעיונית עד מלחמת יום כיפור ב-1973. ההצדקות להתנחלות של הציונות הדתית החלו למלא את הריק הרעיוני שנוצר בעקבות קריסת הצדקות השמאל הציוני. כשאסרה ממשלת אשכול התנחלות בשטחים שנכבשו ב-1967 כדי להשתמש בהם למיקוח לפי העיקרון "שטחים תמורת שלום" התקוממו הציונים הדתיים. הרב לווינגר נכנם לחברון ב-1968 כשהוא מתחזה לתייר ולאחר מכן הודיע שהוא מתיישב שם. ממשלת אשכול התנגדה לכך אך חששה לסלק את הרב באמצעות חיילים. סגן ראש הממשלה, יגאל אלון החילוני, מפקד הפל"מח לשעבר, נסע לחברון בפסח 1968, אך במקום לסלק את לווינגר, כפי שהחליטה הממשלה, ברך אותו על שהתנחל שם בניגוד לאיסור הממשלה. ברכת אלון ללווינגר מסמלת את כניעתה הרעיונית של תנועת העבודה הציונית לציונות הדתית. ממשלת תנועת העבודה הציונית אסרה התנחלות, בא רב והפר את האיסור, במקום לסלק את המתנחל הלך סגן ראש הממשלה, חילוני מובהק, וברך את הרב שהפר את הוראת הממשלה. מרגע זה החלה הציונות הדתית במתקפה לכיבוש ההגמוניה הרעיונית בציונות, מאבק זה הגיע לשיאו ברצח רבין. יש להדגיש כי רק חלק מהדתיים תומך בציונות ושואף לשלוט בכל פלסטין. חלק אחר ממשיך להתנגד לציונות ורואה בה - בצדק - סכנה ליהדות.

דתיים שהפכו לציונים קוראים לעצמם "דתיים לאומיים" או "חרדים לאומיים" ורובם אינם מודעים כלל לניגוד שבין דת ללאומיות. ניגוד זה גרם ליהדות משברים מאז נוסדה על ידי משה בסיני. הדתיים הלאומיים טוענים שאין ניגוד בין דת ללאומיות אך בהיסטוריה היהודית היו התנגשויות בין השתים. בתנ"ך מוזכר עימות בין קורח לבין משה כשקורח אומר למשה "כל העדה כולם קדושים" והאל מגיב ב-"ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקורח ואת כל הרכוש". **תשובה ברורה לכל מי שרואה את הלאום היהודי - או את האחדות הלאומית - כקדוש. "קדוש" ביהדות הוא רק מה שנעשה למען האל בלבד ולא למען האדם. ביהדות אין אדם קדוש, אין מקום קדוש, אין ארץ קדושה, אין חפץ קדוש.**

החלת המושג "קדוש" על ישות כלשהי היא - לפי היהדות - עבודת אלילים. העם היהודי איננו קדוש, ארץ-ישראל אינה קדושה, האחדות הלאומית אינה קדושה, ירושלים אינה קדושה, הכותל המערבי איננו קדוש, הרב הראשי איננו קדוש, גם "בית המקדש" איננו קדוש. תפילה אינה קדושה אם המתפלל עושה זאת כדי להועיל לעצמו. "קדוש" הוא רק "מה שנעשה למען האל בלבד ולא למען מטרה אחרת".

הדתיים הלאומיים למיניהם המתייחסים לשטח שבין נהר הירדן לים התיכון כאל "שטח קדוש", עוברים על הדברה הראשונה מבין עשרת הדיברות: "לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני". כל מה שמעניקים לו את התואר "קדוש" הופך למושא של הערצה דתית, כלומר למתחרה של האל היחיד. היהדות נמצאת במאבק מתמיד נגד ריבוי אלים אך העובדה שהאל קרוי "אלוהים" שהיא צורת רבים של "אלוה", מלמדת שהמאבק לא תמיד מצליח. גם כיום יש עדיין דתיים רבים הרואים בשטח שבין הים התיכון לנהר הירדן וגם בעם היהודי משהו "קדוש". "העם היהודי" והשטח בין הירדן לים התיכון הפכו עבור חלק מהדתיים ל"קדושים". זוהי אלילות מובהקת. הציונים הדתיים מתייחסים לכל המו"מ על "שטחים תמורת שלום" לפי שיקול דתי ולא לפי שיקולים ביטחוניים או פוליטיים. מבחינתם ריבונות יהודית על כל השטח שבין הירדן לים ללא שלום וביטחון עדיפה על שלום ועל ביטחון הכרוכים בוויתור על שטחים. רוצחו של רבין משוכנע שרבין עבר עבירה דתית כשוויתר על שטחים לפלסטינים, ועבירה זו כה חמורה שהעונש עליה הוא מוות. רבים מהדתיים הלאומיים מסכימים אתו. הם שוללים את הרצח רק מפני שהנרצח היה יהודי.

מ 1948 ועד 1967 נגררה הציונות הדתית אחרי הציונות החילונית. התנגדות רוב הדתיים לציונות, ריסנה את יוזמת הציונות הדתית. אך הניצחוב-1967 שינה את המצב. הציונות הדתית (ודתיים רבים) פירשו ניצחון זה כהוכחה לכך שהאל תומך בציונות, וראו בניצחון זה "אצבע אלוהים". גישה זו שחררה את הציונות הדתית ממעצורים דתיים, מוסריים, ופוליטיים של התנגדות לציונות ההרצליאנית. הציונות הדתית פתחה במתקפה רעיונית ופוליטית לכיבוש ההגמוניה הרוחנית בישראל. הציונים הדתיים החלו להתנחל בשטחים שנכבשו ב-1967 ו"להוריש" את תושביהם. מבחינתם זהו מימוש "מצוות יישוב הארץ". לעומת זאת הציונים‌החילונים, הסוגדים ל"אחדות הלאומית" ונמנעים מביקורת הדת היהודית כדי "לא לפלג את העם" יכנעו תמיד למי שלא חושש לפלג את העם למען עקרון דתי. הניגוד הרוחני בין ציונות חילונית לציונות דתית הוא הניגוד בין אלה‌הרואים‌בדת תופעה היסטורית לביואלה הרואים בהיסטוריה תופעה דתית. המאבק בין שתי גישות אלה משסע את האחדות הלאומית. החילונים מוותרים

לדתיים כדי לשמור על "אחדות לאומית" ונמנעים ממאבק רעיוני נגד הדת. או שאדם רואה בדת תופעה היסטורית או שהוא רואה בהיסטוריה תופעה דתית. לא תיתכן פשרה בין שתי גישות אלה. מי שחדל להפיץ_פירוש היסטורי לדת ימצא עצמו שבוי רעיוני של מי שמפיץ פירוש דתי להיסטוריה. זה מה שקרה לציונות החילונית אחרי הניצחון במלחמת 67', היא הפכה לשבויה רעיונית של הציונות הדתית. החילונים שדחו בעבר כל הצדקה דתית לכיבוש הארץ חדלו להתריע נגד הצדקות כאלה אחרי הניצחון במלחמת 67'. כך איבדה תנועת העבודה הציונית את ההגמוניה הרעיונית שלה בישראל לציונות הדתית בעקבות כיבוש כל הארץ ב-1967 למרות שמבחינה מספרית ופוליטית הייתה חזקה ממנה בהרבה.

רצח רבין הזיק לציונות הדתית. ראשית - כי הרוצח היה ציוני דתי והרצח בוצע משיקול ציוני-דתי. כך שהציונות הדתית נושאת באחריות רעיונית לרצח. שנית - כי רבין נבחר על ידי רוב והרצח הוא קריאת תגר על סמכות הרוב. שלישית - כי הנרצח היה יהודי. רצח יהודי בידי יהודי הוא פשע מבחינת ההלכה. מיעוט דתי הצדיק את הרצח, אך רוב הדתיים הסתייגו ממנו. עבור דתיים המשתתפים בבחירות לכנסת גם הסיבה השניה חמורה כי היא מטילה ספק בנאמנותם להחלטות רוב.

כאשר דתיים יהיו במצב בו יצטרכו לבחור בין ציות לחוק דתי לבין ציות לחוק חילוני יצייתו רובם לחוק הדתי. ליהודי דתי ברור שחוק דתי קודם לחוק חילוני. הדיון על הרצח בקרב הדתיים הוא על השאלה אם מדיניות רבין היא עבירה (מבחינה דתית) שדינה מוות. רוב הדתיים בדעה שאין זו עבירה המצדיקה עונש מוות (רבין איננו "מוסר", או "רודף") אך מה יקרה אם רובם יסכימו שמדינאי מסוים הוא "מוסר"?

למרות שהרצח גרם לציונות הדתית לעבור מהתקפה רעיונית להגנה נותרו לה יתרונות במאבקה הרעיוני נגד הציונות החילונית של הרצל.

<u>ראשית</u>, לדתיים יש הגדרה דתית ברורה ל"יהודי" אך לחילונים אין הגדרה ל"יהודי חילוני". חסרון חילוני זה שומט את הבסיס להגדרת מדינת ישראל כ"יהודית".

מהי "מדינה יהודית חילונית" כשאין הגדרה ל"יהדות חילונית"?

מה עושה את "המדינה היהודית" ל"יהודית"?

כשרבין הכריז שוב ושוב שהוא מחזיר שטחים בהם הפלסטינים מהווים רוב "כדי שהמדינה תישאר יהודית" לא טרח איש לשאול אותו במה מתבטאת יהדותה של המדינה ה"יהודית". אילו נשאל לא יכול היה להשיב כי לו ולחבריו אין הגדרה ל"יהדות חילונית". העובדה שרוב אזרחי מדינת ישראל הם חילונים שאינם יכולים להסביר (לעצמם ולאחרים) את מהות יהדותם (כי הגדרה ל"יהדות חילונית" אינה אפשרית) שומטת את הבסיס הרעיוני של הציונות ההרצליאנית.

<u>שנית</u>, אצל דתיים נאמנות לדת קודמת לנאמנות לעם ולמדינה, אך אצל ציונים חילונים נאמנות לעם קודמת לכל. לכן בכל מחלוקת עקרונית יעדיפו הדתיים להיפרד מהחילונים ולדבוק בדתם אך החילונים יוותרו על כל עקרון חילוני ובלבד שלא להיפרד מהדתיים ולהפר את האחדות הלאומית. "העם היהודי" הפך להיות האל של החילונים, אך לא של הדתיים. גם "אחדות העם" היא עקרון מקודש לחילונים בלבד, לא לדתיים. דוגמה לכך היא עצרת הזיכרון לרבין שנערכה בניו-יורק ב-10.12.1995. יהודים דתיים בניו-יורק דרשו שהמלים "תהליך השלום" **יושמטו מנאום ראש ממשלת ישראל, שמעון פרס. הם איימו שאם דרישתם לא תתמלא הם לא יבואו לטקס. פרס נכנע והוציא מנאומו את המלים** "תהליך השלום" **המייצגות את מדיניותו ואת הסיבה לרצח רבין. הדתיים גם התנגדו שהזמרת מירי אלוני, ששרה את "שיר השלום" בתל-אביב בהפגנה בה נרצח רבין, תשיר אותו גם בניו-יורק כי לפי הדת היהודית קול האישה נחשב כאיבר מינה ושירה בפומבי של אישה כמוה כחשיפת איבר מינה בפומבי ("קול באישה - ערווה"). פרס החילוני וויתר לדתיים גם בעניין זה ומירי אלוני לא שרה את "שיר השלום" באסיפה לזכר רבין בניו-יורק. ("ידיעות אחרונות" 11.12.95, ע' 3).**

כשהציע סגן שר הביטחון אורי אור ב-10.12.95 לבטל את היחידות הנפרדות של חיילים דתיים בצבא, כי חייליהן עלולים להעדיף ציות לרבנים על ציות לממשלה, קפצו הדתיים הלאומיים כעקוצי עקרב ומנהיגם, זבולון המר, איים להגיש הצעת אי-אימון בממשלה, מיד הודיע ראש הממשלה פרס כי הודעת אורי אור מבוטלת. היחידות הנפרדות של תלמידי "ישיבות ההסדר", המונות כ 30,000 חיילים, ימשיכו להתקיים כיחידות נפרדות מהחיילים החילונים המגויסים על בסיס אישי. מי שחושב כי במצב של ניגוד בין הוראות רבנים להוראות הפיקוד הצבאי יצייתו חיילי "ישיבות ההסדר" לקציני הצבא ויפרו את הוראות הרבנים טועה טעות חמורה, ומסוכנת. פרס יודע זאת אך מעדיף סיכון זה על פילוג בין חילונים לדתיים, שהוא פגיעה ב"אחדות האומה". כשהדתיים מאיימים בפילוג מוותרים מנהיגי הציונות החילונית על כל עיקרון חילוני ובלבד "לשמור על אחדות האומה". כך נהגו בעבר כל הסוגדים לאחדות הלאומית, וכך ינהגו בעתיד.

<u>שלישית</u>, החילונים מתעקשים שהם "יהודים" למרות שאינם מקיימים את מצוות הדת היהודית ואינם מסוגלים להגדיר את יהדותם. התנהגותם, תגובותיהם והעדפותיהם זהות לאלה של כל חילוני בעולם, אך נוגדות את התנהגותם, תגובותיהם והעדפותיהם, של שומרי המצוות. חילוני ישראלי קרוב בהתנהגותו ותגובותיו לחילונים בלתי יהודים בעולם הרבה יותר מאשר ליהודים דתיים. כך שלמעשה מפולג העם היהודי לשנים: 1. שומרי מצוות. 2. חילונים המתעקשים שהם "יהודים".

אין שום אפשרות לגשר על הפער הרוחני בין שני המחנות. החילונים בישראל הם "גויים דוברי עברית" ומדינת ישראל היא מדינת מתבוללים. אך ישראלים חילונים - במקום להכיר בעובדה זו - שוללים אותה, מתנגדים לה, ופוחדים ממנה. הם מתעקשים שהם "יהודים" למרות שאין להם הגדרה ל"יהדות חילונית". זה יוצר אצלם תסביך זהות. למעשה נוצרת בישראל זהות לאומית חדשה, של אנשים שנולדו והתחנכו בתרבות חילונית, שמעולם לא נרדפו על מוצאם, שלא הייתה להם תחושה שהם מיעוט, או שהם קורבן, ששפת האם שלהם היא עברית, שטקס החניכה שלהם הוא לא "בר-מצווה" אלא שבועת אמונים לצה"ל, ונאמנותם אינה לדת היהודית או ליהודי העולם, אלא למדינת ישראל החילונית. זהות זו, שאפשר לכנותה "ישראליות", קיימת במציאות, אך רוב הישראלים, ובמיוחד הציונים, פוחדים להודות בקיומה. פחד זה מעניק יתרון נוסף לדתיים על החילונים. הפחד של רוב החילונים בישראל להודות בכך שהם "ישראלים" ולא "יהודים" מציב אותם בעמדת נחיתות בכל מאבק רעיוני מול הדתיים. רק כאשר יודו החילונים שזהותם הישראלית איננה יהודית, ש"ישראלי" הוא "גוי דובר עברית", ומדינת ישראל היא "מדינת הישראלים" ולא "מדינת היהודים" (ובוודאי לא "מדינה יהודית") יחדלו להרגיש מאוימים על ידי הדתיים ואפשר יהיה להפריד דת ממדינה בישראל. זה יקל גם על פשרה עם העם הפלסטיני.

היפרדות הישראלים מן היהודים והישראליות מהיהדות היא בלתי נמנעת אך עד למימושה ולהכרה דו-צדדית בקיום שתי זהויות שונות בישראל, האחת יהודית והשניה ישראלית, יעבור זמן רב. רצח רבין הוא חלק מתהליך היפרדות הישראליות מהיהדות. יהודי רצח ישראלי. הרצח החיש את תהליך ההיפרדות כי הרוצח הוא ציוני דתי שמניעיו דתיים-לאומיים בעוד הנרצח היה נציג מובהק של ישראליות חילונית. חילונים כשמעון פרס וחבריו לדעה המתעקשים על כך שהם "יהודים", ימשיכו להיכנע לדתיים למען שמירת "אחדות העם" המפולג לשומרי מצוות וחילונים. האחריות לתוצאות כניעה זו רובצת על החילונים, לא על הדתיים.

(תוספת ב-24.1.1996).

במהלך חקירתו הסביר רוצחו של רבין, יגאל עמיר :

" דין מוסר ודין רודף זו המצווה. ברגע שזה מצווה אין בעיה של מוסריות.
אם עכשיו הייתי בכיבוש הארץ, הייתי צריך להרוג תינוקות וילדים כמו שכתוב ביהושע.
הייתי עושה את זה בלי בעיות של מוסר, למרות שלכאורה זה נראה בעיה של מוסר.
בגלל שזה מצווה אין לי בעיה עם זה.
חוקר: אתה לא שואל את עצמך שאלות?
תשובה: אם זה מצווה אסור שיהיו שאלות ".

("ידיעות אחרונות" 23.1.1996 עמוד 2)

רוב שומרי המצוות מסכימים לדעה זו אך לא יודו בכך בפומבי.
רוב החילונים שוללים אותה אך מתעלמים מכך ששלילה זו נובעת מאתנוצנטריזם המנוגד לתיאוצנטריזם הדתי ולכן כל מאמציהם לראות בדתיים "אחים" נדון לכשלון. ערכים עליונים שוללים זה את זה. או שאדם נאמן לאל או שהוא נאמן לאומה. יגאל עמיר בחר בנאמנות לאל. זמנית אפשר לטייח קרע זה אך אי אפשר להשאר כל הזמן נאמן בו-זמנית לשני ערכים שונים. במהלך הזמן נחשף הניגוד בין שתי הנאמנויות ונחשף שקר הטיוח.

רוב החילונים מתעקשים ששומרי מצוות הם "אחים" מבחינה לאומית. החילונים שנולדו בישראל אינם מבינים כלל כי <u>ישראליות אינה יהדות</u> הורים, מורים, סופרים, ומנהיגים, מסתירים שוני זה מהנוער, מכחישים קיומו, ונאבקים נגדו. נשיא ישראל עזר ויצמן הצהיר: " אני לא ישן בלילות בגלל חוסר הזהות היהודית של הנוער" **("ידיעות אחרונות" 6.5.96)**

אבל נוער זה, וגם וייצמן עצמו, הם בעלי זהות ישראלית חילונית ברורה שאת קיומה הם מכחישים בהתעקשם שהם יהודים למרות שאינם חיים לפי מצוות הדת היהודית. התעקשות החילונים על כך שהם יהודים למרות חילוניותם היא האזיקים הרוחניים הכולאים אותם בשבי הציונות והדת למרות כל פשעי ה"מחתרת היהודית", ברוך גולדשטיין, ויגאל עמיר. כל עוד יתעקשו החילוניים שהם "אחים" לדתיים הם ישארו שבויי הדתיים כי הלאומיות היהודית - להבדיל מהישראלית - איננה ניתנת להפרדה מהדת היהודית.

<u>מתעה נבוכים</u>
מאה שנות היסטוריה ציונית (1897 -1997)
(הופץ בכנס השמאל האנטי-ציוני בבאזל, יוני 1997)

"האם קיימת היסטוריה שנייה, מקבילה לזו שקיבלנו מלמעלה בגימנסיה? "
(פרימו לוי, "הטבלה המחזורית", הוצ' הקיבוץ המאוחד" 2001, ע' 100)

הקדמה.
הפרק הציוני בהיסטוריה היהודית.
הציונות בהיסטוריה העולמית.

הציונות והעם הפלסטיני.
סיכום.

<u>הקדמה</u>

ארבעה יהודים מבקרים במחנה ההשמדה אושוויץ לאחר מלחמת העולם השניה.
בתום הביקור הם מסיקים את מסקנותיהם:
אומר <u>הדתי</u>: השואה היא עונש מאלוהים על שיהודים רבים זנחו את ה' ונהו אחר הציונות. יש לחזור בתשובה, לזנוח את הציונות ולחזור לה' ואז ישמור ה' את עמו.
אומר <u>הלאומי</u>: השואה קרתה כי לא הייתה ליהודים מדינה משלהם. אילו הייתה להם מדינה זה לא היה קורה. חייבת תמיד להיות מדינה ליהודים.
אומר <u>האנוכי</u>: זה מה שקורה לאנשים שאינם דואגים לעצמם. מי שדאג לעצמו ברח מאירופה וניצל. אדם חייב תמיד לדאוג לעצמו ולא לסמוך על אחרים.
אומר <u>ההומניסט</u>: השמדת עם היא תוצאה של גזענות. כדי למנוע הישנות זוועות כאלה יש לחסל את הגזענות.
ארבע מסקנות שונות – ומנוגדות - על סמך אותן עובדות.
מי מהארבעה צודק ומי טועה?
אין – ולא תיתכן – תשובה אובייקטיבית לשאלה זו.
מדוע? משום שכל המשיב לשאלה זו הוא או דתי, או לאומי, או אנוכי, או הומניסט ותשובתו נקבעת לפי שיקולים וקריטריונים שנקבעו על ידי הערך העליון שלו. רבים, במיוחד אקדמאים והיסטוריונים, מתאמצים להציג את דעותיהם כבלתי-תלויות בערך עליון כלשהו. הם משוכנעים שתיתכן הערכה "אובייקטיבית" של עובדות, הנקבעת על ידי העובדות עצמן. אך שום עובדה אינה כוללת את פירושה. עובדות אינן מפרשות את עצמן. פרשן – לא עובדות – מפרש את העובדות. כל פרשן מונחה על ידי הערך העליון שלו. אותה עובדה ניתן לפרש בצורות שונות. פרשן המכיר בכך שכל פרשנות היא סובייקטיבית ואינו רוצה להונות את עצמו ואת הציבור, יצהיר על הערך העליון שלו כדי להבהיר לציבור את נקודת המוצא של פרשנותו. אך במציאות נדיר למצוא פרשן הנוהג כך.
ערכים עליונים ניתן לסווג לחמש מחלקות:
1. אתנוצנטריזם - טובת השבט/העם/הגזע/ היא ערך עליון בעיני הפרשן.
אגוצנטריזם - טובתו הפרטית של היחיד היא ערך עליון.
תיאוצנטריזם - "טוב בעיני האל" הוא הערך העליון.
אנתרופוצנטרים - טובת האנושות היא הערך העליון.
ביוצנטריזם - טובת כל החי והצומח היא הערך העליון.
כל החלטה וכל פרשנות מבוססת על אחד הערכים הללו.
הדיון במאמר זה הוא מנקודת ראות אנתרופוצנטרית לעומת זאת הערך העליון של

הציונות הוא אתנוצנטריזם. הביקורת הבאה שוללת דמוניזציה של הציונות. הסבל שהציונות גרמה אינו נובע מכוונות זדון וגם לא מבורות או מקריות, אלא מעצם מטרתה של הציונות - הקמת מדינה ליהודים בארץ מיושבת על ידי העם הפלסטיני. אתנוצנטריזם - לא זדון - הוא שגרם לציונים להישאר אדישים נוכח הסבל שגרמו לאחרים - לפלסטינים וגם ליהודים.

*** * ***

הציונות המדינית שנוסדה על ידי הרצל בבאזל ב-1897 היא תנועה פוליטית שהציבה לעצמה כמטרה הקמת מדינת-לאום חילונית ליהודים, כלומר מדינה בה החוק מעניק זכויות מיוחדות רק ליהודים. הרצל לא התעקש שמדינה זו תוקם בפלסטין והיה מוכן להקימה באוגנדה. הוא היה אתאיסט חסר קשר למסורת הדתית היהודית ולתנ"ך. אך רוב הציונים התעקשו שמדינת היהודים תוקם בפלסטין (ששמה התנכי "ציון" הוא המקור לשם התנועה הציונית) וזאת בגלל הקשר ההיסטורי, הדתי, והתרבותי, של היהודים עם ארץ זו. הציונים שהתנגדו להצעת הרצל להקים "מדינת יהודים" באוגנדה כינו עצמם "ציוני ציון". הם זכו לרוב בקונגרס הציוני השישי ב-1903 והרצל עם "תכנית אוגנדה" נשאר במיעוט. ב-1904 נפטר הרצל. באותה עת נערכו ברוסיה פוגרומים נגד יהודים ורבים מהם היגרו לארצות שונות: ארה"ב, בריטניה, צרפת, גרמניה. מאבק "ציוני ציון" נגד הרצל ו"תכנית אוגנדה" עיצב את גישת הציונות לפיה רק מדינת יהודים בפלסטין היא מקלט ליהודים. לפי גישה זו הגירת יהודים לארצות אחרות היא בזבוז משאבי העם היהודי על פתרונות סרק ויש לפעול נגדה. הציונות פעלה להצלת יהודים מרדיפות אך ורק באמצעות הגירה לפלסטין והתנגדה לפעולות הצלה לארצות אחרות שגרעו תשומת לב, כספים, ומאמצים מהמטרה הציונית – מדינת יהודים בפלסטין.

ביקורת האתנוצנטריזם הציוני ותוצאותיו במאמר זה הייתה נשארת בתוקפה גם אילו הוקמה מדינת היהודים באוגנדה. הרצל וממשיכי דרכו טענו שרדיפת מיעוט על ידי רוב היא תופעת קבע באנושות ואין לה תרופה. לדעתם אין טעם להיאבק נגד רדיפת מיעוטים בכלל ונגד אנטישמיות בפרט. לדעתם הפתרון היחיד לרדיפת מיעוט היא הקמת מדינה בה יהפוך המיעוט לרוב. לפי הציונות רק ארץ בה יהודים הם רוב ובה החוק מעניק להם זכויות יתר היא הפתרון לאפלייתם ורדיפתם. הרצל היה מתבולל שרצה להיות אוסטרי ככל האוסטרים. ב-1893 הציע שכל יהודי אוסטריה, עם מנהיגיהם, יתנצרו בפומבי בכנסיית סטפן הקדוש בווינה. ב-1894, כשסיקר כעיתונאי בפריס את משפטו של אלפרד דרייפוס, יהודי שהתנצר ושירת כקצין בצבא צרפת, הגיע הרצל למסקנה שונה: שיהודים נרדפים לא בגלל דתם אלא בגלל היותם מיעוט לאומי. הוא הסיק מכך שאנטישמיות היא תופעת קבע

באנושות והדרך היחידה להתמודד עמה היא להקים מדינה בה יהודים יהיו רוב. להרצל היה ברור שמדינת היהודים תהיה מדינה חילונית. כשהפך הרצל לציוני השתנה יחסו לאנטישמיות, והוא הכריז: " אני מאמין שאני מבין את האנטישמיות, שהיא למעשה תופעה מורכבת מאוד, אני רואה אותה מנקודת ראות יהודית ללא פחד וללא שנאה".

("מדינת היהודים", הוצאת נוט, לונדון 1896)

גישה זו - של "הבנה" ללא שנאה - היא גישת הציונות כלפי האנטישמיות: הציונות רואה באנטישמיות תופעה שאין טעם להיאבק נגדה כי התגובה הנכונה כלפיה היא הגירה לישראל. מאבק כנגד גזענות ורדיפות מיעוטים - ויהודים - נחשב בעיני הציונות כבזבוז זמן ומשאבים. הרצל חשב ש"מדינת היהודים" תפתור את "בעיית היהודים". אך מהי "בעיית היהודים"? שתי פנים לבעיה:1. חברתית 2. רוחנית. הפן החברתי הוא בכך שיש אפלייה, ולעתים רדיפות, נגד יהודים בארצות רבות. הפן הרוחני נובע מהתערערות הזהות היהודית אצל יהודים שחדלו להאמין בדת היהודית. המדינה שהרצל חזה, ושהציונות המדינית הקימה, נועדה לשמש מקלט למי שנרדף בגלל יהדותו ולספק זהות לאומית חילונית ליהודים שנטשו את הדת. מייסדי הציונות, הרצל, נורדאו, פינסקר, סוקולוב, היו חילונים שראו בדת אמונה תפלה. לא פלא שרוב היהודים הדתיים התנגדו לציונות וראו בה - בצדק - תנועת התבוללות. הציונות של הרצל היא לאומיות חילונית. חילון פירושו התבוללות. ב-1912 התכנסו נציגי היהדות הדתית בקטוביץ בפולין והקימו אגודה, שנקראה "אגודת ישראל", כדי להיאבק כנגד הציונות. כיום יש זרמים ביהדות הדתית המתנגדים למדינה הציונית, ואחרים, הרואים את הקמת ישראל ב-1948 ואת הניצחון הצבאי ב-1967 כרצון האל. האחרונים מפרשים את הקמת המדינה וכיבוש ירושלים כ"אתחלתא דגאולה", וכ"פעמי משיח". הם הפכו לכוח פוליטי חשוב בישראל בגלל הניצחון הצבאי ב-1967. התנועה הציונית שהקימה את מדינת ישראל נוסדה באירופה על ידי יהודים חילונים שהושפעו מהלאומיות החילונית האירופית. עד מלחמת העולם השניה היו רק כ- 5% מהיהודים בעולם ציונים, ורובם חיו באירופה. ב-1948 קמה המדינה הציונית, אולם ב-50 השנים שחלפו מאז הקמתה מתברר יותר ויותר שאינה פותרת את הבעיות לשם פתרונן הוקמה.

ראשית, ישראל היא המקום המסוכן ביותר ליהודים בעולם כולו.

שנית, שום "יהדות חילונית" לא נוצרה בישראל. למרות שישראל קיימת כ- 50 שנה "יהדות-חילונית" טרם הוגדרה. לעומת זאת נוצרה בישראל זהות חילונית אחרת, "ישראליות", שאיננה יהדות. בעלי זהות זו אינם "יהודים" אלא, כדברי פרופסור ברוך קורצוויל (מייסד אוניברסיטת "בר-אילן") לפני 40 שנה, " גויים דוברי עברית". **מבחינה ציונית זה אסון, כי הצלחת הציונות בהקמת מדינתה חשפה את אי-**

יכולתה של מדינה זו לפתור את שתי הבעיות למענן הוקמה - המשכת קיומה הפיסי והרוחני של הזהות היהודית.

<u>הפרק הציוני בהיסטוריה היהודית</u>

שלושה הוגי דעות יהודים, אלברט איינשטיין, אחד-העם, וישעיהו לייבוביץ, מתחו ביקורת על הציונות כתופעה בהיסטוריה היהודית. איינשטיין היה אנטי לאומני אך תמך תוך הסתייגות בציונות, אחד-העם דגל בציונות רוחנית ומתח ביקורת על הציונות המדינית של הרצל, לייבוביץ היה תיאוצנטריסט שסלד מאתנוצנטריזם. כאשר הועלתה לראשונה הצעה להקים בפלסטין שתי מדינות (1938), אחת לערבים ואחת ליהודים, אמר איינשטיין:

" אני מעדיף לאין ערוך הסכם עם הערבים על בסיס חיים משותפים בשלום מאשר הקמת מדינה יהודית. פרט לשיקולים מעשיים הבנתי את היחוד היהודי נוגדת את הרעיון של מדינה יהודית עם גבולות, צבא, ושלטון ארצי אפילו צנוע ביותר. אני חושש מהנזק הרוחני שייגרם ליהדות, במיוחד בגלל צמיחת לאומיות צרה בקרבנו, נגדה כבר נאלצנו להיאבק בתוקף גם ללא מדינה יהודית. אין אנו היהודים של תקופת המכבים. לחזור למצב של אומה במובן הפוליטי פירושו הסתלקות מהרוחניות לה אנו חייבים את הגדולה של נביאינו". **("ניו פלסטיין", וושינגטון, 28.4.1938)**

על הוגה הדעות השני, "אחד-העם", אמר חיים וייצמן, הנשיא הראשון של ישראל: " הוא היה **[ליהודים]** מה שגנדי היה עבור רבים בהודו, ומה שמציני היה עבור "איטליה הצעירה" במאה ה- *19*" **("מסה ומעש", אנגלית, לונדון 1950, ע' 54)**

שנה לאחר הקונגרס הציוני הראשון בבאזל כתב אחד-העם:

" סוד קיומו של עמנו הוא - כפי שהשתדלתי להראות במקום אחר- מהשעוד בימיקדם למדוהו הנביאים לכבד רק את הכוח הרוחני ולבלתי הבט "ביראת הרוממות" על כוח הזרוע. על כן לא הגיע, כיתר עמי הקדם, ל"התבטלות ישותו" מפני אויביו החזקים ממנו. כל זמן שנאמן הוא ליסוד הזה יש לו בסיסנכוחיים. כיבכוח רוחני לא נופלהוא משאר העמים ואין לו סיבה להתבטל. אבל רעיון לאומי שאינו נשען על הקולטורא הלאומית מסוגל להסב לב העם מאחורי הכוח הרוחני שבו ולהוליד בקרבו נטייה לבקש "כבודו" בהשגת כוח גשמי וממשלה מדינית, ועל ידי זה יפסק החוט המקשרו עם העבר ויישמט הבסיס ההיסטורי מתחתיו. אין צריך לאמור, כי אם לא יצא הרעיון אל הפועל יהיו תוצאותיו מעציבות מאוד. כי ישאר העם קרח מכאן ומכאן. אך גם בצאתו לפעולה באותו המצב המוסרי שאנו בו עתה, שלא רק העם, כי אם גם רוחו מפוזר ומפורר - תהיה היהדות בסכנה גדולה. כמעט כל גדולי העם, שהשכלתם ומעמדם בחברה

מכשירים אותם לעמוד בראש המדינה, הם אנשים הרחוקים מן היהדות ברוחם ואין להם כל מושג נכון מעצמותה וערכה. אנשים כאלה, גם אם יהיו בנים נאמנים למדינתם וחפצים בהצלחתה, יראו בהכרח את ההצלחה הזאת באותה הקולטורה הנכרית שהם עצמם מלאים רוחה, ובאמצעות השפעה מוסרית, או גם ביד חזקה, ישתדלו לנטוע אותה במדינה. באופן שמדינת היהודים תהיה לבסוף מדינת אשכנזים או צרפתים מזרע היהודים. דוגמה קטנה מן הפרוצס הזה יש לנו גם עתה בארץ-ישראל, וההיסטוריה מלמדת, כי בימי מלכות בית הורדוס הייתה ארץ ישראל אמנם "מדינת יהודים" אבל הקולטורה הלאומית הייתה בזויה ונרדפת, והמלכות עשתה כל מה שביכולתה בשביל לטעת בארץ את הקולטורה הרומית ובזבזה כוחות האומה לבנין היכלי אלילים ובתי קירקסאות וכו'. מדינת יהודים כזו תהיה סם המוות לעמנו. ותשפיל רוחו עד עפר- לכוח מדיני ראוי להתכבד לא יגיע, ואת הכוח המוסרי החי בקרבו לא יכיר. מדינתו הקטנה אשר תהיה "ככדור הצחוק בידי שכניו האדירים ולא תתקיים אלא על ידי נכלי הדיפלומטיה והכנעה תמידית לפני מי שהשעה משחקת לו" - לא תוכל למלאות נפשו גאון לאומי, ואת הקולטורה הלאומית, שבה היה יכול לבקש ולמצוא את גאונו, לא נטע במדינתו ולא מפיה הוא חי. וכה יהיה אז באמת - הרבה יותר מעתה - "עם קטן ושפל" עבד ברוחו ל"מי שהשעה משחקת לו", מביט בקנאה וחמדה על "האגרוף" של "שכניו האדירים", וכל קיומו בתור "בעל מדינה" לא יוסיף פרק נכבד בספר ההיסטוריה שלו. והאם ל"עם עתיק יומין אשר היה לאור גויים" לא יותר נאה היה להיכחד מן העולם מאשר להגיע בסופו למטרה אחרונה כזו?

("מדינת היהודים וצרת היהודים", כל כתבי אחד-העם, "דביר" ת"א, 1950, ע' קלח)

במאמר אחר, מיד לאחר הקונגרס הציוני הראשון ב-1897 כתב אחד-העם:

" תשועת ישראל עתידה לבוא על ידי נביאים ולא על ידי דיפלומטים."

("הקונגרס הציוני הראשון" כל כתבי אחד-העם, שם ע' רעו)

ומה אומרים הנביאים?

ישעיהו לייבוביץ, שנפטר ב-1994 נחשב על ידי ישראלים רבים "נביא" למרות שדחה בתוקף כל דעה כזאת. הוא מתח ביקורת חריפה ועקרונית על מדינת ישראל:

"לא ניתן להציל יהודים מן הטמיעה בגויים ולמשכם לישראל אלא על ידי חינוך שיטתי ליהדות, שהיא שונה באופן ספציפי מעולמו החברתי, התרבותי, והרוחני, של העולם הנכרי ומערכיו, ולפיכך יש בה כדי להמריד את היהודי בעולם הנכרי ולגרום לו למאוס בו. אף אם אין סיכוי שחינוך כזה יצליח לגבי מיליונים, הוא עשוי להצליח לגבי מיעוט ניכר שגם לאחר אבדן הסובסטנציה הרוחנית והנפשית היהודית עדיין לא איבד את תודעת היותו יהודי ואת רצונו להיות יהודי - והוא תוהה על משמעותה של הוויה זו

ומחפש את "הזהות היהודית". אולם מדינת ישראל לא תרמה כלום לחינוך יהודי כזה ולהמרדת יהודים במציאות הגלותית מאחר שכל מעייניה משעה שקמה הם בה בעצמה, בצד הממלכתי-מדיני של קיומה, ולא בצד הלאומי-יהדותי המתייחס לשייכותה לעם היהודי. למדינה עצמה חסר תוכן יהודי ספציפי שבו הייתה עשויה אולי להשפיע על יהודי הגולה. בפנייתה ליהודי הגולה לא היה אלא משום קריאה להחליף מציאות במציאות כמותה, הנבדלת ממנה בסימני-היכר בלבד, ולהחליף אורח-חיים מסוים באותו אורח חיים - תוך שינוי השם בלבד... קריאה זו אינה מעוררת הד לא בנפשו של היהודי המתבולל, שאינו חש עוד צורך בשינוי מציאותו, ולא בנפשו של היהודי המחפש את "יהדותו" אך אינו רואה כל טעם לעקור ממציאותו למציאות אחרת שאין בינה לבין המציאות שממנה הוא נקרא להיעקר אלא שינוי השם בלבד."

("יהדות, עם יהודי, ומדינת ישראל" הוצ' שוקן, ירושלים, 1975, עמ' 399)

ובנוגע ל"אחדות האומה" הוא אומר:

"ואשר לליכוד הלאומי בצלו של הכותל - הנה הצעתי: תתוקן הרחבה שלפני הכותל כדיסקוטק הגדול ביותר במדינת ישראל, וייקרא שמו "דיסקוטק השכינה", דבר זה ישביע את רצונם של כל החוגים והפלגים בעם: של החילונים בשל היותו דיסקוטק, של הדתיים בשל שם השכינה הנקרא עליו. דבר זה ישמש סמל נעלה לאחדות העם המיוצגת על ידי הקואליציות מן המפד"ל ועד מפ"ם בממשלת ישראל ומן מפא"י עד אגודת-ישראל בעיריית ירושלים - סמל למשטר האתיאיסטי-קלריקאלי של המדינה החילונית הידועה בציבור כדתית". (שם, עמ' 405)

"המדינה אינה מרשה לעצמה לגלות את פרצופה הרוחני האמיתי, שהוא המרד במסורת הדתית של העם היהודי, היא אינה יכולה להרשות לעצמה להיות כנה מאחר שגם למדינה חילונית זו אין בשעה זו מקור יניקה ומקור השראה רוחנית אלא ישראל ההיסטורי. אין המדינה מסוגלת לנמק ולהצדיק את קיומה ולתת לעצמה ביסוס רעיוני אלא על סמך ההיסטוריה והמסורת. לכן מוסיפה המדינה החילונית הזאת בעל כורחה להשתמש בכל מקום - בחינוך ובהסברה ובתעמולה כלפי פנים וכלפי חוץ - במלים ובמונחים הלקוחים מעולמה של היהדות המסורתית, אעפ"י שמשמעותם ותכנם של סמלים ומונחים אלה הם דתיים. המדינה אף מקיימת באופן רשמי מוסדות וטקסים ונוסחאות מסורתיים, הגם שאין היא מכירה בחיוב הדתי שבהם. התוצאות של מצב זה לגבי המוסר הציבורי הן קטלניות: השימוש בנוסחאות, בשמות ובסמלים, שרוקנו מתוכנם מביא לביטול כל הערכים ומחנך לצביעות, לציניות, ולניהיליזם." (שם עמ' 152).

תחזית לייבוביץ - שהאתנוצנטריזם הציוני יוליד בישראל צביעות וציניות - התאמתה.

יש ציונים ישרים המודים בכך. אחרים, המתפרנסים מהציונות, מכחישים.

לאחר הקמת מדינת ישראל עברה הציונות בישראל שינוי: מציונות לציניות.

מדינת ישראל קמה, במידה רבה, בגלל השואה. ב-1947 הצביעו נציגי מדינות העולם באו"ם ברוב של שני שליש בעד הקמת מדינה עצמאית ל 600 אלף יהודי פלסטין (לצד מדינה עצמאית למילוין ערביי פלסטין) בעיקר בגלל השואה. הציונים טוענים כי אילו הייתה מדינת היהודים קיימת לפני השואה היו רוב יהודי אירופה מהגרים אליה וניצלים מהשמדה. במבט ראשון זה נימוק משכנע שהרי היהודים שחיו בפלסטין בזמן מלחמת העולם השניה ניצלו מהשמדה. אך די לשאול מה היה קורה אילו ניצח הצבא הנאצי בקרב אל-עלמיין ב-1942, כדי להפריך נימוק זה. אילו ניצחו הנאצים וכבשו את פלסטין לא היה גורל יהודי פלסטין שונה מגורל יהודי פולין. אין לפלסטין שום יחוד שהיה משפיע על הנאצים לשנות את יחסם ליהודים. היישוב היהודי בפלסטין ניצל כי הנאצים לא הגיעו לפלסטין, ועל כך מגיעה תודה לצבא הבריטי ובעיקר לצבא האדום שניצח את הצבא הנאצי. אילו ניצח הצבא הנאצי באל-עלמיין ב-1942 היה גורל יהודי פלסטין כגורל יהודי פולין. היהודים בפלסטין ניצלו כי הנאצים הובסו ולא משום שהקסם של פלסטין הציל את היהודים שחיו בה. המענה לגזענות איננו הגירה אלא מאבק אנטי-גזעני. מי שנרדף ומעדיף להגר - שיהגר, אך אל יציג הגירה כפתרון לגזענות. הרצל, והציונות, ראו בגזענות תופעת קבע והעדיפו להגר מאשר להיאבק בה. התנועה הציונית לא המליצה על הגירה סתם, אלא לפלסטין בלבד. כאשר היו אפשרויות להציל חלק מיהודי אירופה על ידי הגירתם למדינות אחרות התנגדה לכך התנועה הציונית שראתה פעילות זו כמתחרה של הגירת יהודים לפלסטין. כשנדונה אפשרות להביא נוער יהודי מגרמניה לבריטניה לאחר פוגרום "ליל הבדולח" בגרמניה ב-1938 אמר בן-גוריון בנאום לפעילי עליה ציונים בבריטניה ב-7 לדצמבר 1938:

" אילו ידעתי שאפשר להציל את כל הילדים היהודים בגרמניה על ידי הבאתם לאנגליה, ורק חצי מהם על ידי הבאתם לארץ-ישראל, הייתי בוחר באפשרות השנייה. כי עלינו לשקול לא רק את חיי הילדים אלא גם את ההיסטוריה של העם היהודי".

(לני ברנר "הציונות בעידן הדיקטטורים", הוצ. קרום הלם, לונדון 1983, ע' 149).

לא "הצלה" אלא "עליה" היא מטרת הציונות. יתרה מזו, הציונות רואה ב"הצלה" מתחרה ל"עליה", מתחרה השואב מיהודי העולם כספים ומאמצים שיכלו לסייע לציונות, לכן התנגדו הציונים להצלה. הקונפליקט בין "עליה" ל"הצלה", שהציונים מכחישים את קיומו, מוסבר בספר:"הציונות הפוסט-אוגנדית במשבר: השואה" **(הוצאת ברונפמן, ת"א, 1977) המתאר את השפעת הטראומה של "משבר אוגנדה" בקונגרס הציוני השלישי על "ציוני ציון" שנאלצו להאבק נגד הרצל. טראומה זו גררה התנגדות לכל ניסיון להציל יהודים באמצעות הגירה לארץ אחרת.**

בספר זה גם מצוטט מכתב ל"וועד ההצלה" של יהודי צ'כוסלובקיה בזמן הכיבוש הנאצי שנשלח על ידי פעיל העליה נתן שוואלב שישב בשוויץ הנייטרלית. במכתב הוא עונה לבקשתם לשלוח כסף לשיחוד נאצים כדי לאפשר הגירת יהודים מצ'כיה. לפי עדות הרב וייסמנדל, יו"ר "וועד ההצלה" בצ'כוסלובקיה, סירב שוואלב לשלוח כסף והסביר זאת במלים הבאות:

"מאחר שמזדמן שליח (**משוייץ לצ'כוסלובקיה**) הוא (**שוואלב**) כותב לחבריא (**כינוי ל"וועד ההצלה"**) שעליהם לזכור תמיד את הדבר היותר נחוץ שהוא העיקר וצריך שיהיה לנגד עיננו תמיד. שסוף כל סוף ממלכות הברית (**הלוחמת בנאצים**) ינצחו ואחרי הניצחון יחלקו את העולם מחדש בין העמים כמו שעשו בסוף מלחמת העולם הראשונה. אז פתחו לפנינו את הדרך(**ב"הצהרת בלפור"**) למען הצעד הראשון - ועתה ככלות המלחמה עלינו לעשות הכל שארץ ישראל תתהווה למדינת ישראל. וכבר נעשו צעדים חשובים בדבר הזה. ועל הזעק הבא מארצנו (**צ'כוסלובקיה**) צריכים אנו לדעת כי כל העמים בני ממלכות הברית שופכים דם לרובואם אנו לא נביא קורבנות במה איפוא נקנהאת הזכות לגשת אל השולחן בשעה שיעשו את החלוקה של העמים והארצות אחרי המלחמה? ואם כך שטותואפילו חוצפה היא מצדנו לשאול מאת הגויים ששופכים את דמם שהם יתנו רשות להביא את כספם למדינת אויבם להגן על הדם שלנו. כי רק בדם תהיה לנו הארץ (**משפט זה נכתב באותיות אנגליות**) זה מה שנוגע לכלל (**היהודים**) ומה שנוגע אליכם בני החבריא ("**וועד ההצלה**") אתם טיילו (**באותיות אנגליות**) ולמען זה אני מזמין לכם כסף בדרך השחור על ידי שליח זה".

("הציונות הפוסט-אוגנדית במשבר השואה", הוצאת ברונפן ת"א 1977, ע' 346).

שוואלב הכחיש שכתב זאת. אך ניצול השואה אנדרי שטיינר, חבר "וועד ההצלה" בצ'כוסלובקיה ב-1943, הגיש ב-1987 תזכיר נוטריוני לבית-משפט בריטי בו אישר כי ראה את המכתב במו עיניו במשרד "וועד ההצלה" בצ'כוסלובקיה. בית המשפט הבריטי בדק את העובדות, קיבל את הצהרת שטיינר ודחה את הכחשת שוואלב. המכתב חשף מדיניות ציונית שהציונים מכחישים אך התמונה ברורה. מי שמטרתו העיקרית היא מדינת יהודים בארץ-ישראל יקריב הכל למען מטרת זו. הוא לא יהסס גם להקריב יהודים למענה. הציונות הפכה את מדינת היהודים מאמצעי להצלת יהודים למטרה בפני עצמה. הצלת חיי יהודים הפכה ממטרתה של מדינת היהודים לאמצעי לקיום מדינת היהודים. האמצעי הפך למטרה, המטרה הפכה לאמצעי. כבר ב-1922 כתב "אחד-העם" ל"הארץ" מכתב בו הגיב על שמועה כי כנקמה על התנפלויות ערבים על יהודים רצחו צעירים יהודים ילד ערבי חף מפשע.

"... אם אמת הדבר שמספרת השמועה הנזכרת - אהה, אלוהים, האם זה הוא הקץ? האמנם זו היא המטרה אליה שאפו אבותינו ולמענה סבלו כל אותן הצרות? האמנם זה הוא חלום "שיבת ציון" אשר חלם עמנו אלפי שנה: שנבוא לציון ונטמא אדמתה

בשפיכת דם נקי? "את שקליו ייתן העם מחיר המדינה, את נביאיו - לא".... הולכת ומתפתחת בעמנו נטייה להביא קורבן על מזבח ה"תחיה" - את נביאיו, את היסודות המוסריים הגדולים אשר בשבילם חי עמנו ובשבילם סבל ואשר רק בשבילם שווה כל העמל לשוב ולהיות לעם בארץ אבותינו. כי בלעדיהם - אל אלוהים - מה אנו ומה חיינו העתידים בארץ הזאת שנקריב בשבילם כל אותם קורבנות בלי קץ אשר בלעדיהם לא תיבנה הארץ? האומנם רק בשביל להוסיף באחת מפינות המזרח עם קטן של "לבנטינים" חדשים אשר יתחרה עם הלבנטינים שכבר ישנם בכל אותן מידות מושחתות - שאיפה לדם, נקמה, ותחרות, וכו' - שהן הן תוכן חייהם של אלו? אם זה הוא "המשיח", ייתי ולא אחמיניה. " **(כל כתבי "אחד-העם", הוצאת "דביר" ירושלים, תש"י, עמוד תסב)**

"אחד העם" הגיב על שמועה שצעירים יהודים הרגו ילד ערבי. מה היה אומר אילו שמע כי במהלך ה"אינתיפאדה" בלבד (1987-1993) הרגו חיילי צה"ל 18 ילדים ערבים מתחת לגיל 10, מהם שבעה מתחת גיל 5. שמותיהם, גילם, תאריכי ומקום הריגתם, מתועדים בדו"ח הארגון הישראלי "בצלם" על הרוגי ה"אינתיפאדה". חיילי צה"ל לא קיבלו הוראה מפורשת להרוג ילדים, אך שום חייל לא הועמד לדין על הריגת ילד פלסטיני, וצה"ל מעולם לא נתן הוראה האוסרת ירי בילדים. הצבא הבריטי משך שלושים שנות השלטון הבריטי בפלסטין לא הרג שום ילד מתחת לגיל 10, לא במלחמתו נגד המרד הפלסטיני הגדול בשנים 1936 - 1939 ולא במלחמתו נגד המחתרות היהודיות. היו מקרים בהם נתן צה"ל פקודה מפורשת להרוג אזרחים פלסטינים. אחד המקרים הללו הוא הטבח של "יחידה 101" בתושבי הכפר קיבייה ב-15.10.1953. המבצע נערך ביזמת ראש הממשלה דויד בן-גוריון ותואם עם הרמט"כל מקלף וראש אגף המבצעים במט"כל מאיר עמית. בפקודת המבצע שהועברה מהמט"כל לפיקוד המרכז נאמר: "מגמת המטכ"ל: ביצוע פעולות תגמול חריפות בצורת חבלה ופגיעות בנפש בכפרים ערבים... הכוונה תקיפת הכפר קיבייה, כיבושו הזמני, וביצוע הרס ופגיעה מקסימלית בנפש במגמת הברחת תושבי הכפר מבתיהם... "

(ארכיון צה"ל 644/56/207, 13.10.1953)

אריאל שרון קיבל פקודה זו מפיקוד מרכז וניסח אותה לאנשי "יחידה 101", במלים :

"מגמת הפיקוד: תקיפת הכפר קיבייה, כיבושו, ופגיעה מכסימלית בנפש וברכוש.. פשיטות לכפרים שקבא ונעלין במגמת הרג ופיצוץ מספר בתים"

(ארכיון צה"ל 644/56/207 14.10.53)

הפשיטה לקיבייה נערכה בליל 15.10.53 והשתתפו בה 130 חיילי צה"ל, שליש מהם אנשי "יחידה 101" והיתר צנחנים (גדוד 890). מפקד הפעולה היה אריאל

שרון. הם חדרו לקיבייה בחצות והניחו 700 ק"ג חומר נפץ סביב בתים ופוצצו אותם על יושביהם. בבוקר נספרו 69 הרוגים, רובם נשים וילדים. הצעקה שקמה בעולם נוכח טבח זה אילצה את ראש הממשלה ושר הביטחון, דויד בן-גוריון, להתפטר. ערב התפטרותו הודיע לעיתונות כי: "ממשלת ישראל דוחה בכל תוקף הגירסה האווילית והפנטסטית כאילו *600* איש מצה"ל השתתפו בפעולה נגד כפר קיבייה. עשינו בדיקה מדויקת ונתברר לנו בהחלט, כי אף יחידה צבאית אחת, הקטנה ביותר, לא נפקדה ממחנה בליל ההתקפה על קיבייה." **(בן-גוריון ב"קול ישראל" 19.10.1953)**

שר החוץ משה שרת כתב ביומנו: "אמרתי לאשתי כי הייתי מתפטר אילו הוטל עלי להתייצב לפני המיקרופון ולשדר באוזני העם היושב בציון, ובאוזני העלם כולו, גירסה בדויה על מעשה שהיה. אך בן-גוריון עצמו יזם את הגירסה ואת השידור ועשה זאת בטוח בצדקתו ובאמת הפנימית של הדברים. אך מדרש פליאה הוא מצפונו של אדם". **(שרת, "יומן אישי" א', ע' 60).**

אך שום שר בממשלה לא התפטר או מחה בפומבי על הטבח ושקרי בן-גוריון.

על הטבח בקיבייה הגיב פרופסור ישעיהו לייבוביץ במלים הבאות: " יש אמנם צד יהודי ספציפי בפרשת קיבייה, אך הוא אינו בעיה מוסרית אלא בעיה דתית מובהקת. אנו חייבים לשאול את עצמנו: מאין בא לנו הנוער הזה, שלא חש מעצור ומניעה נפשית לבצע בידיו את הזוועה, כשניתן לו הדחף הפנימי או החיצוני למעשה תגמול? והרי נוער זה לא היה אספסוף, אלא נוער שגדל ונתחנך בערכי חינוכו הציוני, במושגי ערכי האדם והחברה. דבר זה הוא מן התוצאות של השימוש בקטגוריה הדתית של **קדושה** לעניינים ולערכים חברתיים, לאומיים, ומדיניים - שימוש שהוא רווח אצלנו בחינוך הנוער ובהסברה ציבורית: מושגי קדושה - ז.א. **מושגי המוחלט שמעבר לכל הקטגוריות של החשיבה וההערכה האנושית** - מועברים על החולין. מבחינה דתית **רק האל הוא קדוש** ורק צוויו הוא מוחלט, ואילו כל ערכיו של האדם וכל החובות והתפקודים הנובעים מהם - חולין הם ואינם בעלי משמעות מוחלטת. מולדת, מדינה, עם, חובות ותפקידים נעלים הם המחייבים לפרקים אף למעשים קשים מאוד, אך לעולם אין הם נעשים קודש, ז.א. לעולם הם עומדים למבחן ונתונים לביקורת של משהו הגבוה מהם. על דברים שבקדושה - ואולי רק עליהם - מסוגל האדם לפעול ללא כל מעצור. אנו עוקרים את הקטגוריה של קדושה ממקומה ומעבירים אותה על דברים שלא להם נועדה"

(לייבוביץ, "יהדות, עם יהודי, ומדינת ישראל", הוצ' שוקן, ירושלים, 1979, עמ' 233).

אפשר לחלוק על הסיפא, שהרי ברוך גולדשטיין, שרצח 29 מוסלמים בעת שהתפללו ב-25.2.1994 במסגד ה"איברהימיה" בחברון היה רופא מסור ואדם שפוי, שפעל ממניעים של לאומנות דתית, כיגאל עמיר, רוצח רבין. אך אבחנת לייבוביץ שהמרת

התיאוצנטריזם באתנוצנטריזם כערך עליון, היא הסיבה לכך שאיש מהרוצחים לא חש יסורי מצפון, היא מדויקת. שום חייל שרצח אזרחים פלסטינים לא הביע חרטה. הדימוי העצמי של הציוני כקורבן שהחליט להכות ברודפיו היקהה את הרגישות המוסרית של רוב הנוער הציוני. חיי ערבי נחשבים פחות מחיי יהודי.

הטבח בקיבייה לא היה חריג. מאיר עמית, מצמרת פיקוד צה"ל מציין בספרו "ראש בראש": "אני חייב לציין כי פעולת קיבייה לא הייתה תופעה בודדת אלא תקדים. תופעות של פגיעה באזרחים חזרו והיו גם בהמשך" **(מאיר עמית, "ראש בראש" הוצ' לדורי, ת"א, 1999, עמ' 42). לשם הדיוק היה עליו לומר "פגיעה <u>מתוכננת</u> באזרחים". הטבח בקיבייה עורר סערת רוחות בעולם - ובכנסת - שאילצה את בן גוריון להתפטר. פעולה אחרת, שאילצה את הממשלה לשפוט את הרוצחים היא הטבח בכפר-קאסם ב-29.10.1956. יחידת משמר הגבול של צה"ל הרגה, <u>בפקודה</u>, 49 פלסטינים אזרחי ישראל, תושבי כפר-קאסם שחזרו מעבודתם בפתח-תקווה לאחר הכרזת עוצר באיזור. הפלסטינים, שלא ידעו על העוצר ולא התנגדו כלל לחיילי צה"ל, הוצאו להורג על ידי חיילי משמר הגבול. במשפטם טענו הרוצחים כי פעלו לפי פקודות שקיבלו ממפקדיהם, על כך אמר השופט בנימין הלוי כי יש פקודות: "** שהדגל השחור של אי-חוקיות מתנוסס מעליהן" **וחיילים חייבים לסרב למלא אותן. אך זה לא שם קץ להרג אזרחים פלסטינים בידי חיילי צה"ל. מדוע? כי הציונות הפכה את "מדינת היהודים" לערך עליון, שכל אמצעי כשר להגנתו. אלה שהפנימו ערך זה, והם הרוב בישראל, לא בחלו בשום אמצעי. הרג אזרחים פלסטינים שאינם לוחמים בידי חיילי צה"ל לא פסק גם אחרי משפט כפר-קאסם ושום רוצח לא הביע חרטה.**

לסיכום. כשהתערערה אמונתם הדתית של יהודים רבים ולכן גם זהותם, הציעה הציונות החילונית זהות לאומית כתחליף לזהות הדתית ו"מדינת יהודים" כתחליף לאל. ההצעה מומשה אך לא פתרה את בעיית הזהות ומשחיתה מבחינה מוסרית בהקריבה את המוסר (שמהותו אוניברסלית) קורבן על מזבח הלאומיות. עיוות מוסרי זה מאפיין את הציונות - ואת מדינת ישראל - בהיסטוריה היהודית. יחודה הרוחני של היהדות הוא התיאוצנטריזם שלה, היהדות הביאה לעולם את הרעיון שעבודת אלוהים לשמה (ולא להשגת מטרה אחרת) היא מטרת הקיום האנושי. הציונות המירה רעיון זה באתנוצנטריזם, ברעיון שאינטרס הלאום קודם לכל. במקום סגידה לאל באה סגידה לאומה.מבחינת היהדות ההיסטורית, התיאוצנטרית, הציונות היא מהדורה מחודשת של פרשיות קורח ושבתאי צבי כי היא סוגדת לא לאל אלא למדינה כפי שהכריזה סיסמת הבחירות של "המפלגה הדתית-לאומית" ב- 1999

" נותנים את הנשמה למדינה" **אך יהודי דתי חייב לתת את הנשמה לאל בלבד.**

לא פלא ש"נטורי קרתא" רואים בציונות - החילונית והדתית - משיחיות שקר.

<u>הציונות בהיסטוריה העולמית</u>

מנקודת ראות אנתרופוצנטרית, הרואה בטובת האנושות ערך העליון, התופעה המרכזית בהיסטוריה העולמית במאה ה- 20, היא השתחררות עמי אסיה ואפריקה, (למעלה ממחצית האנושות) משליטתם הישירה של שליטי אירופה הקולוניאליסטים, בעיקר שליטי בריטניה, צרפת, הולנד, בלגיה, פורטוגל, ואיטליה.

לצד מי התייצבה התנועה הציונית במאבק היסטורי זה?

במי תמכה הציונות כשעמי אסיה ואפריקה נאבקו לשיחרור מדיכוי וניצול? היא תמכה בעקביות ובהתמדה בקולוניאליזם. לא בגלל רצון רע, לא בגלל בורות, אלא בגלל אינטרס פוליטי. נסביר את הדברים: משימת התנועה הציונית לאחר הקונגרס הציוני הראשון הייתה לשכנע את שליטי פלסטינה להרשות הגירת יהודים אליה. אי אפשר להגר לארץ ללא רשות שליטיה. עובדה זו עיצבה את מדיניות החוץ הציונית שנוסחה על ידי מכס נורדאו (סגנו של הרצל) בקונגרס הציוני השני, במלים:

" שאיפותינו פונות לפלסטינה כשם שמחט המצפן פונה כלפי הצפון, לכן עלינו לכוון עצמנו כלפי אותה מעצמה אשר פלסטינה נמצאת בתחום השפעתה ".

לפני מלחמת העולם הראשונה גרם שיקול זה לתנועה הציונית לפעול לרכישת אהדת האימפריה העותומנית ששלטה בפלסטינה, ולאהדת גרמניה, בת-בריתה של טורקיה. לשם כך היה על הציונות להועיל לשתי מעצמות אלה. הרצל כתב בספרו:

" פלשתינה היא מולדתנו ההיסטורית הבלתי נשכחת. שם זה כשלעצמו עשוי להוות בשביל עמנו קריאת האספות הכובשת לבבות באדיר. אם ייתן לנו הוד מלכותו השולטן את פלשתינה נוכל להתחייב בתמורה להסדיר את מצב הכספים של תורכיה הסדר שלם. בשביל אירופה אנו עשויים להיות שם חלק מחומת המגן בפני אסיה. אנו עשויים להיות משמר חלוץ של התרבות כנגד הברבריות. בתור מדינה נייטרלית נוסיף לעמוד בקשר עם כל אירופה שתצטרך לערוב לקיומנו."

(הרצל, "מדינת היהודים" ע' 24, הוצ' הנהלת ההסתדרות הציונית, ירושלים, 1973)

סגנו של הרצל בקונגרס הציוני הראשון, מכס נורדאו, מספר בזכרונותיו:

" **ב-***12* ביולי **[1920]** נתקיימה ב"אלברט הול" שבלונדון אסיפה ענקית שבה השתתפו *12,000* איש**.** באסיפה זו נוכחו על הבמה מר באלפור, המרקיז קריו, לורד רוברט ססיל, חברים אחדים של הממשלה האנגלית, צירי הפרלמנט, אנשי המדיניות. לאחר שהביעו

המיניסטרים מלים בלתי ברורות של אהדה ועידוד לעם היהודי, נשאו האדונים וייצמן וסוקולוב את נאומיהם. זה היה להגם הרגיל, השגור בפיהם זה שלוש שנים, פראזות נפוחות שנאמרות בדברנות, שאין לזכור מהן כלום. אחר כך הגיע תורי לדבר. אמרתי, כשאני פונה אל המיניסטרים הנוכחים: ברגע מסוכן במלחמת העולם חשבתם שאנו היהודים נהא יכולים להביא תועלת לעיניינכם, ואתם פניתם אלינו, תוך נתינת הבטחות **[הצהרת באלפור]** שאמנם היו כלליות מאד, אלא שהיו עשויות לקבל פירוש משביע רצון. אנו התחשבנו בהשקפותיכם והיינו לויאליים כלפי הצעותיכם. אין אנו רוצים אלא להמשיך הלאה. כרתנו ברית עימכם. אנו מבררים לעצמנו היטב את הסכנות וההתחיבויות שבברית זו. אנו יודעים היטב מה אתם מקווים לקבל מעמנו. עלינו לעמוד על המשמר של תעלת סואץ בשבילכם. אנו נהא הזקיפים בדרככם להודו, שעוברת באסיה הקדמית. מוכנים אנו למלא שירות צבאי קשה זה, אבל נחוץ שתרשו לנו להגיע לידי כוח כדי שנהא יכולים לעמוד בתפקידנו. לויאליות בעד לויאליות. נאמנות בעד נאמנות.״

(מכס נורדאו, "צוואה לציונות" בספר "מכס נורדאו, כתבים ציוניים", הוצ' הספריה הציונית שעל יד הנהלת ההסתדרות הציונית, ירושלים, תשכ"ב, ספר ד', עמוד 203).

הדברים לא נשארו בגדר מלים. בשנות ה- 50, כשמצרים נאבקה לשיחרור משליטת בריטניה, תמכה ישראל בבריטניה. בן-גוריון ראה בסילוק בריטניה ממצרים נזק חמור לביטחון ישראל. ב-29 לאוקטובר 1956 פלשה ישראל למצרים בהתקפה מתוכננת מראש עם צרפת ובריטניה (בן-גוריון הכחיש תיאום זה עד יום מותו), כדי לאפשר לבריטניה וצרפת להתערב במלחמה, לכבוש מחדש את תעלת סואץ שנאצר הלאים כמה חדשים קודם לכן, ולספק לצרפת ובריטניה תדמית של "רודפות שלום" אשר "מפרידות בין ישראל למצרים הנלחמות זו בזו"**. מדיניות ישראל הייתה ברורה: סיוע למעצמות קולוניאליות נגד מאבקי השיחרור של עמי האיזור תמורת תמיכה צבאית ופוליטית של מעצמות אלה בישראל. מדיניות החוץ הציונית - ומדינת ישראל - פעלו לפי העקרונות שניסחו הרצל ונורדאו. עד מלחמת העולם הראשונה פנתה הציונות לעבר תורכיה, ששלטה בפלסטין, ובת בריתה - גרמניה. לאחר מלחמת העולם הראשונה פנתה הציונות לעבר השליט החדש בפלסטין - בריטניה, ולאחר מלחמת העולם השניה - לעבר ארה"ב. תמיד שירתה הציונות את המעצמה האימפריאלית שפלסטין הייתה בתחום השפעתה. מדיניות זו נבעה מהשאיפה להתנחל בארץ הנמצאת בתחום ההשפעה של מעצמה זו. רק שירות וסיוע לאותה מעצמה עשוי לגרום לה לתמוך בציונות ולהרשות הגירת יהודים לפלסטין. מדיניות זו הציבה את הציונות מול כל תנועת שחרור שנאבקה נגד אותה**

מעצמה. מצב זה אינו יחודי לציונות. גם המתנחלים הלבנים ברודזיה, בקניה, באלג'יריה, ובדרום-אפריקה, נקטו אותה מדיניות. לא פלא שממשלת ישראל סייעה למתנחלים הצרפתים באלג'יריה בשנות ה- 50' וה- 60' וגם למשטר הגזענים הלבנים בדרום-אפריקה עד יום תבוסתו ותמכה במשטרים הגזעניים הלבנים בקניה וברודזיה (שהובסו בינתיים). תמיכה זו באה לביטוי בהצבעות באו"ם ובמתן סיוע צבאי, פוליטי, ומודיעיני למשטרים גזעניים של מתנחלים שדיכאו את האוכלוסייה המקומית. בישראל טרם נכתבה עבודת מחקר על הצבעות ישראל באו"מ אך התמונה ברורה. למשל, ב-1949, חצי שעה אחרי שישראל התקבלה כחברה באו"ם, היא נמנעה מהצבעה נגד דחיית הדיון בשאלת אינדונזיה לעצרת הבאה ותמכה בעמדת הולנד (ששלטה אז באינדונזיה ולחמה נגד מאבק העצמאות שם) לדחות את הדיון.

ב-1952, בעת מלחמת השיחרור של העם הטוניסאי, הצביעה ישראל בוועדה הפוליטית של האו"ם עם צרפת ששלטה בטוניסיה ועם נציג המשטר הגזעני בדרום-אפריקה נגד לוחמי העצמאות הטוניסאים. ב-1953 הצביעה ישראל עם צרפת נגד הצעת תיקון שהמליץ על מו"מ בין צרפת לטוניסיה כדי "להבטיח את הגשמת זכות ההגדרה העצמית של העם הטוניסאי". **מדוע? משום שישראל רצתה נשק מצרפת ששלטה אז בטוניסיה.**

ב-1953, וגם ב-1954 הצביעה ישראל בעצרת הכללית של האו"ם נגד החלטה שקראה לוועדת האו"ם שדנה באפלייה הגזעית בדרום-אפריקה להמשיך ולפקח על המצב הגזעי שם. כתוצאה מהחלטה זו בוטלה הוועדה.

ב-1956 הצביעה ישראל בשש החלטות שונות לצד צרפת ונגד האלג'יראים שנאבקו לעצמאות. ב-1957, בעת מאבק נוהלי מסובך בעניין המושבות הפורטוגזיות באפריקה (אנגולה, מוזמביק) תמכה ישראל בכמה הצעות החלטה אפריקאיות אך בהצבעה המכרעת הצביעה נגד מדינות אפריקה. ב-1958 נמנעה ישראל מהצבעה על עצמאות טנגניקה ורואנדה-אורונדי והצביעה, עם צרפת ודרום-אפריקה הגזענית, מול כל נציגי אפריקה שתמכו במתן עצמאות לאלג'יראים. ב-1959 בדיון על עצמאות קמרון, הצביעה ישראל עם צרפת נגד עצמאות קמרון, ונציג ישראל אף ביקש רשות דיבור ונאם במליאת האו"ם נגד עצמאות קמרון. ב-19.11.1959 קיבלה העצרת הכללית של האו"ם, לאחר מאבק ממושך של נציגי המדינות העצמאיות באפריקה, ברוב של שני שליש, החלטה האוסרת על צרפת לבצע פיצוצים אטומיים במדבר הסהרה אך ישראל הצביעה עם צרפת נגד ההחלטה. מדוע? כדי לקבל מצרפת סיוע צבאי, כלכלי, ופוליטי. גם משטר המתנחלים הצרפתים באלג'יריה ומשטרי הגזענים הלבנים ברודזיה ובדרום-אפריקה תמכו בצרפת. תנועת השחרור היחידה שישראל תמכה בה הייתה תנועת הכורדים בעיראק. התמיכה נועדה

להחליש את עיראק (שתמכה בפלסטינים מאז 1948) על ידי סיוע לכורדים שלחמו לעצמאות משלטון עיראק. אך העם הכורדי חי גם באיראן ובתורכיה ונאבק גם שם לעצמאותו ושם לא תמכה בו ישראל. מדוע? כי שליטי איראן ותורכיה ראו בעיראק אויב וישראל שאפה לקיים יחסים טובים עמם. מדיניות ישראל כלפי הכורדים לא נבעה מתמיכה בהם אלא ממלחמתה בפלסטינים. ישראל תמכה בכורדים בעיראק כדי להחליש את עיראק אך לא בכורדים באיראן ובתורכיה כדי לא להחליש את אויבותיה של עיראק.

המדינה הציונית כתופעה היסטורית היא מדינת מתנחלים כמו מדינת המתנחלים הפרוטסטנטים באירלנד ומדינות המתנחלים הלבנים שהיו קיימות באפריקה. הסכסוך בין מתנחלים למקומיים דומה בכל המקרים. גם מלחמות העצמאות של המתנחלים הן חלק מתהליך זה. ככל שחברת מתנחלים מתחזקת מחריף הניגוד בינה לבין מעצמת העל המעניקה לה חסות. בשלב מסוים פורצת מלחמה בין המתנחלים לבין מעצמת החסות שלהם שבסופה זוכים המתנחלים בעצמאות. אך גם לאחר השגת העצמאות נשארת מדינת מתנחלים חלק בלתי נפרד מהמערך הקולוניאלי העולמי ותלויה בחסותו. היא ממשיכה לסייע למעצמות אימפריאליות כדי להגן על עצמה מהאוכלוסיה המקומית שאת אדמותיה שדדה ואת עצמאותה גזלה.

סיוע ישראל למעצמותאימפריאליות לא התבטא רק בהצבעות באו"ם. כשנלחמו האמריקאים נגד וויטנאם בשנות ה- 60' נסע משה דיין לוויטנאם כדי לייעץ לאמריקאם כיצד להילחם ב"וייטקונג". בן-גוריון יעץ לצרפת כיצד להילחם נגד האלג'יראים. כשהשירותים החשאיים של צרפת ומרוקו רצחו את איש האופוזיציה המרוקאי מהדי בן-ברקה הם קיבלו סיוע מהשירות החשאי הישראלי. מה רצה בן - ברקה? להחליף את שלטון המלך במרוקו במשטר דמוקרטי. מהרצתה ישראל? קשרים עם צרפת ועם מלך מרוקו.

ב-1955 הסכימה ישראל לרצוח לוחמי חופש באלגי'ריה כדי לסייע לצרפת. הסכם זה נקרא "עלה תאנה" וחתם עליו ראש שירותי המודיעין מאיר עמית, חבר קיבוץ לשעבר, וסוציאליסט. המפקח על ביצוע ההסכסהיההפרופסור לפיסיקה יובל נאמן, אף הוא חניך השמאל הציוני. מה רצתה ישראל להשיג בסייעה לרצח בן-ברקה ולוחמי חופש אלג'יראים שלא פגעו בצורה כלשהי בישראל? היא רצתה מטוסים וטנקים מצרפת וקשרים עם שירותי הביטחון של צרפת ומרוקו.

במשך הזמן פיתחה ישראל תעשיית נשק והחלה לייצר מרגמות, רובים, תת-מקלעים, טנקים, מטוסים, ספינות מלחמה, ותחמושת מכל הסוגים. זה נעשה כדי

להבטיח אספקת נשק לצה"ל. אך לאחר שתעשיית הנשק הישראלית [כולה בבעלות ממשלתית] סיפקה את צרכי צה"ל החלה לחפש קונים לתוצרתה בחו"ל. שוק הנשק העולמי נשלט על ידי המעצמות הגדולות ורק בהסכמתן יכלה ישראל למכור נשק. למעצמות אלה יש לפעמים צורך בקבלן משנה שימכור נשק למשטרים רודנים שדעת הקהל העולמית סולדת מהם ולכן לא נוח למעצמות הגדולות למכור להם נשק. ישראל הפכה קבלן משנה של ארה"ב לאספקת נשק במאות מיליוני דולרים למשטרים כאלה, ביניהם המשטר של אידי אמין (שעבר אימון צבאי אישי בישראל וקיבל כנפי צנחן של צה"ל) באוגנדה ומשטרו של הגנרל פינושה בצ'ילי. רודן זה הגיע לשלטון בהפיכה צבאית (שנתמכה ע"י ארה"ב) נגד שלטון שנבחר בבחירות דמוקרטיות. פינוצ'ה רצח אלפי אנשי שמאל ודמוקרטים בצ'ילי, רבים מהם יהודים. דעת הקהל בארה"ב התנגדה לכך שארה"ב תספק לו נשק ולכן הסכימה ממשלת ארה"ב שישראל תעשה זאת במקומה. מתכונת זו חזרה על עצמה בארצות אחרות בעלות משטרים מושחתים ורודניים. ישראל סיפקה נשק לנורייגה בפנמה, לשאח באיראן, לסומוזה בניקראגואה, למשטר האימים של אידי אמין באוגנדה, למשטר הגזענים הלבנים בדרום-אפריקה, לדיקטטורה של היילה סאלאסי בחבש, לסאלוודור, לדיקטטורה בארגנטינה (בידעה שמשטר זה רוצח אלפי יהודים), ולעוד משטרים שארה"ב הייתה מנועה מלמכור להם נשק כי רמסו זכויות אדם ואזרח בסיסיות בארצותיהן. הנשק והסיוע הצבאי שישראל מכרה לדרום-אפריקה בלבד הוערך על ידי האמריקאים ביותר ממיליארד דולר. הדברים הגיעו לכך שארה"ב דרשה מישראל לחדול לספק נשק למשטר הגזענים הלבנים בדרום-אפריקה. רה"מ שמיר הבטיח ב-1990 שישראל תחדל אך למעשה המשיכה ישראל לסייע לשלטון הגזענים עד יום תבוסתו. בישראל אין יצור נשק פרטי. נשק מיוצר על ידי מפעלים ממשלתיים. יתר על כן, אסור לייצא נשק מישראל ללא רשות הממשלה. משרד ממשלתי מיוחד בודק כל יצוא ביטחוני מישראל בטרם יעניק רישיון יצוא ומברר למי מיועד הנשק ומה ההשלכות הפוליטיות של אספקת נשק לכתובת זו. לכן מלוא האחריות על כל יצוא ביטחוני מישראל רובץ על ממשלת ישראל, גם כשמדובר בקציני צה"ל לשעבר המספקים נשק ואימון צבאי לצבאות פרטיים של בארוני סמים בקולומביה, בבוליביה, בפנמה, בניקאראגואה, באפריקה, וכו', תופעה שהפכה נפוצה בשנות ה- 90', כאשר קציני צה"ל לשעבר הציעו את שירותיהם כשכירי חרב לכל המרבה במחיר. פעילותם התרכזה בעיקר בדרום-אמריקה ובאפריקה.

עובדות אלה נותנות תשובה ברורה לשאלה במי תמכה ישראל במאבק שבין הקולוניאליזם לבין לוחמי עצמאות עמי אסיה ואפריקה.

<u>הציונות והעם הפלסטיני</u>

בשנת 1891 ביקר "אחד העם" בארץ בשליחות הברון רוטשילד ובדק את מצב המושבות שייסד הברון רוטשילד בעשור הקודם ("ראשון לציון", "רחובות", "זיכרון יעקב", "ראש פינה"). את רשמיו פירסם במאמר "אמת מארץ ישראל". בו כתב:

" רגילים אנו להאמין בחו"ל כי א"י היא עתה כמעט כולה שוממה, מדבר לא זרוע, וכל הרוצה לקנות בה קרקעות יבוא ויקנה כחפץ לבו, אבל באמת אין הדבר כן. בכל הארץ קשה למצוא שדות-זרע אשר לא יזרעו, רק שדות חול או הרי אבן, שאינם ראויים אלא לנטיעות, וגם זה אחר עבודה רבה והוצאות גדולות לנקותם ולהכשירם לכך. רק אלה אינם נעבדים מפני שאין הערביים אוהבים לטרוח הרבה בהווה בשביל עתיד רחוק. ועל כן לא בכל יום אפשר למצוא אדמה טובה למקנה. לא לבד האיכרים כי אם גם בעלי אחוזות גדולות, אינם מוכרים בנקל אדמה טובה שאין בה כל מגרעת. רבים מאחינו שבאו לקנות קרקע, יושבים בארץ זה ירחים אחדים וכבר תרו אותה לאורכה ולרחבה, ואת אשר הם מבקשים עוד לא מצאו. רגילים אנו להאמין בחו"ל כי הערבים הם כולם פראי מדבר, עם הדומה לחמור, ואינם רואים ואינם מבינים את הנעשה מסביב להם. אבל שגיאה גדולה היא. הערבי, ככל בני שם, הוא בעל שכל חד ומלא ערמה, כל ערי סוריה וא"י מלאים סוחרים ערביים היודעים גם הם לנצל את ההמון וללכת בעקבה עם כל אשר לו דבר עמהם, הכל כנהוג באירופה. רואים ומבינים הערביים, וביחוד יושבי הערים, את מעשינו וחפצנו בארץ, אבל הם מחשים ועושים עצמם כלא יודעים, לפי שאינם רואים במעשינו עתה שום סכנה לעתידותיהם, והם משתדלים איפוא לנצל גם אותנו, להוציא תועלת מן האורחים החדשים בהיות לאל ידם, ועם זה שוחקים לנו בליבם. האכרים שמחים בהיווסד בתוכם קולוניא עברית, לפי שמקבלים שכר טוב בעד עבודתם ומתעשרים והולכים משנה לשנה, כמו שהראה הניסיון, ובעלי האחוזות הגדולות שמחים לקראתנו גם הם, לפי שאנו משלמים להם בעד אדמת אבן וחול מחיר רב אשר לא ראו לפנים גם בחלום. ואולם אם תבוא עת אשר חיי בני עמנו בא"י יתפתחו כל כך עד שידחקו, מעט או הרבה, רגלי עם הארץ, אז לא על נקלה יניח זה את מקומו... בכלל אין מדרכנו ללמוד מאומה מן העבר בשביל העתיד. הן זאת בוודאי יכולנו ללמוד מדברי ימינו בעבר ובהווה, עד כמה מוכרחים אנו להיזהר לבלתי עורר עלינו חמת עם הארץ על ידי מעשים מגונים, עד כמה איפוא עלינו להיות זהירים בהתנהגותנו עם עם נכרי שאנו באים לגור בתוכו מחדש, להתהלך אתו באהבה וכבוד, ואין צריך לומר בצדק ובמשפט. ומה עושים אחינו בא"י? ההיפך ממש! עבדים היו בארץ גלותם, ופתאום הם מוצאים עצמם בתוך חירות בלי גבול, חירות פרועה שיכולה להמצא רק בארץ כטורקיה. השינוי הפתאומי הזה הוליד בלבם נטיה לדספוטיסמוס, כאשר יקרה תמיד ל"עבד כי ימלוך" והנם מתהלכים עם הערבים באיבה ואכזריות, משיגים גבולם שלא

בצדק, מכים אותם בחרפה בלי כל סיבה מספקת, ומתפארים עוד כי כן יעשו ואין איש אשר יעמוד בפרץ ויעצור בעד הנטיה הבזויה והמסוכנת הזאת."

("אמת מארץ ישראל", מאמר ראשון, נדפס ב"המליץ", כ"ד סיון תרנ"א, "כל כתבי אחד העם", הוצאת "דביר", ת"א תשכ"ה, עמוד כ"ג)

"אחד העם", המורה רוחני של ביאליק, וחיים וייצמן, כתב זאת שש שנים <u>לפני</u> שהרצל ייסד את הציונות המדינית וחשף את שקר הסיסמה הציונית "ארץ ללא עם - לעם ללא ארץ"**. במפקד האוכלוסייה הראשון בארץ ב-22.10.1922, ספרו הבריטים 750,000 תושבים בהם כ- 80,000 יהודים רובם דתיים מ"הישוב הישן" שהתנגדו לציונות. הפלסטינים לחמו בשלטון הבריטי וניהלו שביתות, הפגנות, ואסיפות מחאה המוניות נגד הצהרת בלפור. כל שנה ב-2 לנובמבר, (יום פירסום ההצהרה ב-1917) הפגינו המונים נגדה. באפריל 1936 החלו בשביתה כללית שנמשכה 183 יום. התנועה הציונית והישוב היהודי בארץ התייצבו נגדם ולצד השלטון הבריטי. ה"הסתדרות" גייסה שוברי שביתה יהודים לשם "כיבוש העבודה" מידי הפועלים הערבים והפעלתם בידי פועלים יהודים. זו הייתה "משימה ציונית". כשנכשלה השביתה החלו הפלסטינים להתקומם בנשק מול הבריטים ופתחו ב"מרד הגדול". בתגובה הקימו המוסדות הציונים, בשיתוף השלטון הבריטי, כוח צבאי ("משטרת הישובים", ו"פלוגות הלילה המיוחדות" של וינגייט) ויחד עם הצבא הבריטי לחמו בפלסטינים. התייצבות לצד השלטון הבריטי הייתה הכרחית מבחינה ציונית כי ניצחון המרד הפלסטיני פירושו היה עצמאות לפלסטינים וסתימת הגולל על מדינה ציונית בפלסטין. לו היו הפלסטינים מביסים את השלטון הבריטי וזוכים בעצמאות לא הייתה קמה מדינת המתנחלים הציונים. ה"מרד הערבי הגדול" מ- 1936 עד 1939 לא היה מכוון נגד היהודים אלא נגד הבריטים מהטעם הפשוט שהבריטים - לא היהודים - היו שליטי הארץ. השלטון בפלסטין היה שלטון בריטי, וכך גם החוק, המשטרה, הצבא, בתי המשפט ובתי הסוהר. בעיתונות הציונית כונה המרד הפלסטיני בשם "המאורעות" והוצג כניסיון של הפלסטינים "לזרוק את היהודים לים". אך יחס המורדים כלפי היהודים בפלסטין היה שונה. בספטמבר 1938 פירסם "קול העם" (ביטאון המפלגה הקומוניסטית בפלסטין) בגיליון מס' 18 את הקריאה הבאה של אחד ממפקדי המורדים אל היהודים בפלסטין:**

<u>אל העם היהודי בארץ ומחוצה לה</u>

כשקמנו בהתקוממותנו סמכנו קודם כל על אלוהים, ונעור וקם העולם הערבי והמוסלמי לעזרה וסעד לנו במלחמת שחרורנו הקדושה, ומאחורי העולם הערבי אהדת העולם הדמוקרטי. שלוש שנים עברו כבר על התקוממותנו זאת, ונשארנו עומדים

במערכה ללא רתיעה מפני אמצעי ההרג החדישים וחוקי האימפריאליזם הקטלני. תקיפים עמדנו ותגדל אמונתנו והכרתנו בצדקת מלחמתנו הלאומית. כמיהתנו לחופש, הצלת מולדתנו מסכנת האימפריאליזם הבריטי ובת בריתו הציונות הם אשר הניעונו למלחמתנו זו. תנועתנו היא תנועת שחרור לאומי ומתכוונת נגד האימפריאליזם והציונות ונגד כל מי שעומד למכשול לנו בדרך לחופש. תנועתנו איננה נשענת לכן לחלוטין על איבה דתית או גזעית.

האנגלים ומנהיגי הציונות ה"מתאנגלים" מעלימיםמכם במזיד אמת זו ומציגים את תנועתנו כדתית וגזענית. כוונתם היא להשאירכם אויבים לנו למען יוכלו לגייס אתכם להגשמת החלוקה ולהגנת האינטרסים הבריטים והציונים: שמירת קו הנפט, הרכבת, והגבולות, ולו יביא דבר זה השמדה לערבים ולכם גם יחד.

מנהיגיכם הציונים הבוגדים מרמים ומנצלים אתכם עתה להגנת ענייני האימפריאליזם כמו שהוליכו אתכם שולל בהביאם אתכם ארצה ובתארם לכם אותה כ"זבת חלב ודבש". באמצעותמנהיגיכמהבוגדים מסיתה אתכם בריטניה לצאת נגד הערבים כשהיא מתימרת לעמוד לימינכם תמיד. את בריטניה אנו יודעים היטב. אנו יודעים כי היא לא תירתע מלהפקיר אתכם בעת שענייניה יתבעו זאת. עיניכם הרואות את התהפוכות במצב הבינלאומי. כשתעזוב אתכם בריטניה לנפשכם מה יועילו לכם מנהיגיכם? הם לא יועילו לכם כמו שלא הועילו לעמם מנהיגי הארמנים והאשורים. מנהיגים אלה עוררו את עמם בהסתת בריטניה ובני בריתה נגד תורכיה ועיראק וכשנחלו מפלה לא באה בריטניה להגן עליהם ועזבה אותם לנפשם לרחמי התורכים והערבים.

הננו מייעצים לכם להיבדל מהאנגלים וממנהיגיכם אשר מכרו אתכם לאנגליה ולא להילחם בתנועת העצמאות הערבית. כך תבטיחו את שלומכם ותהיו שלווים.

אנו דוחים את החלוקה ורוצים לשחרר את פלשתינה כולה מעול האימפריאליזם ולהקים ממשלה דמוקרטית נבחרת בארץ.

ואשר ליהודים, הרי הם יחיו בשלום כמו שחיו לפני שבאו האנגלים וכמו שכיום הם חיים בארצות ערב השונות. שקר הוא כי כוונתנו "לזרוק אתכם הימה" או שננהג אתכם כפי שמתנהגים באירופה. זמן רב חיו היהודים בצל הערבים והמוסלמים והאם עשו להם מה שעושים להם היום באירופה? האם לא היו חכמיכם ברפואה ובפילוסופיה, דוגמת בן-מימון, צד בצד עם חכמי הערבים בחצרות הנסיכים בספרד? וחיו בשלום בתקופת המלך פייסל וראזי בעיראק?

זו התחייבותנו לכם להבטיח את שלומכם וחופשתכם כל זמן שלא תפעלו בשיתוף עם האימפריאליזם נגדנו.

ושלום, מפקד המורדים עארף עבד-אל-ראזק

טייבה, ספטמבר *1938*

התנועה הציונית התעלמה מהפניה והמשיכה לתמוך במלחמת הבריטים נגד המרד..

ב-1947, כאשר החליטה העצרת הכללית של האו"ם לחלק את שטח פלסטין לשני חלקים כמעט שווים, ולהקים שתי מדינות, האחת ליהודים והשניה לפלסטינים, עדיין מנו הפלסטינים 1.1 מיליון והיהודים רק 600,000. למרות זאת חולק השטח כמעט שווה בשווה בין השניים. הפלסטינים דחו את סמכות האו"ם לחלק את מולדתם, והתנגדו לחלוקה. בריטניה, ששלטה אז בכל האזור, יזמה ואירגנה פלישה של צבאות מצרים, ירדן, עיראק, וסוריה, לפלסטין, כדי לאפשר לה להשאר בארץ כ"משכין שלום". אך צבאות ערב הובסו. במהלך המלחמה חתם בן-גוריון <u>הסכם סודי עם האמיר עבדאללה</u> שליט עבר-הירדן, לפי הסכם זה סיפח כל אחד מהם חצי מהשטח שהאו"ם הועיד למדינה הפלסטינית. הפלסטינים נותרו ללא מדינה משלהם. כשליש מהם הפכו לפליטים ואיבדו גם את אדמותיהם. אילו הסתפק בן-גוריון בשטח שהאו"ם הועיד לישראל ולא סיפח שטחים שהאו"ם הועיד לפלסטינים היו תלונות הפלסטינים מופנות לאו"ם בלבד, אך כאשר סיפח בן-גוריון חצי השטח שהאו"ם הועיד למדינה פלסטינית גזלה ישראל את שטחי פלסטין ועצמאותה והפרה את החלטת החלוקה של האו"ם. הסכם סודי זה הוא הסיבה העיקרית למאבקם של הפלסטינים נגד ישראל, מאבק שמטרתו לקבל לפחות את החלק שהאו"ם הועיד להם, אך כל ספרי הלימוד וההיסטוריה הציונים בישראל מעלימים הסכם זה ומציגים את ישראל כ"קורבן" לשנאת יהודים מצד הערבים.

מה גרמה הציונות לפלסטינים? היא הפכה אותם תוך דור אחד מעם של עובדי אדמה שהיה רוב בארצו לפליטים חסרי כל ולמיעוט מדוכא. בנאומו על קבר רועי רוטברג שנהרג בידי פלסטינים בשדות קיבוץ נחל-עוז, מול רצועת עזה, ב-1956, אמר הרמט"כל משה דיין: " מה לנו כי נטען על שנאתם העזה אלינו? שמונה שנים הם יושבים במחנות הפליטים אשר בעזה ולמול עיניהם אנו הופכים לנו לנחלה את האדמה והכפרים בה ישבו הם ואבותיהם" (**"דבר" 2.5.1956) מצב זה לא השתנה בארבעים השנים שחלפו מאז. שליש מהפלסטינים חי בעוני מחפיר במחנות פליטים, שליש חי תחת שלטון כיבוש ירדני (שהפך אחרי 1967 לכיבוש ישראלי) ושליש - הפכו לאזרחים מדרגה שניה במדינה ציונית ונאלצים לשיר את הימנון כובשיהם:** " כל עוד בלבב פנימה נפש יהודי הומיה ולפאתי מזרח קדימה עין לציון צופיה, עוד לא אבדה תקוותנו להיות על חופשי בארצנו" **ומה בדבר הנפש הפלסטינית ההומיה ותקוותה להיות עם חופשי בפלסטין?**

חיים וייצמן, נשיא ההסתדרות הציונית לאחר הרצל, ונשיאה הראשון של מדינת ישראל, כתב בביוגרפיה שלו: " בטוח אני שהעולם ישפוט את המדינה היהודית לפי מה שתתנהג עם הערבים." (**חיים וייצמן "מסה ומעש", הוצ' שוקן, ירושלים**

תשי"ד, ע' 447)

גם אלברט איינשטיין אמר: " היחס שננקוט כלפי המיעוט הערבי יהיה המבחן האמתי לאמות המידה המוסריות שלנו כעם" (**מתוך אוטו נתן, "איינשטיין על השלום". ע' 638)**

במאה השנים שחלפו מאז נוסדה הציונות נחשף יחסה לערבים בכלל ולפלסטינים בפרט, באלפי עובדות.

<u>סיכום</u>

מה יאמרו היסטוריונים על הציונות? שהיא תנועת שחרור? או שהיא תנועה קולוניזטורית שנישלה את העם הפלסטיני מארצו, מאדמותיו ומעצמאותו ותמכה במשטרים קולוניאלים וגזענים שדיכאו עמים ברחבי העולם? התשובה תלויה בכותב ההיסטוריה. מי שהערך העליון שלו הוא נאמנות לאומית יבליט נקודות שונות ממי שהערך העליון שלו הוא נאמנות לאנושות או נאמנות לדת היהודית. גם האופן בו יקשר כל היסטוריון בין העובדות יושפע מערכיו. אך כל היסטוריון יתקשה להתעלם מהעובדה שהציונות סייעה לקולוניאליזם בגלל שאיפתה לריבונות יהודית על ארץ מיושבת בעם הפלסטיני ולחמה נגד עצמאותו של עם זה. למימוש שאיפתה נזקקה הציונות לסיוע מעצמות קולוניאליות. סיוע מהן חייב סיוע להן.

כדי לרכוש תמיכת מעצמות קולוניאליות נאלצה הציונות לספק להן שירותים. כלומר לסייע להן במאבקן נגד עצמאות עמי אסיה ואפריקה. אי אפשר היה להגשים את מטרת הציונות בלי תמיכה ממעצמה קולוניאלית ואי אפשר היה לקבל תמיכה זו בלי לתמוך בקולוניאליזם וברודנים מדכאי עמים ברחבי העולם.

לא כוונות זדון אלא מטרת הציונות היא שהציבה אותה במחנה המדכאים.

כתופעה בהיסטוריה העולמית הציונות - ומדינת ישראל - הן חלק בלתי נפרד מהקולוניאליזם. בעיני היסטוריון לאומי או דתי עובדה זו אינה הופכת את הציונות לתופעה שלילית. אך בעיני היסטוריון שהערך העליון שלו הוא טובת האדם והאנושות, הציונות - להבדיל אלף אלפי הבדלות מהיהדות - היא תופעה היסטורית שלילית ששום דבר חיובי שאפשר לומר עליה לא יהפוך אותה לתופעה היסטורית חיובית.

היהדות, ובתה - הנצרות, תרמו תרומה חיובית עצומה לתרבות המערב. הן עיצבו את דמותו הרוחנית והמוסרית. אך הלאומיות היהודית, הציונות, לא תרמה מאומה לתרבות האנושית וכישות פוליטית היא תרמה לכוחות מדכאים שתרבותם גזענית, כוחנית ומתנשאת. הציונות הפכה חלק מהיהודים ל"בעלי מדינה" אך

האמצעים בהם נקטה, והתרבות הכוחנית שיצרה מעוררים מחדש את השאלה ששאל "אחד-העם" אותו חלק העם היהודי שנהה אחר הציונות:" שכל קיומו בתור "בעל מדינה" לא יוסיף פרק נכבד בספר ההיסטוריה שלו. והאם ל"עם עתיק יומין אשר היה לאור גויים" לא יותר נאה היה להיכחד מן העולם מאשר להגיע בסופו למטרה אחרונה כזו? "

כל עוד תתקיים ישראל כ"מדינת היהודים" יהיה סכסוך, גלוי או סמוי, בינה לבין העם הפלסטיני. אין זה סכסוך בין יהדות לאיסלאם, אלא בין לאומנות יהודית ללאומנות ערבית. בסכסוך זה זקוקה ישראל לתמיכת מעצמות אימפריאליות ולכן היא נשארת חלק ממערך עולמי של דיכוי.

אך מצב זה אינו גורל שנגזר על ישראל ואינו חייב להימשך. אם תהפוך ישראל מ"מדינת היהודים" למדינת תושביה ותנהל מדיניות פנים וחוץ המודרכת על ידי שאיפה לקדם את החופש והרווחה של כל תושבי האיזור ללא הבדל מוצא, ותהפוך מישות המדכאת את הערבים לישות התומכת במאבקם לחופש חברתי ופוליטי, תוכל לרכוש את אהדתם ותמיכתם ולהשתחרר מתלות במערך האימפריאלי העולמי.

רק אז יחל בישראל עידן של עצמאות אמת פוליטית, כלכלית ורוחנית.

9.5.2000

<u>מדינה משותפת, חילונית ודמוקרטית.</u>

(דברים בטקס הדלקת משואות ב"יום העצמאות האלטרנטיבי" של עמותת סרבני השירות הצבאי "יש גבול")

אני מדליק משואה בתקווה לתרום לפתרון אמת של הסכסוך הישראלי-ערבי. סכסוך זה, הנמשך כמאה שנים, נובע מניסיון להטיל ריבונות ציונית על ארץ המאוכלסת על ידי שני עמים. העם הפלסטיני שואף לריבונות משלו ולא ישלים עם חיים תחת ריבונות ציונית. כל הנסיונות לכפות על הפלסטינים ריבונות כזו נכשלו. גם הסכם אוסלו יכשל במוקדם או במאוחר. הסכם אוסלו מבוסס על הפרדה והקמת שמורות לפלסטינים בנוסח באנטוסטאן. הפרדה כזו נכשלה בדרום-אפריקה ותכשל גם בישראל.

בדרום-אפריקה נפתר סכסוך ארוך ועקוב מדם לא על ידי הקמת שתי מדינות, אחת לשחורים ואחת ללבנים, אלא על ידי כינון מדינה משותפת שאיננה מעניקה זכויות על סמך מוצא.

זה הפתרון גם לסכסוך הישראלי ערבי. לא שתי מדינות שכל אחת מהן מעניקה זכויות על סמך מוצא לאומי, אלא מדינה משותפת של כל תושביה, ללא אפלייה לאומית. ירושלים כבירה משותפת של מדינה משותפת תשמש מופת לפתרון כנה של הסכסוך במקום הצביעות הפוליטית הנוכחית שמטרת ריבונות ציונית בלעדית הגורמת להמשך הסכסוך.

מדינה של שיתוף במקום ניצול, עשויה גם לשמש פתיחה ל"תור זהב" חדש בין יהודים לערבים, תור זהב שיזכיר, ואף יעלה, על תור הזהב הקודם.

בהזדמנות זו אני מברך כל מי שפועל לפירוז המזרח התיכון כולו מכל נשק השמדה המונית, בפרט מנשק אטומי, וקורא לשחרור המידי של מרדכי וענונו.

פסיכוזת
ה"רוחניות"
של הדתיים

<u>רוחניות</u> (מחדל החילוניות)

"לחבר שלי, גם כן פרופסור, יש שתי בנות שנסעו להודו, שאלתי אותן מה הן חיפשו שם, והן ענו: "רוחניות". בעיני זה אבסורד. הודו היא מדינה מסכנה, מאות מיליונים גוועים ברעב, גוססים, זרוקים ברחוב.
איזו רוחניות? מה זה רוחניות? אני לא מאמין באלוהים ולכן גם לא בכל הפיצ'פקעס

שמסביב לאלוהים. לדעתי רוחניות זו השכלה"
(פרופסור מכאל הרסגור בראיון עם "זמן השרון", 1.12.2000, ע' 40)

<u>הקדמה</u>

לקיום האנושי יש ממד רוחני. דתות מתימרות לבטא ממד זה, לכן רואים רבים בדת - רוחניות, ובחילוניות - חמרנות. כל עוד נתפסות דתות כביטוי לרוחניות האדם הן תמשכנה לשמש מוקד משיכה לרבים המחפשים את הממד הרוחני בקיום האנושי. חילונים רבים בזים לרוחניות ומזהים אותה - בטעות - עם דת. הם שוללים כל דת על היותה אוסף אמונות תפלות אך לא פיתחו רוחניות עצמאית שאינה תלויה בדת כלשהי. מחדל זה מסייע להמשך אחיזת הדת על המנטליות האנושית.
המחדל נובע משלושה מקורות:

זיהוי מוטעה של דת עם רוחניות ושל חילוניות עם חמרנות.
אי-הבנת מהות הרוחניות.
אי-הבנת ההשלכות הפסיכולוגיות של פרדוקס הקשר הפסיכו-פיסי.

חילוניות נאבקת לשיחרור מדת. אך שיחרור מדת אין פירושו עצמאות רוחנית. לביסוס עצמאותה זקוקה החילוניות ליותר מאשר שיחרור מדת, היא זקוקה לרוחניות עצמאית, שאין לה שום קשר לדת. מאמר זה נועד לעורר מודעות לרוחניות חילונית, ולביטול כל יומרה דתית לרוחניות. דת איננה רוחניות. יתר על כן - דת מונעת רוחניות. מאמר זה הוא ביקורת הדת, לא גינוי הדת. גינוי עוסק בשלילת מושאו, לא במהותו. ביקורת דנה במהות מושאה, לא בשלילתו, כדי להתפתח מעבר לו.

<u>הבהרה</u>

שלוש הערות להבהרת הדיון:
רוחניות אינה אמונה, השקפה, פילוסופיה, רעיון, או ידע כלשהו, אין לה שום תוכן חברתי או פוליטי. רוחניות היא חווית המציאות ללא תיווך ה"אני".
זיהוי רוחניות עם אמונה, תבונה, או ידע כלשהו, מתעלם מכך שרוחניות היא חוויה ולא אמונה/תבונה/ידע. המהפכה הצרפתית זיהתה רוחניות עם תבונה וניסתה ליסד דת הסוגדת לתבונה. הניסיון נכשל. התבונה, עם כל חשיבותה, איננה רוחניות.
כתות דתיות שונות משתמשות בטקסים מעוררי אקסטזה כדי לחוות רוחניות בעת האקסטזה. ברוב המקרים מובילה האקסטזה לטשטוש ההכרה. אי אפשר לחוות

רוחניות בהכרה מטושטשת. רוחניות ניתן לחוות רק במצב של הכרה מלאה.

2. הביקורת הנוכחית אינה חזרה על גישת פרויד לדת. פרויד ראה בדת אמצעי פסיכולוגי לסיפוק צרכים רגשיים של הפרט. דת מספקת צרכים אלה אך יש בה יותר מכך. היא נובעת לא רק מצרכיו הרגשיים של ה"פרט" אלא ממהותו. "פרט" הוא מוצר חברתי. תינוק הגדל במנותק מחברה לא יתפתח ל"פרט". הוא יחקה מה שגידל אותו. גם אם זו זאבה או איילה. המבנה הנפשי הקרוי "פרט" הוא תוכנה. המוח - ככל חומרה - איננו "פרט". ה"פרט" הוא ה"אני" שמהותו תוכנה ולא חומרה. ה"אני" - ככל תוכנה - אינו ישות חמרית. אך הוא שולט בגופו החמרי של האדם. שליטה זו מסייעת לצמיחת אמונה דתית. ה"פרט" איננו בהכרח דתי אך הכושר להיות דתי נובע מהפיכת הומינואיד ל"פרט". יצור ללא "אני" לעולם לא יהיה דתי. מרגע שנוצר "אני", יוצרת עצם מהותו - ולא רק צרכיו הרגשיים - בסיס לאמונה בקיום ישות מופשטת השלטת ביקום החומרי. הדבר נובע מכך שתוכנת ה"אני" שלטת בגופו החומרי של ה"פרט". שליטת ישות בלתי חומרית בגופו החומרי של ה"פרט" היא פרדוקס הקרוי בפילוסופיה המערבית "הבעיה הפסיכו-פיסית". **דת מבוססת על הכללת פרדוקס זה והחלתו על היקום כולו. אם ה"אני", שהוא ישות מופשטת, יכול לשלוט בגופו החומרי של האדם מותר להניח ששליט מופשט שולט ביקום החומרי. שליטת ה"אני" בגוף האדם מועתקת - באופן בלתי מודע - אל היקום. עבור אדם דתי ה"אל" הבלתי-חמרי שולט ביקום כפי שה"אני" הבלתי-חומרי שולט בגוף האדם. הכללה מוטעית זו אינה מודעת או הגיונית, אך היא מעניקה לגיטימציה לאמונה בשליט מופשט השולט ביקום החומרי. דת היא סגידה ממוסדת לשליט מופשט זה. סגידה מתמקדת במושאה ובכך מונעת רוחניות כי ניתן לחוות רוחניות רק בהיעדר התמקדות. דתות מבוססות על טקסים, כלומר על ציות למתכון פולחני. טקס כופה אילוצים על התודעה אך רוחניות ניתן לחוות רק בתודעה משוחררת מאילוצים. גם דקלום מאנטרות דתיות כמו:** "אללה הוא אכבר", "שמע ישראל אדוני אלוהינו אדוני אחד", " ישוע מושיע", "הרי קרישנה", **מונע רוחניות כי רוחניות ניתן לחוות רק לאחר ביטול כל פעילות רוחנית בעוד שתפילה וטקס דתי הם פעילות של סגידה לאל.**

רוחניות אינה אמונה באל, ברוחות, ב"עולם הבא", ב"חיים לאחר המוות", ב"כוח עליון", בפנתאיזם, במונותיאיזם, בפוליתאיזם, באנימיזם, בספיריטואליזם. היא אינה מילולית או מושגית. אין היא עיסוק במופשט או באמונה אלא היא <u>חווית המציאות ללא תיווך ה"אני</u>". מצב זה, (שקשה להגיע אליו בגלל קיבוע ה"אני" והתמכרות להתמקדות) הוא מודעות משוחררת מהתמקדות, מ"אני", ללא שאלות, ללא תשובות, בלי מחשבות, בלי מושגים, בלי מלים, בלי סיווג, בלי דירוג, בלי

ערכיות, אך בהכרה מלאה וללא הזיות. זהו מצב אפשרי למרות שרק מעטים מצליחים להגיע אליו.

כדי לבטל את ה"אני" יש לבטל כל התמקדות. כל עוד קיימת התמקדות קיים "אני".

ביטול "אני" משנה את תהליך ה"התבוננות" הרגיל. מדוע?

כי התבוננות של "פרט" מורכבת משלושה מרכיבים:

1. ישות מתבוננת, ("אני") 2. תהליך ההתבוננות, שאינו רק קליטת מידע בחושים אלא מתן פירוש למידע זה. 3. מושא ההתבוננות.

ביטול "אני" מבטל את המרכיב הראשון וכתוצאה מכך נעלמת ההפרדה בין המרכיבים הנותרים, כי "אני" - מעצם מהותו - מפריד עצמו מכל מה שהוא מתייחס אליו. כש"אני" נעלם נעלם כל הפרדה. גם הפרדה בין מידע חזותי למידע שמיעתי ובין "פנים" ל"חוץ". "פנים" ו"חוץ" מתמזגים. ללא "אני" אין הפרדה בין "מתבונן" למושא התבוננותו ו"התבוננות" הופכת ל"התמזגות". בישות ה"מתבוננת" חל שינוי, היא מתמזגת עם מושא התבוננותה. ה"פרט" חדל להיות נפרד מהכל ומתמזג עם הכל. "לראות" הופך ל"להיות". במצב זה הופכת הקשבה למוסיקה להתמזגות עם מוסיקה, הסתכלות בפרח - להתמזגות עם פרח. "התמזגות" רוחנית - לא פיסית. המתבונן חווה מה זה להיות מושא התבוננותו. נוצרות רגישויות חדשות בעלות דקויות ללא תקדים ומושא החוויה נחווה באופן שונה לחלוטין מ"התבוננות" רגילה. גם "גבולות החוויה" נמחקים וחווית פרח בודד הופכת לחוויית היקום כולו. המשורר האנגלי ויליאם בלייק תיאר זאת לפני 200 שנה במלים: "לראות את היקום בגרגיר של חול, ואת השמיים בפרח בר, להחזיק את האינסוף בכף היד ואת הנצח בשעה". (**"נבואות התום"**) **"לראות" כאן פירושו "לחוות" (לא "לחזות"). למעשה אין צורך בשעה. שבריר שנייה של חווית הרוחניות משנה תפיסת עולם. תפיסה "נורמאלית" באמצעות "אני" מתגלה כמאמץ חד-ממדי לתפוס מציאות רב-ממדית. "פרט" החווה הכל באמצעות "אני" משול ליצור השרוי כל ימיו במים בלי להיות מודע לכך. המים הם כל עולמו. רק בחוותו מציאות ללא מים (בהיזרקו ליבשה) ולו רק לשניה אחת, יוכל להכיר את המים ולחוות כיצד עיצבו הכרתו ומהו קיום מחוץ למים. כך גם מי שחווה לראשונה קיום ללא תיווך ה"אני". החוויה מדהימה עד כדי כך שרבים נתפסים בעקבותיה - בטעות - לדת. מי שעבר חוויה זו מחלק את חייו לשניים: עד לאותה חוויה, ולאחריה. אי אפשר למסד את חווית הרוחניות. כל אחד מגיע אליה - וחווה אותה - בצורה המעוצבת על ידי מכלול החוויות שצבר בחייו. כיוון שאין מהלכי חיים זהים אין מטענים נפשיים זהים ואין דרך משותפת אל חווית הרוחניות.**

לא כל התפוגגות "אני" מובילה לרוחניות. רוחניות תיתכן רק כשביטול ה"אני"

מותיר אדם שפוי, בהכרה, ובכושר תפקוד רגיל.
במצב של העדר התמקדות יש תוהים אם אמנם הם חווים רוחניות. התשובה היא: התוהה אינו חווה והחווה אינו תוהה. **החווה יודע בוודאות שחווה רוחניות. לרוחניות אין שום קשר עם דת. דת היא סגידה ומחייבת התמקדות באל. התמקדות מבוצעת על ידי "אני". אך רוחניות ניתן לחוות רק לאחר ביטול ה"אני". כל דת, כל טקס דתי, כל רגש דתי, מהותם סגידה והתמקדות באל. מה "סוגד" ו"מתמקד"? ה"אני". אך כאשר ה"אני" קיים אי אפשר לחוות רוחניות. לכן אין אדם דתי יכול לחוות רוחניות כל עוד הוא חווה סגידה. רק מי שהצליח להשתחרר מה"אני", מחשיבה, מהתמקדות וממושגים, יכול לחוות רוחניות.**

קשה לחוות רוחניות כי הדבר מחייב התעלמות מכל גירוי פנימי וחיצוני. רוב האנשים אינם מצליחים להתעלם מגירוייהם ומלהגיב עליהם. זו הסיבה שמספר האנשים שחוו רוחניות הוא מזערי. רובם חוו אותה פרק זמן קצרצר. חילונים שלא חוו רוחניות משוכנעים שזו עוד אמונה דתית. הם טרם הבינו שדת איננה רוחניות ומונעת רוחניות. רוחניות היא חוויה ממשית ללא קשר לדת.
דת - וזיהוי רוחניות עם דת - מקבלים סיוע מפרדוקס השליטה של ישות מופשטת בישות חמרית המתרחשת ללא הרף בגוף האדם, ומהניכור הרפלקסיבי שה"אני" - ישות שהיא חידה עבור עצמה - גורם. האמונה בשליט מופשט השולט ביקום מקבלת סיוע (בלתי מודע) משליטת ה"אני" בגוף האדם. כיצד יכולה ישות מופשטת כמו ה"אני" - שאין לה שום תכונה חמרית כמו נפח, לחץ, משקל, חום, לשלוט בישות חמרית כגוף האדם, שיש לה נפח, לחץ, משקל, חום? כיצד יתכן בכלל קשר בין המופשט לחמרי? מבחינת המדע והפילוסופיה המערבית דבר זה הוא בלתי אפשרי - אך הוא מתרחש ללא הרף בגוף האדם. פרדוקס זה, הקרוי "הבעיה הפסיכו-פיסית" - והעדר הסבר חילוני לו - מסייעים לדת. גם העובדה שדת ורוחניות שתיהן מופשטות מתעה רבים לזהות רוחניות עם דת. שליטת האל ביקום היא השלכה של שליטת ה"אני" בגוף. אך מהעובדה שה"אני" והאל מופשטים לא נובע שהם זהים. עיסוק במופשט אינו רוחניות. גם מתמטיקה עוסקת בישויות מופשטות ואין לה קשר לרוחניות. דת היא השתעבדות רוחנית של המאמינים לשליט מופשט בעוד שרוחניות היא שיחרור רוחני טוטאלי. סגידה (לאל, לגורו, ל"קדוש", לאדמו"ר) היא פעילות חשיבתית אך רוחניות ניתן לחוות רק תוך <u>דממה חשיבתית מוחלטת</u>.

רוחניות - להבדיל מדת - היא חוויית הקיום ללא כל אילוץ - עיוני, הגיוני, רגשי, פסיכולוגי, נוירולוגי, או פילוסופי, ללא התמקדות, אמונה, נושא ומושא.

<u>רוחניות</u> (עיקרים)

רבים מחפשים רוחניות בדת אך דת אינה רוחניות.
דת היא סגידה ממוסדת לשליט מופשט.
רוחניות היא חווית המציאות בלי תיווך ה"אני".
רוחניות אפשרית רק לאחר שחרור מ"אני" ומהתמקדות, כאשר אדם חווה בוזמנית:

הכרה בלי "אני"
קיום בלי משמעות
חידלון בלי חרדה
נצח בלי זמן
תבונה בלי התנשאות
חשיבה בלי מושגים
דעת בלי שתלטנות
תהייה בלי תשובות
שלווה בלי אדישות
מוסריות בלי תגמול
השתאות בלי התגמדות
אי-וודאות בלי חרדה

אמיתות מוחלטות, תשובות סופיות, חרדות, סגידה, התמקדות, מונעים רוחניות.
הסבור שהכל הוא כפי שראוי שיהיה לא יגיע אליה.
המקבל משהו כמובן מאליו לא יגיע אליה.
שאינו תוהה על מהות היש לא יגיע אליה.
הפוחד לשאול שאלה כלשהי לא יגיע אליה.
המכפיף ביקורתיותו לסמכות כלשהי לא יגיע אליה.
התוהה על התפתחות מודעות מחומר דומם ביקום חסר משמעות, נמצא בדרך אליה.

סגידה היא השתעבדות רוחנית

סגידה לאל - כסגידה לצלם,

סגידה לאל יחיד - כסגידה לאלים רבים,

סגידה ל"מלך מלכי המלכים" - כסגידה לגולם,

סגידה ל"כוח עליון" - כסגידה לשליט ארצי,

סגידה למקום - כסגידה לממון,

סגידה לארץ - כסגידה לרעיון,

סגידה לרעיון - כסגידה לאגו,

סגידה לאגו - כסגידה לאומה,

סגידה לאומה - כסגידה לאל,

סגידה לאל - כסגידה למנהיג,

סגידה למנהיג - כסגידה למדינה,

סגידה למדינה - כסגידה לגורו,

סגידה לגורו - כסגידה לגורל,

כולן פסולות.

הפסול הוא בסגידה, לא במושאה. עבד אלוהים כעבד אלילים, עבד אדוני כעבד אללה, עבד לממון - כעבד לשליטה, כולם עבדים ברוחם. אחת היא אם משתעבדים לאל, לגורל, לטבע, לתבונה (או להעדרה), להיגיון (או להעדרו), לרעיון, ללשון, לעם, לקבוצה, למדינה, לזהות, לארגון, לממון, למקצוע, לקריירה, לשליטה, לכבוד, לכוח, למין, להיסטוריה, או לסם. הפסול הוא בהשתעבדות, לא במושאה.

אין הבדל אם מושא הסגידה קיים או לא. אין לסגוד לישות כלשהי.

הסוגד - משתעבד,

המשתעבד - עבד,

הסולד מעבדות לא יסגוד.

<u>חמש דברות</u>

התנגד לאנוכיות אישית וקבוצתית.

לא תסגוד.

לא תדכא.

לא תתנשא.

לא תתחמק מאחריות.

של משטר הנציגים

הקדמה

ב-1991 החליט הפרלמנט של ברית-המועצות, מעצמת-העל השניה בעולם (אחרי ארה"ב), לבטל מדינה זו. רוב אזרחי ברה"מ תמכו בצעד זה וההתנגדות לו הייתה מינימלית. מעצמת העל בוטלה על ידי אזרחיה תוך ימים ספורים.

ברה"מ קמה בעקבות מהפכת אוקטובר 1917. רבים בעולם ראו בה חלופה לקפיטליזם כי היא החליפה בעלות פרטית בכלכלה בבעלות ממשלתית. משטר כזה, הקרוי "סוציאליזם", נבע מההנחה שביטול בעלות פרטית בכלכלה והמרתה בבעלות המדינה תבטל דיכוי, ניצול, ואי-שוויון חברתי וכלכלי.
<u>הנחה זו הופרכה על ידי ההיסטוריה.</u>
בעלות המדינה בכלכלה התקיימה עשרות שנים בברית-המועצות, בסין, ובכל מדינות ה"גוש המזרחי" אך לא שמה קץ לדיכוי, לניצול, ולאי-שוויון חברתי וכלכלי. הקפיטליזם

נעלם אך לא הדיכוי, הניצול, ואי-שוויון פוליטי, חברתי וכלכלי. דיכוי על ידי בעלי ההון הוחלף בדיכוי על ידי פקידי מדינה ומפלגה.

כל מי שמתנגד לדיכוי, לניצול, ולאי-שוויון פוליטי, חברתי, וכלכלי חייב כיום להציע חלופה לא רק לקפיטליזם אלא גם לסוציאליזם, לא רק להפרטת הכלכלה אלא גם להלאמתה, לא רק לשלטון בעלי ההון אלא גם לשלטון פקידי מדינה ומפלגה. בשני המשטרים סובלים רוב האזרחים מאי-חופש ואי-שוויון.
המאמרים בפרק זה מציעים חלופה לשני המשטרים.

באוקטובר 1956 הפילו אזרחי הונגריה את המשטר הסוציאליסטי בארצם.
במאי 1968 עירערה השביתה הכללית בצרפת את המשטר הקפיטליסטי שם.
בשתי הארצות ערערו המהפכנים את המשטר הקיים אך לא הצליחו להקים משטר חלופי.
הבעיה שלא הצליחו לפתור היא הבעיה המרכזית בפוליטיקה:
כיצד יכולים האזרחים עצמם לנהל מדינה ללא פוליטיקאים?

המאמרים בפרק זה מציעים פתרון לבעיה זו.

1.5.1999

<u>הצהרת הדמוקרטיה הישירה</u>
(הופץ בכנס הבינלאומי השני לדמוקרטיה ישירה, אתונה 21-25.6.2000)

" האבסורד של כל החשיבה הפוליטית שירשנו הוא בכך שהיא מנסה לפתור את בעיותיהם של בני אדם בעבורם בעוד שהבעיה הפוליטית היחידה היא בדיוק זו: כיצד יכולים בני אדם לפתח יכולת לפתור את בעיותיהם ב ע צ מ ם ".
(קורנליוס קסטוריאדיס, הקדמה כללית ל "כתבים פוליטיים וחברתיים"
כרך א', הוצ' אוניברסיטת מינסוטה 1988, ע' 21)

<u>הקדמה</u>

ההיסטוריה האנושית היא מאבק מתמשך לחופש - ולשליטה.
"חופש" הוא מצב בו יחיד, או ציבור, חי לפי החלטותיו. "שליטה" היא מצב בו יחיד, או ציבור, מחליט כיצד יחיו אחרים. חופש ושליטה בחברה נקבעים על ידי

הפוליטיקה. "פוליטיקה" היא קבלת החלטות עבור חברה שלמה ומימושן.
מי מחליט החלטות אלה? באיזו סמכות?
מחליט קומץ שסמכותו נובעת, בסופו של דבר, מבורותם הפוליטית של רוב הנשלטים. מספר מקבלי ההחלטות נע מאדם יחיד ועד לכמה עשרות. בכל מקרה מחליט קומץ מה תעשה חברה שלמה ורוב האזרחים אינו שותף להחלטות אלה. חיי הרוב מתנהלים לפי החלטות קומץ שרק לו יש סמכות להחליט עבור כולם. כל מי שחי לפי החלטות של אחרים איננו חופשי, לכן במשטר נציגים, הקרוי, <u>בטעות</u>, "דמוקרטיה", בו כל אזרח חופשי רק להחליט רק מי יחליט עבורו, רוב האזרחים אינם חופשיים. את כל ההחלטות הפוליטיות מחליט קומץ נציגים ולא האזרחים. משטר נציגים איננו דמוקרטיה כי בדמוקרטיה מחליטים האזרחים עצמם מה תעשה החברה בה הם חיים. משטר בו נציגים מחליטים עבור הרוב הוא משטר נציגים. רוב בני חווה רוצים להיות חופשים, כלומר לחיות בהתאם להחלטותיהם, רק מעטים רוצים לשלוט באחרים. חופש מלא יש רק לאדם החי לבדו - מרצונו. אך רוב האנשים חיים בקבוצות. אי אפשר להיות חופשי לגמרי בקבוצה. קבוצה מבוססת על החלטות המחייבות את כל חבריה. ללא אפשרות לקבל החלטות כאלה אין הקבוצה פועלת כקבוצה. רק לעתים נדירות מסכימים כל חברי קבוצה להחלטות הקבוצה. ברוב המקרים מתנגד מיעוט להחלטות הרוב אך מציית להן.
כך זה ברוב המדינות, המשפחות, מקומות העבודה, ומוסדות הלימוד.
חופש מלא לכל איננו אפשרי בקבוצה. למרות זאת מעדיפים רוב בני חווה לחיות בקבוצות ולא כבודדים כי לחיים בקבוצה יש יתרונות רבים. למרות שחופש מלא אינו אפשרי בקבוצה אפשר תמיד להגדיל את מידת החופש בה. למשל, כשנציגים שנבחרו על ידי חברי קבוצה מחליטים מה תעשה הקבוצה, יש לחבריה יותר חופש ממצב בו יחיד, שלא נבחר, קובע מה תעשה הקבוצה.

"משטר" הוא מערכת לקבלת החלטות עבור חברה שלמה. ההיסטוריה של משטרים היא ההיסטוריה של המאבקים לשינוי מערכות כאלה כדי שיעניקו יותר חופש לנשלטים. המניע למאבקים אלה היא שאיפת רוב בני חווה לחופש, כלומר, לחיות לפי החלטותיהם ולא לפי החלטות אחרים. המאבקים לשינוי משטרים הגדילו את החופש במדינה, בעבודה, בלימודים, ובמשפחה. כיום יש לרוב האנשים בעולם יותר חופש מבעבר. יש הסבורים כי חופש מרבי בקבוצה קיים כאשר נציגים נבחרים מחליטים עבור הקבוצה כולה. זה היה המצב בטרם יכלו מחשבים לקלוט נתונים מטלפונים. מרגע שמחשבים קולטים נתונים מטלפונים אפשר להקים משטר בו כל אזרח זכאי להצביע בכל החלטה המחייבת את כל החברה. משטר כזה נקרא "דמוקרטיה ישירה".

<u>דמוקרטיה ישירה</u>

הדמוקרטיה המקורית, ה"דמוס - קרטיה" ("דמוס" - כלל החברים בקהילה, "קרטיה" - שלטון) הומצאה באתונה לפני 2500 שנה. ב"דמוס-קרטיה" הייתה לכל גבר חפשי ב"דמוס" סמכות להשתתף בכל הצבעה על כל החלטה פוליטית. במידה ונזקקו לנציגים בחרו אותם בהגרלה. כיום מתאר המונח "דמוקרטיה", <u>בטעות</u>, משטר בו מחליט קומץ נציגים את כל ההחלטות הפוליטיות (החלטות המחייבות את כל תושבי המדינה). הצדקת משטר נציגים נבעה מכך שהצבעה וספירת קולות של מיליוני מצביעים נמשכת זמן רב. אי אפשר לבצעה כל יום אך החלטות פוליטיות יש להחליט כל יום. מצב זה השתנה לחלוטין כשהוכנס שימוש במחשבים בבנקים וסופרמרקטים. כיום מחליטים מיליוני אנשים בעולם מיליוני החלטות, כל יום, בכספומטים. החלטות אלה מחוברות תוך שניות לסכום יחיד. בכל כספומט יש מחשב המעדכן את חשבון הבנק בו בוצעה פעולה ומדווח עליה למחשב מרכזי. מחשב זה מצרף כל שנייה מיליוני החלטות לסכום יחיד ומאפשר למנהלי בנק לראות כל דקה את המאזן הכולל של הבנק. מחשב מרכזי זה, והתוכנה המחברת מיליוני פעולות כספיות לסכום יחיד, מאפשר מימוש דמוקרטיה ישירה, כי אין שום קושי להתאים כספומטים לקליטת החלטות פוליטיות. די להוסיף לתוכנה צופן מיוחד לזיהוי החלטות פוליטיות כך שהמחשב יוכל להבחין בינן לבין החלטות כספיות וכל הפעולות המתבצעות בהחלטות כספיות תבוצענה גם בהחלטות פוליטיות. כאשר זה יקרה יוכל כל אזרח להשתתף בכל הצבעה על כל החלטה פוליטית. מיליוני הצבעות יסוכמו תוך שניות לסכום יחיד אשר יראה איזה החלטה קיבלה רוב. את התוצאות יוצגו בטלוויזיה שתראה בכל רגע תוצאות כל הצבעה. משטר כזה, בו יש לכל אזרח סמכות להצביע ולהציע החלטות פוליטיות, הוא "דמוקרטיה ישירה". במשטר כזה מחליטים האזרחים עצמם כל החלטה פוליטית ואין בו מנגנון נפרד המחליט החלטות פוליטיות עבור שאר האזרחים. האזרחים עצמם מחליטים ישירות מה תעשה החברה בה הם חיים. כלל האזרחים הם הממשלה. משטר כזה מגשים את החלטות הרוב ולכן הרוב בו חי בהתאם להחלטותיו, כלומר - הוא חופשי. משטר כזה מבטיח שוויון מירבי וחופש מירבי, לרוב האזרחים.

דמוקרטיה ישירה היא: משטר בו יש לכל אזרח סמכות להציע ולהצביע בכל החלטה פוליטית. **אין פירוש הדבר שכל אזרח חייב להשתתף בכל החלטה פוליטית, אך יש לו סמכות לעשות כך. תקשורת אלקטרונית מאפשרת מימוש עיקרון זה כאן ועכשיו. משטר המבוסס על עיקרון זה הוא שלטון עצמי של הנשלטים. כל האזרחים**

הם הכנסת והממשלה. המחשבים אינם מחליטים שום החלטה. הם רק קולטים, מאחסנים, ומחברים - תוך שניות - מיליוני החלטות לסכום יחיד. המחשבים מאפשרים לברר תוך שניות מה החליטו כל האזרחים. טכנולוגיה זו הוכיחה עצמה כאמינה בכל בנק בעולם במשך יותר מעשרים שנה. כיום אי אפשר להפעיל בנק או סופרמרקט בלעדיה. אין קושי ליישמה להחלטות פוליטיות. זה יבטל את הצורך בנציגים. כאשר בירור דעות כל האזרחים על כל נושא פוליטי איננו אפשרי יש צורך בנציגים. אך כאשר אפשר לברר תוך שניות מה רוצים האזרחים עצמם אין צורך בנציגים.
כשאדם יכול להחליט בעצמו אין צורך בנציג שיחליט במקומו.

במאה ה- 17 וה- 18 לחמו אזרחי הערים באירופה נגד סמכות המלך להחליט כל החלטה פוליטית. סיסמתם הייתה: "אין מיסוי בלי ייצוג"**. כלומר, אם המלך רוצה שהאזרחים ישלמו לו מסים עליו להתחשב בדעותיהם על השימוש בכספי המסים. מטרת המאבק הייתה לאלץ כל מלך לשתף נציגים של האזרחים בקבלת החלטות על מסים והשימוש בהם. האזרחים ניצחו. סמכות המלך עברה לידי נציגים שנבחרו על ידי האזרחים. כיום החל מאבק חדש נגד סמכות נציגים להחליט עבור מיליוני אזרחים. סיסמת המאבק היא:**
" אין חובת ציות להחלטה בלי הסמכות להצביע בעדה או נגדה". גם מאבק זה, שיהיה קשה וחריף בהרבה מהמאבק נגד סמכות המלך ישיג לבסוף את מטרותיו. הוא יתן לאזרחים חופש רב יותר מכפי שיש להם כיום. אזרחים לא ייוצגו על ידי נציגים אלא יוכלו להצביע בעצמם על כל החלטה פוליטית. נשים לא תהיינה מיוצגות על ידי בעליהן אלא תייצגנה את עצמן. עובדים לא יהיו מיוצגים על ידי איגוד מקצועי אלא יקבעו בעצמם כל החלטה הנוגעת לעבודתם. תלמידים לא יהיו מיוצגים על ידי הורים או מורים אלא ייצגו את עצמם. כל אדם יוכל להציע ולהצביע בכל החלטה הנוגעת למדינתו, לעבודתו, ללימודיו, למשפחתו.
ברור שכל ניסיון להקים משטר כזה יתקל בהתנגדות חריפה ויתממש רק לאחר מאבק ארוך וקשה. אך בסופו של דבר תקום דמוקרטיה ישירה במדינה, בעבודה, בלימודים, במשפחה. דמוקרטיה ישירה אינה ערובה לכך שהחלטותיה תהיינה חיוביות. היא עלולה להחליט החלטות שליליות (איך שלא נגדיר "חיובי/שלילי"). אפשרות זו קיימת בכל משטר. יתרון הדמוקרטיה הישירה על משטר נציגים הוא בחופש המירבי שיש לרוב בה (הרוב חי בהתאם להחלטותיו) ובשיוויון בסמכות פוליטית של כל אזרחיה. עם זאת יש לחוקק חוקה שתגן על כל מיעוט מפני הרוב ותבטיח שדמוקרטיה ישירה לא תהפוך ל"דיקטטורה של הרוב". ניתן להבטיח זאת על ידי ארבעה עקרונות:

על החלטות מסוימות, שהאזרחים יקבעו, זכאי המיעוט להטיל ווטו.
החלטות מסוימות, שהאזרחים יקבעו, תחייבנה רק מי שהצביע עבורן.
החלטות מסוימות, שהאזרחים יקבעו, תתקבלנה רק ברוב מיוחס.
זכות כל מיעוט להביע כל דעה בפומבי אינה ניתנת לביטול.

עקרונות אלה - המגינים על כל מיעוט - ישכנעו את אלה החוששים להיות במיעוט בדמוקרטיה ישירה, לתמוך בה. תמיכה כזאת הכרחית לקיומה של דמוקרטיה ישירה. ללא הבטחת זכויות המיעוט בחוקה - ובחיי יומיום - תהפוך דמוקרטיה ישירה לזירת מאבק בין מיעוט לרוב, שעלול להרוס את המשטר. הקפדה על זכויות המיעוט והפרט תתרום לכך שדמוקרטיה ישירה תהיה בת קיימא, שכל אזרחיה יתמכו בה ואף ייהנו לחיות בה.

<u>תשובות לביקורת</u>

רבים סבורים כי אנשים רגילים אינם מסוגלים להחליט החלטות פוליטיות כיוון שפוליטיקה היא מקצוע מסובך וקבלת החלטות פוליטיות מחייבת ידע מקצועי מיוחד. אם אכן דרוש ידע מיוחד לשם קבלת החלטות פוליטיות מדוע אין שום אוניברסיטה בעולם מקנה ידע זה? התשובה היא שקבלת החלטות פוליטיות אינה מחייבת ידע מיוחד כי החלטה היא העדפה. "להחליט" פירושו לבחור אפשרות אחת מתוך מספר אפשרויות. בחירה היא העדפה. העדפה מבוססת על ערך עליון. ערך אינו נקבע על ידי מידע אלא על ידי חינוך. שום כמות של ידע לא תגרום לאדם דתי להצביע עבור ביטול חינוך דתי.
ברור שדרוש ידע אודות האופציות השונות ותוצאותיהן האפשריות. ידע זה יכול הציבור לקבל באמצעות הטלוויזיה מאנשים שהנושא הנדון הוא מקצועם. מרגע שידע זה ניתן מסוגל כל אזרח להחליט באיזו אופציה לבחור ללא שום הכשרה נוספת. את אלה הסבורים כי אדם רגיל אינו יכול לקבל החלטה פוליטית שקולה ואחראית כי חסר לו המידע הדרוש יש לשאול: האם לנשיא ארצות-הברית יש כל המידע על כל נושא עליו הוא מחליט? ברור שלא. שום נשיא אינו מומחה לכל נושא עליו הוא מחליט. נשיא מזמין מומחים שעיסוקם הקבוע הוא בנושא הנידון ושומע את דעותיהם ולאחר מכן - מחליט. כל אזרח יכול לעשות אותו דבר. המומחים יופיעו בטלוויזיה, יסבירו את האופציות, ותוצאותיהן האפשריות, העומדות

לבחירה ויענו לשאלות הציבור. הדיון ימשך כל עוד ירצו בכך האזרחים. בתום הדיון יהיה לאזרחים מידע שיאפשר להם לקבל החלטה שקולה ואחראית בדיוק כמו לנשיא ארצות הברית. כדי למנוע הטייה ושחיתות יש לבחור יש לבחור את המומחים בהגרלה מתוך כלל ציבור המומחים לנושא הנדון.

יש סבורים כי כאשר לכל אזרח תהיה זכות להציע הצעות החלטה פוליטיות יהיה מספר עצום של הצעות שיגרום שיתוק במערכת הפוליטית כי אי אפשר יהיה לדון בכולן. דעה זו מניחה שמספר הצעות ההחלטה נובע ממספר הזכאים להציען. זה מופרך כל יום בכל בית-נציגים. בכנסת יש 120 נציגים אך מעולם לא הוגשו 120 הצעות החלטה על נושא כלשהו. הסיבה? מספרן של הצעות ההחלטה אינו נובע ממספר בעלי הזכות להציען אלא מנושא ההחלטה. למשל, בהחלטה להאריך יום לימוד בבתי-הספר יכולה להיות החלטה שלא להאריך, ושתיים או שלוש החלטות להאריכו בשעה, בשעתיים, או בשלוש. אך לא תהיינה 120 הצעות ואפילו לא 12. אפשר גם לקבוע מינימום שהצעה שלא השיגה אותו תורד מסדר היום.
החלטות הפוליטיות עצמן מתחלקות לשני סוגים:
1. החלטות על מדיניות. 2. החלטות על ביצוע מדיניות.
החלטות על מדיניות עונות לשאלה: מה לעשות?
החלטות על ביצוע מדיניות עונות לשאלה: איך לעשות?
עיקר הפוליטיקה הן החלטות " מה לעשות**". הן קובעות מה תעשה החברה. בדמוקרטיה ישירה זכאי כל אזרח להצביע ולהציע כל החלטה כזאת. החלטתו של אדם תלויה בהעדפותיו. החלטות מדיניות נקבעות, בכל משטר, לפי הערך העליון של המחליט ולא לפי ידע מקצועי. אך החלטות על ביצוע מדיניות מחייבות ידע טכני ולשם ביצוען יש למנות אנשים שהנושא הנדון הוא מקצועם. אנשים כאלה יבחרו בהגרלה מתוך רשימת כלל המומחים לנושא. מינוי בהגרלה מונע הטיה ושחיתות. רבים סבורים כי שחיתות היא תופעה בלתי נמנעת בפוליטיקה. זוהי טעות. שחיתות היא תופעה בלתי נמנעת רק במשטרים בהם יש סמכות החלטה פוליטית לקומץ זעיר. חסרי הסמכות מנסים לשחד את בעלי הסמכות כדי שיקבלו החלטות מסוימות, מאידך מנסים בעלי הסמכות לשחד את בוחריהם כדי להבחר מחדש. אך כאשר למיליוני אזרחים יש סמכות להשתתף בכל הצבעה פוליטית אין את מי לשחד. מי שירצה לשחד מספר גדול של מצביעים כדי להשפיע על תוצאות החלטה יצטרך להוציא סכומי עתק, זה יתגלה בנקל ואין ודאות שישיג את מטרתו, לכן אינו מעשי. גם מינוי האחראים לביצוע החלטות באמצעות הגרלה - שאי אפשר לקבוע מראש את תוצאותיה - ימנע שחיתות. כך תבטל דמוקרטיה ישירה שחיתות הקיימת בכל משטר נציגים.**

יש סבורים שדמוקרטיה ישירה תהיה מסובכת בהרבה ממשטר נציגים. אין זה בהכרח כך. סיבוכים רבים במשטר נציגים נובעים מנציגים המסבכים בעיות פשוטות כדי לנצלן לשם בחירתם מחדש. בעיות פוליטיות רבות תהפוכנה פשוטות בהרבה בדמוקרטיה ישירה כי פתרונן יקבע רק על ידי שיקולים הנובעים מהבעיה עצמה ולא משיקולי יוקרה של נציגים הרוצים להרשים את בוחריהם כדי להבחר מחדש. אולם גם אם יתברר שדמוקרטיה ישירה מורכבת יותר ממשטר נציגים ספק אם ישפיע הדבר על רוב האזרחים. משטר הנציגים עצמו מסובך יותר מדיקטטורה בה מחליט שליט יחיד כל החלטה פוליטית, כי לשליט יחיד אין אופוזיציה, אין קואליציה, והוא בלבד מחליט. אך רוב האזרחים מעדיפים משטר נציגים בו יש לאזרחים יותר חופש מאשר בשלטון יחיד למרות שהוא מורכב יותר, על פני משטר פשוט שאין בו חופש פוליטי. לא פשטות המערכת הפוליטית אלא מידת החופש של האזרח בה היא הקובעת. דמוקרטיה ישירה חייבת להפריד בין החלטות על נושאים מקומיים לבין החלטות על נושאים כלל ארציים. האזרחים עצמם יקבעו איזה נושא הוא בעל אופי מקומי ואיזה בעל אופי כלל-ארצי. הפרדה כזאת תקטין התערבות חיצונית בחייהם של האזרחים וגם את מספר ההחלטות שעליהם להחליט.

יש מתנגדים עקרוניים לדמוקרטיה ישירה שיתנגדו לה גם לאחר שישתכנעו שאפשר לממשה. אלה הם אליטיסטים עקרוניים. הם מתנגדים עקרונית לשלטון ישיר של כלל האזרחים. הם רואים בדמוקרטיה ישירה "שלטון האספסוף". הם משוכנעים שרוב האזרחים יחליטו החלטות הרות אסון לעצמם ולאחרים. אך טיעון זה תקף לא רק לגבי דמוקרטיה ישירה, אלא לגבי כל משטר. שליט יחיד יכול לקבל החלטות הרות אסון וכך גם משטר נציגים, שלטון מומחים, או שלטון פילוסופים. שום צורת שלטון אינה ערובה לכך שהחלטות השלטון תהיינה חיוביות (איך שלא נגדיר "חיובי"). ככל שמספר בעלי סמכות ההחלטה הפוליטית גדול יותר כך קטן יותר הסיכוי שגחמות אישיות, חרדות, ומשחקי כוח, ישפיעו על ההחלטות. החלטות שליט יחיד כפופות לגחמות יחיד אך החלטות מיליון מצביעים נובעות מגחמות מיליוני בני אדם ורבות מהן נוגדות זו את זו ומבטלות זו את זו. משקל הגחמה האישית בקבלת החלטות פוליטיות יקטן ככל שמספר המחליטים יגדל. ניטרול השפעת גחמות אישית על החלטות פוליטיות גדול בהרבה בדמוקרטיה ישירה מאשר בשלטון יחיד או במשטר נציגים.

אם החלטה גרמה לאסון במשטר נציגים נהוג להחליף את הנציגים שהצביעו עבורה מבלי להחליף את השיקולים שהולידו אותה. זה גורם לקיבוע שיקולים

שהובילו להחלטות שליליות. הציבור מחליף נציגים אך לא שיקולים. הציבור ממשיך לנקוט בהעדפות הגורמות שוב ושוב לתוצאות שליליות ותולה את האשם בנציגיו ולא בהעדפותיו. בדמוקרטיה ישירה המצב שונה. ראשית, בדמוקרטיה ישירה אפשר לבטל מיד החלטה שהובילה לתוצאות שליליות מבלי להמתין לבחירות חדשות. שנית, אם גרמה החלטה לתוצאות שליליות יאלצו אלה שהצביעו עבורה לבחון מחדש את העדפותיהם ואולי - לשנותם. בדמוקרטיה ישירה אי אפשר להטיל אחריות על אחרים. אזרחים שהצביעו בעד החלטה שגרמה אסון אינם יכולים להטיל אחריות על נציגים ויאלצו לבחון מחדש את הערכים שגרמו להם להצביע כפי שהצביעו. זה דוחף לשינוי ערכים ושיקולים, ותורם לקידום התודעה והחברה. דמוקרטיה ישירה היא הרבה יותר מאמצעי לקבלת החלטות עבור החברה כולה - היא כלי לחינוך ולהתפתחות האדם. רבים כיום משוכנעים כי אנוכיות, חמדנות, ואדישות פוליטית, הנפוצים בימינו, הם "טבע האדם" שלא ישתנה לעולם. לדעתם דמוקרטיה ישירה, פירושה ניהול החברה על ידי רוב אנוכי שיהפוך את החברה לג'ונגל של אנוכיות נטולת מעצורים. לכן הם מתנגדים לדמוקרטיה ישירה. אך בשביתה הכללית הגדולה ביותר בהיסטוריה, שפרצה במאי 1968 בצרפת, כאשר 9 מיליון עובדים שבתו 21 יום ודרשו "ניהול עצמי" (קרי - דמוקרטיה ישירה) באלפי מקומות עבודה ומוסדות לימוד, חל שינוי עצום בהתנהגותם. חלה התפרצות רצון טוב, סולידריות, ואווירת סיוע לזולת. הפרט הושפע מהאווירה הציבורית. במשטר הנוכחי, המבוסס על אנוכיות, חמדנות, תחרותיות, ואדישות פוליטית, יש אווירת אנוכיות, חמדנות, תחרותיות, ואדישות פוליטית. מי שנולד במשטר כזה מתאים עצמו לאווירה הכללית כדי "להצליח" (במובן שהמשטר מעניק למושג זה). נוצרת השקפה המעלה תכונות אלה לדרגת "טבע" נצחי של האדם. אך תכונות הפרט מעוצבות על ידי האווירה בציבור בה הוא גדל. אין טבע אנושי נצחי. אנוכיות, חמדנות, תחרותיות, ואדישות פוליטית, שכיום רבים שטופים בהן, אינן מהות האדם אלא מהות המשטר. דמוקרטיה ישירה, המבוססת על התחשבות וסיוע לזולת, לקהילה, ולחברה, תיצור אווירה שתעצב אדם שונה כי כל משטר מעצב את אלה החיים בו בדמותו. דמוקרטיה ישירה היא יותר ממערכת קבלת החלטות פוליטיות, היא אמצעי לעיצוב סוג אחר של אנשים - יצירתיים, אחראיים, ומסייעים לזולתם.

קבלת החלטות גוררת אחריות לתוצאותיהן. רבים פוחדים מאחריות זו ומעדיפים שאחרים יחליטו במקומם. הם פוחדים להחליט בעצמם על חייהם. לכן הם מתנגדים לדמוקרטיה ישירה. בעיה זו ידועה כמנוס מחופש - ובגרות. זוהי גישת ילדים החרדים לאבד אהבת הורים על מעשים העלולים להכעיס את ההורים.

מבוגרים הסובלים מגישה ילדותית זו זקוקים לסיוע וטיפול. הניסיון הטיפולי מלמד שאפשר להתגבר על פחד מחופש ולהגיע לבגרות בה מכיר האדם באחריותו למעשיו ומעדיף להחליט בעצמו מאשר לחיות במצב בו אחרים מחליטים עבורו.

יש תומכי "דמוקרטיה ישירה" שאין להם הגדרה ברורה למושג זה. הם תומכים במשאלי עם על החלטות פוליטיות, ולבקרה ציבורית על נציגים. הם מתנגדים לעיקרון "לכל אזרח זכות הצבעה בכל החלטה פוליטית" **ותומכים בשלטון נציגים מתוקן. אלה הם רפורמיסטים ("מתקנים") השואפים לתקן משטר נציגים, לעקור שחיתות, להרחיב סמכויות אזרחים, אך מתנגדים לדמוקרטיה ישירה. הם מתנגדים לדמוקרטיה ישירה כשלטון ישיר של האזרחים וחותרים לשלטון נציגים מתוקן אך לא לדמוקרטיה ישירה. הם אויבי דמוקרטיה ישירה הנושאים את שמה לשווא ומבלבלים רבים מתומכיה. תומכי דמוקרטיה ישירה יכולים לפעול במשותף עם מתקני משטר הנציגים תוך הכרה בשוני בין שתי הגישות ותוך כיבוד הדדי של שוני זה. ברור כי כאשר אפשר יהיה להחליף משטר נציגים בדמוקרטיה ישירה תפרדנה הדרכים. למרות זאת יכולים אלה הרוצים לתקן משטר נציגים ואלה הרוצים להחליפו לצאת נשכרים משיתוף פעולה בינהם כל עוד הדבר אפשרי. שיתוף פעולה הוא אמצעי ולא מטרה. טעות לחשוב ש"המטרה מקדשת את האמצעים", למעשה אמצעים מעצבים את המטרה. שום מטרה חיובית לא קודמה על ידי אמצעים שליליים. להיפך, מטרות חיוביות רבות הושחתו על ידי שימוש באמצעים פסולים. כל עוד אמצעי (חיובי) משרת את מטרתו יש להעזר בו אך כאשר הוא הופך למטרה בפני עצמה יש לזנוח אותו. יש להזהר מהנטיה להפוך אמצעים למטרות. אסור שאמצעים יהפכו למטרות.**

<u>מה לעשות?</u>

המעונין לקדם דמוקרטיה ישירה יכול לעשות את הדברים הבאים:

למצוא אחרים המעונינים בנושא ולדון עימם ברעיון הדמוקרטיה הישירה.

להקים "ועד לדמוקרטיה ישירה" בבית, בעבודה, בלימודים, או באינטרנט.

ועדי דמוקרטיה ישירה ידונו בכל נושא הנראה להם, יממנו עצמם, ויציעו פתרונות של דמוקרטיה ישירה לבעיות ממשיות.

הוועדים לדמוקרטיה ישירה יפיצו את רעיון הדמוקרטיה הישירה בכל דרך, בתקשורת, בבית, בעבודה, בלימודים, בדפוס ובעל-פה.

כל ועד ישמור על עצמאותו אך יסייע להקמת ועדים חדשים ויתמוך בהם.

כאשר יקומו מספר ועדים יש לקדם שיתוף פעולה בינהם ולקיים וועידות מחוזיות, ארציות ובינלאומיות. יש להקים תנועה עולמית לדמוקרטיה ישירה לקידום הדמוקרטיה הישירה בעולם כולו ולשם סיוע הדדי, הפצת

מידע ותיאום פעילות ברחבי העולם. אין פירוש הדבר שהעולם כולו הופך לדמוקרטיה ישירה אחת. אזרחי כל דמוקרטיה ישירה יחליטו על כך.[

7. תנועה לדמוקרטיה ישירה אינה מאורגנת כמפלגה רגילה. אין לה מנהיגות המחליטה עבור אחרים. יש לה ועד לתיאום פעילות כל הוועדים אך החלטות ועד תאום הן בחזקת המלצות בלבד ואינן מחייבות את הוועדים השונים. כל ועד לדמוקרטיה ישירה זכאי להתעלם מהחלטות ועד התיאום.

8. לתנועה לדמוקרטיה ישירה אין מנהיגות אישית או קבוצתית. התנועה היא צורה עוברית של משטר אותו היא שואפת להקים ואמצעי להקמתו. כל אמצעי מעצב מטרתו בדמותו וכל מטרה מעצבת אמצעים בדמותה. יחסים בין חברי תנועת לדמוקרטיה ישירה חייבים להיות אותם יחסים שהם רוצים לראות בין אזרחים בדמוקרטיה ישירה. עקרונות הפוליטיקה הכללית חייבים להנחות גם את החיים האישיים. אסור שאדם הנאבק למען דמוקרטיה ישירה יתנהג כשליט יחיד בחייו האישיים.

9. אם אפשר לממש דמוקרטיה ישירה באופן מקומי, בבית, ברובע מגורים, במוסד לימודי, באזור, במועצה מקומית, בעיריה, במשרד ממשלתי יחיד, וכו', יש לעשות זאת. אין צורך להמתין עד שדמוקרטיה ישירה תמומש במדינה כולה. אם דמוקרטיה ישירה מקומית אפשרית בלי תקשורת אלקטרונית יש לממשה. גם אם ניסיון כזה יכשל הוא יתרום להפקת לקחים לניסיון הבא.

10. יש להרבות בשימוש בהומור. בדיחה אינה רק הנאה, היא יכולה לשמש נשק פוליטי יעיל. פוליטיקה אינה חייבת להיות משעממת או קודרת. יש להציע פתרונות דמוקרטיה ישירה לכל בעיה חברתית ופוליטית. אין להסתפק בביקורת הקיים, חובה להציע פתרונות לשינוי הקיים. יש לפתח יצירתיות. אין להרתע מביקורת הטוענת ש"הדבר בלתי אפשרי". מומחים בעלי שם עולמי טענו שהאדם לעולם לא יצליח לעוף, להגיע לירח, לנצל אנרגיה אטומית, לבטל עקרות, לשנות תורשה. כולם התבדו. אלה הטוענים שמשהו "בלתי אפשרי" בפוליטיקה מתכוונים שהוא בלתי רצוי להם. יש לבדוק אם מי שטוען כי דמוקרטיה ישירה היא "בלתי אפשרית" רוצה בה.

יש להזכיר לאליטיסטים כי בניגוד לביקרתו של אפלטון על הדמוקרטיה באתונה לפני 2500 שנה, סוקרטס ואריסטו תמכו בה ועד היום נהנת האנושות מפירות הדמוקרטיה האתונאית בתחום הפילוסופיה, האמנות, והפוליטיקה. דמוקרטיה ישירה תטפח מעורבות האזרח בחיי הקהילה והחברה בה הוא חי ותעורר אחריות ואיכפתיות לקהילה ולחברה. היא תיצור אווירת יצירתיות ורצון טוב כלפי אחרים בניגוד לאנוכיות ואדישות לזולת שמשטרים אחרים מקרינים. היא תשנה לא רק את

החברה אלא גם את האישיות. היא תהפוך את ה"פרט" מאובייקט משועמם, אדיש, בודד ואנוכי במערכת פוליטית סטטית, מושחתת, ומנוכרת, לסובייקט פעיל המעצב במודע חברה שטובת הקהיליה, החברה, והאנושות, היא מטרתה.

הצהרה זו באנגלית נמצאת באתר האינטרנט:

HYPERLINK http://www.autonarchy.org.il

http://www.autonarchy.org.il

HYPERLINK http://www.democracy-manifesto.org

20.12.1999

ביקורת הצהרת הדמוקרטיה הישירה.

שלום רב לך ע',

קראתי בעניין רב את "הצהרת הדמוקרטיה הישירה". תודה ששלחת לי. שלא כאינטלקטואלים אשר אינני נמנית עליהם, אני נוהגת להגיב קודם כל מהבטן ולא מהראש. יתר על כן, אני עושה זאת לאחר קריאה ראשונה ובלתי מעמיקה. רק לאחר מכן, אני קוראת שנית (לפעמים, לא), ונכנסת לדברים לעומק. אני בטוחה, שתסלח לי שכך אני עושה גם הפעם.

מהידוע לי על אודותיך, בעיקר מהסיפורים שלך, אני מרכינה ראשי בפני החן שבאמונה שלך בבני אדם. במחוזות מהם אני מגיעה, קשה יותר להגיע לאמונה זו. כמוך, גם אני איננני מזלזלת בבני אדם, ואני מאמינה שכל אדם צריך להיות חופשי לעשות כל דבר, ובלבד שלא יפגע בזולת. מכאן, מסקנה אחת שהיא די עצובה: למעשה, יכול האדם להיות חופשי לחלוטין רק כשהוא חי עם עצמו בעולם סגור משלו. כאשר הוא חי בחברת הזולת (ואפילו המדובר בזולת יחיד), הרי שהאיסור לפגוע בזולת לכשעצמו, כבר מגביל אותו בהחלטותיו, שכן לעולם אינו יכול להיות בטוח שבמעשיו ו/או במחדליו, אכן לא יפגע בזולת (פגיעה, כולל פגיעה ברגשות).

כאן אנו עוברים לשלב המסקנה הראשונית: כאשר האדם חי בחברה, הוא איננו יכול להיות חופשי לחלוטין: אתה כותב על זאת, כתבו זאת לפניך ויכתבו זאת אחרינו.

השאלה היא, כמובן, מהו האמצעי להגיע לחופש המקסימלי, באילוצים הללו. ההצעה שאתה מציע, היא מרתקת ביותר, מעניינת ביותר ומושכת מאד ממבט ראשון. הבעיה היא, (ושוב, להזכירך, אני כותבת מהבטן ולאחר קריאה ראשונה די מרפרפת), שהפתרון המוצע מפחיד אותי נורא. מפחידים אותי אלה שישאלו את השאלות, מפחיד אותי ניסוח השאלות, מפחיד אותי שלעולם לא אוכל לדעת את כוונת השואלים, מפחידה אותי המגמה המודעת או הבלתי מודעת של שואלי

השאלות. מפחידה אותי ההבנה של הנשאלים את השאלות: לא מתוך זלזול ביכולת ההבנה שלהם וביכולת ההחלטה שלהם, אלא אפילו מהטעם הפשוט של השפה. כל אחד מבין דברים בצורה שונה, שאם לא כן לא היו לנו 70 תרגומים שונים לאותו תנ"ך ומאות פרשנויות למילים, למשפטים ואפילו לחוקים של מדינות (שאמורים להיות ברורים ומנחים, והנה אפילו שופטים בבתי משפט עליונים בכל מדינות העולם חלוקים לגבי משמעותם. מושגים כמו "כוונת המחוקק" שאיננה ברורה ואיננה ידועה לנו לעתים, שכן משמעות של דברים משתנה בהתאם לרקע ההיסטורי שבהם נעשו/נאמרו/נהגו וכו'). מגע של חיבה במקום אחד עלול להתפרש כמגע של הכרזת מלחמה במקום אחר. מחווה של שלום במקום אחד יכולה להתפרש כמחווה של איבה במקום אחר. כנ"ל לגבי מלים. כל אחד /מילים, הביאה לכך שאנשים בעלי גוון עור שחור הגרים בשכונות מסוימות בעריה של ארה"ב, אובחנו במשך שנים ארוכות כמפגרים, וזאת בשל העובדה שהשיבו תשובות "שגויות" לגבי משמעותן של מילים. רק לאחר שנים, התברר, שהמילה "bread", (וזוהי רק דוגמא) שמשמעותה בעיני הבוחנים הייתה לחם, פורשה על ידי חלק מהנשאלים כ"כסף". כל נשאל יבין את השאלה בדרכו הוא, ומכאן, שהתשובה שתינתן על ידי כל אחד מהיחידים, עלולה להיות מכוונת לשאלה שמשמעותה שונה לחלוטין מזו שהשואל התכוון אליה, או מזו שעליה ענה רעהו. ולו רק מן הטעם הזה, יש בעיה.

דוגמא נוספת, שאביא מתחום מבחני האינטליגנציה הטבעית: התברר שההבנה השונה של מושגים שחורים, בשפה המדוברת במקומותיהם: כסף.

ואם כך הדבר לגבי מושג כה בסיסי כמו "לחם", מה יהיה כשיהיה מדובר בצרוף של מילים? אז כבר לא נדבר על שתי פרשנויות אלא על הרבה מאד, ואפשר שהמשמעות בעיני האחד תהיה בדיוק ההפך מהמשמעות שלו בעיני האחר, ותשובה חיובית לאותה שאלה תהווה בעצם תשובה מנוגדת, וכך יקרה שבמניין הקולות של ה"הן" יכללו המון אומרי "לאו" ולהפך. וזה אינו שייך כלל ועיקר לאינטליגנציה וליכולת ההבנה: סתם עניין של שפה. אתה אומר, שיש להגן על זכויות המיעוט על ידי Bill of Rights. מי יכתוב אותו? כיצד יפורש? על ידי מי יפורש?

אתה מדבר על ציות מוחלט של המיעוט לרוב: כפי שגם אתה מציין, בכל משטר דמוקרטי, כולל בדמוקרטיה של נציגים, על המיעוט לציית. אבל חובת הציות אינה מוחלטת. לדוגמא, אסור לציית לפקודה שאיננה חוקית בעליל (ואינני נכנסת כאן להגדרות). סוקרטס, אותו אתה מזכיר, מת מרצונו החופשי כשהחליט לקבל את ההחלטה הדמוקרטית שאסור לו לחשוב: לשיטתך (אלא אם כן במסגרת אותן זכויות יסוד שאתה מזכיר ייאסר להרוג את הלא-מצייתים), המון אנשים יצטרכו למות/להיענש וכו', כדי שהשיטה הצודקת שאתה מציע תשרור בעולם. אתה גם

אומר שהדוגמא של המשטר הנאצי איננו מהווה טעון נגדי, שכן משטר שכזה יכול לצמוח בכל מקום ובכל צורת משטר: מכאן, שגם לשיטתך, אין אפשרות למנוע מצב שכזה. אז מהו הפתרון שאתה מציע?

העובדה שצורות משטר אחרות לא פטרו את הבעיה של משטרי אימה, רשע ורצח, אינה פוטרת אותך מלהציע פתרון שכן יפטור אותה. שאם לא כן, מה הואילו חכמים בתקנתם?

אתה מדבר על הקמת תאים שיתמכו בDD. זה נחמד: כמו בתנועות הנוער. אין לי בעיה עם זה כלל ועיקר. הבה נשחק. כדאי להזכיר, שקבוצות גדולות יותר שניסו לחיות בדרך הקהילתית התומכת בDD, לא בדיוק הצליחו לשרוד תקופה ארוכה: ראה הקיבוצים. יחד עם זאת, זה יכול להוות דבר בלתי מזיק, כשמדובר בקבוצות קטנות, שכן מספר הנפגעים מהשיטה יהיה בהכרח קטן.

כשאנחנו מדברים על גלובליזציה ושימוש בכרטיסים ממוגנטים, הרי שאנחנו מדברים על <u>אמצעי</u> טכנולוגי. אותו אמצעי יכול לשמש הן לשיטה זו והן לכל שיטה אחרת. טכנולוגיה אינה מהווה מהות. השימוש בכרטיס יכול להוות אבזר ואמצעי טכנולוגי גם לשיטות משטר אחרות, ואין בעצם קיומו משום הצדקה לשיטה. השיטה צריכה להצדיק את עצמה, ולא הטכנולוגיה המאפשרת אותה יכולה להוות הוכחה לטיבה של השיטה.

קראתי פעם ספר של אסימוב, המדבר על יום הבוחר: השורה התחתונה באותו סיפור, מדברת על בחירת אדם אחד, הנבחר על ידי מחשב-על (=אמצעי טכנולוגי), ואותו אדם המהווה שקלול של כלל האנושות אמור לענות על השאלות של מחשב העל, אשר שיקלל קודם לכן את מכלול השאלות שיש לשאול את כלל תושבי היקום, בכל הנושאים העומדים על הפרק, ועל כל הנושאים שיש להעלות על סדר היום: וכך בלחיצת כפתור אחת של אותו אדם, לגבי כל אחת מן השאלות, אנו מגיעים לאמצעי טכנולוגי המשוכלל אף מהכרטיסים המגנטיים ומייתר אותם. אבל האם זה מצדיק את השיטה? לשיטתך, אולי כן: באותו אדם גלום גם ההן וגם הלאו על כל אחת מן השאלות, והוא בסך הכל חוסך מיליארדים של שימושים בכרטיס בודד, על ידי ריכוזו בשימוש אחד.

שמשון טוען שמאחורי אי החשיבה האינטלקטואלית והריקנות (מתוך חוסר ידע/עניין) הפילוסופית שלי, מסתתרת השקפה ליברלית.

איננני יודעת, ואיננני מתיימרת לדעת. אני יודעת שתחושות הבטן שלי אומרות שמהפיכה שבה "נחסל" חלק מהאנושות על מנת לגרום לכך שהעולם יהיה טוב, אינה נראית לי כלל ועיקר. היא בלתי מוצדקת בעליל, ואין שום דבר שיצדיק אותה בעיניי. גם אני רוצה זו נבוא אל המנוחה ואל הנחלה, תבורך. רק שאני חושבת שאתה תמים, אם אתה חושב כך באמת. אני מקווה שתסלח לי על עזות המצח שלי:

לענות לך מהבטן בתוך דקות על דברים הבאים מהראש, ואשר עליהם יגעת וטרחת וחשבת שנים כה רבות. אבל זוהי דרכי. חשוב, שכולם יהיו חופשיים. גם אני רוצה שכולם יהיו שבעים.

אני מתנגדת לניצול, ואני חושבת שאסור שיהיו בני אדם משועבדים/ רעבים / עניים / חסרי דיור / מנוצלים / חסרי יכולת להשכיל או לחיות בכל דרך שנראית להם. לא איכפת לי, כלל ועיקר, אם זה יעשה בדרך של ביטול מדינות או בדרך של יצירת מדינות; אם זה ייעשה על ידי יצירת קהילות קטנות או על ידי ביטול קהילות וכו'.

כן איכפת לי, אם אנשים ימותו בדרך, או יסבלו בדרך. זה איננו מקובל עלי. אז אם שיטתך תביא לכך שלא יהיו רעבים, ושבעידן האוטופי (שבו לא יצטרכו לעבוד, כי לא יהיה מושג של מחסור) כולם יהיו חופשיים, ואם ירצו, יוכלו גם להביע דעתם באמצעות הכרטיס הממוגנט. ואם בדרך זו נבוא אל המנוחה ואל הנחלה, תבורך.

אלא שאני חושבת שאתה תמים אם אתה חושב כך באמת. אני מקווה שתסלח על עזות המצח שלי. תודה ששלחת לי את ההצהרה. בברכה ובאהבה רבה,

ד

<u>תשובה לד' (27.12.1999)</u>

ד' שלום,

באיחור מה אני עונה על ביקורתך על "הצהרת הדמוקרטיה הישירה"**. ראשית אני מודה לך על שמצאת זמן לקרוא את ההצהרה, לחשוב עליה, ולכתוב על ביקורתך. אינך חייבת להתנצל על דבר. אין זה משנה כלל אם אינך "אינטלקטואל" (תהיה הגדרת המונח אשר תהיה). אם הבנתי נכון את רוח דבריך (תקני אותי אם אינך מסכימה) הרי השורה התחתונה של ביקורתך היא כי דמוקרטיה ישירה מתאימה - אולי - לאנשים משכילים, הגונים, שאיכפת להם מאחרים ומהחברה בה הם חיים, אך רוב האנשים אינם כאלה. הם אנוכיים, חסרי ידע וחסרי התחשבות באחרים. במלים אחרות - מניסיונך האישי אתמסיקהכי רובהאנשים הם אגוצנטריים מטבעם, שהערךהעליון שלהם הוא טובתם האישית, ולכן דמוקרטיה ישירה שאנשים כאלה ינהלו אותה תהיה זירת מאבק פרוע בו ישתלטו חסרי המעצורים על כל האחרים. מבין השורות משתמע שבעיניך אני "יפה נפש" בעל כוונות טובות, אך ללא מושג מהו "העולם האמיתי". גם אם לא אמרת כך במפורש הרי זו רוח הדברים. נתקלתי בתגובה זו בעבר. זו התגובה הנפוצה להצהרה. מדוע היא נפוצה? משום שרוב האנשים אינם מודעים לקשר שבין החברה לבין התנהגותם של אלה החיים בה. הרוב רואה את החברה בה הוא חי כנתון "טבעי" או "אובייקטיבי", שאין לו קשר להתנהגות אלה החיים בתוכה. מכאן נובעת השטות הנפוצה לראות ב"טבע**

האדם" דבר נצחי, שנקבע על ידי הטבע, שרק שוטים ינסו לשנותו. זו טעות באנאלית, הנובעות מבורות, שכל סטודנט שנה א' באנתרופולוגיה יכול להפריכה בעזרת תריסר דוגמאות. רוב האנשים חיים רוב ימיהם בחברה אחת ומסיקים מניסיונם האישי בה מסקנות לגבי האנושות כולה, בכל הזמנים ובכל המקומות. אך כל מי שחוקר חברות שונות יודע כי התנהגות בני חווה בחברה מסוימת מעוצבת על ידי החברה בה הם חיים ולא על ידי איזשהו "טבע אנושי". רוב האנשים אינם אנתרופולוגים. הם אינם יודעים כי מספר סגנונות ההתנהגות של בני חווה הוא כמספר החברות השונות. החברה האנושית אינה יציר הטבע. שום חברה לא צמחה כתפוח על עץ. כל חברה עוצבה בידי אלה החיים בה ונובעת מכללי התנהגות שרירותיים הבולמים דחפים טבעיים. בטבע יש לא מעט בעלי חיים האוכלים את בני מינם, או את ולדותיהם. חוקרת הגורילות ג'יין גודאל מעידה כי ראתה אכילת תינוקות אצל הגורילות בגומבי. מבחינה ביולוגית אין סיבה המונעת מבני חווה לאכול, מפעם לפעם, את ילדיהם. סביר להניח שהיו זמנים בהם נהגו כך. בתחילת המאה העשרים עדיין היו שבטים באזור האמזונה בברזיל שאכלו את אויביהם. האם לדעתך הקניבליזם הוא טבעי? אם תשובתך חיובית מתעוררת השאלה מדוע נעלמה התנהגות טבעית זו. אם תשובתך שלילית מתעוררת השאלה האם רק התנהגות קניבלית אינה טבעית וניתנת לשינוי, או שיש עוד סוגי התנהגות שאינם טבעיים ואפשר לשנותם. מרגע שמתברר כי "טבע האדם" אינו נקבע על ידי הטבע ואפשר לשנותו מתעוררת השאלה מה קובע את "טבע האדם". האם התנהגות אנוכית היא "טבעית" או שמא - כמו קניבליזם - היא תוצר של חברה שדוגלת באנוכיות. לי אין שום ספק שאנוכיות - כמו קניבליזם - עוצבו על ידי התנהגות חברתית הניתנת לשינוי. אינני אומר ששינוי כזה יהיה קל, פשוט, או מידי. סביר להניח שיהיה קשה, מורכב וממושך. אך השאלה אינה הקושי אלא אפשרות השינוי. האם לדעתך שינוי כזה אפשרי או לא? אני מציע לך להרהר בשאלה זו, לא כדי לענות לי אלא כדי להבהיר לעצמך מה ההסבר שלך לחידת מוצא ה"חברה" והקשר בינה לבין התנהגות אלה החיים בה. אנחנו לא חיים בחברה "טבעית" אלא בחברה קפיטליסטית. הקפיטליזם - ככל משטר אחר - איננו "טבעי". הוא לא נוצר על ידי הטבע. הוא גם לא נוצר על ידי התורשה שלנו (גם אותה אפשר לשנות כיום) הוא לא נוצר על ידי איכרים, אצילים, או בעלי מלאכה, אלא על ידי סוחרים בערים מוקפות החומה ("בורג") באירופה בימי הביניים. סוחרים דוגלים באנוכיות, ב"קנה בזול - מכור ביוקר". **קניה ומכירה הם מהות חייהם. הם יצרו חברה בדמותם. חברה זו מבוססת על אנוכיות וסחר-מכר. אדם שנולד בחברה כזאת יתאים עצמו אליה וינהג באנוכיות כדי ל"הצליח" בה. אדם כזה יראה באנוכיות תופעה טבעית, אובייקטיבית, נצחית. אך את, כאדם שגדל**

בציבור דתי, מכירה את השוני בין חברה קפיטליסטית לבין חברה דתית בה מבוססת ההתנהגות על "מה שטוב בעיני האל". גם זו אינה חברה "טבעית". אין בכלל חברה "טבעית". שום חברה של בני אדם - להבדיל מחברת נמלים - אינה תוצר הטבע. מה משתמע מכך? זה אני משאיר לך להסיק. אך תהיה מסקנתך אשר תהיה תרשי לי להרגיעך: אני מסכים שאם יקום כיום משטר המבוסס על העיקרון "לכל אזרח זכות הצבעה על כל החלטה פוליטית" **תתקבלנה בו החלטות רבות שאת - וגם אני - נראה כשליליות. אל תדאגי, דמוקרטיה ישירה לא תוקם היום. התהליך, כפי שאני חוזה אותו, ימשך עשרות שנים ויהיה בערך כזה: התגובה הראשונית לרעיון הדמוקרטיה הישירה תהיה התעלמות, לעג, זלזול. הכל ילגלגו שמשטר כזה הוא אוילי, שלילי, בלתי ניתן למימוש, מזיק, מסוכן, בלתי מוסרי, בלתי דמוקרטי, אסון לאנושות, פופוליזם דמגוגי, וכו, וכו'. אך בהדרגה יצמח מיעוט שיתמוך ברעיון. בין תומכי הדמוקרטיה הישירה למתנגדיה יתפתח עימות אכזרי, קשה, וממושך, שימשך תקופה היסטורית שלמה. אף פוליטיקאי, אף נציג פוליטי, אף מזכיר איגוד מקצועי, אף מנהל עבודה, מנהל מוסד לימודי, אף מנהל ("לנהל" פירושו "להחליט"), לא יסכים לוותר על משרתו ותפקידו לטובת הציבור אותו הוא מנהל או בשמו הוא מדבר. כל בעלי סמכות החלטה במשטר הנוכחי ילחמו בשצף קצף נגד דמוקרטיה ישירה. כך יעשו גם אליטיסטים למיניהם, כל המזלזלים ב"עמך", ורבים החוששים מדמוקרטיה ישירה בתום לב. העימות בין תומכי דמוקרטיה ישירה למתנגדיה ימשך תקופה היסטורית שלמה. מספר תומכי הדמוקרטיה הישירה יהיה קטן תחילה אך יגדל בהדרגה ככל שיתמשך המאבק. תומכי דמוקרטיה ישירה ישתנו במהלך המאבק. <u>מאבק מחנך אנשים יותר מכל דבר אחר</u>. לאחר מאבק הם לא יהיו מה שהיו לפניו. רובם יתפכחו מאגוצנטריזם ויתמכו באנתרופוצנטריזם. מדוע? משום שאדם הנאבק - ומקריב קורבנות - למען העיקרון** "<u>לכל</u> אזרח זכות הצבעה בכל החלטה פוליטית" **מגן על עיקרון של<u>כל</u> האזרחים - <u>למרות השוני ביניהם</u> - חייבת להיות סמכות שווה להחליט מה תעשה החברה בה הם חיים. המלה "כל" היא מילת המפתח כאן ומחדירה את עיקרון השיוויון** הפוליטי **של כל האנשים לתודעת כל מי שנאבק למען דמוקרטיה ישירה. שיוויון זה הוא הבסיס לכל שוויון אחר. תומכי דמוקרטיה ישירה יפסידו מאבקים רבים משך תקופה היסטורית שלמה. אך לבסוף ינצחו. בבוא הניצחון הם יהיו שונים מכפי שהם כיום. הם יהיו מודעים לאחריות שהחלטה פוליטית מחייבת כי במאבקיהם ירכשו ניסיון זה. רוב טיעוני "אי-ההבנה" במכתבך לא יהיו תקפים לגביהם. הדמוקרטיה הישירה שהם יקימו תהיה שונה לחלוטין מזו שהיו מקימים אילו עשו זאת כיום.**

כל מה שכתבת על הבדלי הבנה ומינוח מוכר לי היטב. כאשר כל אזרח זכאי להצביע בכל החלטה פוליטית יתנהל בין האזרחים ויכוח לפני כל הצבעה, במהלך

ויכוח כזה יתברר גם אם חילוקי דעות נובעים מאי-הבנה או מאי-הסכמה. באשר לסיפור של אסימוב על מחליט החלטות יחיד המהווה שיקלול כל המין האנושי אומר רק שערכים אינם ניתנים לשקלול. כיצד את, או אסימוב, מציעה לשקלל דתי עם חילוני או הומניסט עם אגואיסט? כל החלטה פוליטית מבוססת על ערך עליון מסוים וערכים אלה סותרים זה את זה ואינם ניתנים כלל לשקלול.
בשום מקום לא טענתי שדמוקרטיה ישירה תביא את החברה אל המנוחה והנחלה. אמרתי רק שהחלפת שלטון מלך בשלטון נציגים הגדילה את חופש האדם בחברה והחלפת שלטון נציגים בדמוקרטיה ישירה היא המשכת תהליך זה של הגדלת חופש האדם בחברה.
בידידות, ע',
נ.ב. סוקרטס נדון למוות לאחר מלחמה שנמשכה 27 שנים בה הביסה ספרטה את אתונה והשליטה עליה שלושים משתפי פעולה אתונאים שרצחו אלפים אתונאים. בוגדים אלה הודחו לאחר שנה. מנהיגם, קריטיאס, ושני סגניו, היו חסידי סוקרטס. האתונאים הסיקו כי חסידי סוקרטס הם רודנים רצחנים ומשתפי פעולה עם ספרטה ושפטו למוות את המורה הרוחני שלהם שקיבל את הדין וסירב להימלט ממנו. הדמוקרטיה הישירה באתונה והדיון הציבורי בהחלטותיה, לא בלמו חשיבה, להיפך, הם הולידו פרץ אדיר של חשיבה. הדמוקרטיה גרמה לפיתוח הפילוסופיה.
שתיהן נובעות מאותו מקור - חשיבה ביקורתית ושוויון סמכויות.
במאמר הבא אני עונה לביקורת אחרת. אולי תמצאי שם תשובות נוספות.

<u>תשובה לאמנון</u> (10.12.1999)
אמנון שלום,
תודה על ביקורתך על המאמר באתר האינטרנט שלי. אתה מסיים במלים:
" הבעיה אינה תדירות השאלות ומהירות סיכומי דעת הקהל בסוגיה זו או אחרת אלא חינוכם של הבריות, שליטה במערכות החינוך וההסברה. ללמדם להרחיב דעת, לחנכם לחשיבה עצמאית ולהתמודד עם שאלות שעולות. איך ניתן בימינו לעשות זאת? זו השאלה."
את זה אפשר לומר גם על אלה באנגליה וצרפת במאה ה- 16 וה- 17 שנאבקו להחלפת שלטון המלך בשלטון של נציגי האזרחים. הנימוק שהחלפת משטר (שהוא בסך הכל מערכת להחלטות עבור חברה שלמה) אינה פתרון לכל בעיות החברה כי החלפת משטר אין פירושה החלפת <u>תוכן החלטות</u> המשטר, היה נכון בעבר - ונכון גם כיום. הוא נכון תמיד. למרות זאת אתה מעדיף רפובליקה על מלוכה. מדוע? מפני

שברפובליקה יש לאזרחים יותר חופש ושוויון מאשר במלוכה וממשלה שנבחרה בבחירות כפופה לאזרחים יותר מאשר מלך. אתה מודעלחשיבות יתרונות אלה ולכן אתה מעדיף רפובליקה על מלוכה למרות שברור לך שרפובליקה עשויה להחליטהחלטות שאתה שולל ומלך עשוי לקבל החלטות שאתה מחייב. הצהרת הדמוקרטיה הישירה קוראת להחלפת שלטון נציגים בשלטון ישיר של כלל האזרחים כהמשך להחלפת שלטון מלך בשלטון נציגים. בדמוקרטיה ישירה יש לאזרחים הרבה יותר חופש מאשר בשלטון נציגים. השוויון הפוליטי בדמוקרטיה ישירה, שהוא שוויון בסמכות החלטה פוליטית, מאפשר כל שוויון אחר. דמוקרטיה ישירה עלולה להחליט החלטות ששנינו נשלול ושלטון נציגים יכול להחליט החלטות שאנו מחייבים. למרות זאת אני מעדיף דמוקרטיה ישירה על שלטון נציגים מאותה סיבה שאני מעדיף שלטון נציגים על שלטון מלך. אם נבדוק מערכות לקבלת החלטות פוליטיותנראה כי למרות שאין קשר ישיר **בין מבנה המערכת לתוכן החלטותיה הרי יש קשר** עקיף **בין השניים. מלך יכול להחליט מבלי להתחשב בנתיניו. אך בשלטון נציגים נאלצים הנציגים להתחשב בבוחריהם. זה משפיע על תוכן ההחלטות. זה גם קובע את זכויות האזרחים, ואת חובות השלטון. במלוכה העם כפוף למלך, בין אם החלטות המלך טובות ובין אם הן רעות. אך שלטון נציגים כפוף לבוחרים. זה עדיף למרות חסרונותיו. דמוקרטיה ישירה מרחיקה לכת בהרבה, היא מבטלת את הניגוד בין שליט לנשלט. בשלטון נציגים יכולים האזרחים לשנות את החלטות השלטון רק ביום הבחירות. אך בדמוקרטיה ישירה יכול כל אזרח להציע - ולהצביע - בכל החלטה פוליטית, וזה מאפשר שינוי כל החלטה פוליטית בכל עת. כאן מופיע מומנט חדש של אחריות אישית של אזרחים לתוצאות החלטותיהם. אם גרמה החלטה לתוצאה שלילית האחריות לכך היא של אלה שהצביעו בעדה. זה יחייב אותם לבחון מחדש את שיקוליהם ואולי לשנותם. כל זה דוחף לחשיבה עצמית ועצמאית. ביקורתך מתעלמת מכך שדמוקרטיה ישירה תשרור לא רק במדינה אלא** <u>**גם במקום העבודה והלימוד**</u>**. דרישה זו העלו השובתים בצרפת במאי 68'. זהו חלק בלתי נפרד מדמוקרטיה ישירה. בזה נבדלת ההצהרה מדמוקרטיה ישירה במדינה בלבד כפי שמציעים ליברלים למיניהם. מה קורה כשיש דמוקרטיה ישירה במקום עבודה וכלל העובדים מחליט כל החלטה הנוגעת למקום עבודתו? לא רק בעלות פרטית על אמצעי יצור מבוטלת אלא כל שליטה חיצונית, כולל שליטת המדינה, וכמובן גם האיגוד המקצועי. תן דעתך כיצד ישתנו אמצעי התקשורת כשינוהלו על ידי עובדיהם. גם תודעת האזרחים תשתנה.**

ביקורתך אינה מבהירה אם אתה תומך בדמוקרטיה ישירה, במדינה <u>**ובעבודה**</u>**, או מתנגד לה. לסיום - שתי הערות:**

האמונה הנאיבית שסוציאליזם יפתור את כל בעיות החברה, נגוזה, וטוב שכך. גם

דמוקרטיה ישירה אינה פותרת את כל בעיות החברה. שום משטר אינו מסוגל לפתור את כל בעיות החברה. **כל משטר מסוגל להחליט החלטה שתוצאתה אסון. בכל משטר יש צורך בהתארגנות חלק מהאזרחים בארגונים מיוחדים לשם שכנוע שאר האזרחים שיתמכו או יתנגדו להחלטות מסוימות. קיום התארגוניות כאלה ("מפלגות") לגיוס תמיכה בהחלטות מסוימות הוא בלתי נמנע אך אסור שהן תהפוכנה למנגנוני שליטה. סמכות לקבלת החלטות פוליטיות ("שלטון") חייבת להמצא בכל רגע רק בידי כלל האזרחים.**
דמוקרטיה ישירה תושג רק לאחר מאבק ממושך וקשה. מאבק מחנך בני אדם. מאבק זקוק למטרה ברורה שהוא שואף להשיג. הצהרת הדמוקרטיה הישירה מציגה מטרה כזאת בלשון פשוטה, תמציתית, וברורה. הצהרה אינה חייבת לדון בפרטים, היא חייבת להציג מטרה ברורה בצורה תמציתית. המניפסט הקומוניסטי הציג מטרה שזמנה עבר. קומוניזם חדל לשמש פתרון לבעיות החברה המודרנית. מה יכול לעשות כיום אדם הסולד מקפיטליזם? לפעול לתיקונים בקפיטליזם, כלומר לשינוים המשאירים משטר זה על כנו, או להציע משטר אחר, המאפשר לרוב האזרחים במדינה תעשייתית מודרנית שוויון פוליטי גדול הרבה יותר מאשר בקפיטליזם, בסוציאליזם, או באנרכיזם. בחרתי באפשרות השניה.
והמאבק על תוכן ההחלטות? הוא ימשך גם בדמוקרטיה ישירה.
בידידות, ע . א.

ממשטר נציגים לדמוקרטיה ישירה במדינה, בעבודה, בלימודים, במשפחה.
<u>אוטונרכיה = שלטון הנשלטים</u>
(הרצאה בקורס למדע המדינה במכללה האקדמית של עמק יזרעאל, 10.12.1997)

לזכר אנטון פאניקוק (1873-1960) :
" אי אפשר לחסל קפיטליזם על ידי החלפת שליטים, אלא רק על ידי ביטול השליטה. החופש האמיתי של העובדים הוא בשליטתם הישירה על אמצעי היצור. מהותה של חברה עולמית חופשית בעתיד אינו בכך שהעובדים יקבלו די מזון אלא בכך שהם ינהלו את עבודתם בעצמם, כציבור. התוכן האמיתי של חייהם היא הפעילות היצרנית. הבעיה הניצבת בפני העובדים היא כיצד למזג חופש עם התארגנות, כיצד לשלב שליטת עובדים בעבודתם עם חברה מתוכננת כהלכה. כיצד לארגן את היצור בכל מפעל, ובעולם כולו, כך שהעובדים עצמם, בשיתוף עם הקהילייה, ישלטו בעבודתם. שליטה ביצור פירושה שהעובדים עצמם, הטכנאים והמומחים, וכל אלה שמפעילים את היצור, הם גם אלה המחליטים את כל ההחלטות בו"

(מתוך: אנטון פאניקוק, "על כשלון מעמד הפועלים", 1946)

ולזכרו של קורנליוס קאסטוריאדיס (1922-1997) :

" הבעיה הקשה ביותר של המהפכה אינה בתחום בית-החרושת. ברור שעובדי בית-חרושת מסוגלים להפעילו בצורה יעילה בהרבה מאשר מנגנון ביורוקרטי.
הבעיה המרכזית ממוקמת במישור החברה בכללותה: כיצד אנו מדמיינים לעצמנו את ניהול הכלכלה ושאר תפקודי המדינה, את ניהול החיים החברתיים ב-כ-ל-ל-ו-ת-ם? "
(מ**תוך "הקדמה כללית" (1972) ל"כתבים פוליטיים וחברתיים של קאסטוריאדיס", בהוצאת אוניברסיטת מינסוטה, ארה"ב, 1988)**

אפשר להעתיק גרסה אנגלית של מאמר זה מהאתר:

HYPERLINK http://www http://www**.autonarchy.org.il**

<u>פוליטיקה</u>

"פוליטיקה" היא קבלת החלטות המחייבות את כל תושבי המדינה.
מי מחליט החלטות אלה?
במדינות בהן שולט מלך או דיקטטור מחליט אדם אחד.
בתיאוקרטיה מחליטים חכמי הדת.
במשטר נציגים מחליט קומץ נציגים שנבחרו על ידי הציבור.

"שלטון" פירושו "סמכות להחליט החלטות המחייבות אחרים". "שליט" הוא כל מי שיש לו סמכות להחליט החלטות המחייבות אחרים. סמכות זו תלויה בנכונות הנשלטים לציית להחלטות. צייתנות נובעת מכפייה, מפחד, מהסכמה, או מחוסר ברירה (אמיתי או מדומה). במשפחה בה שולט גבר יש נשים המצייתות מרצון, יש המצייתות מפחד, או מחוסר ברירה, ויש בודדות, שאינן מצייתות.
במשטר נציגים, יש נתינים שמצייתים לשלטון מרצון, יש המצייתים מכפיה, מאדישות ויש המצייתים כי אינם רואים אפשרות אחרת לנהל מדינה.
במונרכיה שליט יחיד מקבל את השלטון בירושה, ללא בחירות.

בדיקטטורה השליט נבחר על ידי מקורביו, לפחות בתחילה.
בתיאוקרטיה ("תיאוס"=אל, "קרטיה"=שלטון) מסכימים רוב האזרחים לציית להחלטות קומץ חכמי דת. בדמוקרטיה ("דמוס" = פשוטי העם) מצייתים האזרחים להחלטות רוב. רוב של מי? של האזרחים עצמם? או של נציגיהם?
אם מדובר בשלטון נציגים מחליט הרוב מקרב הנציגים ולא רוב מקרב האזרחים.
"משטר" פירושו "מערכת קבלת החלטות עבור חברה שלמה".
במשטר נציגים בוחרים האזרחים, אחת לכמה שנים, נציגים שתפקידם להחליט החלטות פוליטיות. החלטה שרוב הנציגים תומך בה מחייבת את כל תושבי המדינה גם אם רוב האזרחים מתנגדים לה.
בדמוקרטיה ישירה **האזרחים עצמם - ולא נציגיהם - מחליטים כל החלטה פוליטית. החלטה שרוב האזרחים תומך בה מחייבת את כל תושבי המדינה.**
כיום קיים ברוב המדינות בעולם משטר נציגים. הסיבה לכך היא בעיקר טכנית. עד 1980 קשה היה לברר מה עמדת כל אזרח בכל נושא פוליטי. לשם כך נדרש משאל עם המחייב הכנה ממושכת. גם ספירת הקולות וחישוב תוצאות המשאל נמשכו זמן רב. בעבר לא הייתה אפשרות למיליוני אזרחים להחליט כל יום כיצד חייבת המדינה לנהוג. מאז 1980 השתנה המצב. בארצות רבות מחליטים מיליוני אנשים יום יום החלטות חשובות. סיכום מיליוני החלטותיהם מופיע על מצג תוך שניות. החלטות אלה אינן פוליטיות אלא כספיות. מדובר בהחלטות שאנשים עושים בכספומט. מיליוני בני חווה ברחבי העולם מחליטים כל יום החלטות על כספם באמצעות כספומט. הכספומט מבצע את ההחלטות ומעביר אותן למחשב מרכזי הקולט את המידע ומחבר - תוך שניות - מיליוני החלטות לסכום יחיד. סכום זה, המשתנה כל שניה, מופיע על מצג במחשב המרכזי של הבנק ונותן למנהלי הבנק מאזן כספי מעודכן לשניה הנוכחית. טכנולוגיה זו - שכל בנק וכל סופרמרקט משתמשים בה - היא יעילה ואמינה. כולם סומכים עליה בענייני כספים. אך מי הבין את השלכותיה הפוליטיות?
הרי מערכת כספומטים יכולה לשמש גם להחלטות פוליטיות. אפשר להשתמש בה בבחירות. יתר על כן, בעזרת כספומט יכול כל אזרח להשתתף בהצבעה על כל החלטה פוליטית. כספומטים פועלים מזמן בכל בנק וסופרמרקט. כל כספומט מעביר דו"ח על כל פעולה שנעשתה בו למחשב מרכזי. המידע עובר מסניף מקומי למחשב מרכזי המחבר את כל הנתונים לסכום יחיד. תוך שניות מתקבל מאזן כספי כולל. שיטה זו פועלת שנים באמינות ויעילות. אין סיבה טכנית המונעת את יישומה לפוליטיקה.
הסבת כספומטים לשימוש בהחלטות פוליטיות תעלה, בישראל, פחות ממטוס 15

F-.

כאשר לכל אזרח יש סמכות להשתתף בכל הצבעה על כל החלטה פוליטית קרוי המשטר - 'דמוקרטיה ישירה'. אם בנוסף לכך יש גם לכל עובד סמכות להשתתף בכל הצבעה - ולהציע כל החלטה - הנוגעת <u>לעבודתו</u>, ולכל מורה, תלמיד, והורה של תלמיד, סמכות להציע - ולהשתתף בכל הצבעה על - כל החלטה הנוגעת ללימודיו, ובמשפחה - לאישה, ומרגע שהם דורשיזאת - גם לילדים, סמכות להציע להשתתף כשווים - בכלהחלטה הנוגעת למשפחה, קם משטר מסוג חדש שראוי לציין אותו בשם חדש: <u>אוטו-נרכיה</u>. דהיינו, שלטון עצמי במדינה, בעבודה, בלימודים, במשפחה. "אוטו" פירושו "עצמי", "ארכ" פירושה "ראשי", כלומר "מנהיג". "אוטונרכיה" פירושה "ניהול-עצמי של המדינה - בכל רגע - על ידי כל אזרחיה". באוטונרכיה יש לאזרחים הרבה יותר חופש פוליטי מאשר בכל משטר אחר.

חופש הוא מצב בו אדם - או ציבור - חי לפי החלטות שהוא עצמו החליט.

באוטונרכיה הרוב חי לפי החלטותיו ולכן הוא חופשי. המיעוט חי לפי החלטות הרוב ואינו חופשי. אין מנוס מכך. כשאדם חי בשיתוף עם אחרים, גם אם מדובר בשניים בלבד החייבשיתוף מרצונם החופשי, מוגבל חופש האחד על ידי החופש של השני. כל עוד אין ניגוד בין רצונות השותפים אין פגיעה בחופש שלהם, אך מרגע שיש ניגוד רצונות נאלץ אחד לוותר, מרצון או מכפיה. חיים משותפים מחייבים וויתור על חופש. גם וויתור מרצון הוא וויתור. עצם העובדה שצריך "לוותר" מצביעה על כך. ברוב המקרים מוותר אחד על חלק מהחופש שלו כדי להמשיך לחיות בשיתוף. בלי וויתור מרצון אין שיתוף מרצון. כשאין שיתוף מרצון נפרדים, או שאחד נאלץ להמשיך בחיי שיתוף מתוך כפיה גלויה או סמויה. מה שנכון לגבי שניים נכון גם - למרות כל ההבדלים - לגבי מיליונים החיים יחד בחברה שלא מתוך בחירה אלא מפני שנולדו לתוכה. רוב בני חווה חיים וימשיכו לחיות, בשיתוף עם אחרים, בחברה, במשפחה, בלימודים, בעבודה, ובמדינה. מי שחי בשיתוף עם אחרים אינו יכול לחיות אך ורק לפי החלטותיו. חיים בשיתוף מחייבים ויתור על מידה מסוימת של חופש. רוב האנשים מעדיפים לוותר מרצונם על חלק מהחופש שלהם כדי ליהנות מיתרונות של חיים בשיתוף עם אחרים. מידת החופש שאדם מוכן לוותר עליה תלויה במספר גורמים. אחד מהם היא הדעה שאין חלופה למצב הקיים. רבים כיום משוכנעים שאין חלופה למשטר נציגים. הרוב מסכים שיש לקיים בחירות כדי לבחור נציגים. אם נערכו בחירות ללא הפעלת לחץ על הבוחרים ירגישו רוב הבוחרים שהם חיים במשטר בו קיים חופש פוליטי. חופש פירושו לחיות לפי החלטות עצמיות וכיוון שהבוחרים החליטו מי ייצג אותם הם משוכנעים שהם חופשיים. חופש הבוחרים לבחור את שליטיהם הוא ההצדקה העיקרית לשלטון נציגים כנגד שלטון מלך, חכמי דת, או דיקטטור, בהם אין האזרחים בוחרים את

שליטיהם.
אך מה קורה למחרת הבחירות? הבוחרים נאלצים לציית לכל החלטה של נציגיהם. החלטות נציגים אינן בהכרח החלטות בוחריהם בכל נושא. הבוחרים נאלצים לחיות לפי החלטות נציגיהם גם אם הם מתנגדים להן. לכן בדמוקרטיה הכי חופשית יש חופש פוליטי רק ביום הבחירות. רק ביום זה מחליט האזרח החלטה פוליטית. בכל הימים שבין בחירות אין לרוב האזרחים חופש פוליטי. הם נאלצים לציית להחלטות קומץ נציגים. לכן מדויק יותר לומר כי משטר נציגים אינו משטר של חופש פוליטי אלא משטר בו יש חופש לבחור שליטים. למשטר נציגים שנבחרו בבחירות חופשיות יש תדמית של חופש פוליטי אך מצב ממשי של אי-חופש פוליטי. התדמית נוגדת את המציאות אך משכנעת - כל עוד לא הבינו האזרחים כי כיום יכול כל אזרח להשתתף ישירות בכל רגע בכל החלטה פוליטית ובכל החלטה הנוגעת לעבודתו וללימודיו.
אי הבנת האפשרויות הפוליטית של טכנולוגיית הכספומט היא הסיבה העיקרית להשלמה עם משטר נציגים. ברגע שאנשים יבינו כי שלטון נציגים אינו הכרחי ויש אפשרות להקים משטר עם הרבה יותר חופש פוליטי והרבה פחות שחיתות, יחל מאבק להקמת אוטונרכיה. אוטונרכיה אינה קפיטליזם, סוציאליזם, או אנרכיזם.
קפיטליזם הוא משטר של בעלות פרטית בכלכלה ושלטון נציגים בפוליטיקה.
סוציאליזם פירושו בעלות ממשלתית בכלכלה ושלטון מפלגה סוציאליסטית.
בקפיטליזם יש לאזרחים שוויון בפני החוק. בסוציאליזם יש לאזרחים שוויון בבעלות על אמצעי היצור. המציאות הוכיחה ששתי צורות שוויון אלה אינן מונעות דיכוי, ניצול, אי-שוויון והעדר חופש. לעומת קפיטליזם וסוציאליזם מציע האנרכיזם חופש מוחלט לפרט. אך אנרכיזם <u>אישי</u> מתנגד להחלטות שלא הפרט עצמו החליט. עיקרון זה אינו מאפשר אפילו קומונה אנרכיסטית כי הוא שולל החלטות רוב. אנרכיזם <u>חברתי</u> דוגל בקומונות מנוהלות בהחלטות רוב אך מתנגד למדינה, כלומר למערכת ארצית המקבלת החלטות פוליטיות עבור מיליוני אזרחים. אנרכיזם חברתי מציע לפתור בעיה זו על ידי הקמת פדרציה של קהילות אנארכיסטיות בנות 100 אלף חברים לכל היותר, בלי החלטות המחייבות את כל הקהילות. אי אפשר לנהל חברה תעשייתית בלי החלטות <u>כלל-ארציות</u> להקמתן, אחזקתן, הרחבתן ותפעולן של מערכות בריאות, חינוך, אנרגיה ותחבורה ארציות. לאנרכיזם אין תשובה כיצד לנהל מערכות כלל ארציות כאלה שרוב הציבור רוצה בהן.
באוטונרכיה החלטות הן בעלות תוקף כלל ארצי ומחליטים אותן כלל האזרחים.
אוטונרכיה היא דמוקרטיה ישירה במדינה, בעבודה, בלימודים, במשפחה.
באוטונרכיה יש זכות שווה לכל אזרח להשתתף בכל רגע בכל החלטה פוליטית וגם

זכות להציע כל החלטה פוליטית, ובמיוחד - זכות לכל עובד להשתתף בכל הצבעה - ולהציע כל החלטה - הנוגעת למקום עבודתו.
אוטונרכיה אינה מבטלת את המדינה. היא מבטלת הפרדה בין מחליטי החלטות למבצעי החלטות, בין שולטים לנשלטים - במדינה וגם בעבודה, בחינוך, ובמשפחה.
אוטונרכיה היא מדינה הנשלטת ישירות על ידי כל אזרחיה ולכן איננה אנרכיזם.
באוטונרכיה אין הפרדה בין שולטים לנשלטים, הנשלטים שולטים - ישירות.

<u>החלטות וערכים</u>
החלטה היא בחירה בין אפשרויות. "להחליט" פירושו לבחור אפשרות אחת מתוך מספר אפשרויות. אם קיימת רק אפשרות אחת אין במה לבחור ואין מה להחליט.
מחליטים רק אם קיימות לפחות שתי אפשרויות.
כשיש שתי אפשרויות צריך לבחור אחת מהן. לפי מה אנו מחליטים במה לבחור?
בחירה היא העדפה. אדם בוחר מה שעדיף בעיניו. לפי מה נקבעת עדיפות?
כל אחד בוחר מה שעדיף - כלומר "יותר טוב" - בעיניו. אך מה פירוש "יותר טוב"? למי זה "יותר טוב"? לי? למשפחתי? לעמי? בעיני האל? לאנושות? לכל החי? לטבע? ואם אלה נוגדים זה את זה, מה להעדיף? אין תשובה מוחלטת לשאלה זו כי אין "טוב" מוחלט. אילו הסכימו כולם מהו "טוב" הייתה כל החלטה מסקנה הכרחית ולא בחירה חופשית. אך <u>החלטה אינה מסקנה</u>. אי הבחנה בין "החלטה" ל"מסקנה" היא טעות נפוצה. רבים סבורים כי עובדות, וכללי היסק נכונים, מובילים בהכרח להחלטה מוסכמת על כולם. זו טעות. החלטה אינה מסקנה. מסקנה נובעת ממידע וכללי היסק. אי אפשר לומר עליה שהיא "טובה" או "רעה". היא כפויה עלינו. מסקנה היא "נכונה" או "מוטעית" אך לא "רעה" או "טובה". לעומת זאת החלטה נובעת מרציה ויכולה להיות רק "טובה" או "רעה" אך לא "נכונה" או "מוטעית". ידועה אמירתו של טרומפלדור "טוב למות בעד ארצנו" **רבים חושבים שזו החלטה רעה אך האם היא "מוטעית"? דעתו של טרומפלדור היא החלטה ולא מסקנה, ובעיניו היא "טובה" בין אם היא "נכונה" ובין אם היא "מוטעית". אנשים דתיים מאמינים ששימוש באמצעי מניעה איננו** "טוב בעיני האל" **אבל בעיני חילונים זה בהחלט טוב. מה** "טוב בעיני האל" **זו החלטה ולא מסקנה. באמריקה נפוצה פעם המימרה:** "מה שטוב לג'נרל מוטורס טוב לאמריקה" **אך מתחרי ג'נרל מוטורס החליטו שזה רע. רבים סבורים - בטעות - שמוות הוא "רע" מוחלט וחיים תמיד עדיפים עליו. אך מוות עדיף בעיני רבים על נכות, עבדות, או ביזיון. מיליוני בני חווה התנדבו מרצונם למלחמות בעד חופש, עצמאות, שוויון, והיו מוכנים למות למען מטרות אלה. הם לא אהבו מוות אך העדיפו אותו על מה שבעיניהם היה גרוע ממוות. זו החלטה ולא מסקנה. גם כל התאבדות היא תוצאה**

של החלטה ולא של מסקנה.

דתות רבות רואות במוות מעבר ל" עולם יותר טוב **". האם זו מסקנה? "חנה ושבעת בניה" העדיפו מוות על סגידה לצלם הלניסטי. זו החלטה, לא מסקנה.**

דוגמאות אלה מפריכות את הדעה הנפוצה שקיומו הפיסי של האדם - חייו הביולוגים - הם ערך עליון מוחלט. אין ערך עליון מוחלט. הטבע אינו מכתיב ערכים. בטבע אין ערכים אלא יש רק דחפים. החברה - שאיננה תוצר הטבע - היא המייצרת ערכים. ערכים הם תוצר חברתי הבולם דחפים. בלי ערכים אין חברה. כל אדם בחברה נאלץ להחליט החלטות וכל החלטה היא העדפה הנובעת מערך עליון. בלי ערך עליון אי אפשר להחליט. לכל אדם בחברה, יש בכל רגע, ערך עליון יחיד באמצעותו הוא מחליט מה "יותר טוב". אין זאת אומרת שמספר הערכים העליונים הוא כמספר בני האדם.

המפתיע הוא שיש בסך הכל רק ארבעה או חמשה סוגי ערכים עליונים : 1. אגו-צנטריזם, 2. אתנו-צטנריזם, 3. תיאו-צנטריזם, 4. אנתרופו-צנטריזם.

1. אגו-צנטריזם קובע "אני מעדיף מה שטוב לי אישית". **זהו האגואיזם, שהוא הערך העליון הנפוץ ביותר בקרב חילונים במערב כיום. רבים חושבים, בטעות, כי אגואיזם הוא "טבעי" ולכן גם "טוב".**

2. אתנו-צנטריזם קובע "אני מעדיף מה שטוב לעמי, לשבטי, לגזעי". **זו הלאומיות והשבטיות לסוגיה, האגואיזם הקבוצתי. הוא נפוץ באסיה ואפריקה ובקבוצות המרגישות מאוימות.**

3. תיאו-צנטריזם מעדיף את ה"טוב בעיני האל". **זו גישת היהדות הרואה באנושות כלי לשרות האל. טובת האל קודמת לטובת האדם (ר' עקידת יצחק). לפי גישה זו האדם נוצר על ידי אל ומהווה הוכחה לגדולת האל. האדם הוא אמצעי - האל הוא המטרה.**

4. אנתרופו-צנטריזם מעדיף את טובת האדם והאנושות על טובת הפרט, העם, השבט, הגזע, האל. נצרות, הומניזם, וסוציאליזם הם אנתרופו-צנטריים.

ביהדות רצון האל הוא ערך עליון אך בנצרות טובת האדם היא ערך עליון (האל הקריב את בנו לשם הצלת האנושות). ישו, אבי האנתרופוצנטריזם, הוחרם על ידי היהדות האוסרת להזכיר את שמו כי הפך את טובת האדם לערך עליון.

לאחרונה גרמה הכחדת מינים של בעלי חיים ויערות-עד להיווצרות ערך עליון חדש שניתן לכנותו ביו-צנטריזם. לפי ערך זה טובת כלל החי והצומח היא ערך עליון וכשזה מתנגש בטובת האדם יש להעדיף את טובת כלל החי והצומח על טובת האדם.

ערך עליון מוקנה לילדים על ידי הורים, מורים, מנהיגים, וקובע מה יעדיף אדם

כשיעמוד בפני הצורך לבחור בין אפשרויות שונות. בלי ערך עליון אי אפשר לבחור, להעדיף, להחליט. לכן ברור כי לכל אדם יש בכל רגע ערך עליון אחד - ורק אחד - גם אם אינו מודע לכך כלל. בכל אחד מחמשת הערכים הנ"ל יש חלוקות נוספות בנוגע למהות ה"טוב". גם אגוצנטריסט, המעדיף את טובתו הפרטית, חייב להחליט כיצד לממש "טוב" זה. בצבירת עושר? בריאות? דעת? כבוד? וכיצד לנהוג אם הם נוגדים זה את זה?

באוטונרכיה יש לכלאזרח סמכות להשתתף בכלהחלטה הנוגעת למדינה, לעבודה, ללימודים, ללא אפליה לפימין, מוצא, או אמונה, כי אוטונרכיה היא שוויונית ואנתרופוצנטרית. באוטונרכיה טובת האנושות קודמת לטובת הפרט, השבט, הלאום, הגזע, הדת המין. כדי להבהיר את מהות האוטונרכיה ננסח את עקרונותיה.

<u>עקרונות האוטונרכיה</u>

1. כל אזרח זכאי להשתתף בכל הצבעה על כל החלטה פוליטית.
2. קבלת החלטות פוליטיות עבור אחרים אינה חוקית.
3. לכל אזרח קול אחד בכל הצבעה. לכל קול אותו משקל.
4. החלטה שנתקבלה ברוב קולות מחייבת את כל תושבי המדינה.
5. אין תמורה כלשהי עבור השתתפות בקבלת החלטות פוליטיות.
6. קבלת ונתינת טובות הנאה כלשהן תמורת הצבעה היא עבירה פלילית.
7. החלטות האוטונרכיה מודרכות על ידי העקרונות הבאים:
   צרכי הנמצאים במצוקה קודמים לצורכי אלה שאינם במצוקה.
   צרכי חולים קודמים לצורכי בריאים.
   פרט לשני אלה: צרכי הרוב קודמים לצורכי המיעוט.
   חובה להגן על החי, הצומח, והטבע, מהכחדה, זיהום, והרס.
8. לכל עובד יש זכות להציע ולהצביע בכל החלטה הנוגעת למקום עבודתו.
9. כל עובדי מפעל, חברה, ענף, יקימו אוטונרכיה ארצית בענף בו הם עובדים, שתכלול
   את כלל העובדים במפעל, בחברה, בענף.
10. לעובדי מקום עבודה סמכות לקבל החלטות לגבי מקום עבודתם ולהטיל וטו על כל החלטה אחרת הנוגעת למקום עבודתם, אלא אם כן החליטו כל אזרחי המדינה אחרת.
11. לכל מורה, תלמיד, והורה של תלמיד, יש זכות להציע ולהצביע בכל החלטה הנוגעת לחינוך, לחומר הנלמד ולצורת הגשתו.
12. בכל מוסד חינוכי המורים, התלמידים, וההורים, הם הסמכות העליונה

לגבי אותו מוסד. זכותם להטיל וטו על כל החלטה הנוגעת למוסד.
לתלמידים זכות וטו על החלטת מורים והורים במוסד בו הם לומדים.
13. החלטות רוב מחייבות את המיעוט אך זכות המיעוט להשמיע בפומבי
ביקורת על עמדת הרוב אינה ניתנת לביטול, יהא תוכן הביקורת אשר יהא.
על החלטות מסוימות - שכלל האזרחים יקבע מהן - יש למיעוט זכות וטו.
החלטות מסוימות - שכלל האזרחים יקבע מהן - תחייבנה רק את אלה שהצביעו עבורן. החלטות מסוימות - שכלל האזרחים יקבע מהן - תתקבלנה רק ברוב מיוחס.
מיעוט זכאי לדרוש, לאחר שנה, הצבעה חדשה על החלטה שזכתה לרוב בעבר.
14. לכל קבוצה לאומית, דתית, או גזעית אותן זכויות ללא קשר לגודלה.
15. אפשר למנות בהגרלה אחראים לביצוע החלטות. סמכותם ביצועית בלבד.
אין להם זכות להחליט החלטות על מדיניות אלא רק על ביצוע מדיניות.
אם האחראים לביצוע החלטה אינם מבצעים אותה כהלכה ניתן להחליפם בכל עת.
16. לכל אדם במשפחה יש זכות להשתתף בכל החלטה הנוגעת למשפחה.
לכל קול אותו משקל. מרגע שילד דורש זאת גם לילד אותה זכות.

<u>בעד ונגד אוטונרכיה</u>

כיום אוטונרכיה היא רעיון חריג שהיחס כלפיו הוא התעלמות.
כשיחלו מאבקים במקומות עבודה או מוסדות לימוד שיתבעו שם דמוקרטיה ישירה, יתנגד לכך הממסד בתוקף. מתנגדי האוטונרכיה ישתמשו בכל אמצעי כדי למנוע מימוש דמוקרטיה ישירה בתחום כלשהו. מתנגדים אלה יבואו מכל חלקי הקשת הפוליטית והחברתית, כולל מפלגות סוציאליסטיות ואנרכיסטים. הם יתנגדו בכל כוחם לדמוקרטיה ישירה. כל מי שמעמדו או הכנסותיו נובעים מתפקידו כנציג ייאבק בכל כוחו נגד כל ניסיון לבטל משטר נציגים. גם תומכי שלטון רבנים או מומחים יתנגדו לדמוקרטיה ישירה. יש ששה טיעונים מסורתיים נגד דמוקרטיה ישירה :
1. דמוקרטיה ישירה היא בלתי אפשרית מבחינה טכנית.
2. הרוב בציבור מושפע מרגשות פרימיטיביים כמו תוקפנות, רדיפת בצע, נקמנות.
לכן דמוקרטיה ישירה היא שלטון האספסוף.
3. החלטות פוליטיות דורשות ידע שאין לרוב הציבור.
לכן רוב ההחלטות בדמוקרטיה ישירה תהיינה שגויות.
4. לשם קבלת החלטות פוליטיות דרוש כשרון מיוחד שאין לרוב האנשים.
5. בדמוקרטיה ישירה אי אפשר לשמור על סודיות של החלטה.

6. אוטונרכיה תאפשר לדמגוגים להשפיע על הרוב בציבור.

<u>תשובות לטיעונים</u>

1. כספומטים פועלים ביעילות ואמינות בכל העולם למעלה מעשר שנים.
החלטות כספיות חשובות לרוב האנשים לא פחות מהחלטות פוליטיות.
אם מיליוני אנשים משתמשים שנים בכספומטים להחלטות כספיות אין סיבה לא להשתמש בטכנולוגיה זו לקבלת החלטות פוליטיות.

2. הטיעון ששלטון העם הוא שלטון אספסוף הועלה כבר לפני 2500 שנה באתונה על ידי אפלטון שהתנגד לדמוקרטיה הראשונה בעולם (שאריסטו וסוקרטס תמכו בה).
בניגוד לדעת אפלטון תרמה הדמוקרטיה באתונה ליצירתיות שעד ימינו נהנה כל העולם מפרותיה. האנושות כיום דוגלת במשטרים שהם המשך לדמוקרטיה באתונה ולא למשטרי ספרטה, מצרים או פרס העתיקות, זאת למרות שהחלטות דמוקרטיות יכולות להיות שליליות. שום משטר אינו מחסום בפני החלטות שליליות (איך שלא נגדיר "שלילי"). החלטות שתוצאותיהן שליליות יכולות להתקבל גם בשלטון מומחים, חכמי דת, במלוכה, בדיקטטורה, בשלטון נציגים, וגם בדמוקרטיה ישירה.
אין מערכת קבלת החלטות פוליטיות המחוסנת בפני קבלת החלטות שליליות.
יתרון הדמוקרטיה הישירה על כל משטר אחר אינו בכך שהחלטותיה טובות יותר אלא בכך שרק בה יש לכל האזרחים, בכל רגע, סמכות להחליט כל החלטה פוליטית. שוויון פוליטי זה הוא אבי כל שוויון אחר כי הוא מאפשר להחליט על כל שוויון אחר. נוסף לכך באוטונרכיה יש לרוב האזרחים יותר חופש פוליטי מאשר בכל משטר אחר כי הרוב חי - בכל רגע ובכל נושא - לפי החלטותיו.
לא יתכן משטר בו יש יותר שוויון ויותר חופש פוליטי מאשר אוטונרכיה. באוטונרכיה אחריות לתוצאות החלטה היא של כל מי שהצביע בעדה. אין משטר בו אחריות רוב האזרחים להחלטות פוליטיות ישירה יותר מאשר בדמוקרטיה ישירה.

3. הטיעון בדבר הידע הנדרש לשם קבלת החלטות שגוי מיסודו.
החלטה היא בחירת אופציה אחת מתוך מספר אופציות. כל בחירה היא העדפה. <u>אין - ולא תיתכן - מומחיות להעדפות.</u> העדפה אינה נובעת מידע אלא מערך עליון. ערך עליון נקבע על ידי חינוך, לא על ידי ידע. כל החלטה חייבת להתבסס על ידע בקשר לנושא ההחלטה. אך אותו ידע יכול להוביל להחלטות שונות ואפילו סותרות. מי שמחליט אינו חייב להיות מומחה לנושא ההחלטה. ידע אפשר לקבל מאנשים שמקצועם הוא הנושא הנדון ("מומחים"). בכל משטר מקבלים מחליטי ההחלטות הפוליטיות מידע ממומחים ולאחר מכן הם - לא המומחים - מחליטים מה לעשות.

גם אם יקום "שלטון מומחים" העדפותיהם תקבענה על ידי הערך העליון שלהם ולא על ידי הידע שלהם. זה נכון גם לגבי כל אלגוריתם החלטות ממוחשב.

הטיעון נגד דמוקרטיה ישירה בגלל "חוסר ידע" של האזרחים נובע מאי-הבנת ההבדל בין מסקנה להחלטה. החלטה אינה מסקנה. מסקנה נקבעת על ידי ידע, אך החלטה נקבעת על ידי ערך עליון. ידע הדרוש לקבלת החלטה, כלומר הבנת האופציות מתוכן צריך לבחור אחת, ותוצאותיהן, אפשר לקבל מאלה שהנושא הנדון הוא המקצוע שלהם. אך אותו ידע מאפשר החלטות שונות ומנוגדות.

העדפת אופציה אינה נובעת מידע אלא משיפוט ערכי הקובע את ההעדפה.

4. השאלה אם דרוש כשרון מיוחד לקבלת החלטות פוליטיות נדונה כבר לפני 2500 שנה בדמוקרטיה הראשונה באתונה. שם הגיעו למסקנה כי " כל טבח כשר לשלטון**".**

כלומר: לא דרוש כשרון מיוחד לקבלת החלטות פוליטיות.

אין צורך להסתמך על האתונאים. כולנו מכירים אנשים שמקצועם לקבל החלטות עבור אחרים וביכולתנו לבדוק את החלטותיהם ולשאול מה היינו מחליטים אנו אילו היינו במקומם. רובנו יכולנו לקבל אותן החלטות, או טובות מהן, אילו היינו במקומם.

אם כך מדוע הם בתפקיד מחליטי החלטות ולא אנחנו? כי לאנשים אלה יש כשרון לא להחליט החלטות אלא לקבל <u>תפקיד</u> של מחליט החלטות. יש הבדל מהותי בין השנים. לקבלת החלטות לא דרוש כשרון מיוחד אך לקבלת <u>תפקיד</u> של מחליט החלטות דרוש כשרון בשלושה תחומים: צביעות, תככנות, חנופה. צביעות הכרחית לשם רכישת מספר מרבי של תומכים. תככנות הכרחית במאבק נגד יריבים. חנופה דרושה לרכישת אמונם של אלה היכולים להפריע לקבלת התפקיד. אין זה גינוי אלא עובדה הידועה לכל מי שהתמודד על תפקיד של מחליט החלטות. מי שאין לו כשרון לצביעות, תככנות, וחנופה, לא יקבל תפקיד של מחליט החלטות. מי שהתמודד על תפקיד של מחליט החלטות והצליח בכך נאלץ להשתמש בצביעות, תככנות, וחנופה. כל בכיר בכל מפלגה בעולם יכול לספר כיצד הגיעו ראשי ממשלות ומפלגות בכל ארץ לעמדותיהם. רבין כינה את פרס " תככן בלתי נלאה**". זה הולם כמעט כל מנהיג פוליטי בעולם. איזה כשרון מיוחד להחליט החלטות עבור מיליונים יש לקלינטון, ילצין, קוהל, בלייר, ג'וזפאן, ואחרים? כל מי שיערוך מחקר יסודי על נושא זה ימצא שאין להם שום כשרון מיוחד להחליט החלטות פוליטיות אך יש להם כשרון גדול לצביעות, תככנות, וחנופה.**

נחזור ונדגיש: מומחיות בצביעות, תככנות, וחנופה, אינה נחוצה לקבלת החלטות פוליטיות אך היא הכרחית כדי לקבל תפקיד של מחליט החלטות פוליטיות. נוכח הצביעות, התככנות, והחנופה, הנחשפים מדי יום אצל נציגי ציבור בכל משטר

נציגים בעולם, הגיעו אנשים רבים למסקנה כי השחיתות הכרחית בפוליטיקה וכי "פוליטיקה היא עיסוק מלוכלך" מעצם טבעו. זוהי טעות. לא הפוליטיקה אלא משטר נציגים מוליד - בהכרח - שחיתות. משטר נציגים הוא הסוואה "דמוקרטית" לאי-שוויון בסמכות פוליטית כי לקומץ נציגים יש סמכות להחליט החלטות פוליטיות כל יום אך
ל 99.99% של האזרחים ישסמכות כזאת רק יום אחד בארבע שנים. בכל התקופה בין בחירות לבחירות אין ל 99.99% מהאזרחים שום סמכות פוליטית.
אי-שיוויון זה יוצר שחיתות בפוליטיקה כי חסרי סמכות מנסים לקנות טובות הנאה מבעלי סמכות ובעלי סמכות משתמשים בכל אמצעי כדי לשמור עלסמכותם.
לאהפוליטיקה אלא משטר הנציגים הוא סיבת השחיתות בפוליטיקה. דמוקרטיה ישירה מבטלת את פער הסמכויות בין בעלי סמכות החלטה פוליטית לחסרי סמכות זו. כשיש לכל אזרח, בכל רגע, אותה סמכות פוליטית אי אפשר לקנות מאיש טובות הנאה פרט לקניית קול. אפשר למנוע זאת בחקיקה וענישה. שחיתות קיימת גם בחצר כל מלך, אפיפיור, אייאטולה, אדמו"ר, ופרופסור. התרופה לשחיתות היא דמוקרטיה ישירה, בה כל אזרח, בכל רגע, יכול להצביע בכל החלטה הנוגעת למדינתו, לעבודתו, לחינוך ילדיו, ולמשפחתו.
5. בכל הנוגע לסודיות מסוגלים האזרחים להחליט מה וכיצד לשמור בסוד.
6. הסכנה שדמגוגים ישפיעו על הציבור ויעצבו את הצבעותיו קיימת תמיד <u>בכל</u> משטר. אך במשטר נציגים אי אפשר לפטר מנהיג שנחשף כדמגוג ללא בחירות חדשות. זהו תהליך ארוך שהנציגים עצמם מחליטים על מימושו. בשלטון נציגים דמגוג ישאר בשלטון גם לאחר שרוב בוחריו השתכנעו שהוא דמגוג. באוטונרכיה דמגוג שנחשף מאבד מיד את השפעתו כי השלטון אינו בידיו אלא בידי כל האזרחים. כשהסמכות להחליט כל החלטה פוליטית היא בידי כל האזרחים מאבד הדמגוג את השפעתו ברגע שנחשף. במשטר נציגים דמגוג יכול לשלוט זמן רב לאחר שנחשף.

לאוטונרכיה יש מספר יתרונות נוספים על כל שיטה אחרת לקבלת החלטות פוליטיות.
<u>ראשית</u>, השוויון של כל בני חווה יקודם ויבוסס בצורה חסרת תקדים בהיסטוריה. יבוטל העיקרון ששוני בין בני חווה מחייב שוני בסמכותם להחליט מה תעשה החברה בה הם חיים.
המהפכה הבורגנית ביססה שוויון האזרחים בפני החוק. קומוניזם וסוציאליזם ביססו שוויון האזרחים בבעלות על אמצעי יצור. אך משטרים אלה לא הצליחו למנוע דיכוי. פקידי מפלגה וממשלה הפכו למדכאים חדשים.
הסוציאל-דמוקרטיה ניסתה לממש "שוויון באפשרויות" ונכשלה.

היא מיתנה, אך לא ביטלה, אי-השיוויון כלכלי ופוליטי.
אוטונרכיה מבוססת על <u>שיוויון פוליטי</u>, על סמכות שווה לכל אזרח <u>בכל רגע</u> להציע ולהצביע בכל החלטה פוליטית. שוויון כזה מאפשר כל שוויון אחר.

<u>שנית</u>, אוטונרכיה היא המשטר היחיד המסוגל לשים קץ לשחיתות בפוליטיקה. כאשר לכל אזרח יש סמכות הצבעה בכל החלטה פוליטית אין איש יכול להעניק טובות הנאה לאחרים. יתכן שיהיו ניסיונות לקנות קולות כדי לקבל רוב בהחלטה מסוימת, מאחר וזו עבירה על החוק שקל לעקרה מהשורש. יתר על כן, כדי להשפיע על התוצאה יש לקנות מספר רב של קולות. זה יקר וקשה להסתרה לכן קל למנוע זאת. במשטר נציגים שחיתות פוליטית אינה ניתנת לעקירה כי אי-שוויון בסמכות החלטה בין בוחרים לנציגים הוא בסיס השיטה והוא המצמיח שחיתות. נציגי הציבור משחדים בוחרים כדי להיבחר מחדש ובוחריהם משחדים אותם כדי לקבל מהם טובות הנאה. רק שוויון בסמכות החלטה פוליטית יבטל שחיתות פוליטית.

<u>שלישית</u>, דמוקרטיה ישירה חוסכת הוצאות ענק על משכורות לנציגים ומוסדות נציגים. בדמוקרטיה ישירה אין תשלום עבור הצבעה. כל השחקנים בהצגה ששמה "בית נציגים" וממשלה (נציגי נציגים), יאלצו לחפש עיסוק אחר. גם שכר הפקידים, הנהגים, המזכירים, מנהלי הלשכות, יחסך. תבוטלנה גם כל מישרות הסרק ל"אנשי שלומנו". ייעלם הצורך במבני שרד, במכוניות שרד, ובטקסי שרד. חסל סדר ייצוג והוצאות ייצוג. עלות השלטון תקטן בצורה משמעותית. יהיה חסכון עצום בהוצאות הראוותניות של השלטון.

<u>רביעית</u>, כאשר העובדים יחליטו את כל ההחלטות הנוגעות למקום עבודתם יחול שיפור עצום ביצור, ביחסי העובדים, ובתפוקה. סכסוכים בין עובדים למעבידים ייעלמו כי העובדים יהיו המעבידים. מחליטי ההחלטות יהיו מבצעי ההחלטות. זה יבטל את הצורך באיגודים מקצועיים הלוקים בכל השחיתויות האופייניות לנציגים. כשהעובדים מחליטים - ישירות - כל החלטה הנוגעת לעבודתם, הם ממלאים את תפקיד הבעלים והאיגוד המקצועי גם יחד.

<u>חמישית</u>, משטר נציגים יוצר אדישות אזרחים כלפי הפוליטיקה, כלומר כלפי הכוונת החברה בה הם חיים. האזרחים מנועים מהכוונת החברה, הם רואים כי בחירות אינן מביאות שינוי מהותי, וכי נציגיהם מסתבכים ללא הרף בשחיתויות. רוב הציבור מסיק מכך - בטעות - כי פוליטיקה היא עניין מושחת מעצם מהותו. בעקבות זאת פוחתת מעורבות הציבור בנושאים הנוגעים לכלל האוכלוסייה. אזרחים

מעדיפים להסתגר בד' אמותיהם ולהשאיר את ההחלטות המחייבות את כל האוכלוסייה - את הפוליטיקה - לנציגים. בארה"ב קרוב לחצי הבוחרים אינם מצביעים בבחירות לבתי הנציגים מזה 35 שנים. מצב דומה קיים באירופה בה רבים מצביעים "נגד" ולא "בעד". אדישות רוב הציבור לפוליטיקה גורמת אנוכיות ותחושת ריקנות שמנסים להפיג ברכילות אישית ואופרות סבון. אנושיות היא תוצאה מאחריות לאחרים ולא תוצאת קוד גנטי. בלי החלטה אין אחריות. אדישות לבעיות החברה מייצרת אנוכיות.

דמוקרטיה איננה רק הצבעה אלא גם דיון לפני כל הצבעה. השתתפות בדיון זה מעצבת לא רק את החברה אלא גם את אישיות המשתתפים בו.

במשטר נציגים רוב האזרחים אינם משתתפים ב דיון זה.

באוטונרכיה יתנהל דיון זה בטלוויזיה וכל אזרח יוכל להשתתף בו. לכל משרד ממשלתי יוקצה ערוץ טלוויזיה שישדר את הוויכוחים על ההחלטות העומדות בפני המשרד וכל אזרח יוכל להשתתף בדיון באמצעות הטלפון. סידור זה קיים כבר בתכניות טלוויזיה רבות. באוטונרכיה יתנהל הדיון ללא הפסק עד להצבעה עצמה שתוצאותיה יוקרנו מיד באותו ערוץ. סביר שעל כל החלטה תהיה הצבעה ראשונה, שניה, ושלישית, ולפני כל אחת מהן יתנהל דיון ציבורי. זה יעורר את מעורבות הציבור. כל אזרח יוכל להשתתף - ישירות - בהחלטות הקובעות את גורל החברה כולה. ניהול הפוליטיקה בידי נציגים משפיעה לא רק על חיינו אלא גם על אישיותנו. כאשר כל אזרח חושב על בעיות החברה ומשתתף בהחלטות עליהן הדבר משפיע בצורה עמוקה וחיובית על רוב האנשים.

<u>ששית</u>, מפלגות. עד מלחמת העולם השניה התארגנו אזרחים רבים במפלגות כדי להפיץ עמדות פוליטיות שלדעתם על החברה כולה לנקוט בהן. בחצי השני של המאה ה- 20 הפכו המפלגות מארגוני הפצת רעיונות פוליטיים, למנגנוני איסוף קולות בבחירות. אנשי מנגנון המפלגה השתלטו על המפלגה ודחקו הצידה את הוגי הרעיונות בה. הרעיונות הפוליטיים שמפלגות רצו להפיץ נדחקו הצידה ובמקומם השתלטה שאיפת אנשי המנגנון לשלטון לשם שלטון. השלטון הפך מאמצעי להכוונת החברה למטרה בפני עצמה. את אנשי המנגנון לא מעניינת מטרת השליטה אלא השליטה עצמה. הם רוצים להיות אלה שיחליטו עבור כולם. אוטונרכיה מבטלת קיום נפרד ועליונות, של שלטון, ומחזירה שלטון לתפקידו המקורי ככלי להכוונת החברה. זה מחזיר את המפלגות לתפקידן המקורי: התארגנות לשם הפצת רעיונות ולא מערכת איסוף קולות.

<u>שביעית</u>, אוטונרכיה אינה מחוסנת בפני החלטות שליליות. אין שיטה לקבלת

החלטות פוליטיות חיוביות בלבד (איך שלא נגדיר "חיובי"/"שלילי"). בכך אין הבדל בין אוטונרכיה לשלטון יחיד או לשלטון נציגים. אך בעוד שבשלטון יחיד החלטות פוליטיות מושפעות מגחמותיו של שליט יחיד הרי באוטונרכיה מונע מספרם הגדול של המחליטים אפשרות זו. ככל שגדל מספר המחליטים קטן משקל הגחמות האישיות בהחלטות פוליטיות. יתר על כן, אם גרמה החלטה לתוצאה שלילית נופלת האחריות לכך על אלה שהצביעו עבורה. אחריות ישירה לתוצאות דוחפת מחליטים לבחון מחדש את הערך העליון שלהם ואת השיקולים שהובילו אותם להחלטה, ואפילו - להחליפם. בשלטון נציגים גוררת החלטה שהובילה לתוצאה שלילית רק להחלפת נציגים אך לא להחלפת הערך העליון שגרם להחלטה. במשטר נציגים אין האזרחים רואים עצמם אחראים להחלטות נציגיהם. הם רואים את נציגיהם כאחראים. כשהאחריות מוטלת על נציגים ולא על ערכים מסתפק הציבור בהחלפת נציגים ולא בהחלפת הערך העליון שהוביל להחלטה. כך חוזרות החלטות שליליות שוב ושוב. הציבור נשאר שבוי בערכים המובילים לאסון ואינו יכול להיחלץ מהם. באוטונרכיה האחריות לתוצאות החלטה שלילית מוטלת על כל מי שהצביע בעדה. זה עשוי להוביל לשינוי ערכים ולסייע להיחלצות ממעגל החלטות שליליות.

<u>מדינה ולאומיות</u>

"מדינה" היא החוקים, והכלים ליצירתם, ליישומם, ולאכיפתם כלפי פנים, וחוץ.
בתמצית: המדינה היא החוק. "חוק" הוא תקנה שכולם חייבים לנהוג לפיה. ל"חוקק" מקורו ב"לחקוק" כי בעולם העתיק נהוג היה לחקוק תקנות בסיסיות באבן, כפי שעשה משה, המחוקק הראשון ולכן המייסד, של העם העברי, שחקק עשר תקנות התנהגות בסיסיות על שני לוחות אבן. בעבר הוצגו חוקים - לא רק ביהדות - כאילו ניתנו על ידי "כוח עליון", אל, או אלים, כדי להאדיר סמכותם בעיני כל.
"לאומיות" היא השתייכות לקבוצה בעלת יחוד תרבותי. המונח "תרבות" משמש כאן במשמעותו האנתרופולוגית ולא הסוציולוגית, כלומר "עולמו הרוחני של האדם, מנהגיו וטקסיו" ולא "התחום האמנותי".
"מדינת לאום" היא מדינה המעניקה עדיפות לבני לאום אחד על פני שאר תושביה.
"זכות" היא סמכות המקובלת כמוצדקת בעיני אחרים.
אם במדינה יש מספר קבוצות לאומיות, שבטיות, דתיות, גזעיות, אך החוק קובע שזכויות מסוימות מגיעות רק לאחת מהן, ואינו מגן על האחרות מאפליהאו דיכוי, יתקוממו המופלים לרעה ויפרצו סכסוכים לאומיים,שבטיים,דתיים, או גזעיים. פתרון נפוץ לסכסוכים כאלה היא הקמת מדינה שרוב תושביה שייכים ללאום, שבט,

דת או גזע, אחד והערך העליון שלה הוא אתנוצנטריזם, כלומר העקרון לפיו "האומה, השבט, הגזע, או הדת - שלי - מעל לכל". מדינה כזאת הופכת את הסכסוך הלאומי, שבטי, גזעי, דתי, מבעיית פנים לבעיית חוץ. מסכסוך בתוך מדינת לאום לסכסוך בין מדינות לאום. הבעיה לא נפתרה אלא הוסטה לתחום אחר. פתרון אחר לסכסוכים כאלה הוא חקיקת חוק המעניק לכל קבוצה לאומית, שבטית, גזעית או דתית, אותן זכויות, ללא קשר לגודלה, ובמיוחד חופש לקיים את מורשתה הרוחנית ושפתה. חוק כזה יגן על כל קבוצה מפני אפליה ודיכוי. החוק חייב לאסור על כל קבוצה לקיים צבא משלה או לכפות חוקיה על תרבות אחרת. חוק כזה חייב להיות מוגן על ידי תקנה הקובעת ששינוי בו מחייב רוב מיוחס. זה דרוש כדי להגן עליו מפני שינוי באמצעות רוב פשוט ויגן על מיעוט מפני כפיה מצד הרוב. חוקי יסוד קיימים בכל שיטה פוליטית ומגינים על הערך העליון של השיטה משינוי באמצעות רוב פשוט. מדינה בה קיים חוק המקנה לכל קבוצה תרבותית אותן זכויות ללא קשר לגודלה היא מדינה פלורליסטית.

אוטונרכיזם דוגל במדינה פלורליסטית.

האם אוטונרכיה היא אוטופיה?

"אוטופיה" פירושה "שום מקום" (ביוונית "א" - "לא", "טופוס" - מקום). כלומר, משהו שאינו קיים בשום מקום. במשך הזמן קיבל המושג "אוטופיה" משמעות פוליטית של "חזון אחרית הימים", כלומר רעיון יפה שאינו ניתן למימוש. אם נשתמש במשמעות המקורית של המושג "אוטופיה" אזי האוטונרכיה היא אוטופיה כל עוד לא התממשה במקום כלשהו. אך אם הכוונה לפירוש הפוליטי של המילה אזי אוטונרכיה איננה "חזון לאחרית הימים" אלא היא נמצאת כיום במצב בו נמצא המשטר האנטי-גזעני בדרום-אפריקה בתקופת שלטון הגזענים הלבנים. בזמן ההוא נראה משטר אנטי-גזעני כ"חזון אחרית הימים", דהיינו אידיאל שאינו ניתן למימוש. אך כיום הוא מציאות פוליטית. זה לא קרה מעצמו. מתנגדי הגזענות לחמו שנים רבות נגד המשטר הגזעני ובעד משטר בלתי גזעני, הם ניצחו. הם היו נאבקים נגד גזענות גם אילו היו משוכנעים שלעולם לא ינצחו, כשם שמורדי גטו וארשה לחמו בנאצים למרות שידעו שאין להם סיכוי לנצח. הם לחמו כי בשום אופן לא היו מוכנים להשלים עם גזענות. מי שנקעה נפשו ממשטר נציגים יאבק בעד אוטונרכיה גם אם אין לו סיכוי להקימה. אך הסיכוי להקמת אוטונרכיה כיום גדול מהסיכוי שהיה ב-1980 להקמת משטר אנטי-גזעני בדרום-אפריקה.

ב-1990 הכריז יו"ר המפלגה הרפובליקנית בארה"ב לי אתווטר: " העם האמריקאי סבור שפוליטיקה ופוליטיקאים אינם אמינים, שעיתונות ועיתונאים אינם אמינים, שדת מאורגנת אינה אמינה, שעסקים גדולים אינם אמינים, ואיגודי הפועלים אינם אמינים " **("הראלד טריביון", מהדורה בינלאומית, 19.3.1990, עמ' 5).**

זה המצב לא רק בארה"ב אלא גם בעולם כולו.

הטבלה מהעיתון הראלד טריביון **(מהדורה בינלאומית, 7.11.1996) בעמוד הבא מראה את אחוז בעלי זכות הבחירה בארה"ב מתוך כלל בעלי זכות הבחירה שם שהשתתפו בבחירות לנשיאות ולבתי הנציגים. הטבלא פותחת בנתוני 1960 ומסתיימת בנתוני 1996, כלומר, מדובר במגמה הנמשכת 36 שנים ואי אפשר לטעון שמדובר בנתונים חריגים. מה מתברר? למעלה משליש בעלי זכות הבחירה בארה"ב אינם מצביעים בבחירות לנשיאות, ולמעלה מחצי בעלי זכות הבחירה אינם מצביעים בבחירות לסנאט ולקונגרס. אלה מספרים מדהימים. לשליש מהאמריקאים לא איכפת מי יהיה נשיא וחצי מהם אדישים לשאלה מי יהיו נציגיהם בבתי הנציגים.**

זו אינה תמיכה במשטר נציגים. אדישות זו לבחירת נציגים הולכת ומתפשטת בעולם.

התנגדות אחרת למשטר נציגים, אקטיבית בהרבה מאי-השתתפות בבחירות, היא השביתה הכללית שפרצה בצרפת במאי 1968. שביתה זו פרצה כהפתעה גמורה, ללא הכנה, ללא יזמה או תמיכה של איגוד מקצועי כלשהו או מפלגה כלשהי.

<u>כל המפלגות והאיגודים המקצועיים התנגדו לשביתה</u>. היא פרצה בתקופת שפע כלכלי ותעסוקה מלאה במשטר דמוקרטי ששנים אחדות קודם לכן סיים את מלחמתו הקולוניאלית האחרונה באלג'יריה. 9 מליון פועלים שבתו 20 יום. מיליוני אזרחים השתתפו בשביתה. אפילו הזונות שבתו, מה שמלמד על גודל הזעם שגרם לשביתה.

מוזר מכל - השובתים לא דרשו דרישות כלכליות !

כל המפלגות, כולל המפלגה הקומוניסטית, וכל האיגודים המקצועיים, התנגדו לשביתה. היא החלה כמחאה של הסטודנטים על תקנות מיושנות באוניברסיטה. הסטודנטים הפגינו והמשטרה התנפלה עליהם באלות ופצעה רבים. ההפגנות נמשכו כמה ימים ובהדרגה החלו פועלים צעירים להצטרף לסטודנטים, תוך מספר ימים הצטרפה מרבית האוכלוסייה לשובתים. 9 מליון פועלים שבתו 20 יום. בנוסף להם שבתו מיליוני צרפתים אחרים שלא היו פועלי תעשיה. כל מערבת החינוך שבתה. כעבור עשרה ימים, כשהמפלגה הקומוניסטית הבינה כי אם תמשיך להתנגד לשביתה ינטשו רבים את המפלגה החלה המפלגה הקומוניסטית לנהל מו"מ עם הממשלה וחתמה על הסכם שהעניק לשכירים העלאות שכר ושיפור תנאי העבודה.

אך להפתעת כולם דחו השובתים את ההצעה והצהירו:

"איננו רוצים פרוסה יותר גדולה מהעוגה הכלכלית, אנו רוצים לנהל את המאפיה".

לזה התנגדה הממשלה וגם המפלגה הקומוניסטית.
השובתים הקימו "ועדי פעולה" בכל רובעי העיר, במקומות עבודה, בבתי-חולים, בבתי ספר ובאוניברסיטאות, אפילו בבתי-חולים לחולי נפש. חברי הועדים היו דיירי הרובע, העובדים במקומות העבודה, תלמידים ומורים בבתי הספר, החולים, האחיות, והרופאים בבתי החולים, ובאופן כללי - כל מי שהדבר נגע לו.
נשיא צרפת, הגנרל דה-גול, ברח לגרמניה וניסה לגייס את הצבא הצרפתי שם כדי להקיף את פריס ולדכא את השביתה, אך החיילים הקימו ועדי פעולה והחליטו לא לציית לפקודות. התכנית חוסלה. במפעלים רבים סגרו העובדים את המנהלים במשרדים ונהלו את המפעל בעצמם. באוניברסיטאות פתחו הסטודנטים קורסים אלטרנטיבים משלהם במקצועות שונים. תלמידי בתי ספר לאמנות באו למפעלים והציעו לשובתים לצייר עבורם כרזות, פועלים באו לאוניברסיטאות ובתי ספר והסבירו את השביתה ומטרותיה.
אחרי כחמשה שבועות החלה השביתה לדעוך ובהדרגה חזרו רוב השובתים לעבודה. הייתה זו השביתה הגדולה ביותר בהיסטוריה מבחינת מספר השובתים ומספר ימי העבודה שאבדו. עד היום אין לסוציולוגים הסבר לסיבות שביתה זו. פרט לקסטוריאדיס לא חזה אותה איש מראש ולא נתן לה הסבר משכנע לאחר מעשה.
מדוע שבתו 9 מיליון פועלים צרפתים 20 יום בתקופת שפע כלכלי ותעסוקה מלאה? התשובה לכך - וגם לאחוז המצביעים הנמוך בבחירות בארה"ב - היא שלאנשים נמאס שאחרים מחליטים עבורם החלטות הקובעות את חייהם. רבים רוצים להחליט בעצמם על חייהם, או לפחות להשתתף בהחלטות הקובעות את חייהם. אם מונעים זאת מהם הם הופכים לאדישים או מתפרצים נגד אלה המונעים זאת מהם. סוציולוגים המסבירים אירועים לאחר מעשה, מזלזלים בסלידת רוב הציבור ממשטר נציגים. תידרשנה התפרצויות נוספות לפני שסוציולוגים יגיעו למסקנה שסלידה ממשטר נציגים אינה תופעה חולפת אלא תופעת קבע בעלת השלכות מרחיקות לכת על המשטר, החברה, והאישיות.
מדוע דעכה השביתה הכללית בצרפת ב-1968? בעיקר כי לא יכלה להציע תחליף למשטר נציגים. מדינה מודרנית, עם מערכות תחבורה, אנרגיה ושירותי חינוך, בריאות וסעד, כלל-ארציות, זקוקה למערכת המסוגלת להחליט - ולבצע - החלטות בקנה מידה <u>ארצי</u>, ולא רק מקומי. השובתים דרשו סמכות להחליט החלטות אך לא הייתה להם היכולת לאחד מיליוני החלטות להחלטה <u>כלל-ארצית</u> אחת תוך דקות.
ב-1968 ניתן היה לעשות זאת רק באמצעות נציגים.
כיום אפשר לעשות זאת באמצעות כספומטים שלא היו קיימים ב-1968 והופיעו רק בשנות ה80. אי יכולת השובתים לסכם מיליוני החלטות מקומיות להחלטה ארצית

אחת תוך דקות, נותן צידוק לקיום ממשלה מרכזית, שהחלטותיה הן – כביכול - איחוד מיליוני החלטות פוליטיות של הבוחרים, להחלטה אחת. כל עוד אין אפשרות אחרת לסכם מיליוני החלטות להחלטה אחת יש הצדקה לבחירת נציגים ונציגי נציגים - ממשלה - כדי להחליט החלטות פוליטיות. אך כאשר כל אזרח יכול להשתתף בכל הצבעה על כל החלטה פוליטית אין צורך בנציגים. בעידן הכרטיס המגנטי והטלפון הנייד שלטון נציגים הוא מיושן ואין לו הצדקה. אך בפוליטיקה שרידי העבר אינם נעלמים מעצמם, הם נאחזים בציפורנים בתפקידיהם. דרוש מאבק כדי להיפטר מהם. המרת הישן עולה על הפרק כשיש אפשרות חדשה לניהול כל תחומי החיים החברתיים. כיום יש חלופות כאלה כי טכנולוגית הכרטיס המגנטי מאפשרת איחוד מיליוני החלטות להחלטה אחת תוך דקות. לכן כיום משטר המבוסס על העקרונות: "לכל אזרח זכות הצבעה בכל החלטה פוליטית" **ו**"לכל עובד זכות הצבעה בכל החלטה הנוגעת למקום עבודתו" **ניתן למימוש מבחינה טכנית. יש לכונן דמוקרטיה ישירה בבית, בעבודה, בבית-הספר, באוניברסיטה, במדינה. יש להקים אוטונרכיות בכל תחום של החיים החברתיים.**

<u>מה לעשות?</u>

מי שרוצה לפעול להקמת אוטונרכיה יכול לנקוט בצעדים הבאים:

1. **למצוא אחרים המעונינים בנושא ולדון אתם על דמוקרטיה ישירה.**
2. **לפעול לפי הכלל: לחשוב בגדול, על האדם, האנושות, והחברה, לפעול בקטן, בבית, בעבודה, בשיכון, בבית-הספר, במדינה. לממש דמוקרטיה ישירה בחיי יום יום.**
3. **<u>להקים ועדי דמוקרטיה ישירה</u>, בשיכון, בשכונה, בבית-הספר, באוניברסיטה, בעבודה, במועדון ספורט, או עם חברים שיש להם עניין משותף. חברי ועד לדמוקרטיה ישירה יפגשו בקביעות, יממנו עצמם מתרומות החברים בהם, יזמו פעולות המקדמות דמוקרטיה ישירה, ויישמו אותן.**
4. **יש להפיץ את רעיון הדמוקרטיה הישירה בכל דרך אפשרית, בעבודה, בבית-הספר, בעל פה, בכתב, בכל אמצעי תקשורת וליישמה בחיי יומיום.**
5. **ועד לדמוקרטיה ישירה יסמוך רק על עצמו, יקים ועדים חדשים, ויתמוך בהם.**
6. **כאשר ייווצרו מספר ועדים יש ליצור שיתוף פעולה אזורי, ארצי, ובינלאומי. יש לקיים מפגשים אזוריים, ארציים, ובינלאומיים כדי ללמוד מניסיון אחרים**

ולסייע זה לזה. יש להקים תנועה ארצית, ובינלאומית, לדמוקרטיה ישירה.

7. תנועה לדמוקרטיה ישירה אינהמאורגנת כמפלגה מסורתית.היא מאורגנתלפי עקרונות הדמוקרטיה הישירה. אין לה"מרכז" או מנהיגים. יש לה רק פעילים. ועדי דמוקרטיה ישירה יקימו ועדי <u>תיאום</u> כדי לתאם שיתוף פעולה מקומי, אזורי, ארצי, ובינלאומי, של ועדים. לועדי תיאום אין סמכות לחלק הוראות, תפקידם לתאם פעילות ולהפיץ מידע. הצעותיהם הן המלצות ולא הוראות. כל ועד רשאי להתעלם מהן.

תנועה לדמוקרטיה ישירה מתמקדת באנושיות, לא בלאומיות. יש להיאבק נגד נטיות

בדלניות ואנוכיות ולפעול לפי הכלל: צורכי הרבים קודמים לצורכי המעטים.

8. תנועה לדמוקרטיה ישירה היא מכשיר להקמת דמוקרטיה ישירה. יש קשר הדוק בין אמצעים למטרה. אמצעים מעצבים מטרה. אמצעים פסולים משחיתים מטרה. מטרה חיובית אינה נזקקת לאמצעים פסולים. מי שפועל לפי העיקרון "המטרה מקדשת את האמצעים" **תורם להקמת חברה מושחתת המעודדת אנוכיות שהערך העליון שלה הוא אגוצנטריזם. ועדי דמוקרטיה ישירה, והחברים בהם, חייבים לסייע זה לזה. היחסים בין ועדים ופעילים הם היחסים שישררו בין אנשים בדמוקרטיה ישירה.**

9. אין להמתין עד שדמוקרטיה ישירה תוגשם במדינה כולה. במקום עבודה או לימודים קטן אפשר ליישמה ללא כרטיסים מגנטיים. אם אפשר לעשות זאת כדאי לנסות. יש לכנס אסיפה כללית, להעלות הצעות מעשיות הניתנות למימוש, לדון במה שדורש טיפול, ולקיים הצבעה. אפשר להיאבק למימוש דמוקרטיה ישירה במשרד ממשלתי אחד גם לפני מימושה בכל משרדי הממשלה. יש להתכונן להתנגדות נמרצת שלא תבחל בשום אמצעי. לקחי מאבק כזה יועילו גם אם הוא יסתיים בכישלון.

10. השתמש בהומור. בדיחות הן כלי יעיל. פוליטיקה קודרת מצמיחה תוצאות קודרות. פעל ביצירתיות ויזמה. למד את המציאות לפרטיה כדי שתטיב לשנותה.

אל תסתפק בביקורת הקיים, פעל לשינוי הקיים.

העלה הצעות אוטונרכיות מעשיות - הניתנות ליישום מידי - בכל תחום וכל נושא. אל תתרשם ממומחים בעלי שם המצהירים שאוטונרכיה היא בלתי אפשרית. מומחים עולמיים הצהירו שאין שום אפשרות לעשות שימוש באנרגיה אטומית, לנחות על הירח, לבטל עקרות או לשנות את התורשה. כולם התבדו. הנימוק של "בלתי אפשרי" משמש תכופות הסוואה ל"בלתי רצוי". בדוק אם אלה האומרים שדמוקרטיה ישירה היא בלתי אפשרית רוצים בה.

חובה להיאבק נגד דיכוי. לצד המדוכאים ונגד המדכאים. אך מאבק נגד דיכוי חייב להציע חלופה ליחסי סמכות ועקרון עליון המולידים דיכוי. מאבק שאינו מציע חלופה הוא עקר. יש להציע חלופה של יחסי סמכות שוויוניים, הניתנת ליישום מידי, ולהציע עקרון עליון המונע דיכוי. החלטות המדינה, העבודה, הלימודים, והמשפחה, חשובות מכדי שנשאיר אותן בידי אחרים, מנהיגים, רבנים, מנהלים, גברים, או בעלים. יש ביכולתנו להחליט החלטות אלה בעצמנו. אם לא נאבק על זכותנו להשתתף בקבלת כל החלטה הנוגעת למדינה, לחברה, לעבודה, ללימודים, ולמשפחה, יחליטו אחרים במקומנו החלטות המעצבות אותנו ואת חיינו.

כאשר משטר הגזענים הלבנים בדרום-אפריקה, מנע מהשחורים להצביע בבחירות שם, נאבקה התנועה המהפכנית שם למימוש העיקרון: "אדם אחד - קול אחד" (בבחירות) ובאנגלית: " ONE PERSON ONE VOTE " מאבק זה ניצח. במשטר החדש בדרום אפריקה יש זכות בחירה לכל אזרח. בעולם כולו הגיע הזמן להיאבק על עיקרון פוליטי חדש הניתן למימוש כיום: " לכל אזרח סמכות הצבעה בכל החלטה פוליטית"

EVERY CITIZEN ONE VOTE ON EVERY POLITICAL DECISION

* * * *

מאמר זה באנגלית מופץ באינטרנט באתר http://www.autonarchy.org.il

המאמר הופץ בקרב חברי ואוהדי "מצפן" בישראל וזכה לביקורת חריפה. התשובות לביקורת מובאות בעמודים הבאים.

12.2.1997

<u>תשובות לביקורת האוטונרכיה</u>

ר' שלום,

תודה על מכתבך מ- 18 לחודש. מכתבך הוא התגובה השניה שקבלתי לחוברת. חילקתי את החוברת לעשרות חברים, כולל חברי "מצפן" לפני כחודשיים, וחוץ משמעון צבר בלונדון וממך אנשים טרם הגיבו.

לא ברור לי כיצד לפרש זאת. יתכן שדרוש זמן רב לעכל רעיון חדש ויתכן גם שסוציאליסטים נואשו מלחפש חלופה לקפיטליזם לאחר התמוטטות ברית-

המועצות.

התמוטטות ברה"מ ב-1991 יצרה דיכאון ועייפות אינטלקטואלית בשמאל המהפכני בעולם כולו. דיון והסקת מסקנות מהתמוטטות ברה"מ טרם החלו למרות שחלפו כבר שש שנים מאז אירוע היסטורי זה. מעצמת-על נעלמת בבוקר בהיר אחד כמעט ללא התנגדות ומיליוני בני אדם, שתמכו בה משך שנים רבות, שותקים.

כשברה"מ התמוטטה אמרה אשתי לאה: " הסוציאליזם מת".

תחילה התקוממתי נגד קביעה זו אך בהדרגה הגעתי למסקנה שהיא צדקה.

מתי שמעת - לאחר 1991 - מישהו מזכיר את המילה "סוציאליזם"?

ב-1996 פגשתי תלמידת תיכון בת 17 שחיפשה נושא לחיבור בסוציולוגיה, "אולי תכתבי משהו על סוציאליזם?" **הצעתי,** " נשמע מעניין" **ענתה,** " מה בדיוק זה היה"?

נדהמתי. משטר שהעולם כולו דן בו 150 שנה, שמיליוני אנשים נהרגו למענו, ושחצי האנושות חייתה בו עשרות שנים, אינו מוכר כלל לאדם צעיר. אח"כ הרהרתי: לפני חמש שנים, ב-1991, כשברית-המועצות קרסה, הייתה נערה זו בת 12 ולא התעניינה בפוליטיקה, היכן יכלה לשמוע על סוציאליזם אחרי קריסת ברה"מ? זה הדליק אצלי נורה אדומה. בלי ביקורת שמאלית על ברה"מ, על סוציאליזם, על הסיבות לכישלונו, וללא ניסוח חלופה חדשה לקפיטליזם וגם לסוציאליזם, יתקבל הקפיטליזם כמשטר האפשרי היחיד. פילוסופים וסוציולוגים במערב כבר מדברים על כך כמובן מאליו. תוך זמן קצר תהפוך דעה זו ל"אמת" חדשה. המצוקה הפוליטית והכלכלית תימשך ותחמיר אך הסובלים ממנה יאבקו נגדה ללא הצעה למשטר חלופי. זה ימקד את המאבק בתיקון עוולות הקפיטליזם ולא בהקמת חלופה לו.

לדעתי, אחרי שנת 2000 (בסה"כ בעוד 3 שנים...) יתייחסו כולם למאה ה- 20 כפי שהתייחסנו אנו למאה ה- 19, כלומר, היסטוריה שאין לה ערך אקטואלי.

ומה יהיה על המאבק להקמת חלופה לקפיטליזם? גם אותו יהפכו ל"מיושן".

החלטתי לכן להרחיב את המאמר שפורסם בחוברת "סוציאליזם חדש" ולהפוך אותו למצע של חלופה חדשה לקפיטליזם - ולסוציאליזם, חלופה שתציע משטר שוויון פוליטי וחופש פוליטי מסוג חדש. דיון על חלופה זו יעורר מחדש דיון על חלופה לקפיטליזם, שנעלם כיום. שמעון צבר מתח ביקורת על מאמרי ואמר שאני אנרכיסט. הרהרתי בכך. אנרכיזם אינו פסול בעיני אך הוא מתנגד למדינה כלשהי בעוד שהחלופה מציעה מדינה בה כל אזרח זכאי להצביע בכל החלטה פוליטית וכל עובד זכאי להצביע בכל החלטה הנוגעת לעבודתו. זה בוודאי אינו אנרכיזם שכן מדובר כאן בסוג מסוים של מדינה. שום אנרכיסט לא העלה רעיון של מדינה הנשלטת ישירות על ידי אזרחיה. רציתי לקרוא לזה "סוציאליזם חדש" אך המלה

"סוציאליזם" מתקשרת אצל רוב האנושות עם כלכלה מולאמת ושלטון מפלגה אחת בו אין אפשרות לאזרח להשפיע בפוליטיקה. התואר "חדש" לא יחלץ את "סוציאליזם" מתדמית זו. חיפשתי מונח נייטרלי. בחרתי ב"אוטונרכיה", כי מונח זה נקי מכל משמעות. "אוטו" פירושו "עצמי" ו"ארכי" פירושו "ראשי " או "שלטון" כמו ב "מונו–ארכיה" (שלטון יחיד) או ב"אנ-ארכיה" (היעדר שלטון). החוברת כתובה באנגלית כי ברצוני להגיע לקוראים בחו"ל. אין לי כסף להדפיסה גם בעברית. אם אתה קורא אנגלית אשלח לך עותק.

שמור על קשר, ע.א.

בתחילת 1998, לאחר שמאמר ה"אוטונרכיה" חולק לחברי ארגון "מצפן", כתבו שלושה חברי "מצפן", א', ש', וד', הערות ביקורתיות על המאמר. הביקורות הופצו בין חברי "מצפן".

שלושת הרשימות הבאות הן תשובות לביקורות אלה.

12.3.1998

<u>תשובה ראשונה ל א'.</u>

א' שלום,

בפגישת "מצפן" ב-14.2.98 ביקשתי מהנוכחים הערות, תיקונים, וביקורת, על החוברת "ממשטר נציגים - לדמוקרטיה ישירה" שחילקתי לפני שבועיים. החוברת כוללת את מאמרו הביוגרפי של קורנליוס קסטוריאדיס ואת מאמרי - "אוטונרכיה".

לצערי לא התקיים דיון מסודר ועניני על החומר. אתה הערת שמאמרו הביוגרפי של קסטוריאדיס מתעלם מהאנרכיסטים שמתחו ביקורת על מרכס והמרכסיזם. הסברתי לך שמאמרו של קסטוריאדיס הוא ביוגרפיה אישית ולא היסטוריה פוליטית. מה לעשות אם האיש לא נתקל באנרכיזם. גם אם מושיק יכתוב ביוגרפיה פוליטית מסופקני אם יוזכר שם אנרכיזם. ייתכן שמוזר בעיניך שמישהואינו מתייחס לאנרכיזם בביקורת על ברה"מ ועל המרכסיזם. על כך יש לי שתי הערות:

בחוברת האנגלית:

BEYOND CAPITALISM, SOCIALISM, ANARCHISM, - AUTONARCHY,

THE ULTIMATE DEMOCRACY

במאמר: From Anarchy to Autonarchy ציינתי את באקונין וביקרתו על מרכס ואת קרופוטקין וביקרתו על לנין. באקונין העריץ את מרכס, את התיאוריות הכלכליות והפילוסופיות שלו, ואת השקפותיו על ההיסטוריה. אך דחה את דעותיו על המדינה הסוציאליסטית. קסטוריאדיס - להבדיל מבאקונין - מותח ביקורת עקרונית על התיאוריות הכלכליות, ההיסטוריות, והפילוסופיות,של מרכס. גם לקרופוטקיוהייתה רק ביקורת - מוצדקת- על לנין אךהוא לא הציע חלופה אנרכיסטית להפעלת מערכות תחבורה, אנרגיה, בריאות, וחינוך כלל ארציות בכל השטח בין פטרבורג לוולאדיווסטוק. לאנרכיזם אין הצעת חלופה כזאת.

2. אין לבוא בטענות לקסטוריאדיס, שחייו הפוליטיים החלו ב-1937, על כך שלא נתקל באנרכיזם ככוח רעיוני או פוליטי. לאחר מלחה"ע הראשונה נחלש האנרכיזם באירופה ככוח רעיוני ופוליטי כי לא התנגד למלחמה. האנרכיזם שולל ריכוזיות ומדינה והאלטרנטיבה שלו לקפיטליזם וסוציאליזם היא פדרציה של קומונות שאינה מאפשרת קיום מערכות אנרגיה, חינוך, ובריאות, כלל ארציות. מי שרציני בנושא זה חייב להציע צורת חלופית למימון, להקמת, לאחזקת, ולתפעול, מערכות כלל-ארציות של אנרגיה, תחבורה, בריאות, חינוך, ולהציע צורת ניהול למערכות כאלה השונה מניהולן בקפיטליזם או בסוציאליזם. לאנרכיזם אין אלטרנטיבה כזאת. אין לו תשובה לבעיית מימון, תחזוקה, וניהול מערכות ארציות של אנרגיה, תחבורה, חינוך, ובריאות. אפילו קבלת החלטות בתוך קומונה אנרכיסטית היא בעייתית כי <u>אנרכיסטים רבים מתנגדים להחלטות רוב</u> ואינם מוכנים לציית להן. גם לא בתוך קומונה אנרכיסטית. מי ואיך יחליט בנוגע למערכות כלל ארציות של בריאות, חינוך, תחבורה ואנרגיה במדינה של מיליוני תושבים? לאנרכיזם אין תשובה לבעיה זו.

אך רוב אוכלוסי העולם כיום לא יוותרו על מערכות תחבורה, אנרגיה, חינוך, ובריאות, ומי שאין לו הצעה חלופית לניהול מערכות אלה, לא יזכה לתמיכת רוב

הציבור.
זה מצב האנרכיזם מאז תום מלחה"ע הראשונה ולכן מעטים בלבד בשמאל המהפכני באירופה טרחו בכלל להתווכח עם האנרכיזם. אין עם מה להתווכח כי לאנרכיזם אין הצעה חלופית לניהול חברה מודרנית של מיליוני בני-אדם. בלי צורת ניהול חדשה למערכות בריאות, חינוך, אנרגיה ותחבורה כלל ארציות אין חלופה לקפיטליזם. שלילת קפיטליזם מקובלת על כל השמאל המהפכני אך יש הבדל בין שלילת קפיטליזם ומשטרי ברה"מ-סין, לבין הצעת חלופה מעשית להם. איזה מערכת חלופית לקבלת החלטות כלל-ארציות מציע האנרכיזם? או אתה מציע? אין לכם הצעה כלשהי.
הגיע הזמן לנהל דיון על נושא זה. אני מציע לנהל אותו בכתב ולא בעל פה.

ע.א.

12.3.1998

תשובות לביקורת חברי "מצפן" א' ו ש'

תודה לא' וש' על שקראו, חשבו, העלו על הנייר, ושלחו לי, את הערותיהם וביקורתם על מאמר ה"אוטונרכיה" שחילקתי לפני כמה שבועות.

אענה תחילה על הערות א' ולאחר מכן על החומר שש' שלח.

תשובה מס. 1 היא להערה מס. 1 של ו וכו'. א' כותב:
1." עקי מבטיח שאוטונרכיה היא משטר המעניק חופש מרבי לאדם בחברה אבל אין שום בטחון שכך יהיה". **אינני מבטיח. בכל המאמר אין שום הבטחה. לא הבטחתי דבר. אמרתי - לא הבטחתי - שבמשטר בו יש לכל אזרח סמכות להשתתף בכל הצבעה על כל החלטה פוליטית יש - דה פקטו - יותר חופש מאשר בכל משטר אחר.**
על סמך מה? על סמך ההגדרה שלי ל"חופש".

הגדרתי "חופש" כ"מצב בו יחיד, או ציבור, חי בהתאם להחלטות שהוא עצמו החליט**" (רוב המשתמשים במושג "חופש" אינם טורחים להגדירו) כשאני משתמש במושג "חופש" אני משתמש בו בהתאם להגדרה שנתתי לו. אין צורך להסכים לה. מי שיש לו הגדרה אחרת מתבקש לנסח אותה. אך כאשר אני משתמש במונח יש לפרשו לפי הגדרתי ולא לפי הגדרה אחרת. כיוון שבאוטונרכיה כל אזרח זכאי להציע ולהשתתף בהצבעה על כל החלטה פוליטית, והחלטות רוב מחייבות את כל החברה, חי הרוב לפי החלטותיו ולכן הוא חפשי יותר מאשר בכל משטר אחר - כולל**

סוציאליזם - בו אין לרוב האזרחים סמכות להחליט שום החלטה פוליטית ורק קומץ מנהיגים מחליט את כל ההחלטות הפוליטיות. המיעוט באוטונרכיה נאלץ לחיות לפי החלטות הרוב ולכן המיעוט איננו חופשי. זה המצב בכל משטר פוליטי. אפילו אצל שניים החיים יחד מרצונם החופשי לא יתכן מצב בו כל אחד חי כל הזמן אך ורק לפי החלטותיו. התחשבות בבן הזוג השני מחייבת תכופות וויתור על החלטות אישיות. מה שנכון לגבי שני בני זוג החיים יחד מתוך בחירה נכון לגבי מיליונים החיים יחד בחברה לא מתוך בחירה אלא משום שנולדו לתוכה. חופש פוליטי מלא לכל אדם החי יחד עם אחרים איננו אפשרי בשום חברה ובשום משטר (ר' עמוד 4 ו 5 במאמר).

רק מי שחי לבדו - מרצונו - יכול להיות חופשי לחלוטין. אך לא בזה מדובר. אנחנו דנים בחברה ולא באוסף יחידים ובחברה לא יתכן אי פעם, בשום משטר (כולל קומונה אנרכיסטית הקטנה ביותר) חופש מלא, אלא רק אי-חופש בדרגות שונות. כולנו מעדיפים שהרוב יחיה במינימום אי-חופש ובאוטונרכיה יש לרוב יותר חופש מאשר בכל משטר אחר. ברור שמיעוט הנאלץ לחיות לפי החלטות רוב איננו חופשי. אבל מיעוט בהצבעה על החלטה א' איננו בהכרח מיעוט בהצבעה על החלטה ב'. אי-החופש של המיעוט באוטונרכיה הוא חלקי ויכול להשתנות במהירות.

א' כותב: " יכול בהחלט לקרות שאשאר במיעוט בכל הצבעותי ואז אין לי יותר חופש, או יותר שליטה על חיי מאשר היום" **במשטר בו כל אזרח זכאי להציע - ולהצביע ב - כל החלטה פוליטית קשה לתאר מצב בו מישהו נשאר במיעוט כל ימיו. אך גם במקרה זה לרוב באוטונרכיה יש הרבה יותר חופש מאשר בכל משטר פוליטי אחר ואנו דנים ברוב, לא ביחיד - או יחידים - אלא בחברה כולה. חברה אינה אוסף יחידים אלא מערכת בזכות עצמה השונה מסכום החברים בה. גם בסוציאליזם מדובר בחופש של רוב, ושם יש לרוב החברה - שאינו יכול להשתתף בהחלטות על גורל החברה - הרבה פחות חופש מאשר למיעוט באוטונרכיה.**

בשלטון נציגים יש אי-חופש פוליטי גדול ותמידי לכל האזרחים בתקופה שבין בחירות לבחירות. רק לקומץ נציגים יש חופש פוליטי. ביום הבחירות יש לאזרחים רגע של חופש פוליטי. יום אחד של חופש פוליטי ביום הבחירות, ו 1460 ימים בין בחירות לבחירות בהם אין לאזרחים סמכות להשתתף בהחלטות פוליטיות. זה איננו "חופש". המשפט שא' חולק עליו הוא "אוטונרכיה היא משטר המעניק חופש מרבי לאזרח בחברה", **אני מוכן לתקן זאת ל** " חופש מרבי לרוב האזרחים בחברה".

2. למשטר פוליטי יש שני מרכיבים:

א. מערכת קבלת החלטות פוליטיות. ב. תוכן ההחלטות הללו.

זה נכון גם בסוציאליזם (למרות שסוציאליסטים רבים התעלמו מכך). יש מערכות שונות לקבלת החלטות פוליטיות ובכל אחת יש מידה שונה של אי-חופש. אך בשום משטר אין - ולא תיתכן - ערובה שההחלטות עצמן תהיינה חיוביות (איך שלא נגדיר "חיובי"). לכן יש מקום בכל משטר, כולל סוציאליזם, להתארגוניות של אזרחים כדי להשפיע על מחליטי ההחלטות לקבל החלטות מסוימות. להתארגוניות כאלה קוראים "מפלגות". סוציאליסטים חשבו פעם שהחלטות הנעשות על ידי מעמד הפועלים, או בשמו, תהיינה בהכרח חיוביות. אני מקווה שאין בינינו מישהו שמחזיק עדיין באשליה זו. החלטה נקבעת על ידי הערך העליון המנחה את מחליטי ההחלטה. ראינו פועלים מחליטים החלטות אנוכיות או גזעניות. מי שחושב שזה לא יתכן בקומונה אנרכיסטית צפוי לאכזבה. כתבתי במפורש: "אוטונרכיה אינה ערובה כנגד החלטות שליליות. אין שיטה לקבלת החלטות פוליטיות שתמנע החלטות הרות אסון. בנקודה זו אין הבדל בין אוטונרכיה לשלטון יחיד או לשלטון נציגים". **מי שמכיר משטר בו לא יכולות להתקבל החלטות פוליטיות שליליות ("שליליות" ולא רק "שגויות") מתבקש ליידע אותי. תמיד אשמח ללמוד משהו חדש.**

א' אומר ש"אין מניעה להנהיג אוטונרכיה בחברה קפיטליסטית". האומנם??? אוטונרכיה אינה רק דמוקרטיה ישירה <u>במדינה</u> אלא גם <u>במקומות העבודה</u> (עמ' 5 בחוברת). אופתע מאוד אם א' יראה לי קפיטליסט שיסכים לכך ש<u>כל</u> ההחלטות במקום העבודה השייך לו תתקבלנה על ידי <u>כל</u> העובדים שם. "<u>כל</u> ההחלטות" פירושו גם החלטות על חלוקת רווחים, על פיטורים, השקעות, שעות ותנאי עבודה. אם א' יראה לי קפיטליסט שיסכים למסור סמכות החלטה לכלל עובדיו אודה לו. מאידך אני ער לאפשרות שהעובדים עצמם יחליטו לפי שיקולים אנוכיים, לאומניים, או גזעניים. אין ערובה שזה לא יקרה. לא צריך לחזור לגרמניה של שנות השלושים כדי לראות מעמד עובדים נגוע בלאומנות וגזענות. זה היה המצב עד לא מזמן בדרום-אפריקה ויש מצב כזה גם בישראל. אין "ערובות היסטוריות" שפרולטריון או סוציאליזם - איך שלא נגדיר אותם - לא יהיו אנוכיים, לאומנים, גזענים. זה לא נעים אבל נוכחנו בכך.

אם אי אפשר לסמוך על מעמד ומשטר מה נותר? רק פעילות <u>מתמדת</u> - של חינוך לאנתרופוצנטריזם כערך עליון, ומאבק מתמיד נגד אגו-, אתנו- ותיאו - צנטריזם. לכן כתבתי בעמוד: "אוטונרכיה היא אנתרופוצנטרית. הערך העליון באוטונרכיה הוא טובת האנושות ולא טובתם הפרטית של יחיד, שבט, לאום, גזע, דת או מין".

3.א' אומר שהמילה "שוויון" נעדרתבמופגן מהמאמר. הוא לא קרא בזהירות. המילה "שוויון" מופיעה שלוש פעמים במאמר, פעמיים בעמוד 10 למטה: " שוויון סמכויות מונע שחיתויות. שוויון בסמכות החלטה פוליטית מונע שחיתות פוליטית" **ופעם נוספת בעמוד** 13 "מדינה בה קיים חוק שוויון זכויות לכל קבוצה תרבותית ללא קשר לגדלה היא מדינה פלורליסטית. אוטונרכיזם דוגל במדינה פלורליסטית". **בגרסה האנגלית של המאמר יש פיסקה שלמה הדנה בנושא השוויון. סוציאליסטים רבים מדברים על "שוויון" מבלי להגדירו. לאיזה שוויון הם מתכוונים? לשוויון בהכנסות? בבעלות על אמצעי יצור? באפשרויות התקדמות בחיים? בבעלותעל חפצים אישיים? בצריכת אנרגיה לנפש? בנפח המגורים? במספר הסתימות בפה? הגיע הזמן להפסיק לקשקש על שוויון מבלי לתת הגדרות מדויקות שיבהירו באיזה שוויון מדובר. השוויון של הסוציאליזם הוא שוויון בבעלות על אמצעי יצור. אך בברה"מ היה שוויון כזה - לפחותמבחינה משפטית - משך71 שנה והוא לא מנע דיכוי אכזרי של מיליונים, לכן מי שמדבר כיום על "שוויון" חייב לתת הגדרה מדויקת למושג זה. אני נותן הגדרה ברורה: "שוויון" פוליטי פירושו סמכות שווה לכל אזרח בכל רגע להציע כל החלטה פוליטית ולהשתתף בהצבעה על כל החלטה פוליטית". מי שיש לו הגדרה אחרת מתבקש לנסח אותה. אבהיר שוב: שוויון פוליטי פירושו שוויון בסמכות להציע ולהצביע בכל הצבעה על כל החלטה הנוגעת למדינה כולה, למקום העבודה, ולמקום הלימודים. במאמר (ע' 7) נוסחו עקרונות האוטונרכיה. הסעיף הראשון אומר:**

"לכל אזרח יש סמכות להצביע על כל החלטה פוליטית ולהציע כל החלטה פוליטית".

סעיף 7 אומר: "לכל עובד יש סמכות להצביע ולהציע כל החלטה הנוגעת לעבודתו".

כאשר לכל אזרח ולכל עובד יש אותה סמכות פוליטית קיים שוויון פוליטי. השוויון מתבטא במלים "לכל אזרח" ו"לכל עובד". חשבתי שזה ברור אך טעיתי, יש אנשים שאינם מבינים את פירוש המלים "לכל אזרח יש סמכות" **ואינם רואים בכך שוויון. לכן אוסיף לנוסח המתוקן של המאמר פיסקה מיוחדת על נושא השוויון.**

א' גם מבקר את העובדה שבמאמר לא נזכר המושג "ניצול". גם כאן עליו לתת תחילה הגדרה ברורה למושג "ניצול". למושג זה יש משמעויות שונות. אם נתייחס רק למשמעות הכלכלית של המושג יתברר שאצל עובדי צווארון לבן, פקידי מדינה, פקידי בנקים, עובדי שירותי תחבורה, הבריאות, והחינוך, וכו' קשה מאוד לברר את שער הניצול. כיצד יש לחשב את שער הניצול של מורה או של פקיד בביטוח הלאומי? כיצד יש לחשב את ערך ה"תפוקה" שלהם ואת ערך תוצר עבודתם? מהו ערך התפוקה של פקיד? מהו שער הניצול של אחות בבית-חולים?

אם אקבל הגדרה ברורה של "ניצול" אשקול אפשרות של שימוש בה.

ברצוני להבהיר: חוברת האוטונרכיה נועדה לתת מצע תמציתי וחיובי לכל מי שמחפש חלופה לקפיטליזם ואיננו מעונין במשטר הידוע בעולם בשם "סוציאליזם". קהל היעד של החוברת הם צעירים בעשורים הראשונים של המאה ה- 21. להערכתי הם ירצו 'תכלס' ולא הסברים היסטוריים או גינויים למיניהם. הם לא יתעניינו במרכס, באקונין, או ברה"מ, אלא בתשובה קצרה וברורה לשאלה:

" מה אתה מציע כתחליף למשטר הקיים? " **תשובתי : אוטונרכיה.**

לשאלה הבאה: מהי אוטונרכיה? תשובתי: קרא את החוברת.

רוב פעילות השמאל המהפכני מאז קריסת ברה"מ מוקדשת לביקורת וגינוי הקפיטליזם. האם דרישתי שחלק מפעילות זו יוקדש לניסוח חלופה לקפיטליזם היא מוגזמת? החוברת "אוטונרכיה" מתמקדת בהצעת חלופה, לא בביקורת.

חובה לדון בחלופה לקפיטליזם ולסוציאליזם ולא לעסוק רק בביקורת, שאם לא כן גולשים ממהפכנות לרפורמיזם. בנוגע לניצול אני מניח שכאשר העובדים עצמם יחליטו את כל ההחלטות הנוגעות למקום עבודתם יהיה מינימום של ניצול, איך שלא נגדיר אותו. האם זו הנחה בלתי סבירה?

4. א' מבקר את היעדר המילה "פוליטי" לאחר המילה "חופש". אני מקבל את הביקורת ואתקן את הניסוח מ "חופש" ל"חופש פוליטי".

5. א' מלגלג על "הצבעות בכספומט". ראשית, השתמשתי בכספומט כדי להמחיש אפשרות של הצבעה אלקטרונית כלשהי. שנית, יתכן שרוב האזרחים באוטונרכיה יחליטו אותן החלטות כמו בשלטון נציגים (זה נאמר במפורש במאמר בעמוד 12, פיסקה ששית). ראינו אסיפות כלליות בקיבוצים שקיבלו החלטות נגד קבלת ערבים לקיבוץ. אין מנוס מזה בשום משטר - כולל כל גרסאות הסוציאליזם. אם א' חושב שהסוציאליזם שהוא דוגל בו מחוסן מפני החלטות לאומניות או אנוכיות הוא טועה. בכל משטר, כולל כל צורה של סוציאליזם, אנרכיזם, וגם באוטונרכיה אין מנוס ממאבק מתמיד בעד אנתרופוצנטריזם ונגד אתנו-, ואגו-, צנטריזם. זה נאמר במפורש במאמר ומוקדש לכך גם פרק מיוחד על "החלטות וערכים". מצער מאוד שלאחר כל ניסיון המאה ה- 20 במשטרים סוציאליסטיים למיניהם יש עדיין סוציאליסטים המשוכנעים שהסוציאליזם שלהם מחוסן בפני החלטות שליליות. סוציאליסטים רבים מעולם לא נתנו דעתם על השאלה כיצד יראה הסוציאליזם

לאחר מות דור המהפכנים כאשר דור של ביורוקרטים ינהל את המדינה.
מי שגדל בקיבוץ יודע את התשובה.
מה בסוציאליזם מונע החלטות פוליטיות שליליות? כדאי לחשוב על זה מראש.
6. א' מתעלם משני דברים שנאמרו במפורש במאמר. ראשית - שמבנה המשטר קובע מה השלטון יכול להרשות לעצמו. שליט יחיד יכול להרשות לעצמו להחליט החלטה שרוב האזרחים מתנגדים לה, שלטון ועדי עובדים יכול להרשות לעצמו להחליט החלטה שכל מי שאינו עובד מחוץ לבית מתנגד לה. בדמוקרטיה ישירה לא יתכן שרוב האזרחים יחליטו החלטה שרוב האזרחים מתנגדים לה. שנית - אוטונרכיה היא אנתרופוצנטרית והערך העליון בה הוא "טובת האנושות ולא טובתם הפרטית של יחיד, שבט, לאום, גזע, דת, או מין". מערכת קבלת ההחלטות באוטונרכיה מבוססת על השוויון הפוליטי של כל האזרחים והיא פועלת להקנות ערך זה לדור החדש. טרם שמעתי על קפיטליזם שמסכים שההחלטות במקומות העבודה תתקבלנה על ידי כל העובדים שם והחינוך שלו מקנה לדור החדש גישה אנתרופוצנטרית. לעומת זאת יש קפיטליזם שהצליח להטמיע תביעות סוציאליסטיות ולתפקד כ"מדינת סעד". זה מלמד על חסרונות הסוציאליזם הנובעים מהתמקדותו במצוקה כלכלית במקום במצוקה פוליטית ולא מיכולת הקפיטליזם להטמיע בקרבו כל ניסיון להחליפו.
המניע שלי לכתיבת מאמר האוטונרכיה היה כשלון הסוציאליזם המסורתי (המתמקד במניעים כלכליים) להקים משטר חברתי המבוסס על חופש מרבי, שוויון מרבי, וצדק חברתי. הרגשתי צורך בחלופה פוסט-סוציאליסטית לקפיטליזם בגלל קריסת ברה"מ והגוש המזרחי שפירושה קריסת הסוציאליזם. תחילה קראתי לחלופה זו "סוציאליזם חדש". אך במהרה נוכחתי שיש להחליף גם תווית זו. המושג "סוציאליזם" מזוהה עם משטרים שכינו עצמם בשם זה. מה שהם עשו בשם מושג זה משך עשרות שנים אי אפשר למחוק. התואר "חדש" איננו משחרר מאחריות לסוציאליזם הישן. שמעון צבר העיר לאחר קריאת מאמרי, שאני אנרכיסט. חשבתי על כך. איננני עוין לאנרכיזם, אך אנרכיזם שולל כל מדינה. לא הצעתי ביטול המדינה אלא שינוי מהותה, לכן התואר "אנרכיסט" אינו הולם אותי. אם איני "אנרכיסט" מה אני? "אוטונרכיסט", אדם שמציע לא "אי-שלטון" אלא "שלטון ע צ מ י ".

הגדרת הסוציאליזם. היגל אמר "weltgeschichte ist weltgericht" כלומר מה שקרה בהיסטוריה הוא פסק דינה של ההיסטוריה. אפשר לחלוק על כך אבל אי אפשר לחלוק על העובדה שהמשטר בברה"מ הכריז משך 74 שנות קיומו שהוא

הסוציאליזם. גם המדינות הקפיטליסטיות שראו במשטר זה אויב מס. 1 הכריזו שהוא סוציאליזם. זאת שמעו 99.99% מתושבי כדור הארץ משך שלושה דורות. אותם 99.99% מאוכלוסיית העולם השתכנעו כי סוציאליזם הוא המשטר שהיה קיים בברה"מ, אשר ביטל בעלות פרטית בכלכלה והפך את המדינה לבעלת כל הכלכלה. זה היה עיקר הסוציאליזם בעיני מייסדיו. א' מתעלם מכל זה. הוא חושב שההגדרה ש"מצפן" נתן לסוציאליזם תציל אותו מהמפולת. אך קריסת ברה"מ קברה את כל סוגי הסוציאליזם למיניהם. העובדה שהיו אירגונים פוליטיים קטנטנים, כולל "מצפן" שאמרו משנות ה- 60' ואילך שהמשטר בברה"מ איננו סוציאליזם היא אות כבוד לאותם אירגונים, אך אין היא משנה את העובדה שמה שרוב אוכלוסיית העולם, וגם היסטוריונים וההיסטוריה, מזהים "סוציאליזם" עם המשטר שהיה קיים בארצות שכינו עצמן "סוציאליסטיות". מציאות שהיתה קיימת בחצי העולם יותר מחמשים שנה סילקה את המרכאות שלנו מהמושג "סוציאליזם". מי שמסרב להכיר בכך יאלץ להשקיע את רוב זמנו, מרצו, ומשאביו, לא במאבק להקמת <u>משטר</u> חלופי לקפיטליזם, אלא במאמצים לחלץ את <u>המושג</u> "סוציאליזם" מהמשמעות השלילית שדבקה בו. במקום להיאבק על תוכן של משטר יאבקו תומכי הסוציאליזם על תוכן של מונח. מתי לאחרונה הציע מישהו מאתנו בכתב או בעל פה, להחליף את הקפיטליזם בסוציאליזם כלשהו? אין זו שאלה רטורית, שהרי עד לקריסת ברה"מ קראנו בוקר וערב להחלפת הקפיטליזם בסוציאליזם. מתי חדלנו מכך? לפני יום, שבוע, חודש? כולנו יודעים שהתשובה היא "לפני שנים". מדוע חדלנו? רק מפני שאין לנו משאבים? ואלו היו לנו היינו קוראים להחלפת הקפיטליזם בסוציאליזם? מדוע חדלנו? הרי איש מאתנו לא השלים עם הקפיטליזם. גרסת "מצפן" לסוציאליזם, כפי שהיא מנוסחת בעקרון מספר 9, קובעת שסוציאליזם פירושו שלטון מועצות. נאמר שם כי "שלטון מועצתי, מעצם טבעו, אינו יכול להיות שלטון של מיעוט נגד רוב אלא מהווה את הצורה להשתתפות דמוקרטית רחבה של ההמונים בניהול התהליך החברתי כולו. המועצות בדרגים השונים, (המפעל הבודד, האזור, וכו', - עד למועצה הכל-ארצית) נבחרות באורח דמוקרטי. נציגים המהווים את המועצות אינם נהנים משום זכויות יתר והמנדט של כל נציג ניתן בכל עת לביטול על ידי בוחריו". **הניסוח מבהיר שמדובר במועצות או ועדי עובדים במקומות העבודה. השאלה הראשונה היא כיצד ישתתף הציבור שאינו עובד במפעל כלשהוב"ניהול התהליך החברתי כולו" כלומר בקבלת החלטות פוליטיות? אין זו שאלה רטורית אלא פרקטית/טכנית שהועלתה על ידי ועדי העובדים בהונגריה במהפכת 1956. ועדי עובדים שם שלטו במפעלים אך לא הצליחו לפתור את הבעיה של שליטהבמדינה כולה. חצי משפט בתקנון "מצפן" על המועצה ה"כל-ארצית" איננו אומר דבר על סמכויותיה ועל הצורה בה היא נבחרת. האם החברים בה נבחרים**

ישירות על ידי עובדי התעשייה, או על ידי נציגיהם בועדים, או ישירות על ידי כלל האזרחים. התקנה שניתן לבטל מנדט של כל נציג בכל רגע מבטאת עקרון אך לא מציאות. כדי להדיח נציג יש לפנות מחדש לבוחריו, כלומר לקיים בחירות חדשות. אם מתוך 120 נציגים נתפס אחד בקלקלתו האם תהיינה בחירות כלליות לבחירתמחליף לנציג זה בלבד או תתקיימנה בחירות חדשות של כל הנציגים? אם ועדי עובדים בחרונציג למועצה כלל-ארצית יש לכנס ועדים אלה כדי שהם יקראו לבחירות חדשות. כל התקנות הללו מסורבלות מכדי שיופעלו במציאות, ומעולם לא הופעלו במציאות גם כאשר התקנון איפשר זאת. כיום אפשר ליישם טכנולוגיה אלקטרונית למימוש שלטון מועצות, אך כאן עולה שאלה חדשה: מדוע להשתמש בטכנולוגיה זו רק לבחירת נציגים ולא להצבעה ישירה על כל החלטה?

אחד הדברים העיקריים בדמוקרטיה הוא הדיון בהחלטות העומדות להצבעה. דיון זה מעלה שיקולים המשפיעים ומשנים את המתווכחים וגם את החברה כולה. בדמוקרטיה ישירה כיום יכול דיון זה להתנהל באמצעות הטלוויזיה וכל אזרח יכול להשתתף בו ישירות כשהוא יושב מול המסך בביתו ולצדו הטלפון. הוא שומע את נימוקי המתווכחים ויכול להרים טלפון לטלוויזיה ולהשמיע את דעתו כך שכל הציבור ישמע אותה. לא כולם יעשו זאת אך עצם האפשרות היא הקובעת. בשלטון נציגים רק הנציגים (כלומר החכ"ים) משתתפים באופן פעיל בוויכוח. רוב האזרחים רק צופה בוויכוח. יש הבדל מהותי בין צפייה בדיון תוך ידיעה שאפשר להשתתף בו ולהצביע על ההחלטה בה דנים, לבין צפייה תוך ידיעה שאין שום אפשרות להשפיע על ההצבעה. מי שיכול להצביע משתתף בקבלת ההחלטות גם אם יחליט להימנע מהצבעה, מי שאינו יכול להצביע הוא צופה פאסיבי בתהליך הדמוקרטי, לא שותף בו.

שתי גישות שונות - שני משטרים שונים - שתי חברות שונות.

כאשר נוסחו עקרונות "מצפן" לא הייתה קיימת אפשרות טכניות להצבעה של כל האזרחים בכל החלטה פוליטית. כיום יש אמצעים טכניים המאפשרים זאת בכל רמה, במפעל, בבית ספר, במדינה כולה, ובקרוב גם בעולם כולו. לכן אני מציע לחברי "מצפן" לקחת בחשבון את האפשרויות החדשות שנוצרו מאז נוסחו העקרונות הקודמים ולגבש עמדה כלפי דמוקרטיה ישירה.

האם "מצפן" תומך או מתנגד לדמוקרטיה ישירה בכל תחומי החברה?

א' כותב :" עקי משליך מאחורי הגב את כל המסורת המהפכנית של תנועת הפועלים, שממנה צריך כביכול להינתק". **מגוחך לומר על מי שקורא להקמת משטר בו "כל עובד זכאי להצביע על כל החלטה הנוגעת למקום עבודתו" שהוא** "משליך מאחורי

גבו את כל המסורת המהפכנית של תנועת הפועלים". **א' מתעלם מדברי הסוציאליסט הגדול אנטון פאניקוק שכתב:**" אי אפשר לחסל קפיטליזם על ידי החלפת השולטים אלא רק על ידי ביטול השליטה. החופש האמיתי של העובדים הוא בשליטתם הישירה על אמצעי היצור. מהותה של חברה עולמית חופשית בעתיד אינו בכך שהעובדים יקבלו די מזון אלא בכך שהם ינהלו את עבודתם בעצמם, כציבור. התוכן האמיתי של חייהם היא הפעילות היצרנית. הבעיה הניצבת בפני העובדים היא כיצד למזג חופש עם התארגנות, כיצד לשלב שליטת עובדים בעבודתם עם חברה מתוכננת כהלכה. כיצד לארגן את היצור בכל מפעל, ובעולם כולו, כך שהעובדים עצמם, בשיתוף עם הקהילייה, ישלטו בעבודתם. שליטה ביצור פירושה שהעובדים עצמם, הטכנאים והמומחים, וכל אלה שמפעילים את היצור, הם גם אלה המחליטים את כל ההחלטות בו"

האם דברי פאניקוק אודות קבלת כל ההחלטות הנוגעות למקומות העבודה על ידי העובדים במקומות העבודה איננה חלק מהמסורת של תנועת הפועלים?

האם אני משליך את פאניקוק או ממשיך אותו?

אני משליך חלק מיושן מהמסורת שהתגלה כמזיק כדי להציל את השוויון והחופש. אני משליך את הבלתי-מהותי כדי להציל את המהות. אם מישהו חושב שאני משליך את החלק המהותי ושומר את הבלתי מהותי עליו להבהיר מה לדעתו מהותי לסוציאליזם ומה בלתי מהותי. אני רוחש כבוד למסורת הסוציאליסטית ורוצה להציל את מהותה הכוללת חופש ושוויון מרבי לרוב האוכלוסייה. איננני מחויב לאותו חלק ממנה שהפך מכשול למאבק להקמת חלופה לקפיטליזם. מי שדבק במסורת שאיבדה את הרלוונטיות שלה יהפוך לבלתי-רלוונטי יחד אתה. מי שטוען שאוטונרכיה אינה מקדמת משטר חופשי ושוויוני יותר מסוציאליזם ומאנרכיזם, שניתן למימוש כאן ועכשיו, לא קרא את דברי בעיון. ביקשתי ביקורת אך על מבקרי לקרוא את דברי בזהירות ולא להגיב לפי פרץ רגשות ראשוני.

8. כאן א' שוב מותח ביקורת על שלא הזכרתי את המלה "שוויון" בניסוח עקרונות האוטונרכיה (עמ' 7,8). עניתי על כך לעיל. בהמשך הוא מותח ביקורת על העיקרון ש"מיעוט רשאי לדרוש, לאחר שנה, הצבעה חדשה על החלטה שזכתה לרוב". א' מעריך ש " זו התקדמות כמותית בלבד מהמשטר הדמוקרטי הבורגני ולא שנוי איכותי"

האם פירוש הדבר ששאר 14 העקרונות עליהם לא נמתחה ביקורת אינם התקדמות כמותית מהמשטר הבורגני דמוקרטי אלא התקדמות איכותית?

לעניין ה"שנה". אם נתקבלה החלטה ברוב קולות בפורום כלשהו (למשל אסיפה כללית בקיבוץ שדנה במכירת אדמות לקבלן פרטי) סביר שאילו חזרו על ההצבעה לאחר שבוע, או חודש, לא היה חל שינוי מהותי בתוצאותיה. ההסתברות שמיעוט יהפוך לרוב תוך ימים, היא קטנה. כיוון שאי אפשר לדרוש הצבעה חדשה על אותה

החלטת כל יום צריך להסכים על פסק זמן כלשהו לפני הצבעה חדשה. זכות המיעוט להצביע מחדש על החלטה שזכתה לרוב בעבר היא הדבר שיש להגן עליו. הצורה של הגנה על זכות זו היא דבר משני. האם א' מציע חודש במקום שנה? אני מסכים. אינני מתעקש על שנה. אם יש למישהו עקרון אחר לשמירת זכות המיעוט אשמח לקבלה. העניין של זכויות המיעוט הוא העיקר. כולנו בעד שלטון הרוב אך מי כמונו יודע שמיעוט יכול להיות צודק מול רוב עצום שטועה. שלטון מיעוט זה דבר שלילי. שלטון רוב בו יש למיעוט אפשרות להיאבק על דעותיו מול הרוב הוא הפתרון. יש להבטיח בחוקה וביישומה שלא תהיה שום אפשרות לחסום את קולו של המיעוט. יש להבטיח בכל דרך אפשרית שמיעוט יוכל להפוך לרוב, גם בהחלטה בה היה מיעוט בעבר.

בביקורת על הקטע "מדינה ולאומיות" שואל א' מה זו "קבוצה תרבותית". אני משתמש במושג "תרבות" במשמעותו האנתרופולוגית, כלומר - "עולמו הרוחני של האדם, מכלול מושגיו על היקום, ההיסטוריה, החברה והאנושות". דתיים למיניהם הם "קבוצה תרבותית". לאומנים לסוגיהם מהווים קבוצות תרבותיות. א' מבקר את העיקרון "לכל קבוצה תרבותית אותן זכויות ללא קשר לגדלה" **ושואל באיזה זכויות מדובר. התשובה היא שכל מה שקבוצה תרבותית אחת תובעת לעצמה זכאיות לו כל הקבוצות האחריות. נמנעתי במכוון מפירוט הזכויות/דרישות (אני מגדיר "זכות" כ** "סמכות המקובלת כמוצדקת בעיני הרוב") **מי שמסכים לעקרון של "**<u>שוויון זכויות לכל קבוצה ללא קשר לגדלה</u>**" יתחשב בהשלכותיה. אם קבוצה לאומית אחת דורשת דרישה כלשהי אך מוכנה לכבד אותה דרישה אם תועלה על ידי קבוצה לאומית אחרת - ללא קשר לגדלה - סביר שאלה המעלים את הדרישה ישקלו מראש את התוצאות. העיקרון "שיוויון זכויות לכל קבוצה** <u>**ללא קשר לגדלה**</u>**" הוא בהחלט סביר וירסן נטיות לעליונות קבוצתית.**

9. **א' טוען שקביעתי** "לא הפוליטיקה אלא שלטון נציגים הוא הסיבה לשחיתות בפוליטיקה" **היא "מוטעית ודמגוגית". אך משטר נציגים שולל מרוב האזרחים את הסמכות להחליט החלטות פוליטיות בתקופה שבין הבחירות ומעניק אותה לקומץ בלבד. זו מהותו של כל משטר נציגים: אי-שוויון בסמכות החלטה פוליטית. משטר כזה יוצר מצב בו אזרחים רבים, חסרי סמכות פוליטית, שואפים לרכוש טובות הנאה מבעלי סמכות פוליטית. זה מוליד שחיתות. מניע נוסף לשחיתות, הנובע מעצם מהותו של משטר נציגים, היא שאיפת הנציגים להיבחר. מועמדים רבים נוקטים צורות שונות של אונאה ושוחד כדי להיבחר. רבים מעלימים מהבוחרים אותם חלקים במדיניותם העלולים להרתיע בוחרים ומחלקים טובות הנאה שונות כדי לרכוש בוחרים. א' לא נימק את טענתו שדברים אלה - המוכחים מחדש בכל**

מערכת בחירות ובכל שערורייה פוליטית - מוטעים ודמגוגים. לפני שהוא מאשים אותי בדמגוגיה עליו לבסס טענה זו בנימוקים הגיוניים או עובדתיים. הוא לא עשה זאת. העדר ביסוס לטענתו הופך אותה להבעת דעה ללא הנמקה.

העיקרון של "סמכות להחליף נציגים בכל רגע", לא פותר את הבעיה. הוא מחייב לפנות מחדש לבוחרים ולקיים בחירות חדשות. זה מסורבל וקשה ליישום במציאות. למעשה קיים עקרון זה בכל דמוקרטיה בורגנית בה יכולות הפגנות המוניות מתמשכות להביא להדחת שרי ממשלה. כך הודחו גולדה מאיר ומשה דיין לאחר מלחמת יום הכיפורים. ומה קורה לאחר ההדחה? שוב שולט קומץ בעל סמכות החלטה פוליטית על אוכלוסיה חסרת סמכות זו ושוב נוצר מצב המוליד שחיתות. מה מציע א'? להדיח כל נציג שנכשל? וחוזר חלילה? באוטונרכיה יש לכל אזרח סמכות החלטה פוליטית כל הזמן. כשאין לשום אזרח סמכות-יתר אין מי שיעניק טובות הנאה.

אם באוטונרכיה תהיה שחיתות היא לא תבוא מפער בסמכות פוליטית.

10. א' מותח ביקורת על שלא הבאתי ביסוס היסטורי, פילוסופי, וכלכלי, לאוטונרכיה. יכולתי לעשות זאת. יתכן שאעשה זאת בעתיד. אך הגעתי למסקנה שכדי שעקרונות החופש והשוויון הפוליטי ישארו רלוונטיים גם לאחר 1.1.2000, דרוש מאמר קצר, שלא ידרוש מהקורא הסכמה להשקפה היסטורית, פילוסופית, או כלכלית, כתוב בשפה מובנת לכל, המנסח הצעהלמשטר המבוסס על חופש ושוויון פוליטי, שניתן ליישמו מיד, ויכול להחליף את המשטר הנוכחי ולשנות את חייהם של רוב בני חווה לטובה. כתבתי חוברת קצרה וברורה, שאינה מחייבת הסכמה להשקפה פילוסופית או היסטורית, שאפשר להגישה כתשובה לכל אדם השואל:
" מה אתה מציע כחלופה לקפיטליזם ולמשטר נציגים?"
החוברת נותנת תשובה ברורה. אין לשפוטאותה על שאיננה תזה פילוסופית. יש עוד נימוק שצריך לתת עליו את הדעת. חידושים מקטינים את רלוונטיות העבר. מעט מאוד מהפוליטיקה של המאה ה- 19 רלוונטי בפוליטיקה כיום. קצב החידושים בתקופתנו הולך וגדל. בקרוב יווצר מצב בו אירועי עשור קודם יהיו בלתי רלוונטיים בעשור חדש. כשהופיע ב-1969 ספרו של אנדרי אמאלריק "התשרוד ברה"מ עד שנת *1984?* " **זלזלו בו כל המומחים לברה"מ.אך ברה"מ לא שרדה עד 1992. כיום אפילו ההיסטוריה של ברה"מ חדלה לעניין את הציבור הרחב. חוץ מקומץ המעונין בנושא שקעה כל ההיסטוריה של ברה"מ בתהום השכחה. זה קורה גם ל"סוציאליזם".**

11. א' מבקר אותי על כךשאוטונרכיה היא מעין "תכנית מעבר", שנועדה רקלמשוך

קהל, בעוד שלמעשה מסתתרותמאחוריה כוונות אחרות. איזה כוונות? אוטונרכיה איננה תכנית מעבר לשום דבר אחר. אין "מאחוריה" תכנית נוספת ונסתרת, אין סעיפים סודיים הנספחים לאוטונרכיה. לא מדובר ב"דמוקרטיה פלוס" מפני שבשום "דמוקרטיה פלוס" אין לעובדים במקומות עבודה סמכות להצביע בכל החלטה הנוגעת למקום העבודה. אוטונרכיה היא חלופה סופית לקפיטליזם. מי שרוצה "לסבר את האוזן" מעלים מטרות נוספות שאינן מופיעות בדבריו המפורשים. לי אין מטרות נוספות. הנאמר בחוברת הוא הכל. גלוי ומפורש. אין מטרות נסתרות לאוטונרכיה.

12. א' טוען כי המלה "אוטונרכיה" נשמעת רע. זה עניין של טעם אישי. לא אתווכח על טעם. הנקודה החשובה היא שמונח זה נקי ממשמעויות אחרות ולכן אין צורך בשום תואר נוסף כמו "חדש", "אחר", "אמתי". מי שרוצה לדבר היום על סוציאליזם צריך לדבר על "סוציאליזם חדש", "סוציאליזם אחר", "סוציאליזם דמוקרטי", "אמתי" וכו'. כי המונח "סוציאליזם" עמוס משמעויות קודמות. המונח "אוטונרכיה" הופך את כל זה למיותר. באשר לדור החדש, שלדעת א' "ברה"מ היא בשבילו היסטוריה" ולכן אין לו הסתייגות מ"קומוניזם" ו"סוציאליזם", מה יאמר דור זה כשיתקל בביקורת על "קומוניזם" ו"סוציאליזם" ומה שנעשה בשמם בעבר. כל המשתמש במונחים אלה יהיה תמיד חשוף לביקורת בגין מה שנעשה בשמם בעבר.

אוטונרכיה אינה "דמוקרטיה+כספומט" כפי שא' כותב אלא משטר בו יש לכל אזרח סמכות להצביע ולהציע כל החלטה פוליטית, <u>ולכל עובד סמכות להצביע ולהציע כל החלטה הנוגעת למקום עבודתו</u>. א' לא מבהיר אם הוא מסכים לעקרונות אלה. הוא מותח ביקורת רק על צורת מימושם. אך העיקרון - לא צורת מימושו - הוא העיקר.

מה עמדת א' כלפי דמוקרטיה ישירה? האם הוא תומך בה או מתנגד לה? האם הוא מסכים לעקרון שכל אזרח זכאי להציע ולהצביע בכל החלטה פוליטית, וכל עובד זכאי להציע ולהצביע על כל החלטה הנוגעת למקום עבודתו? נא להבהיר - תומך או מתנגד?

13. האוטונרכיה אינה דנה בחלוקת מוצרים אלא בשאלה <u>מי מחליט</u> על חלוקת מוצרים. היות והאוטונרכיה היא אנתרופוצנטרית ברור שסיפוק צרכי הרעבים קודם לסיפוק צרכי השבעים. בעמוד 7 מנוסחים עקרונות האוטונרכיה בהם קובע
סעיף 6 במפורש: "צרכי הנמצאים במצוקה קודמים לצרכי אלה שאינם במצוקה"

זה עונה על השאלה בדבר חלוקה שוויונית של המוצרים שמייצרת האנושות.

14. א' קובע כי מאמרי הוא " יומרה להציע "סוציאליזם חדש" שנובע רק מהראש,

ואינו מבוסס על שום מאבק מהפכני שמתחולל במציאות, ועל שום ניסיון אנושי אמתי", **הוא מתעלם מכך שמאמר ה"אוטונרכיה" הקדיש שני עמודים (14, 15) לתיאור השביתה הכללית בצרפת במאי 1968 ולדרישתה המרכזית ל-AUTOGESTION כלומר ל"ניהול עצמי" בכל תחומי החיים החברתיים. שמו ותוכנו של מאמר האוטונרכיה נובעים משביתה זו שאין לה תקדים בהיסטוריה מבחינת מספר השובתים, מספר ימי העבודה שאבדו, תביעות השובתים, צורת ניהולה באמצעות "וועדי פעולה" והתנגדות - בעשרת הימים הראשונים - של כל המפלגות והאיגודים המקצועיים כלפיה. שביתה זו היא האירוע ההיסטורי המסמן את הגבול בהיסטוריה בין סוציאליזם מסורתי לסוציאליזם חדש (שאני מעדיף לכנותו "אוטונרכיזם"). גם בחוברת האנגלית הקדשתי מקום רב לשביתה זו. אם א' חושב ששביתה בה שבתו 9 מיליון פועלים משך 20 יום, מבלי להעלות דרישות כלכליות אלא רק דרישה פוליטית (לניהול-עצמי), אשר גרמה לנשיא צרפת, דה-גול, לברוח מצרפת לגרמניה ולנסות להביא משם צבא צרפתי כדי להקיף את פריס, איננה מאבק מהפכני, והיא מאבק שולי, זה עניין שלו. אני מזמין אותו להגיב על ההערכה הבאה:** "בכל ההיסטוריה לא הייתה שביתה מרחיקת לכת יותר מבחינת דרישותיה, אופן ניהולה, מספר ימי העבודה שאבדו, ומספר השובתים, מאשר השביתה הכללית בצרפת במאי **1968".**

היה לי קשר יומיומי עם חברים בפריס בעת השביתה ועקבתי אחרי ההתפתחויות משעה לשעה. אלי לבל, אוהד "מצפן", שחי בפריס מאמצע שנות ה- 50 והיה מעורה בפוליטיקה המהפכנית שם, שוחח איתי יום יום בטלפון במהלך השביתה. הוא ראה בשביתה זו את האירוע הפוליטי החשוב ביותר מאז תום מלחמת העולם השניה. אלי לא היה אומר כי מאמר ה"אוטונרכיה" אינו מבוסס על מאבק ונובע מיומרנות אישית. מאמר האוטונרכיה נובע משביתה זו ונועד להראות שהבעיה העיקרית של שביתה זו - ניהול המדינה כולה (ולא רק מקומות העבודה), ישירות על ידי כל האזרחים - בעיה שלא היה לה פתרון ב-1968, ניתנת לפתרון כיום באמצעות טכנולוגיות חדישות לתקשורת אלקטרונית שלא היו קיימות בעת השביתה ופותחו עשר שנים לאחריה. כשתפרוצנה בעתיד שביתות נוספות מסוג זה, בהן תועלה מחדש הדרישה לדמוקרטיה ישירה במדינה, ובעבודה, יהיה ביקוש לרעיון ה"אוטונרכיה". "כאשר" ולא "אם" כי לי אין שמץ ספק ששביתות כאלה תפרוצנה בעתיד הלא רחוק. קסטוריאדיס וקבוצת "סוציאליזם או ברבריות" היו היחידים שניבאו שביתה כזו מראש והעלו זאת בכתב. לכן הוספתי לחוברת "אוטונרכיה" את האוטוביוגרפיה הפוליטית של קסטוריאדיס. הוא מסביר שם את הרקע לשביתה ואת הרקע הסוציאליסטי לאוטונרכיה. אני יכול להבין שאנשים הדוגלים

בסוציאליזם נרתעים מאוטונרכיה וחשים כלפיה חשדנות, אי-אמון, ואיבה. זה צפוי. אני מבקש מהם לנסות להתגבר על רתיעה ראשונית זו ולעיין במאמר שנית בזהירות ולו רק כדי לבקר אותו בצורה יותר יסודית. אני גם מבקש שקוראי המאמר יבהירו לעצמם - ולאחרים - את עמדתם כלפי דמוקרטיה ישירה במדינה, בעבודה, בחינוך, ובמשפחה.

האם הקורא תומך או מתנגד לדמוקרטיה ישירה?

ובאשר לביקורתו של ש'. הוא לא כתב ביקורת אלא שלח לי חומר מודפס על אלטרנטיבה אנרכיסטית לקפיטליזם. יש שם חומר רב ולכן אצטט רק קטעים הנראים לי רלוונטיים. ברור שהאנרכיזם על כל פלגיו יתנגד לרעיון האוטונרכיה. הסיבה פשוטה - אנרכיזם מתנגד ל"מדינה" כלשהי ואוטונרכיה היא סוג מסוים של מדינה. מאנרכיסט אני מבקש קודם כל שייתן הגדרה ברורה למושג "מדינה". במאמר המצוין "הפער הבלתי ניתן לגישור בין אנרכיזם אישי לאנרכיזם חברתי" מספר האנרכיסט האמריקאי הוותיק מאריי בוקצ'ין על השתתפותו בקומונה אנרכיסטית שקמה בארה"ב בשנות ה- 60, שחבריה התנגדו לקבלת החלטות ברוב קולות והתעקשו על קבלתן בקונצנזוס בלבד. בוקצ'ין נטש את הקומונה כי הגיע למסקנה שאין תחליף להחלטות רוב. מסתבר שכדי להשיג קונצנזוס נדרשו לא מעט תככים מאחורי הקלעים. אנרכיסטים רבים מתנגדים להחלטות של רוב. ביקורת אנרכיסטית על "אוטונרכיה" חייבת להבהיר תחילה אם היא מקבלת או דוחה החלטות רוב.

ש' שלח לי מאמר אנגלי שכותרתו: "כיצד יכול להיראות מבנה חברתי של אנרכיה?"

יש שם ניסוח הצעה ל"פדרציה מרצון, המבוססת על דה-צנטרליזציה, ודמוקרטיה ישירה, של גופים הקובעים מדיניות, של אסיפות שכונתיות וקהילתיות". בעיה מרכזית בהצעה היא גודל האסיפות בהן מתקבלות ההחלטות. במקום אחד נאמר "יש אנרכיסטים הסבורים שהגודל האידיאלי לאסיפה קהילתית הוא בסביבות *300* עד *600* מבוגרים, בקהיליות המונות בין *500* ל- *1000* נפשות" במקום אחר נאמר: "כמעט כל השירותים והמפעלים היצרניים לסיפוק צרכי האוכלוסייה כיום מצויים בערים של *50* עד *100* אלף נפש. מעבר לגודל זה מופיעים אפקטים שליליים הנובעים ממורכבות המערכת ובעיות התיאום בשירותים עירוניים. לכן רואה המסמך את עיקר תפקידו בהצעה להקים קונפדרציה של קומונות בנות *50* עד *100* אלף נפש."

הוא מוסיף:

" מפגשי פנים-אל-פנים של כל האוכלוסייה אינם אפשריים בממדים כאלה. לכן חייב הגוף המחוקק ברמה זו להיות "מועצה קונפדרלית" שתהיה מורכבת מנציגים שניתן

להחליפם אשר יבואו ברוטציה מן האסיפות השכונתיות. נציגים אלה ינסחו מדיניות שתובא לדיון והצבעה בקהיליות השכונתיות, והקולות יסוכמו בכל האזור כדי לקבוע את מדיניות האזור בהתאם לרוב הקולות".

מתברר שגם אנרכיסטים אלה מקבלים בסופו של דבר שלטון נציגים והכרעות רוב. הבעיה העיקרית בפניה ניצב האנרכיזם היא גודל הקהיליה. כיצד למשל מציעים אנרכיסטים אלה לטפל בבעיות של עיר כמו ניו-יורק? האם 10 מיליון תושבי ניו-יורק יצטרכו להתארגן ב-100 קהיליות שכונתיות של 100 אלף נפש בכל אחת? כיצד תתאמנה 100 קהיליות אלה את המדיניות לגבי נושאים משותפים לכולן כמו מערכת הביוב העירונית, מערכת הבריאות העירונית, מערכת החשמל העירונית, וכו'? הרי אין מערכות ביוב, חשמל, בריאות, קהילתיות, יש רק מערכת עירונית אחת, איזה מוסד יקבע את המדיניות לגביה? כיצד יוחלט על הקמת בית-חולים חדש ועל מיקומו?

על כל זה אין רמז במאמר. האם זה ריאלי בארה"ב לפורר את האוכלוסייה לקהיליות של 100 אלף נפש? לאנרכיזם אין תשובה מעשית לבעיה של קבלת החלטות פוליטיות באוכלוסייה גדולה מ- 100 אלף נפש. כל מה שהוא מציע זה לפורר את האוכלוסייה לקומונות שגודלן המכסימלי הוא 100 אלף נפש וכינון קונפדרציה של קהיליות אלה. זה יוצר בעיות חדשות שלרבות מהן אין אפילו פתרון עיוני.

רוב האוכלוסייה יסרב לפרק ערים לקומונות של מכסימום 100 אלף נפש.

כיצד תתקבלנה החלטות פוליטיות באוכלוסיות של מיליונים?

לאנרכיזם אין תשובה לבעיה זו.

12.3.1998

<u>תשובה לבקרתו של ד' ש'</u>

ל ד' ש' - שלום.

ר"ב החוברת "ממשטר נציגים - לדמוקרטיה ישירה" שחילקתי לחברי "מצפן" בת"א.

אני עומד להדפיסה ומבקש שתשלח לי הערות, תיקונים וביקורת, על התוכן.

שתי סיבות הניעו אותי להכין את החוברת :
. התאריך1.1.2000 המתקרב.
2. העובדה שאין ל"מצפן" הצעת חלופה לקפיטליזם המעודכנת לתקופה שלאחר התמוטטות ברה"מ. לדעתי זו אחת הסיבות שאין לנו דור המשך.
לעניין התאריך. מבחינה כרונולוגית אין הבדל בין 1..2000 לכל תאריך אחר, אך לדעתי יהיה לתאריך זה אפקט פסיכולוגי דומה לזה שהיה לתאריך1.1.19. כלומר, רוב האנשים במאה ה- 21 יתייחסו לאירועי המאה ה- 20 כפי שאנחנו התייחסנו לאירועי המאה ה- 19, דהיינו "עבר זמנו - בטל קרבנו". אתה זוכר את ה"קומונה הפריסאית" מ- 1870? קראנו עליה, אהדנו אותה, אך לא ראינו אותה כמשמעותית למאה ה- 20. אינני אומר שזה טוב או מוצדק אלא רק שלהערכתי כך ירגישו רוב בני חווה. אם אירועי המאה ה20- יתפסו בעיני הציבור במאה ה- 21 כפי שאירועי המאה ה- 19 נתפסו בעינינו זה יכלול גם את הסוציאליזם שייתפס כקוריוז היסטורי. הקפיטליזם יתבסס על תקן "המשטר הפחות גרוע מאחרים" ומולו לא תוצב שום חלופה חדשה. זה המריץ אותי לנסח חלופה לקפיטליזם בלשון שאינה מחייבת התמצאות בהיסטוריה של המאה ה- 20 וגם לא הסכמה לפילוסופיה כלשהי אלא מבוססת על טיעון ענייני ומעודכן למציאות של המאה ה- 21. ברוח זו ניסחתי את מאמר ה"אוטונרכיה". שימוש במונח חדש זה משחרר מהצורך בהסברים על העבר (בנוסח "אני בעד סוציאליזם אבל לא זה שהיה קיים בברה"מ") ומתלות והתמצאות באירועי המאה ה- 20. שם חדש ותוכן חדש מחייב התייחסות אליו ללא שיקולים הקשורים לעבר של הסוציאליזם או של ברה"מ. נוכחתי שזה יעיל כשהרציתי על הנושא במכללת עמק יזרעאל, איש לא העלה נימוקים הקשורים לסוציאליזם, כולם התייחסו עניינית לנושא. שאלו שאלות, התווכחו, הכל לגוף העניין. נסה לדמיין כיצד היו מגיבים אילו קראתי לנושא: "סוציאליזם חדש".
ובאשר למשטר חלופי לקפיטליזם. לדעתי - הסוציאליזם מת עם קריסת ברה"מ.
גם המונח וגם תכנו - שיחידים או קבוצות זעירות ימשיכו לדגול בהם - לא יחזרו
להיות חלופה לקפיטליזם. מדוע? אדון תחילה במונח "סוציאליזם" ואח"כ בתכנו.
אנחנו ב"מצפן" מתחנו ביקורת עקרונית על ברה"מ זמן רב לפני קריסתה. אמרנו שהמשטר שם אינו סוציאליזם וניסחנו הגדרות משלנו ל"סוציאליזם". אך רוב האנושות שמע בכל אמצעי התקשורת רק מה שהמשטר בברה"מ אמר על עצמו ומה שה"מערב" אמר עליו ועל כל מדינות ה"גוש המזרחי", דהיינו שמדינות אלה הן סוציאליסטיות. כלומר, רוב האנושות שמע יום אחר יום שמדינות "הגוש המזרחי" הן מימוש ה"סוציאליזם". זה מה שאמרו ממשלות ה"מזרח" וה"מערב" עשרות

שנים יום אחר יום. זה קיבע בתודעת הציבור את הדעה כי: "סוציאליזם הוא המשטר ברה"מ, בסין, ברומניה, בצפון קוריאה, וכו'". מי שמשתמש במונח "סוציאליזם" אך שולל את המשטר בברה"מ חייב להשקיע המון זמן ומאמץ כדי להסביר שכוונתו למשהו שונה ממה שרוב האנשים מקשרים עם אותו מונח. גם אם שומעיו יסכימו עימו הם ישארו מבולבלים בגלל ריבוי המשמעויות של המונח.
ריבוי משמעויות יוצר אי בהירות.
ובאשר לתוכן המונח. רוב שוללי המשטר שהיה בברה"מ ממשיכים לראות בסוציאליזם משטר של בעלות ממשלתית בכלכלה ושלטון המפלגה הסוציאליסטית. חסידי טרוצקי תומכים במשטר כזה ורוצים להיות השליטים בו. לפי דעתם לא המבנה - אלא המדיניות - של המשטר בברה"מ, הייתה מוטעית. אחרים רוצים שלטון מועצות פועלים בתעשייה, אך לא במדינה. יש הרוצים שלטון מועצות פועלים גם במדינה אך אין להם תשובה לשאלה כיצד תתקבלנה החלטות הנוגעות למדינה כולה. שלטון ועדי עובדים על בתי חרושת מותיר את בעיית השלטון במדינה כולה ללא מענה. מי, וכיצד, יקבל החלטות הנוגעות למדינה כולה? ועד ארצי של מועצות פועלים מקומיות? ואם ועדי פועלים בבתי-חרושת ישלחו נציגים לוועד ארצי המכהן כ"ממשלה", כיצד ישתתפו אזרחים שאינם פועלי תעשייה (למשל עקרות הבית), בעיצוב החברה? כיצד יחליטו תלמידים, מורים והורים, בבתי ספר, על החומר הנלמד וצורת הגשתו? אינני אומר שאין תשובות לשאלות אלה אך צריך לנסחן כחלק מחלופה מעשית וקוהרנטית לניהול המדינה ומוסדותיה. תכנית כזאת, של דמוקרטיה ישירה בכל תחום של החיים החברתיים, אשר לוקחת בחשבון את ליקויי המשטר שהיה קיים בברה"מ, מנוסחת במאמר "אוטונרכיה" ומוצגת שם בתמציתיות, בבהירות, ללא מינוח טכני, וללא הסתמכות על העבר. זהו ניסוח חלופה לקפיטליזם המעודכנת למאה ה- 21. מטרת המאמר היא חידוש הדיון על חלופה לקפיטליזם. את פאניקוק וקסטוריאדיס ציטטתי כדי להראות שיש לחלופה זו ביסוס היסטורי ופילוסופי ואין היא גחמה של חסיד טכנולוגיה אלקטרונית. קסטוריאדיס מתאר את התפתחותו ממרכסיזם לאוטונומיזם בצורה שכל מרכסיסט יכול להבין. כיוון שקהל היעד של החוברת רובו ספג רעיונות של מרכס, הנחתי שתיאור התפתחותו הרעיונית של קסטוריאדיס ממרכסיזם לאוטונומיזם יקל על הקורא להבין את רעיון האוטונרכיה. ניסוח חלופה פוסט-סוציאליסטית לקפיטליזם תסייע לחנך דור המשך. כבר עכשיו, כשהפצתי עותקים בודדים של החוברת בבתי-ספר קבלתי תגובות חיוביות מתלמידי תיכון שגילו עניין ברעיון, במיוחד באפשרות לישמו מיד בכל בית - ספר.
שלטון נציגים ממשיך להתקיים ללא איתגור בעיקר מפני שאנשים אינם רואים כל

תחליף לו. בעתיד הלא רחוק יבואו ליברלים למיניהם ויציעו דמוקרטיה ישירה כחלופה למשטר נציגים. במוקדם או במאוחר תוצע חלופה כזאת - המבוססת על טכנולוגיה אלקטרונית - לבחירות בקלפי. בכנסת חדלו מזמן להצביע בהרמת יד ומצביעים בלחיצת כפתור והתוצאה מוצגת מיד על מסך. הצבעה כזאת ברחבי המדינה תקצר את הדרך לדמוקרטיה ישירה. מיליונים ברחבי העולם מבצעים כל יום מיליוני החלטות בכספומטים. יישום טכנולוגיה זו, או דומה לה, להחלטות פוליטיות היא רק עניין של זמן ותעלה על הפרק במאה ה21-. אני מעריך שבמאה ה21- יבואו ליברלים ודמוקרטים למיניהם ויקימו תנועות לדמוקרטיה ישירה במדינות רבות בעולם. לאחר תקופת מאבק תחליף צורת שלטון זו את שלטון הנציגים. אך להערכתי גם הדמוקרטים הללו לא יציעו דמוקרטיה ישירה במקומות עבודה והלימוד. לכן החלטתי להקדים תרופה למכה ולנסח את רעיון הדמוקרטיה הישירה במקומות העבודה, הלימוד, ובמשפחה, כבלתי נפרד מדמוקרטיה ישירה במדינה. זה נשמע סביר בחברה מודרנית אך בחברה מסורתית דמוקרטיה ישירה במשפחה היא מהפכנית יותר מדמוקרטיה ישירה במדינה. ייחודה של החוברת הוא בדרישה לדמוקרטיה ישירה לא רק במדינה אלא גם בעבודה, בלימודים, ובמשפחה. רבים יתמכו בדרישה זו, מאידך, רבים מתומכי דמוקרטיה ישירה במדינה יתנגדו לדמוקרטיה ישירה במקומות עבודה. דרישה זו חושפת דמוקרטים המצדדים בדמוקרטיה ישירה במדינה אך מתנגדים לה במקום העבודה ונוטלת מהם את התדמית הדמוקרטית. אוטונרכיה היא דמוקרטית מדי עבור רוב הדמוקרטים. הם יסכימו לדמוקרטיה ישירה במדינה אך לא בעבודה, לא בלימודים, ובוודאי לא במשפחה.

והערה אחרונה: מאבק לאוטונרכיה אינו תלוי במשבר כלכלי טוטלי של הקפיטליזם. מאבק זה אינו נובע ממצוקה כלכלית אלא ממצוקה פוליטית, מהעדר אפשרות לרוב האזרחים להחליט מה תעשה החברה בה הם חיים. המאבק לאוטונרכיה בכל תחומי החיים יכול להתחיל מיד, בכל מקום עבודה, בכל מוסד לימודי, רשות מקומית, וכו'. אין צורך להמתין למשבר הכלכלי הגדול, אפשר להיאבק בעד סמכות החלטה לכל אזרח כאן ועכשיו.

כעת, לאחר הבנת הרקע והסיבות שהניעו אותי לכתוב את החוברת, אולי יהיה לכם עניין להעלות על הכתב הערות, תיקונים, וביקורת. הגיע הזמן שנדון בחלופה חדשה לקפיטליזם בכל תחומי החיים החברתיים. יש או אין לנו חלופה כזאת? אם יש - מהי? אם אין - כדאי שנתחיל לעבד אותה.

אני מתכוון להדפיס את החוברת לאחר חג הפסח כך שיש די זמן להגיב.

15.5.1998

<u>תשובה שניה ל א'.</u>

א' מתח ביקורת נוספת על שמאמר ה"אוטונרכיה" מתעלם מנושא הניצול הכלכלי.

תשובתי:"אוטונרכיה אינה דנה בחלוקת מוצרים אלא בשאלה מי מחליט על חלוקת מוצרים". **למרות שאיני יודע מה הגדרתו של א' ל"ניצול" ולא עלי להגדיר את מונחיו אתייחס לנושא באופן כללי. המונח "ניצול" משמש בסוציאליזם לציון ההפרש בין הסכום שעובד קיבל תמורת זמן עבודתו לבין הסכום שבעל אמצעי היצור קיבל תמורת התוצר שהעובד יצר. הפרש זה הוא "הערך העודף". בקפיטליזם אין העובד מקבל את מלוא הערך של עבודתו כי המעביד לוקח את ההפרש בין המחיר שגבה תמורת התוצר לבין השכר ששילם לעובד. אם נחלק הפרש זה בשכר העבודה נקבל את שער הניצול. ניצול זה קיים גם כשעובד מקבל שכר "טוב" ואינו חש עצמו "מנוצל". לפי מרכס ניכוס "ערך עודף" מאפשר את צבירת ההון הקפיטליסטי. מושג הניצול מבוסס על מצבים פשוטים: אם משלמים לכורה 20 שקל עבור שעת עבודה והפחם שכרה בשעת עבודה נמכר ב-30 שקל אזי יש ערך עודף של 10 שקל שאותם מנכס בעל המכרה. אם נחלק את הערך העודף (10) בשכר העובד (20) נקבל את שער הניצול (0.5). אילו קיבל העובד תמורת עבודתו את מלוא המחיר של התוצר שעבודתו יצרה אזי הערך העודף הוא 0 וגם שער הניצול הוא 0. בקפיטליזם מודרני המצב הרבה יותר מורכב. במפעל ליצור מכוניות אי אפשר לברר את ערך התפוקה של כל עובד כי מכונית היא תפוקה משותפת של הרבה עובדים. חישוב ערך תפוקתו של כל פועל הוא בלתי אפשרי. מה למשל ערך התפוקה של צבעי במחלקת הצביעה, או של מהנדס במחלקת התכנון, של חרט במחלקת המנוע, של תופר במחלקת הריפוד, של רתך במחלקת הגוף? מה ערך התפוקה של עובדי המחסן, של עובדי מח' חשבונות, של שומרי הלילה במפעל? האם יש לצרף את שכר המנהלים לשכר שאר העובדים? בתעשייה מודרנית אי אפשר לחשב את ערך עבודתו של עובד יחיד, כי המוצרים הם פרי עבודה משותפת של הרבה עובדים. יתר על כן, אם המפעל שייך לבעלי מניות, וקרן הפנסיה של עובדי המפעל היא אחד מבעלי המניות, וזה לא חריג, אז העובדים עצמם הם חלק מהבעלים, ומנצלים את עצמם...**

ומה בדבר עובדי שירותים ציבוריים, כמו בריאות, חינוך, ושרות המדינה?

כיצד לחשב את ערך תפוקתם של עובדי שירותים אלה?

כיצד מחשב א' את שיעור הניצול של רופא, מורה, או פקיד בשירות הציבורי?

אין זה ציבור שולי כי ברוב הארצות המדינה היא המעביד הגדול ביותר.

תכופות מקבל רופא או מורה בסקטור הפרטי שכר גבוה מעמיתו בסקטור הציבורי. אם תפוקת רופא בסקטור הפרטי שווה לתפוקתו בשירות הציבורי נובע שניצולו בסקטור הפרטי (קפיטליזם) קטן מניצולו בשירות הציבורי. אם "ניצול" הוא קריטריון עיקרי להערכת משטר יתכן שקפיטליזם מנצל פחות משירות ציבורי ואולי גם פחות מסוציאליזם שא' דוגל בו. מהו ניצול במדינות כמו סין, קוריאה הצפונית, או קובה, בהן הכלכלה מולאמת והמדינה לוקחת את הערך העודף ומחזירה חלק ממנו לכל האוכלוסייה בצורת שירותי חינוך, ובריאות הניתנים בחינם? כיצד לחשב שיעור ניצול במקרים כאלה? או שמא מוחזר לעובד מלוא ערך עבודתו?

מה נשאר ממושג ה"ניצול" אם אי אפשר לברר את שער הניצול וזהות המנצל? מושג ה"ניצול" של החשיבה הסוציאליסטית המסורתית איבד את הדומיננטיות שלו בכלכלה בה הבעלים הם מיליוני בעלי מניות, או מדינה, והתוצר הוא פרי עבודת עובדים רבים. גם ההבחנה בין עבודה "יצרנית" (כורה פחם) לעבודה "לא יצרנית" (של אחות, מורה, פקיד) היא בעייתית וכך גם ערך העבודה המופשטת (של מדען עיוני למשל). כל זה מבהיר שהפרדת ה"כלכלה" מה"פוליטיקה" נשחקת ומיטשטשת. בחברה תעשייתית מודרנית "כלכלה" אינה עניין של סיפוק מחסור כלכלי אלא של שליטה. סיפוק הצרכים הדרושים לקיום הביולוגי הושג מזמן במדינות התעשייתיות המודרניות, בהן מייצר הקפיטליזם צרכים חדשים שאין להם ולא כלום עם קיום ביולוגי (מכוניות, טלביזיות, טלפונים, מטוסים, וכו') יצור מחסור חדש - וסיפוקו - הוא אמצעי שליטה. מחירים ורווחים בקפיטליזם מונופוליסטי אינם תוצאה מ"מציאות אובייקטיבית" אלא נקבעים על ידי אלי ההון לשם שליטה בחברה. קפיטליזם הוא משטר בו השולטים בהון מחליטים מה תהיה חלוקת המשאבים בחברה, באיזה כיוון תתפתח הטכנולוגיה, ומה תהיה חלוקת העבודה, בעוד רוב האוכלוסייה נטולה כל סמכות להשתתף בהחלטות אלה. האידיאולוגיה הקפיטליסטית - שגם האקדמאים וגם העובדים שבויים בה - מפרידה "כלכלה" מ"פוליטיקה" ו"פרטי" מ"ציבורי" למרות שהם שזורים זה בזה ללא הפרדה. רבים חושבים ש"אבטלה" זה נושא "כלכלי" אך "הצבעה בכנסת" זה נושא "פוליטי". אם מפלגה בכנסת מצביעה ("פוליטיקה") בעד תקציב ("כלכלה") שגורם לאבטלה ("כלכלה") האם זה עניין "כלכלי" או "פוליטי"? האפשר - ונכון - להפריד בין "כלכלה" ל"פוליטיקה"? למי מועילה הפרדה זו? לשכירים או לבעלי הון? ואם היא מועילה לבעלי הון יש להפיצה? או להפריכה? דמוקרטיה ישירה - ללא נציגים - במדינה <u>ובעבודה</u>, מבטלת את הפרדת הכלכלה מהפוליטיקה ומהווה צעד הכרחי להמרת קפיטליזם במשטר שוויוני באמת. השוויון העיקרי הוא <u>שוויון בסמכות ההחלטה</u>. כשהעובדים עצמם יחליטו על מחיר המוצר ושכר עבודתם יתכן שיהיה ניצול אך זה יהיה בשליטת העובדים והם יוכלו

לשנותו.

טעותו של א' היא בראיית אוטונרכיה כמערכת "פוליטית" גרידא, כטכניקה של הצבעות, העוסקת רק ב"מדינה", ב"נציגים פוליטיים", וב"קבלת החלטות ציבוריות" שאין לה - לדעתו - קשר עם בעיות "אמיתיות" שהן "כלכליות". הוא טרם הבין כי העברת הסמכות להחליט כל החלטה במדינה לידי כלל האזרחים והעברת הסמכות להחליט כל החלטה במקום עבודה לידי העובדים בו פירושה ביטול "מרכזי החלטות פוליטיות וכלכליות" נפרדים. באוטונרכיה מחליטים האזרחים עצמם - ישירות - מה לעשות ללא מנגנוני החלטה נפרדים - כמו ממשלה, הנהלות מסחריות, וקבוצות הון.

כאשר האזרחים יחליטו ישירות - ללא נציגים - כל החלטה הקשורה לחייהם הם ידונו לא בכלכלה נפרדת מפוליטיקה אלא בגבול שבין קהילה לקהילה.

בשביל א' השאלה העיקרית בפוליטיקה איננה " מי מחליט את ההחלטות?"
אלא " מהו התוכן הכלכלי של ההחלטות? **". זה בא לביטוי אצלו בראית הקריטריון "מחסור/שפע" כקריטריון עיקרי. עבור א' "שוויון" הוא שוויון <u>כלכלי</u>, "שפע" הוא שפע <u>כלכלי</u>, ו"מחסור" הוא מחסור <u>כלכלי</u>. לדעתו הסוציאליזם המסורתי דן רק ב"שוויון המחסור" אך בעידן השפע כיום "** שום ציבור אנושי לא יהיה מוכן ללכת שבי אחר הבטחות ל"שוויון במחסור" כשכושר היצור העולמי מסוגל להבטיח שוויון ברווחה. זו - ולא האפשרות הטכנית לקיים דמוקרטיה ישירה באמצעות דיונים וירטואליים והצבעות ממוחשבות היא הבשורה העיקרית שיש לסוציאליסטים להציע לקראת המאה ה *21*." **כך קובע א'.**

נתעלם לרגע מהזלזול של א' ביכולתם של האזרחים להחליט בעצמם על גורלם (כולל כל החלטה "כלכלית") ונדון בבשורת "שוויון השפע" שלו. "מחסור/שפע" הם מושגים יחסיים גם אם מסתכלים עליהם, כמו א', דרך משקפיים כלכליות גרידא. ב-1960 נחשב בעל טלוויזיה שחור/לבן כנהנה מ"שפע", אך ב-1990 הוא נחשב כסובל מ"מחסור". האם בעלות על טלוויזיה שחור/לבן מבטאת "שפע" או "מחסור"?

מי קובע? ולפי איזה קריטריונים?

פרט למחסור בצרכים הכרחיים לקיום ביולוגי - שאותם יכול הקפיטליזם לספק בנקל - רוב ה"צרכים" של רוב האנשים בעולם כיום, שסיפוקם או אי-סיפוקם קובע אם אדם סובל משפע או מחסור, אינם הכרחיים לקיום ביולוגי אלא הם צרכים המיוצרים על ידי המערכת החברתית/פוליטית/כלכלית. יצור צרכים הפך לתעשייה ענקית. האם יש להשקיע משאבי ענק ביצור צרכים? מהו "צורך"? מהו "מחסור"?

מי קובע מה "צריך"? לפי איזה שיקולים?

מי שאינו מסתפק בחשיבה שיגרתית חייב לנסח הגדרות ברורות למושגי יסוד אלה ולא להישאר שבוי בהגדרות מסורתיות שאיבדו תוקף. חשיבה סוציאליסטית מסורתית, כמו זו של א', שבויה בקטגוריות כלכליות ורואה את הבעיות הפוליטיות כנובעות מאינטרסים כלכליים. גם אם הייתה הצדקה לגישה כזאת בעבר הרי בחצי השני של המאה ה- 20 השתנה המצב. בעבר נבעה השאיפה לשליטה בכלכלה מהשאיפה לרווח כלכלי אך כיום התהפך הסדר ושאיפה לרווח כלכלי נובעת מהשאיפה לשליטה.

בעבר הייתה השליטה אמצעי שמטרתו רווח, כיום רווח הוא אמצעי שמטרתו שליטה.

מי שמציע כיום חלופה לקפיטליזם חייב להשתחרר מהדומיננטיות של הקטגוריות הכלכליות. הקפיטליזם כיום מסוגל ומעונין לספק את הצרכים הכלכליים של כל אוכלוסיית העולם. הוא יעשה זאת כי קיומו תלוי בכך. כדי למנוע אי-הבנות אדגיש כי אין להתעלם משיקולי "מחסור כלכלי". יש להתחשב בהם, אך הדומיננטיות שלהם חלפה. בגישה הכלכלית הקונבנציונלית, ה"ניאו-קלאסית", "כלכלה" פירושה "סיפוק מחסור" אך בקפיטליזם הממשי "צריכה","סיפוק צרכים", "שפע", "מחסור", "השקעה" ו"יצור ", הם כלים לשליטה בבני אדם. העושר הכלכלי בתאגידי הענק כיום הוא כה גדול שבעלי התאגידים אינם יכולים כלל לממשו בצריכה פרטית.

עבר זמנן של קריקטורות על קפיטליסט שמן המעשן סיגר עבה. כיום הקפיטליסט עושה דיאטה והולך למכון כושר. ההון הקפיטליסטי מעניק לבעליו שליטה בהשקעתו - ולכן גם בהכוונת החברה כולה. הקפיטליסט יכול להשקיע או להמנע מהשקעה וכך הוא שולט. זה בולט במקרה של ביל גייטס, בעל חברת "מיקרוסופט" שהונו נאמד ב-51 מיליארד דולר, הנחשב למיליונר עובד (שהונו בא לו מעבודתו ולא בירושה) העשיר בעולם. גייטס ניהל מאבק נגד חברת תכנה קטנה בשם "נטסקייפ" שיצרה תכנת חיפוש ברשת ה"אינטרנט" ומועדפת על ידי 60% ממשתמשי האינטרנט. תכסיסיו הפסולים של גייטס במלחמה זו גרמו לממשלת ארה"ב להעמידו למשפט. מדוע מתנכל גייטס ל"נטסקייפ"? האם הרווח הנוסף שירוויח אם יביס את "נטסקייפ" וימלא את מקומה כיצרן תכנת החיפוש הנפוצה ביותר בקרב משתמשי ה"אינטרנט" מסביר את נחישותו במאבקו נגד "נטסקייפ"? האם הגדלת הונו מ- 51 מיליארד דולר ל- 52 מיליארד דולר היא המניע? או שמא הוא שואף לרכישת שליטה בלעדית על תכנת חיפוש ב"אינטרנט" שתאפשר לו לשלוט בהכוונת ה"אינטרנט" כולו?

המניע של גייטס הוא שאיפה לשליטה מרבית. לא לרווח מרבי. גייטס הוא דוגמה טיפוסית לקפיטליזם של סוף המאה ה- 20 כאשר שליטה חדלה לשמש אמצעי

להגדלת רווחים והפכה למטרה בפני עצמה. שליטה לשם שליטה. הקפיטליזם כיום מתאפיין בחתירה לשליטה לשם שליטה ולא לשם רווח כלכלי. אין פירוש בדבר שהשאיפה לרווח מרבי נעלמה. היא קיימת. אך היא חדלה להיות מניע דומיננטי בקפיטליזם. את המקום הדומיננטי תופסת בהדרגה השאיפה לשליטה לשם שליטה. כיום המאבק על שליטה חשוב לקפיטליזם יותר מהמאבק על רווח. הקפיטליזם יעדיף להפסיד כלכלית ובלבד לשמור על שליטה - בעובדים, באזרחים, בשוק. השליטה, כלומר הסמכות להחליט כל החלטה המאלצת אחרים לחיות לפיה, חשובה לקפיטליזם יותר מהרווח. לכן המאבק להעביר שליטה במדינה לידי כלל אזרחיה, ובמקומות העבודה לידי כלל העובדים, הוא המאבק המהותי נגד קפיטליזם, בעוד שהמאבק לרווחה כלכלית אינו מאיים - ולעתים אף מחזק - את הקפיטליזם. המאבק הכלכלי דוחף את הקפיטליזם להתאים עצמו למציאות חדשה בה יש לשכירים יותר כסף לצריכת מוצרים. זה מעודד צמיחה כלכלית. מאבקים כלכליים לשיפור רמת החיים של העובדים נמשכים כבר מאתיים שנים והם לא החלישו את הקפיטליזם אלא להיפך, חיזקו אותו. מאידך, גם במצב של שפע כלכלי יש בקפיטליזם מצוקה פוליטית בגלל העדר סמכות רוב האוכלוסייה להחליט החלטות הקובעות את גורלה.

אוטונרכיה (כלומר דמוקרטיה ישירה במדינה ובעבודה) היא התרופה למצוקה הפוליטית, לחוסר שליטת הנשלטים בעתידם ובעתיד החברה בה הם חיים. א' מפריד בין מצוקה כלכלית ("מחסור") למצוקה פוליטית ("העדר שליטה") ורואה מצוקה כלכלית כבעיה שהקפיטליזם אינו מסוגללפתרה. אך קפיטליזם יכול לפתור את בעיית המצוקה הכלכלית,ועושה זאת - בקנה מידה ארצי ועולמי - כדי להגביר את שליטתו הפוליטית, זה מגביר את העדר השליטה של הנשלטים.

כנימוק עיקרי נגד אוטונרכיה מציג א' שאלה שלדעתו התעלמתי ממנה: "האם סך המוצרים שמייצרת היום האנושות, או מסוגלת לייצר בניצול מלא של אמצעי היצור הנוכחיים, מספיק - בחלוקה שוויונית - לקיים את כל האנושות ברמת חיים סבירה "?

התשובה ברורה: ברור כי סך המוצרים שהאנושות מסוגלת לייצר כיום מספיק לקיים את כל האנושות ברמת חיים סבירה (איך שלא נגדיר רמה זו) אך לשם כך אין צורך להחליף קפיטליזם בסוציאליזם. הקפיטליזם עצמו מסוגל לקיים את כל האנושות ברמת חיים סבירה ואף יעשה זאת. הקפיטליזם גילה כי העלאה מתמדת ברמת החייהכלכליתשל אוכלוסיית כל העולם היא תנאי הכרחי לקיומו הכלכלי והפוליטי. הוא מסוגל - ומעונין - לספק זאת.

נביא כדוגמה את היצור החקלאי בארה"ב. ברבע האחרון של המאה ה- 20 החלו תאגידי הענק להשקיע בו השקעות גדולות. לתאגידים אלה, שבבעלותם בנקים, חברות ביטוח, והשקעות בתעשייה ואנרגיה, יש שני יתרונות שאין לאיכרים

פרטיים:1.עצמה פיננסית 2.יכולת לעמוד בתנודות מחירים בשוק. הבנקים שלהם מעניקים להם אשראי בתנאים נוחים (כי מדובר בהעברת כסף של אותו תאגיד מכיס לכיס) ורווחי ההשקעות האחרות שלהם מאפשרים להם לספוג הפסדים זמניים בענפים אחדים. הם מייצרים עבור השוק העולמי ואינם תלויים בשוק המקומי. כתוצאה מכך יש בארה"ב תהליך חיסול משקי איכרים פרטיים ויש עודפים ענקיים של חיטה, תירס, סויה, וכו', הזקוקים לאחסון. כיום מסוגלים 3% מאוכלוסי ארה"ב לייצר את כל המזון הדרוש להזנת כל אוכלוסיית העולם. התאגידים מעונינים במלאי מזון מאוחסן כי זה נותן להם כלי למניפולציות בשוק המזון העולמי. ממשלת ארה"ב משתתפת בהוצאות האחסון כי מזון משמש לה כלי שליטה פוליטית בעולם. הכיצד? ממשלת ארה"ב מעניקה עודפי מזון באופן סדיר, בחינם !!!, לממשלות רבות, בשני תנאים: שההובלה תהיה באניות אמריקאיות, ושממשלה המקבלת עודפים אלה לא תקים ממגורות לאגירתם. רוב הממשלות מסכימות לשני התנאים וזוכות באספקה סדירה של מזון בסיסי זול בהרבה (או בחינם) מיצורו בארצותיהן. זה יוצר תלות בארה"ב. מזון זול זה מחסל איכרות מקומית וממכר ממשלות רבות למדיניות תקציבית המבוססת על אספקת מזון חינם על ידי ממשלת ארה"ב. ממשלות "מתמכרות" למזון חינם אמריקאי כפי שאדם מתמכר לסם. ממשלה שתנסה להיגמל מאספקת מזון חינם מארה"ב תסבול עוויתות חברתיות, כלכליות, ופוליטיות, חמורות לאין ערוך מעוויתות של נרקומן המנסה להיגמל מהתמכרותו. אם ממשלה כזאת תעיז לנקוט מדיניות שממשלת ארה"ב מתנגדת לה תוכל ממשלת ארה"ב להפסיק לה אספקת מזון חינם. שני הצדדים יודעים זאת. לכן נמנעות ממשלות כאלה ממדיניות שארה"ב מתנגדת לה. אספקת עודפי מזון חינם חוסכת לממשלת ארה"ב דמי אחסון עודפי מזון, מסייעת לתאגידים, משמשת אמצעי לחץ פוליטי יעיל, מייצרת תדמית חיובית, וחוסכת שימוש בחיילים אמריקאים. כל זה מלמד שקפיטליזם יכול - ומעונין - לפתור מצוקה כלכלית ברחבי העולם כדי לחזק את שליטתו הפוליטית. "סיפוק צרכים" הכרחיים (קרי ביולוגיים) יכול להיפתר על ידי קפיטליזם. הקפיטליזם מייצר בהתמדה צרכים חדשים - שאינם הכרחיים לקיום הביולוגי - ומחסורים חדשים, כדי להמשיך את שליטתו.

אם, לפי א', הבשורה החדשה של הסוציאליזם למאה ה 21 היא: חלוקה שוויונית של סך "המוצרים שהאנושות מסוגלת לייצר" **(זה כולל טילים לירח?) כדי לקיים את כל האנושות ב"רמת חיים סבירה" (טלוויזיה צבעונית זה "סביר"?) אזי אין צורך בסוציאליזם. הקפיטליזם מסוגל לעשות זאת - ויעשה זאת.**

בשורת א' אינה עונה על שאלת המפתח: מי מחליט מה ואיך מייצרים? בתקופתנו מאבק נגד מחסור כלכלי הוא מאבק לתיקון קפיטליזם ולא להחלפתו. כל

מי שדבק בגישה זו הוא רפורמיסט ולא מהפכן. פוליטיקה מהפכנית שואפת להחליף לא רק את תוכן ההחלטות אלא את השיטה לקבלת ההחלטות, להחליף לא רק מדיניות ושליטים, אלא את מבנה השליטה. מי שרואה כיום בחלוקת מוצרים את עיקר הפוליטיקה נוטש מאבק להקמת משטר פוליטי חדש ומסתפק במאבק לתיקון ליקויי המשטר הקיים. הוא עובר ממהפכנות לרפורמיזם. אין לזלזל ברפורמיזם אך אסור לבלבל בינו לבין מהפכנות. תיקוני משטר לחוד והחלפת המשטר לחוד.

בקפיטליזם יש הפרדה בין מחליטים למבצעים. הפרדה זו נמשכת בכל צורה של קפיטליזם, גם בסוציאליזם ובשלטון מועצות פועלים. האפשרות לבטל בכל רגע סמכות כל נציג נראית טוב על הנייר אך כמעט אינה ניתנת לביצוע כי היא מחייבת בחירות חדשות ואין היא מבטלת הפרדה בין מחליטים למבצעים.

רק אוטונרכיה מבטלת הפרדה זו. באוטונרכיה המבצעים הם המחליטים. שוני זה יוצר מציאות חדשה לגמרי לא רק מבחינה פוליטית אלא גם מבחינה פסיכולוגית. למשל, כשמורים, תלמידים, והורי תלמידים, מחליטים במשותף על תוכן החומר הנלמד בבית-הספר ועל צורת הגשתו, נוצרת גישה חדשה לגמרי של שלושתם לכל נושא החינוך. היחסים בין שלושתם עוברים שינוי מהותי לטובה. כאשר החלטות מתקבלות על ידי רוב ולא על ידי קונצנזוס, נאלץ המיעוט שהתנגד להחלטת הרוב לחיות בהתאם להחלטות שהוא מתנגד להן. לכן המיעוט אינו חופשי. לפי א' סוציאליזם חייב להבטיח גם את החופש של המיעוט. כיצד הוא מתכוון לעשות זאת?

עיונית יש רק שלוש אפשרויות: 1. קבלת החלטות באמצעות קונצנזוס. 2. שחרור המיעוט מציות להחלטת רוב. 3. הפרדת המיעוט מהרוב והפיכתו לקבוצה נפרדת. קונצנזוס אינו אפשרי בחברה של מיליונים. שחרור מיעוט מחובת ציות להחלטות רוב אפשרית בחלק מהמקרים והרוב יוכל להחליט מתי ליישמה. אפשרית גם היפרדות המיעוט והפיכתו לישות פוליטית נפרדת, אך הבעיה תחזור על עצמה בתוך ישות זו.

מי שמציע כיום חלופה לקפיטליזם אינו יכול להסתמך על פתרונות שיהיו מעשיים רק בעתיד הרחוק. אוטנורכיה אפשר ליישם מיד, היום, במדינה ובכל מקומות העבודה ומוסדות החינוך, וכמובן גם במשפחה.

זה הופך את האוטונרכיה מרעיון כללי לפרוגרמה פוליטית שאפשר להיאבק על מימושה מיד. באמצעות כספומטים יכולה אוכלוסיה של מיליונים להצביע ישירות על כל החלטה פוליטית והתוצאות תיוודענה מיד. לכל אזרח תהיה סמכות הצבעה. ה"כנסת" לא תהיה אולם בו יושבים נציגים אלא מחשב המונה מיליוני קולות בכל הצבעה. המחשב לא מחליט שום החלטה, הוא רק מונה קולות. כדי למנוע תקלות

יכול הדבר להיעשות על ידי רשת מחשבים. חלקם ישמשו כקלפיות מקומיות ויעבירו תוצאותיהם למחשבים אזוריים, והללו יעבירו אותן למחשבים ארציים. כל הטכנולוגיה הזאת פועלת כבר שנים בעולם המסחרי, בבנקים וסופרמרקטים. יעילותה ואמינותה מוכחת יום יום. משרדי ממשלה יתפקדו לפי החלטות עובדיהם אך החלטות פוליטיות - המחייבות את כל האוכלוסייה - תתקבלנה על ידי כל האזרחים. מבחינה טכנית אין שום קושי לממש סידור כזה היום. כל המכשור הדרוש פועל כבר שנים. אם ציוד זה יעיל ואמין עד כדי כך שכל בנק וסופרמרקט משתמש בו כל יום מדוע לא להשתמש בו גם להחלטות פוליטיות?

ההתנגדות לאוטונרכיה ומימושה אינה נובעת מקשיים טכניים אלא משיקולים פוליטיים. א' טוען נגד רעיון האוטונרכיה כי יתכן שרק קומץ קטן ינצל את זכותו להצביע בכל החלטה פוליטית ומיעוט קטנטן ישתלט. הוא מביא כדוגמה את תכניות הטלפון הפתוח ברדיו כיום בהם "מיעוט קטנטן של חולי מיקרופון משתלט על השידור" **וממאיסים את הדיון על רוב המאזינים.** הוא מוסיף ש " יהיו אנשים רבים שלא יהיו מוכנים להקדיש יותר מדי זמן לעיסוק הפוליטי, גם אם ההחלטות נוגעות להם ישירות". **על כך יש שלוש תשובות:**

1. כשדנים במהפכה טעות היא להסיק מן העבר לגבי העתיד.

נוכחתי בכך בפריס במאי 1968 כשראיתי את השינוי העצום שחל בהתנהגותם ובתגובותיהם של רוב הצרפתים. אנשים הפכו למאירי פנים, בעלי יזמה, ערניים, איכפתיים, משתדלים לעזור. צרפתים רבים שפגשתי הדגישו בפני שינוי זה שחל בעקבות השביתה הכללית במאי. מדוע חל שינוי זה ומדוע נעלם? הוא חל כי כל משטר יוצר אווירה הגורמת לאלה החיים בו לנהוג לפי ערכי המשטר כדי "להצליח" בו. קפיטליזם יוצר אווירה של אנוכיות ואדישות, ציניות וצייתנות. המציאות בקפיטליזם מלמדת את רוב אלה החיים בו כי פעילות פוליטית ממילא אינה משנה את השיטה. לכן מתייאש הרוב מפוליטיקה ומסתגר בד' אמותיו. המנטליות של רוב הציבור מעוצבת לא רק על ידי מוסדות חינוך אלא גם על ידי מבנה המשטר וחיי יומיום בו. זה נכון בכל משטר. כל משטר מעצב את ה"פרטים" החיים בו - בדמותו.

אך במאי 1968 בצרפת נפתח למשך שבועות אחדים צוהר למשטר שונה בו אנשים שבעבר רק צייתו להחלטות החלו לדון ולהשתתף בקבלת החלטות. זה יצר שינוי עצום בהתנהגותם ותגובותיהם. חלה התפרצות יצירתית בכל תחום. האנוכיות, האדישות, הציניות והצייתנות, נעלמו. לפתע הופיעו אכפתיות, רצון לעזור לאחרים, לחדש בכל תחום, ליצור יחד עם אחרים. כאשר לא הצליחו השובתים להקים מוסדות קבע חלופיים לקפיטליזם חזר הקפיטליזם ועימו האנוכיות, האדישות, הציניות והצייתנות. המסקנה מכך איננה שאנוכיות, אדישות, ציניות

וצייתנות הן חלק מ"הטבע האנושי" אלא שהן חלק מהקפיטליזם ולשם ביטולן יש למסד דמוקרטיהישירה על ידי הקמת מוסדות קבע ונוהלי קבע שיבטלו את הצורך בנציגים. אין להניח הנחות על התנהגות אנשים באוטונרכיה על סמך ניסיון שנרכש בשלטון נציגים. אין להסיק מהתנהגות בקפיטליזם לגבי התנהגות בדמוקרטיה ישירה.

2. גם אם רבים באוטונרכיה לא ישתתפו בכל הצבעה פוליטית (כמו נציגים במשטר נציגים) לא יוכל שום קומץ "להשתלט". כי עצם העובדה שסמכות להשתתף בכל הצבעה שמורה לכולם יוצרת אווירה פוליטית חדשה. אנשים שייאלצו לחיות בהתאם להחלטות שהם מתנגדים להן במשטר המאפשר להם להשתתף בהצבעה בכל החלטהלא יישארו אדישים כמו במשטר השולל מהם אפשרות זו.

3. סביר להניח כי לא כל אזרח ישתתף בכל הצבעה. אנשים ישתתפו בהצבעות בהתאם לסדרי העדיפויות שלהם. סביר שיהיו כאלה שיתעניינו יותר בחינוך ופחות בביטחון, או להפך. למרות כל זאת אוטונרכיה שונה איכותית מקפיטליזם. אם נשתמש במערכת חימום ביתי כמשל, אפשר לומר שיש הבדל מהותי בין חברה בה יש לכל אזרח מערכת חימום משלו לבין חברה בה יש רק לקומץ מערכת כזו אולחברה בה יש הסקה מרכזית אחת שמספקת חימום לכולם. היתרון של חימום אישי הוא בכך שההחלטה על השימוש בחימום היא כל הזמן בידי כל אזרח, לא בידי בעל הבית או ועד הבית.

לדעתו של א' " גם באוטונרכיהיהיו אנשים רבים שלא יהיו מוכנים להקדישיותר מדי זמן לעיסוק הפוליטי גם אם ההחלטות נוגעות להם ישירות. הדיונים האינסופיים גורמים לשחיקה גם אצל בעלי רצון טוב שנוטים להשתתף בחיים הפוליטיים". **ייתכן. תחזית זו מבוססת על ניסיון בקפיטליזם שטיפח אנוכיות, אדישות, ציניות, וצייתנות. אין להסיק מקפיטליזם על אוטונרכיה. מי שלא ירצה להשתתף ב דיון ובהצבעה לא יעשה זאת, אך העובדה שהסמכות לעשות זאת מובטחת בחוק תמנע מחטף סמכויות בידי מיעוט. א' סבור שהיות ולא כל האזרחים ישתמשו בזכותם להצביע בכל החלטה פוליטית הרי** "לצד הרחבה של דמוקרטיה ישירה אין מנוס משימור של הדמוקרטיה הייצוגית במשמעותה הסובייטית - קרי עם האפשרות להדיח כל נציג בכל רגע". **מה פירוש** "לצד"? **כיצד יכולה הרחבה של דמוקרטיה ישירה לדור בכפיפה אחת עם שימור דמוקרטיה ייצוגית? מי כפוף למי ב"שיתוף" זה? אחת מהשתיים: או שהאזרחים בוחרים נציגים ומעניקים להם סמכות לקבל כל החלטה פוליטיות, או שהאזרחים שומרים לעצמם סמכות זו. דמוקרטיה ישירה יכולה להסמיך נציגים להחליט החלטות מסוימות כל עוד נשמרת סמכות האזרחים להחליט החלטה הפוכה בכל רגע. אם הדמוקרטיה הישירה היא המוסד היחיד שיש לו סמכות לחלק או לבטל סמכות החלטה פוליטית אזי הדמוקרטיה הייצוגית,**

המוגבלת למקרים מיוחדים, כפופה לדמוקרטיה הישירה. מערכת סמכויות כזאת אינה "שימור הדמוקרטיה הייצוגית" אלא "שימוש בדמוקרטיה ייצוגית". מי משתמש במי?

דמוקרטיה ישירה משתמשת בנציגים או נציגים משתמשים בדמוקרטיה ישירה?

לבסוף כמה מלים על טענת א' שאינני משתף חברי "מצפן" בהפצת רעיון האוטונרכיה. הוא מתלונן שפרסמתי את דברי ללא התייעצות מוקדמת עם החברים. מניסיוני בפגישות "מצפן" ב-8 השנים האחרונות נוכחתי שפגישות אלה אינן דנות בבעיות רעיוניות. יתר על כן בעיות רעיוניות עדיף ללבן בכתב. לכן החלטתי להביא את דברי בכתב. חוברת האוטונרכיה שחילקתי לחברים היא טיוטה ולא נוסח סופי. א' לא הבין שהביקורת שלו ושל ש' וד' היא ההתייעצות עם החברים שהוא מבקש.

את החוברת "סוציאליזם חדש" הוצאתי עם אחרים כיוון שהם סייעו בכסף ובהשתתפות. הערכתי שחברי "מצפן" לא יסכימו לפרסום רעיון האוטונרכיה בשם "מצפן" והברירה שעמדה בפני הייתה: או לפרסם עם אחרים או לא לפרסם בכלל. העדפתי לפרסם עם אחרים. כשפורסמה החוברת חילקתי אותה לחברי "מצפן". חילקתי את החוברת "סוציאליזם חדש" ב-1996 ועד היום (1998) טרם קיבלתי תגובות עליה מחברי "מצפן". הערכתי כי יעבור זמן רב עד שחברי "מצפן" יגבשו עמדה כלפי אוטונרכיה התבררה כנכונה. בתשובתי הראשונה לא' שאלתי מדוע חדל "מצפן" לקרוא לציבור להחליף קפיטליזם בסוציאליזם, שאלה שא' נעלב ממנה כי לדעתו התשובה היא עייפות ושחיקה של חברים שאני מתעלם ממנה. אני חולק על דעתו. "מצפן" מתפקד טוב כוועד לשחרור וענונו ולפירוז המזה"ת מנשק השמדה המונית.

מדוע אין עייפות ושחיקה משפיעים לרעה בנושאים אלה?

זה מחזיר אותנו לשאלתי המקורית: מדוע חדל "מצפן" לקרוא לציבור להחליף קפיטליזם בסוציאליזם? לא מעייפות או היעדר משאבים אלא מפני שחברי "מצפן" חשים שהחלופה לקפיטליזם שהם מציעים ("סוציאליזם של מועצות") תשאיר את הציבור אדיש לחלוטין ואין טעם להשקיע מאמץ בכיוון זה. לא רק שאנשים לא יסכימו לרעיונות אלה, הם אפילו לא יטרחו להביע התנגדות להם. כי רעיונות אלה "עבר זמנם ובטל קורבנם". כש"מצפן" טען - לפני 30 שנה - מול כל הציבור הישראלי, שיש עם פלסטיני המדוכא על ידי הציונות, הגיב הציבור בזעם, לא באדישות. תגובה זו הוכיחה שהמסר של "מצפן" הוא בעל תוקף והדבר עודד את החברים, שהמשיכו, למרות מספרם הזעום וחוסר המשאבים, להפיץ את המסר. אך המסר של "סוציאליזם" איבד את תקפו. הוא חדל לעורר תמיכה או התנגדות. הוא הפך בלתי רלבנטי לכלל האוכלוסייה, כולל העובדים השכירים. מה שחסר כיום

ל"מצפן" זה לא כסף, או מרץ, אלא מסר. החברים חשים שהמסר הפוליטי המסורתי של "מצפן" - שלטון מועצות עובדים - איננו חלופה לקפיטליזם עכשווי שמולו יש להציב חלופה עדכנית, אך הם חוששים להודות בכך. עד עתה טרם עיבד "מצפן" חלופה מעודכנת לקפיטליזם של שנות ה- 2000. אני מקווה שהדיון על אוטונרכיה יסייע ל"מצפן" לעבד חלופה כזאת ואז ימצא שוב מרץ וכסף להפצת רעיון המשטר השוויוני.
מה שאמרנו על הפלסטינים בשנות ה- 60' התאמת בשנות ה- 90'. השביתה הכללית בצרפת במאי 1968 שכנעה אותי כי גם מה שנאמר כיום על אוטונרכיה יש לו סיכוי סביר להתממש תוך 30 השנים הבאות.

אני מבקש מהחברים שוב לשקול את האוטונרכיה כחלופה עדכנית לקפיטליזם.

15.7.1998

<u>תשובה שלישית ל א'</u>

בפגישת "מצפן" בשבת 10.7.98 חילק א' דף המכיל את תשובתו לתשובתי דלעיל.
כותרת הדף הייתה: " למה אני לא יכול להמשיך את הויכוח עם עקי **". א' לא יכול, אך אני יכול. אפשר להמשיך בויכוח, ורצוי להמשיכו. העובדה שיש לנו הערכות מצב שונות אינה גורם המונע ויכוח. שנינו מסכימים שקפיטליזם הוא מערכת חברתית ופוליטית פסולה שיש להחליפה במערכת עם שוויון פוליטי, חופש פוליטי, רווחה כלכלית, וצדק חברתי. זה בסיס רחב דיו לקיום וויכוח. לפי א' אני** " חי בעולם אחר" **כי אני מעריך ש**"הקפיטליזם מסוגל ומעוניין לספק את הצרכים הכלכליים של כל אוכלוסיית העולם" **בעוד הוא רואה רוב מכריע של אוכלוסיית העולם חי בתנאים** " שבישראל היו ממקמים אותו מתחת לקו העוני, ומספר העניים האלה לא

רק שאינו מצטמק, אין שום סימן שהקפיטליזם מסוגל, או מעוניין, לבטל את מצוקתם
".

בתשובתי הבאתי כדוגמה את עודפי המזון האמריקאי שממשלת ארה"ב מספקת בחינם למדינות רבות. זוהי דוגמה לקפיטליזם המעונין להעלות אנשים מעל לקו העוני כדי לחזק את שליטתו בהם. א' לא ענה מילה אחת על טיעון זה. מדוע?

אין לו נימוקים? דעות אינן נימוק. דעה יש לבסס בנימוקים. א' אינו עושה זאת.

הוא עושה השוואה בין עניי העולם לעניי ישראל. השוואה כזאת היא מוטעית ומטעה. כדי לבדוק מצב אוכלוסיה כלשהי - יש לדון לא במצב קיים אלא <u>בשינויים</u> שחלו בו - יש להשוות מצב נוכחי עם מצב קודם של <u>אותה אוכלוסיה</u>. זו ההשוואה הרלבנטית, לא השוואה עם אוכלוסיה אחרת. ניקח שני מדדים חשובים – תמותת תינוקות ותוחלת חיים. "התפוצצות האוכלוסייה" בארצות העולם השלישי היא תוצאה ישירה מירידה בתמותת תינוקות ועליה בתוחלת חיים. כלומר שיפור משמעותי בשני מדדים חשובים. אם נשווה מצב כל ארץ של "העולם השלישי" ב-1898 למצבה ב-1998 נראה שינוי עצום לטובה בשני מדדים אלה בהשוואה לכל מאה שנים אחרות בהיסטוריה של <u>אותה</u> חברה. אין זו תוצאה של "התפתחות אובייקטיבית" כי הידע והטכנולוגיה שאיפשרו זאת הם תוצר הקפיטליזם. אם רוצים להעריך את הקפיטליזם צריך לבחון את השינויים שהביא בחייהם של רוב בני חווה במשך כל התקופה מאז הפך לשיטה דומיננטית, כלומר בערך מאז המהפכה הצרפתית. בטווח היסטורי כזה אפשר להבחין מגמה כללית שאינה נראית בטווח קצר. המגמה ברורה – הקפיטליזם העלה את רמת החיים של אוכלוסיית העולם יותר מכל משטר אחר בהיסטוריה. חלק גדול משיפור רמת החיים נכפה על הקפיטליזם על ידי מתנגדיו, אך העובדה שהקפיטליזם הטמיע שינויים אלה מבלי לשנות את מהותו היא חלק מהשיטה. כל זה קרה למרות שתי מלחמות עולם - הנוראות ביותר בהיסטוריה - שהקפיטליזם גרם.

כדי למנוע אי הבנה אומר ואדגיש: הייתי ונשארתי אויב לקפיטליזם. 48 שנים אני רואה בקפיטליזם מערכת פוליטית, כלכלית, וחברתית, שלילית, שיש להחליפה במערכת בה יש לרוב האוכלוסייה יותר חופש פוליטי, יותר שוויון פוליטי, יותר רווחה כלכלית, ויותר צדק חברתי מאשר בקפיטליזם. את הקפיטליזם צריך להחליף. לא לתקן. אך הצד הכלכלי אינו נקודת התורפה של הקפיטליזם אלא הנקודה החזקה שלו. אני מודע למצוקה הכלכלית של מיליונים על פני כדור הארץ. חובה לפתור אותה. השאלה היא אם הקפיטליזם מסוגל – ומעונין – לפתור אותה. הבאתי כדוגמה את עודפי המזון שארה"ב מספקת בחינם למדינות רבות. אמרתי שאספקת מזון זו משמשת בידי ממשלת ארה"ב כלי שליטה פוליטית במדינות אלה

ולכן יש לקפיטליזם עניין לספק את הצורך במזון בסיסי. א' חולק על דברי, אך אינו מביא נימוקים נגדם אלא מכריז: "אני לא יכול להמשיך את הוויכוח". מדוע לא? האם אין ביכולתו לענות על הנימוקים שהבאתי? מדוע אין לו נימוקים?

כנגד אוטונרכיה מעלה א' את הטענה שלאנשים לא יהיה זמן וחשק " לעסוק *25* שעות ביממה בדיונים ובהצבעות על אינספור החלטות". **ייתכן.**

היכן נאמר שכל אזרח חייב לדון ולהחליט כל נושא בחברה?

באוטונרכיה יש לכל אזרח, בכל רגע, <u>סמכות</u> להציע כל החלטה ולהצביע בכל החלטה הנוגעת לחברה. האם א' אינו מבחין בין סמכות לבין שימוש בה? רשיון נהיגה נותן לי סמכות לנהוג במכונית. האם מכאן משתמע שאנהג במכונית 25 שעות ביממה? ברור שכאשר תהיה לאנשים סמכות להשתתף בהצבעה על כל החלטה פוליטית הם לא יעשו שימוש בסמכות זו 24 שעות.

אם נושא מסוים חשוב למישהו הוא ישתמש בסמכותוכשהנושא יעמוד להצבעה.

כך גם לגבי החלטה שהוא מתנגד לה. אנשים לא יעסקו עשר שעות ביום בהכוונת החברה אך ברור שהם ישקיעו יותר זמן ומחשבה להחלטות הנוגעות לחברה מכפי שהם משקיעים כיום. האם זה פסול? האם הכוונת החברה בה אדם חי היא מטרד? בידור? ושמא זו חובה בלתי נעימה?

הכוונת החברה, במיוחד הדיון שלפני ההצבעה, "דיון" ולא התנצחות, כלומר דיון רציני בעד ונגד כל אופציה חברתית, הוא גורם מרכזי בעיצוב מהות האדם. בלי דיון כזה נוצרת ריקנות רוחנית שמנסים למלאה בסרטי "פעולה" ואופרות סבון. לשווא.

פוליטיקה היא המחזה המרתק ביותר של האנושות - בתנאי שהצופה הוא גם המחזאי והשחקן. אם הוא צופה פסיבי - חייו פסיביים. "פוליטיקה" במובן של "להחליט מה תעשה החברה", כלומר חשיבה והחלטה על הכוונת החברה, היא הפעילות ההופכת את האדם מיצור ביולוגי ליצור חברתי. לזה התכוונו האתונאים כשאמרו שהאדם הוא ZOON POLITIKON (בעל חי פוליטי). כלומר, האדם הוא "בעל חי" כל עוד הוא פועל רק למימוש צרכיו הביולוגיים, כפי שעושות רוב החיות, אך מרגע שהוא מקדיש זמן ומחשבה לצרכי החברה כולה - ולהכוונתה - הוא הופך למשהו אחר, ליצור חברתי, ל"חיה פוליטית". הכוונת החברה איננה סתם פעילות. זו הפעילות ההופכת יצור ביולוגי ליצור חברתי. דיון ציבורי בבעיות החברה כולה וקבלת החלטות בנושאים אלה הוא העיסוק החברתי החשוב ביותר. אין שום פסול בהקדשת שעה או שעתיים ביום לעיסוק זה. מי שירצה יעסוק בכך

יותר ומי שירצה יעסוק בכך פחות. העיקר הוא שכל אזרח יהיה בעל סמכות לעסוק בכך בכל רגע, ויהיה מודע לכך. השוויון החשוב ביותר של האדם הוא השוויון הפוליטי, כלומר השוויון בסמכות להציע כל החלטה הנוגעת לחברה כולה, ולהשתתף בכל הצבעה על כל החלטה כזאת.

א' מדבר על "שיוויון" בלי להגדירו. לאיזה שיוויון הוא מתכוון? לשיוויון בהכנסות? מי שמדבר על "שוויון" בפוליטיקה מבלי להגדירו במפורש כשוויון בסמכות להצביע ולהציע כל החלטה פוליטית, מפיץ עירפול ובלבול.

במבט ראשון נדמה כי אם למיליונים תהיה סמכות להציע הצעות החלטה פוליטיות עלולות להיות מיליון הצעות. כיצד יתכן לקיים מיליון הצבעות שבכל אחת מהן משתתפים מיליון מצביעים? כיצד ניתן להתמודד טכנית עם מיליוני הצעות החלטה? הטעות בטיעון זה היא בהנחה שמספר הצעות ההחלטה נקבע על ידי מספר בעלי הסמכות להציען. אפילו במשטר נציגים אין זה כך. 120 חברי הכנסת מעולם לא הציעו 120 הצעות החלטה על נושא כלשהו. מספר ההצעות תלוי בנושא ההחלטה ולא במספר בעלי הסמכות להציע החלטות. ניקח לדוגמה החלטה על אורך יום הלימודים בבתי ספר עממיים. האם 5 מיליון אזרחים יציעו 5 מיליון הצעות החלטה? כמובן שלא. לא תהיינה אפילו 24 הצעות להחלטה למרות שביממה יש 24 שעות. מדוע?

משום שהציבור יודע שאורך יום הלימודים בבית-ספר עממי צריך להיות בין 4 ל- 8 שעות. לא שעתיים, וגם לא 10 שעות. הנושא בו עוסקת ההחלטה הוא המגביל את האפשרויות ל 3 או 4. 100 מיליון מצביעים על 4 הצעות החלטה אפשר לספור כיום תוך דקות. לפחות 100 מיליון החלטות כספיות מתבצעות כל יום בכספומטים ובסופרמרקטים ברחבי תבל וסיכומיהם המעודכנים מופיעים ברציפות, כל שניה, על מסכי מחשבים של מנהלים במוסדות אלה. מבחינה טכנית אין הבדל אם 100 מיליון החלטות הן על נושא כספי או על נושא פוליטי. את הסיכום אפשר לקבל תוך שניות. א' טוען שאפילו בעמותת "קו לעובד" בה הוא פעיל, אין הוא יכול להשתתף בכל דיון והצבעה. סביר. אך אם יוכל לקבל בביתו בלחיצת כפתור את כל הצעות ההחלטה על מסך הטלוויזיה, ובלחיצות נוספות להצביע על כל אחת מהן, וגם לראות בטלוויזיה דיון בכל נושא - ולהשתתף בו באמצעות הטלפון - יקטן בהרבה העומס המוטל עליו.

כיום אין צורך להיות נוכח באופן פיזי בכל דיון והצבעה. אפשר להשתתף בהם באמצעות טלוויזיה וטלפון. כיום תיתכן נוכחות אלקטרונית ולא פיזית. דיון כזה איננו "וירטואלי" כפי שא' טוען, כי הצעות והחלטות של כל משתתף מוצגות

ישירות בפני הציבור כולו. אין כאן שום "כאילו". האם העובדה שמיליוני אנשים רואים ושומעים דיון בטלוויזיה הופכת דיון ל"וירטואלי", ל"כאילו וויכוח" כפי שטוען א'? ברור שלא. להיפך, הטלוויזיה מסייעת לנו לשמוע יותר טוב את הנאמר.

א' חוזר וטוען שאוטונרכיה היא "דיקטטורה של הרוב" בה המיעוט מדוכא.

אני מזמין אותו להראות לי משטר כלשהו בו המיעוט אינו כפוף לרוב.

כל עוד אינו עושה זאת טענתו חסרת ביסוס. היא הבעת דעה ולא טיעון מנומק.

כפיפות מיעוט לרוב אינה "דיכוי" אם המיעוט יכול להפוך לרוב בהצבעה אחרת. אם אלה שהצביעו בעד יום לימודים של שמונה שעות בבית ספר עממי היו במיעוט אין פירוש הדבר שיהיו במיעוט כעבור שנה בדיון חדש על הצעה זו. אין גם שום הכרח שיהיו במיעוט בדיון על הגשת ארוחת צהרים בבית-הספר. אם אלה שהיו במיעוט בהצבעה אחת, יכולים להיות רוב בהצבעה אחרת, ולממש רצונם בהזדמנות אחרת, אזי השימוש במונח "דיכוי" לתיאור כפיפות המיעוט לרוב, הוא מטעה.

גם אצל שני בני זוג החיים יחד מרצונם החופשי יש תכופות ניגוד רצונות. אם א' רוצה משהו וב' לא, חייב אחד לוותר. ברוב המקרים מישהו מוותר. אין כאן אפילו עניין של רוב ומיעוט. האם המוותר סובל "דיכוי"? רק אם הוא זה שמוותר תמיד. אם כל צד מוותר לפעמים אי אפשר לתאר את המצב כ"דיכוי". זהו וויתור על רצייה אישית לשם המשכת חיי השיתוף. כל צורת חיים בשיתוף מחייבת וויתורים על רצייה אישית. אין זה "דיכוי". דיכוי קיים רק אם המוותר הוא תמיד אותו צד ואין אפשרות שרצון הצד המוותר ימומש בהזדמנות אחרת, או שהמצב מונע מהמוותר להתבטא. אך כל עוד המיעוט חופשי להשמיע את דעתו וקיימת אפשרות שיהפוך לרוב בעתיד אי אפשר לדבר על "דיכוי". שני תנאים אלה אפשר למסד באוטונרכיה בחוקת יסוד שרק רוב גדול במיוחד מוסמך לשנותה. רוב הציבור יתמוך בחוקים כאלה.

כך שהטיעון כי אוטונרכיה היא בהכרח "דיקטטורה של הרוב" הוא חסר ביסוס.

א' צירף 6 דפים מחוברת אנגלית בשם "להמציא את האנרכיה מחדש" (1996). הדפים הם מתוך מאמר של בריאן מרטין "דמוקרטיה ללא בחירות". הספר נראה מעניין ואשתדל להשיגו. כרגע אני יכול להתייחס רק לדפים שא' חילק.

מרטין דן תחילה במשטר המבוסס על משאלי עם. כלומר, משטר בו נערך משאל עם על כל שאלה פוליטית חשובה. הוא פוסל שיטה זו כיוון שקשה לקבוע מי ינסח את

נושא המשאל. בחירת נושא המשאל וניסוח השאלה שהציבור צריך להכריע בה הם בעלי חשיבות מרבית. באמצעות שני אלה אפשר להשפיע רבות על תוצאת המשאל. אני מסכים בהחלט לטיעונו של מרטין בנידון. זו בדיוק הסיבה שהקפדתי להדגיש במאמר ה"אוטונרכיה" שסמכותו של כל אזרח וכל עובד במקום עבודתו, לא רק להשתתף בכל הצבעה אלא גם להציע כל הצעה להחלטה. הסמכות להציע כל הצעת החלטה היא השוני המהותי בין אוטונרכיה למשטר משאלי-עם. משטר משאלי-עם אינו מאפשר לרוב הציבור לנסח אופציות. הציבור נקרא רק לבחור בין אופציות.

מי מנסח את האופציות?

אוטונרכיה מאפשרת לכל אזרח לנסח אופציות וכך מעודדת פעילות פוליטית של מיליוני בני אדם. אנשים נקראים לחשוב על בעיות החברה ולנסח הצעות החלטה עבור החברה. השוני בין סמכות לנסח הצעות החלטה לבין סמכות להצביע עליהן הוא השוני בין אקטיביות פוליטית לפסיביות פוליטית. במשאל עם הנשאלים הם פאסיבים מבחינה פוליטית ואילו באוטונרכיה הם יכולים להיות אקטיבים.

שוני נוסף הוא שבאוטונרכיה כל עובד מוסמך להציע כל הצעת החלטה הנוגעת לעבודתו, וכל מורה, תלמיד, והורה של תלמיד, מוסמך להציע כל הצעת החלטה הנוגעת ללימודים. אוטונרכיה אינה משטר של משאלי עם אלא משטר של השתתפות פעילה וישירה של כל אזרח בהכוונת המדינה, העבודה, החינוך, והמשפחה.

מרטין טוען כי אם לכל אזרח יש זכות להציע הצעות החלטה יהיה מספר עצום של הצעות כאלה וזה הופך שיטה זו לבלתי אפשרית. זוהי טעות אלמנטרית נפוצה. הטעות היא בהערכת מספר הצעות ההחלטה לפי מספר בעלי הסמכות להציע אותן. שיקול זה מוטעה. כמות הצעות ההחלטה תלויה בנושא ההחלטה ולא במספר בעלי הזכות להציע החלטות. 120 חברי הכנסת, שכל אחד מהם מוסמך להציע כל הצעת החלטה, מעולם לא הציעו 120 הצעות החלטה על שום נושא. זה נכון בכל בית-נציגים בעולם. גם בנוגע לפלישה ללבנון ב-1982 לא היו 120 הצעות החלטה. הייתה הצעה לפלוש/לא לפלוש, לפלוש רק 40 ק"מ, ואולי להגביל את השהיה בלבנון. פחות מחמש הצעות. מספר ההצעות על נושא זה לא היה שונה אם מספר המוסמכים להציע החלטות היה לא 120 אלא 120 מיליון. נושא ההחלטה, לא מספר בעלי הסמכות להציעה, הוא שקובע את מספר ההצעות.

מרטין קובע כי לא יהיה זה נכון להעניק לכל הציבור סמכות להציע ולהצביע על כל החלטה כי: "לא לכל אחד יש זמן ללמוד כל נושא על בוריו" **(עמ' 129), גם זו טעות נפוצה. האם למחליטי החלטות פוליטיות במשטר כלשהו יש זמן ללמוד כל נושא על**

בוריו? האם קלינטון, קוהל, ג'יספן, בלייר, או נתניהו, מכירים על בוריו כל נושא שהם מחליטים עליו? האם היטלר, מוסוליני, האפיפיור, או שלמה המלך, הכירו "על בוריו" כל נושא שלגביו קיבלו החלטות?

בשום משטר אין אפשרות למחליטי החלטות פוליטיות ללמוד כל נושא "על בוריו". כל מחליט החלטות פוליטיות נעזר באנשים שהנושא הנדון הוא מקצועם והם מבהירים מה האופציות. מחליטי החלטות פוליטיות צריכים רק לדעת מה האופציות העומדות בפניהם ולבחור באופציה הנראית להם כעדיפה בהתאם לערך העליון המנחה אותם. לא יתכן כלל משטר בו מחליטי ההחלטות הפוליטיות " יודעים כל נושא על בוריו**". באוטונרכיה מנסח צוותמומחים לבריאות הציבור את האופציות העומדות לבחירה בנושא בריאות הציבור. זה ייעשה בערוץ הטלוויזיה המוקדש לנושא הבריאות. כל מי שהנושא חשוב לו יקשיב לדיון ויתשאל את המומחים בטלפון כמו בתכניות טלוויזיה רבות. הציבור יכול להציע אופציות להצבעה. בתום תקופת הדיון תעמודנה האופציות להצבעה. זה מה שקורה בקבלת החלטות פוליטיות בכל משטר. באוטונרכיה, האזרחים ולא שר הבריאות, מחליטים איזו אופציה להעדיף. אני מזמין את מרטין, וכל תומך בטיעון שלו, להסביר מדוע החלטת שר יחיד, עדיפה על החלטה שתתקבל על ידי רוב האזרחים.**

פקידי משרד הבריאות בכל מדינה עוסקים בבריאות הציבור כמקצוע ומכירים את הבעיותיותר טוב מכל שר בריאות שהוא בסך הכל פוליטיקאי מקרי שמפלגתו נמצאת במקרה בשלטון, והוא אורח חולף במשרד הבריאות. האם הפקידים מחליטים מה תהיה מדיניות השלטון? כמובן שלא. הם מציעים אפשרויות לשר, והוא המחליט באיזו אפשרות לבחור. גם אם אחדהפקידים יהפוך לשר בריאות החלטותיו לא תקבענה על ידי " ידיעת הנושא על בוריו" אלא בגלל העדפת אופציה אחת על שאר האופציות. מה השיקול בהעדפה? טובת הציבור? שאיפה הנציג להיבחר מחדש? מהו הקריטריון לעדיפות של אופציה? האם קריטריון זה הוא "אובייקטיבי"?

התנגדות לסמכות החלטה פוליטית לכל אזרח בנימוק של אי "ידיעת הנושא על בוריו" **מלמדת על אי הבנת השוני המהותי שבין החלטה למסקנה.**

מסקנה נקבעת על ידי מידע. המידע קובע את המסקנה. גם החלטה זקוקה למידע על האופציות העומדות לבחירה ותוצאותיהן (ידע שהמומחים מספקים) אך מידע אינו קובע את ההחלטה. החלטה היא העדפת אחת האופציות. אותו מידע מאפשר העדפות שונות, כי לא מידע בלבד אלא הערך העליון של המעדיף קובע את ההעדפה. אם אופציה מסוימת אינה עומדת לבחירה, או שהמידע אודותיה מוטעה

(וזה קורה לעתים) ישפיע הדבר על ההעדפה. למשל, אם הציבור אינו יודע כי טכנולוגית הכספומט יכולה לשמש גם להחלטות פוליטיות אין הוא יכול להעדיף דמוקרטיה ישירה על משטר נציגים. אך כשהאופציות ידועות אין " ידיעת הנושא על בוריו" **מעניקה יתרון למחליט יחיד על פני החלטה של הציבור כולו. להפך, החלטת שליט יחיד מושפעת מגחמותיו האישיות בעוד שבהחלטת רוב האזרחים מבטלות גחמות אישיות שונות זו את זו.**

לאחר שמרטין פסל משטר בו יש סמכות החלטה פוליטית תמידית לכל הציבור מהסיבות דלעיל (אי-יכולת לטפל במיליוני הצעות, אי-ידיעת הנושא על בוריו) הוא מביא רעיון חדש-ישן למינוי נציגים באמצעות הגרלה ולא באמצעות בחירות. הרעיון הוא ישן כי השתמשו בו באתונה לפני 2500 שנה. מישרות רבות בדמוקרטיה האתונאית הוגרלו בין האזרחים. הרעיון הוא חדש כיום כי מאז אתונה לא השתמשו בו ורוב הציבור בעולם לא שמע אודותיו. זהו עוד יתרון של הדמוקרטיה האתונאית (ולא היחיד) על פני משטרי נציגים נבחרי-ציבור שרוב הציבור רואה בהם שיא הקידמה הפוליטית. בדמוקרטיה האתונאית לא הייתה זכות בחירה לנשים ולעבדים (כנהוג בכל משטרי העולם העתיק) וזהו ללא ספק חסרון שיש לתקנו, אך היו בה תקנות דמוקרטיות בהרבה מכל משטר נציגים מודרני. בחירת נציגים בהגרלה היא אחת מהן.

הנכונות להעניק סמכות החלטה לכל מי שעלה בהגרלה נשענת על שתי הנחות:

הכושר לקבלת החלטות פוליטיות קיים אצל כל אדם.

אסור שידע, ניסיון, כריזמה, או כשרון כלשהו, יעניקו יתרון לאדם כלשהו

כשמדובר בסמכות להחליט החלטות עבור הציבור כולו.

הגרלה היא עיוורת, אין היא מבחינה בין בעל ניסיון לחסר ניסיון, בין בעל ידע לחסר ידע, בין נואם מבריק לאילם, בין מצביא לטבח, בין פילוסוף לאנאלפבית.

מרטין, הטוען נגד סמכות החלטה פוליטית לכל הציבור "כי לא לכל אחד יש זמן להתמצא בכל נושא על בוריו" **תומך ברעיון ההגרלה המבוסס על כך שגם מי שאינו "מתמצא בכל נושא על בוריו" יכול לעלות בהגרלה ולהפוך למחליט החלטות עבור כל הציבור. הוא לא הבחין שתמיכה ברעיון ההגרלה סותרת את נימוקו בדבר בקיאות בנושא ההחלטה. ממה נפשך, או שסמכות לקבלת החלטות פוליטיות מחייבת התמצאות "על בוריה" בנושא ההחלטה ואז מי שאינו מתמצא בנושא על בוריו אינו כשר לקבלת החלטות פוליטיות גם אם עלה בהגרלה. או, מי שעלה בהגרלה מוסמך להחליט החלטות פוליטיות גם אם אינו מתמצא בנושא ההחלטה**

על בוריו. מרטין תומך ברעיון ההגרלה. מה קרה לטענתו שרק מי שמתמצא בנושא ההחלטה על בוריו כשר להחליט החלטות פוליטיות?

רעיון מינוי נציגים באמצעות הגרלה הוא חיובי וניתן בנקל לשלבו במשטר אוטונרכי. אולם יש לו חסרון גדול אחד אשר מגביל את השימוש בו למצבים של ביצוע החלטות ולא למצבים של קבלת החלטות המחייבות את הציבור כולו.

ניקח כדוגמה מצב בו הציבור נאלץ להחליט כיצד להגיב על תוקפנות צבאית מבחוץ. אם סמכות ההחלטה נמצאת בידי קומץ נציגים שעלו בהגרלה וקומץ זה מחליט ברוב קולות להכריז מלחמה נגד התוקפן (או להיכנס למו"מ עמו) יכול בנקל להיווצר מצב שהחלטת רוב מקרב הנציגים מנוגדת לרצון רוב האזרחים. האם מסכימים אנו למצב בו רוב האזרחים ייאלצו לציית להחלטה שהם מתנגדים לה?

אני מתנגד לכך ולכן אני מתנגד לקבלת החלטות המחייבות את כל האוכלוסייה על ידי קומץ נציגים, בין אם הנציגים נקבעו בהגרלה ובין אם נבחרו בבחירות.

עם זאת אין פסול בהגרלת נציגים כאחראים <u>לביצוע</u> החלטות. לאחר שנתקבלה החלטה פוליטית בקולות האזרחים אפשר למנות אחראים לביצועה. אני מסכים עם מרטין שעדיף לקבוע אחראים לביצוע החלטות באמצעות הגרלה ולא באמצעות בחירות. זה יבטל כל ניסיון לשחד מצביעים.

מרטין חוזר על הרעיון האנרכיסטי שלצורך קבלת החלטות פוליטיות יש לחלק את האוכלוסייה ליחידות של 100 אלף לכל היותר. הוא מציע הגרלה לשם בחירת נציגים שיחליטו החלטות פוליטיות עבור ה 100 אלף. בתשובתי לש' אמרתי כי אין לחלק עיר של 10 מיליון נפש ל 100 יחידות של 100 אלף נפש. כיצד תקבל עיר כמו ניו-יורק למשל החלטה על שיפוץ מערכת הביוב שלה? תידרשנה 100 החלטות של 100 קומונות עצמאיות שכל אחת מהן תחליט בעד או נגד השיפוץ הכללי? האם תפורק מערכת כלל-עירונית למאה מערכות נפרדות? אם מישהו מציע ש 100 הקומונות המייצגות את רובעי ניו-יורק תשלחנה נציגים למועצה עליונה משותפת לקבלת החלטה עבור כל העיר עליו להסביר מדוע עדיפה החלטת מועצה עליונה (המורכבת מנציגי נציגים) על החלטה ישירה של כלל אוכלוסיית העיר? מרטין (לפחות בקטע שא' חילק) אינו מזכיר כלל שימוש בטכנולוגיות תקשורת עכשוויות לשם קבלת החלטות פוליטיות בציבור של מיליונים. אין הוא מזכיר כלל שמיליוני בני חווה מחליטים כבר שנים מיליוני החלטות בכספומטים המסוגלים בנקל לשמש גם להחלטות פוליטיות. שיקוליו מתעלמים לגמרי ממהפכת התקשורת האלקטרונית. האם הכרחי שאנשים ישבו יחד באותו אולם ויחליטו בהרמת ידיים או שמא אפשר להשתתף בדיון באמצעות טלוויזיה ולהצביע בלחיצה על קליד?

איזה משתי דרכים אלה לקבלת החלטות תעודד את רוב תושבי העיר לתת דעתם על בעיות כלל הציבור ואיזו תקטין את מעורבותם בענייני הציבור? מרטין אינו דן בנושא בדפים שקיבלתי. גישתי לנושא נקבעת לפי העקרון: כל סמכות שאדם מעניק לאחר גורעת מסמכותו הוא, וכל סמכות לקבלת החלטות פוליטיות שהציבור מעניק לנציגים גורעת מסמכות הציבור.

מי שמסכים שאחר יחליט במקומו מוותר על עצמאותו הפוליטית.

מי ששואף לחופש מרבי האפשרי בציבור בן מיליונים, ("חופש" - מצב בו פרט, או ציבור, חי לפי החלטות שהוא עצמו החליט) אינו יכול להסכים למצב בו קומץ מחליט החלטות המחייבות מיליונים. גם אם קומץ זה נבחר בבחירות. עדיף שהציבור יחליט החלטות פוליטיות ישירות כך שהרוב יחיה בהתאם להחלטותיו.

המיעוט הנאלץ לחיות לפי החלטות הרוב יכול תמיד להפוך לרוב בעתיד.

האם יש למיעוט יותר חפש במשטר נציגים? לא! ושם גם הרוב אינו חפשי.

א' מסיים את מאמרו במלים: "עקי אומר: מה שחסר כיום ל'מצפן' זה לא כסף או מרץ, אלא מסר. אז הוא אומר **". האם מדובר באמירה? או גם בעשייה?**

ל"מצפן" יש חלופה לקפיטליזם: 'סוציאליזם של מועצות'.

אך זה עשר שנים ש"מצפן" אינו מפיץ מסר זה בשום צורה, בדפוס או בעל-פה. מדוע?

אם א' מתכונן לחזור על טיעוני ה"עייפות" וה"שחיקה" עליו לזכור שטיעונים אלה תקפים גם לגבי מחבר מאמר זה שכתב, הדפיס, והפיץ, בשנתיים האחרונות את החוברות "סוציאליזם חדש", "אוטונרכיה", ו"ממשטר נציגים לדמוקרטיה ישירה". מדוע יכול אדם אחד לכתוב, להדפיס על חשבונו, ולהפיץ בעצמו, שלוש חוברות בשנתיים, בעוד שהארגון כולו אינו מפיץ את המסר המוצהר שלו מזה עשר שנים? לא ידידי, השוני בעשייה אינו נובע מעייפות אלא מהערכת תקפו של המסר. מי שמעריך שלמסר שלו יש סיכוי להיקלט, מפיץ אותו. מי שמעריך שלמסר שלו אין סיכוי להיקלט, חוסך מעצמו את הטרחה והמאמץ הכרוכים בהפצתו.

הגיע הזמן שחברי "מצפן" ידונו בצורך לעדכן את המסר הפוליטי של "מצפן".

11.8.1998

<u>תשובה לביקורת כללית</u>

בפגישת חברי "מצפן" בשבת 8.8.1998 התקיים דיון על נושא ה"אוטונרכיה".

כל הנוכחים הביעו התנגדות ל"אוטונרכיה". הטענות העיקריות היו כדלהלן :

אי אפשר לנהל חברה ללא נציגים.

אוטונרכיה עוסקת רק בצורת קבלת ההחלטות ולא בתוכן ההחלטות.

בעלי ממון והשולטים באמצעי התקשורת יעצבו את דעת הרוב ויישארו שליטים גם באוטונרכיה.

הקפיטליזם יתאים עצמו לאוטונרכיה. צורת המשטר תשתנה, לא מהותו.

אוטונרכיה פותחת כר נרחב לדמגוגים. הרוב יושפע מדמגוגים.

השביתה הכללית בצרפת במאי 1968 נכשלה. השביתות של תנועת "סולידריות" בפולין היו חשובות יותר כי הביאו להפלת המשטר הקומוניסטי.

חלק מביקורת זו הושמעה בעבר ועניתי עליה בתשובותי לא', לש', ולד'.

מבקרי התעלמו מתשובותי וחזרו על טיעוניהם הקודמים. בעמודים הבאים אני

מביא טיעונים שלא הבאתי בתשובותי הקודמות אך סביר שגם אלה לא ישכנעו את המבקרים. תגובה לרעיון חדש נובעת תכופות משמרנות רעיונית המגיבה בדחייה ראשונית. שום תשובה עניינית לא תבטל דחייה ראשונית זו.

ליאו שילארד, ממציא רעיון "תגובת השרשרת" בהתפרקויות גרעיניות, אמר פעם:

" אנשים מגיבים לרעיון חדש בשלושה שלבים:

בשלב הראשון הם אומרים: " שטויות ".

בשלב השני, כעבור זמן מה, הם אומרים: " שמענו זאת בעבר, אין בזה כל חדש".

בשלב השלישי , כעבור כמה שנים, הם אומרים: " תמיד אמרנו זאת ".

כך הגיבו רוב המדענים בתחילת המאה ה- 20 לתיאוריות אודות האטום, לתורת היחסות של איינשטיין, ואח"כ - לתורת הקוואנטים. אינרציה קוגניטיבית זו חזקה במיוחד כשמדובר ברעיון פוליטי חדש העוסק לא בטבע אלא בחברה. כל ערעור על סמכות בחברה יתקל בהתנגדות נמרצת. כל מי שיציע למשל שסמכות האישה במשפחה תהיה שווה לסמכות הגבר, וכך גם סמכות הילדים (מרגע שהם דורשים זאת), יתקל בהתנגדות נמרצת בכל חברה.

בחברה המערבית בת-זמננו הופנמו ההצדקות לסמכותם של פוליטיקאים להחליט עבור אחרים עד כדי כך שרוב האנשים מתקשים לדמיין כיצד תנוהל חברה ללא אנשים שמקצועם להחליט עבור אחרים. הרוב מתקשים לדמיין חברה בה יש לכל אזרח בכל רגע סמכות להציע, לדון, ולהצביע בכל החלטה פוליטית.

בתקופת שלטון הגזענים הלבנים בדרום-אפריקה היו רוב הלבנים משוכנעים שאם תהיה לשחורים זכות בחירה לבית-הנציגים ישרור תוהו ובוהו במדינה, הכל ישותק. אולם כאשר לאחר חמישים שנות מאבק כבשו השחורים את הזכות להצביע בבחירות ובחרו נציגים וראש ממשלה משלהם ממשיכה המדינה לתפקד כמקודם. האפליה הגזעית בוטלה, אך מים, חשמל, ביוב, מסים, ותחבורה, זורמים כבעבר. גם מלוכנים חשבו פעם שמשטר נבחרי האזרחים יגרום תוהו ובוהו. גם הם התבדו.

הקושי לדמיין חלופה מחזק את המצב הקיים.

1. האם יש מקום לנציגים באוטונרכיה? כן. אוטונרכיה יכולה למנות נציגים האחראים לביצוע החלטות ככל משטר אחר. אך החלטות הקובעות מדיניות, מתקבלות באוטונרכיה רק על ידי האזרחים עצמם ולא על ידי נציגים. באוטונרכיה מחליפה הצבעה ישירה של כלל האזרחים את הצבעות הנציגים. אין "בית-נציגים"

כי האזרחים עצמם מצביעים ישירות על כל נושא. ובאשר לנציגים - מתי, כיצד, ולאיזה צורך, ימונו - על כך יחליטו האזרחים עצמם. אין סיבה ששיטה כזאת לא תפעל. סביר להניח שתפעל ללא שחיתות וביעילות גדולה בהרבה ממשטר בו קומץ נציגים בלבד מחליט החלטות פוליטיות. היא גם תהיה זולה בהרבה.

הטיעון שהחלטות על ביצוע אף הן החלטות פוליטיות כי ביצוען/אי-ביצוען ישפיע על כל האוכלוסייה מתעלם מהשוני בין החלטה מדינית להחלטה ביצועית. החלטת הכנסת על תקציב המדינה, או על מלחמה, שונה מהחלטות פקידי האוצר או קציני המטכ"ל על ביצוע התקציב או המלחמה. החלטות הכנסת הן על "מה לעשות". החלטות פקידי האוצר וקציני המטכ"ל הן על "איך לעשות". "מה לעשות" קודם ל"איך לעשות", בזמן וגם בביצוע. באוטונרכיה כל האזרחים מוסמכים להחליט "מה לעשות". הם גם יחליטו מי יהיה אחראי על "איך לעשות". באוטונרכיה לא נציגים מחליטים "מה לעשות" אלא כל אזרח זכאי להחליט זאת. מכאן לא משתמע שאין למנות נציגים כדי לבצע החלטות. האזרחים יחליטו אם ואיך למנות אחראים לביצוע.

2. הטענה שאוטונרכיה עוסקת רק בטכניקה של קבלת החלטות ולא בתוכן שלהן מתעלמת מהקשר בין שני אלה. שנים רבות התחולל באירופה מאבק רעיוני, פוליטי, וצבאי, בין תומכי מלוכה לבין תומכי רפובליקה, בין שלטון יחיד העובר בירושה לבין שלטון נציגי הציבור. גם לגבי מאבק זה אפשר לטעון שמדובר רק בשינוי צורת קבלת ההחלטות ולא בתוכן ההחלטות, בהבדל של מבנה השלטון ולא של החלטות השלטון. אך החלטותיו של מלך שונות מהחלטות של נציגי ציבור. שיקולי מלך אינם שיקולי נציגי הציבור. מלך או דיקטטור יכול להתעלם מרצון האזרחים כי שלטונו אינו תלוי בהם אלא כפוי עליהם. אך שלטון נציגי ציבור תלוי ברצון הציבור. הנציגים נאלצים להתחשב בבוחרים. זה קובע את מהות ההחלטות. צורת (מבנה) השלטון אינה עניין טכני גרידא אלא משפיעה על תוכן ההחלטות. האופן בו מתקבלות החלטות פוליטיות משפיע על תוכנן.

אפשר היה להניח שהקשר בין צורה לתוכן יהיה ברור לפחות למרכסיסטים שתמיד הדגישו קשר זה אך דווקא הם רואים באוטונרכיה צורה חדשה ללא תוכן חדש. ההבדל בין משטר נציגים לדמוקרטיה ישירה אינו עניין של צורת שלטון חדשה אלא של תוכן חברתי חדש. במקום שיקולי נציגים הנובעים משאיפה להיבחר מחדש באים שיקולי אזרחים שאינם נובעים משאפתנות אישית. זה מחזיר את השלטון לתפקידו המקורי כאמצעי להכוונת החברה כולה על ידי כל אזרחיה ומבטל את מעמדם המיוחס של נציגי האזרחים ואת התנשאותם של המתפרנסים מקבלת החלטות עבור אחרים.

הבעיה המתמדת של השלטון שנוצר כאמצעי להכוונת חברה והפך למטרה בפני

עצמה, נפתרת באוטונרכיה. כי כאשר כלל האזרחים מוסמכים לקבל כל החלטה פוליטית נעלמת ההפרדה בין שולטים לנשלטים. השלטון יחדל להיות מנגנון נפרד הניצב מול האזרח, ומעליו. הוא יהפוך לפעילות יומית רגילה של כלל האזרחים.

3. הטענה שבעלי הון השולטים בתקשורת יעצבו את דעת הקהל וישארו שליטים גם באוטונרכיה מתעלמת מכך שבאוטונרכיה כל ההחלטות במקום עבודה מתקבלות על ידי כלל העובדים בו. זה מבטל שליטת בעלי הון במקומות העבודה. "שליטה" מהי? "שליטה" היא "סמכות להחליט כל החלטה בקשר לדבר מסוים". **כיוון שבאוטונרכיה העובדים הם המחליטים במקום העבודה, הם - לא "בעלי הון" - קובעים. אוטונרכיה בעבודה פירושה שינוי הבעלות. "בעלות" על X היא "סמכות להחליט כל החלטה בנוגע ל X". כאשר כלל העובדים מוסמכים לקבל כל החלטה בקשר לעבודתם הם הופכים ל"בעלי" מקום העבודה. במאי 1968, בעת השביתה הכללית בצרפת, היו בעלי עיתונים בפריס שרצו לפרסם מאמרים בגנות השביתה. פועלי הדפוס סירבו להדפיסם, הם לא הודפסו. באוטונרכיה יהיה מצב דומה. אותו דבר קרה גם בצבא. נשיא צרפת, גנרל דה-גול, ברח מפריס לגרמניה וניסה לארגן שם צבא צרפתי לשם כיבוש פריס ודיכוי השביתה. אסיפות של חיילים החליטו לא לציית לפקודות כאלה ובכך ביטלו את ההחלטה. מי שמעלה ביקורת זו שוכח כי אוטונרכיה אינה רק דמוקרטיה ישירה במדינה אלא גם במקומות העבודה. זאת שכח גם מי שהעלה את הביקורת הבאה:**

4. הקפיטליזם יתאים עצמו לאוטונרכיה. צורת קבלת ההחלטות הפוליטיות תשתנה אך תוכן ההחלטות ישאר כפי שהיה בעבר. כיצד מגדירה ביקורת זו את הקפיטליזם? מהו הקפיטליזם? אם קפיטליזם ממשיך להתקיים גם כאשר העובדים עצמם מחליטים כל החלטה הנוגעת למקום עבודתם מדוע דוגל "מצפן" במשטר המבוסס על מועצות העובדים במקומות העבודה?

קפיטליזם הוא ניהול ("ניהול" = קבלת החלטות) מקומות העבודה על ידי מנהלים שאינם העובדים עצמם ומטרתו רווחים ("רווח" = שליטה בהכנסות, בעובדים, בחברה). אוטונרכיה הופכת את כלל העובדים למנהלים. במה עדיף שלטון מועצות פועלים, ש"מצפן" דוגל בו, על אוטונרכיה?

קפיטליזם הוא משטר בו כל הפעילות הכלכלית היא למטרות רווח ולא למען רווחת החברה כולה. באוטונרכיה, כאשר כל ההחלטות הפוליטיות מתקבלות ישירות על ידי כל האזרחים, הסיכוי שרווחת הכלל - ולא רווחת יחיד - תהיה מטרת האזרחים, גדול בהרבה מאשר בכל משטר אחר.

5. האם אוטונרכיה תאפשר לדמגוג להשפיע על הציבור ולעצב את החלטותיו?

לא יותר מאשר כל משטר אחר. בדיקטטורה, בה הדיקטטור הוא בדרך כלל גם דמגוג, אין שום מכניזם המאפשר להיפטר ממנו. במשטר נציגים, כאשר ראש ממשלה

מתגלה כדמגוג אי אפשר להיפטר ממנו ללא בחירות חדשות, זה יכול לקחת שנים. לעומת זאת באוטונרכיה דמגוג מאבד השפעה ברגע בו נחשף, כי מחליטי ההחלטות הפוליטיות - האזרחים - מתעלמים ממנו. רק באוטונרכיה יכולה תגובה לחשיפת דמגוג להיות מיידית. זהו יתרון על כל משטר אחר. אין משטר חסין בפני דמגוגיה, ואוטונרכיה אינה חשופה לדמגוגיה יותר ממשטר אחר, אך ביכולתה להפטר מיידית מהשפעת דמגוג.

6. א' העלה ביקורת שהשביתה הכללית בצרפת במאי 1968, (שרעיון האוטונרכיה נובע ממנה), נופלת בחשיבותה מהשביתות של ארגון "סולידריות" בפולין כי השביתה בצרפת לא הניבה תוצאה פוליטית בת קיימא בעוד שמאבק "סולידריות" בפולין תרם להפלת משטר הדיכוי בפולין. על כך יש לומר:

מאבק תנועת "סולידריות" בפולין היה מכוון נגד משטר מדכא, נגד דיקטטורה של פקידי מדינה ומפלגה, ולבסוף - נגד דיקטטורה צבאית. המאבק התנהל במשטר שלא היו בו בחירות חופשיות ולא היה בו חופש ביטוי בעיתונות או ברדיו. לרוב האזרחים לא הייתה שום אפשרות להשפיע על מדיניות הממשלה או למתוח עליה ביקורת. אין פלא שבתנאי דיכוי אלה פרץ מאבק לביטול הדיכוי ולהשגת חירויות דמוקרטיות בסיסיות שכל אזרח בארה"ב נהנה מהן. המאבק נמשך כל עוד נמשך הדיכוי, ומטרתו: ביטול הדיכוי. אך מאבק זה לא הקים - ולא שאף להקים - משטר מסוג חדש, הוא החליף דיקטטורה של פקידים בקפיטליזם ומשטר נציגים.

לעומת זאת השביתה הכללית בצרפת במאי 1968 העלתה רעיונות פוליטיים חדשנים ותביעות חדשניות - של דמוקרטיה ישירה במדינה, בעבודה, ובלימודים - תביעות ששום מאבק-המונים במערב לא העלה בעבר. מטרות אלה העלו חלופה חדשה לקפיטליזם - וגם לסוציאליזם. להערכת יחודה של שביתה זו צריך לזכור שהיא לא העלתה דרישות להעלאת שכר, או לקיצור יום העבודה, אלא תבעה דמוקרטיה ישירה, ניהול המפעלים על ידי עובדיהם ומוסדות החינוך על ידי הלומדים והמלמדים בהם.

ב-1968 היה בצרפת משטר נציגים שנבחרו בבחירות חופשיות, לא הייתה בה אבטלה אלא תעסוקה מלאה, לא הייתה מצוקה כלכלית אלא עלייה ברמת החיים. המלחמה הקולוניאלית האחרונה של צרפת, באלג'יריה, נסתיימה שנים אחדות קודם לכן וכל המשאבים שזרמו למלחמה הופנו לשיפור החיים בצרפת. בתנאים אלה הייתה שביתה כללית הדבר האחרון שמישהו ציפה לו. ב-1 למאי 1968 איש בצרפת לא העלה בדעתו ששביתה כללית עומדת לפרוץ בצרפת, גם לא השמאל המהפכני, המרכסיסטים, האנרכיסטים, הקומוניסטים, הסוציאליסטים, ההיסטוריונים או הסוציולוגים. היחידים שצפו שביתה כזאת מראש היו אנשי קבוצת "סוציאליזם או ברבריות" ובראשם קסטוריאדיס. אך גם הם לא העריכו ב-1

למאי שכעבור שבועיים תהיה כל צרפת בשביתה כללית. שביתה זו מדהימה עוד יותר כי לא עמד בראשה, או מאחוריה, שום ארגון, שום ועד, שום מפלגה. כל המפלגות וכל האיגודים המקצועיים (ובמיוחד המפלגה הקומוניסטית הצרפתית והאיגוד המקצועי הענקי שלה ס.ג'.ט) התנגדו לשביתה ונלחמו נגדה בסילופים, בהשמצות, בהטעיות. הם השתמשו בכל כוחם כדי להפסיקה. אך כשהשביתה נמשכה למרות הכל החליטו הקומוניסטים לתמוך בה כדי להשתלט עליה. צורת ניהול השביתההפתיעה לא פחות מפריצתה.שום מפלגה או ועד לאניהל אותה, לעומת זאת צצו בכל רובע מגורים, מקום עבודה, ובית-ספר, "ועדי פעולה" עצמאיים, בלתי כפופים למפלגה כלשהי. אנשים הקימו ועדים באופן ספונטני ועצמאי לחלוטין. כל מי שרצה יכול היה להצטרף לכל "ועד פעולה" ולהיות פעיל בו. בבתי חולים קמו ועדי פעולה שכללו חולים, אחיות, ורופאים. זה התרחש אפילו בבתי-חולים לחולי נפש. ועדי הפעולה קמו בשכונות מגורים, במקומות עבודה, בבתי-ספר ודנו בכל. במפעלים רבים לא נטשו העובדים את מקום העבודה אלא התאספו בו ודנו בניהול המפעל בעצמם. במקומות אחדים הפעילו העובדים את המפעלים בעצמם. אפילו נשיא צרפת דה-גול נאלץ לנאום לאומה בזכות "השתתפות בהחלטות". היו תופעות של שיתוף פעולה מסוג חדש לגמרי. פועלי תעשייה באו לבתי-ספר לאמנות וביקשו מהסטודנטים לצייר עבורם כרזות. כשהכרזות הוכנו הן הוצגו בפני קהל פועלים וסטודנטים שהחליט בהצבעה איזה כרזה תופץ. באוניברסיטאות ובאולמות ציבוריים אחרים התנהלו וויכוחים פוליטיים סוערים 24 שעות ללא הפסקה, משך שבועות. כל מי שרצה לדבר קיבל זכות דיבור. כל מי שרצה להפיץ חומר מודפס נתקבל בברכה. מטרת השביתה הייתה הקמת דמוקרטיה ישירה במדינה, בעבודה, ובמוסדות החינוך. השביתה עצמה התנהלה כדמוקרטיה ישירה. מטרת השביתה בוטאה בצורת ניהולה ב"ועדי הפעולה". דניאל כוהן-בנדיט, הדובר הבלתי רשמי של השביתה, הודה שנעזר ברעיונות של ארגון "סוציאליזם או ברבריות". רעיונות ארגון זה מומשו על ידי אנשים שמעולם לא שמעו על ארגון זה. השביתה לא דוכאה אלא דעכה בהדרגה. גם 6 שבועות לאחר פרוץ השביתה היו עדיין מפעלים שעובדיהם שבתו. השביתה העלתה תביעה למשטר מסוג חדש, שונה לחלוטין מקפיטליזם וסוציאליזם, משטר דמוקרטיה ישירה, בה יש לכל עובד סמכות להשתתף בכל החלטה על מקום עבודתו. לכן נכון לומר כי שביתה זו פתחה עידן חדש בהיסטוריה - עידן המאבק לדמוקרטיה ישירה. כשם שמהפכת 1905 ברוסיה הייתה - למרות כשלונה - ברק המבשר את מהפכת 1917 כך גם השביתה הכללית בצרפת ב-1968, שלא מימשה את מטרותיה, היא ברק פוליטי המבשר את בוא הסערה של המאבקים לדמוקרטיה ישירה בעתיד. אין פלא שהשביתה דעכה. ב-1968 לא היו בנמצא שום אמצעים

המאפשרים מימוש דמוקרטיה ישירה במדינה של 50 מיליון תושבים. לאלפי ועדי הפעולה לא הייתה אפשרות להחליט החלטה בקנה מידה ארצי. אנשים לא רצו לשלוח נציגים לוועד ארצי, הם רצו להשתתף ישירות בהחלטות. הטכנולוגיה הדרושה לחיבור מיליוני החלטות להחלטה אחת - תוך דקות - שקיימת כיום בכל רשת בנקים וסופרמרקטים - טרם הומצאה. מאבק תנועת "סולידריות" בפולין, עם כל חשיבותו, הקים קפיטליזם ומשטר נציגים רגיל. הוא לא העלה שום רעיון פוליטי חדש. אך השביתה הכללית בצרפת במאי 1968 העלתה, לראשונה בהיסטוריה, תביעה למשטר חדש - דמוקרטיה ישירה - הכוללת לא רק צורת חדשה של שליטה במדינה, אלא צורה חדשה של ניהול מקומות עבודה על ידי כלל עובדיהם, וניהול מוסדות החינוך - על ידי המחנכים והמתחנכים.

זו חלופה לא רק לקפיטליזם, אלא גם לסוציאליזם ולאנרכיזם.

31.10.1998

<u>שלוש תשובות ל י. נ.</u>

שלום י. נ.,

תודה לך על הערות הביקורת למאמר האוטונרכיה.

קיבלתי לא מעט הערות ביקורתיות על מאמר זה. אל תיעלב אם אומר לך שביקורתך חוזרת על ביקורות קודמות. למרות זאת החלטתי לענות לך כיוון שהתמדת בניסיונך לשלוח לי בדואר אלקטרוני את ביקורתך. אני מסיק מכך שהעניין מעסיק אותך ומגיעה לך תשובה.

ביקרתו של אפלטון (הנחשב ל"אבי הפאשיזם") על הדמוקרטיה האתונאית ידועה. מדוע אינך מזכיר את תמיכתו של אריסטו בדמוקרטיה האתונאית ומאמרו האוהד

"חוקת האתונאים"? למרות ביקורתו של אפלטון שואף רוב האנושות למשטר מעודכן ברוח הדמוקרטיה האתונאית ולא למשטר מהסוג שהיה קיים באותו זמן במצרים העתיקה, בפרס העתיקה, או בספרטה. תן דעתך על השאלה: מדוע דחה רוב האנושות את המלצת אפלטון להקים שלטון מומחים וחותר למרות זאת לדמוס-קרטיה?

אבינרי, בגישתו האליטיסטית, תומך באפלטון ולא באריסטו ומדבר על "שיקולי הכרעה הכרוכים באינטרסים ודחפים שדבר אין להם עם ההכרעה המבוקשת.."

האם הכרעה של נציגים אינה כרוכה באינטרסים ודחפים שדבר אין להם עם ההכרעה המבוקשת? האם יש נציג פוליטי נקי לחלוטין משאיפה להמשיך להיות נציג?

האם שאיפה זו אינה משפיעה על הכרעותיו?

מי קובע לאיזה שאיפה יש - ולאיזה אין - דבר עם ההכרעה המבוקשת?

מהו הקריטריון של בעל קביעה זו? תן דעתך על הבעיה הבאה:

ארבעה חוקרי שואה יהודים מבקרים באתר ההשמדה באושוויץ כיום.

מה הם אומרים לאחר הביקור?

הדתי אומר: השואה היא עונש מאלוהים על שיהודים חדלו לקיים מצוות ונהו אחר הציונות החילונית. רק חזרה בתשובה תמנע הישנות מקרים כאלה בעתיד.

הלאומי אומר: השואה התרחשה כי ליהודים כי לא הייתה מדינה משלהם. אילו הייתה מדינה יהודית קיימת לפני השואה היא הייתה מצילה את היהודים. יש לקיים תמיד מדינה יהודית לשם מניעת הישנות אירוע כזה.

ההומניסט אומר: השואה היא תוצאה מהשקפת עולם גזענית. יש להיאבק נגד הגזענות. רק מיגור הגזענות ימנע הישנות אירוע כזה.

האנוכי אומר: מי שלא דאג לעצמו ונמלט - הושמד. אדם חייב לדאוג קודם כל לעצמו.

כל אחת מהערכות אלה נקבעת על ידי מה שאני מכנה "ערך עליון". מי מהם צודק?

אין תשובה אובייקטיבית לשאלה זו כי הקריטריון של המשיב תלוי בערכיו. לכל אדם יש בכל רגע ערך עליון יחיד המכתיב את העדפותיו, כלומר, את החלטותיו. זה נכון גם לגבי אלה (והם רוב האנושות) שאינם מודעים כלל לכך שיש להם ערך עליון. אך בלי ערך עליון אי אפשר להחליט שום החלטה. כיוון שכל אדם מחליט החלטות ללא הרף יש לכל אדם, בכל רגע, ערך עליון לפיו הוא מחליט.

יש בסה"כ ארבעה או חמישה ערכים עליונים: תיאוצנטריזם, אתנוצנטריזם, אנתרופוצנטריזם, ואגוצנטריזם. לאחרונה נוסף הביוצנטריזם.

לא ידע בלבד, אלא הערך העליון של אדם, קובע את העדפותיו והחלטותיו.

אי אפשר לקבוע מי מארבעת המבקרים באושוויץ "צודק" כי הקריטריונים להחליט "מי צודק" נקבעים גם הם על ידי הערך העליון. הקריטריונים של אדם דתי הם דתיים, של אדם לאומי - לאומיים, של אנוכי -אנוכיים, ושל הומניסט - הומניסטיים. אין בסיס משותף "אובייקטיבי" לפיו ניתן לקבוע מי מהארבעה "טועה" ומי "צודק". קריטריון "אובייקטיבי" אפשרי - אולי - במדעי הטבע (גם על זה יש וויכוח)
אך בוודאי לא כשמדובר בהערכה, או בהחלטה, הדנה בחברה.
אתה אולי משוכנע שמוות זה דבר רע מכל בחינה שהיא? הרשה לי להזכירך שיש דתות (ומיליוני מאמינים...) בעיניהם מוות הוא שער ל"עולם יותר טוב". גם כל מתאבד רואה במוות מוצא עדיף על משהו שבעיניו גרוע ממוות. טעות לחשוב שמוות הוא רע מוחלט ללא קשר לערך עליון כלשהו. כל זה נכון גם לגבי החלטה פוליטית (כלומר החלטה המחייבת את כל הציבור) שבדמוקרטיה האתונאית נבעה מ"אינטרסים ודחפים" שלפי דעת אפלטון ואבינרי "אין להם דבר עם טיבה של ההכרעה המבוקשת". "מבוקשת" על ידי מי? ועל סמך איזה ערך עליון היא "מבוקשת"? כל עוד לא הצהיר ה"מבקש" מהו הערך העליון לפיו ההכרעה המסוימת היא "מבוקשת", הוא או עיוור לעובדה ששיקוליו נקבעים על ידי ערך העליון שלו, או מוליך שולל.
כל זה אלמנטרי ותקף בכל שיטה לקבלת החלטות פוליטיות, בין אם זו דיקטטורה ובין אם זה שלטון נציגים נבחרים. האם חתימת נתניהו על הסכם "וואי פלאנטיישן" קרובה ל"טיבה של ההכרעה המבוקשת" יותר מהכרעה של פרס, רבין, ברק, הרב לווינגר, עוזי לנדאו, בני בגין, או תמר גוז'אנסקי, באותו נושא?
די לשאול את השאלה כדי לראות שקביעת אבינרי/אפלטון היא פגומה.
נניח שהחלטה אם לחתום או לא לחתום על הסכם וואי הייתה מתקבלת במשאל עם, לפי איזה קריטריון החלטה כזאת "פחות טובה" מהחלטת ממשלה או חברי כנסת?

אתה שואל: " כיצד יתכן כי יתקבלו החלטות הרות גורל בלי דיון מעמיק? "
אפשר בהחלט לנהל דיון מעמיק בטלוויזיה. צוות מומחים ידון בתוצאות אפשריות של כל החלטה והציבור יתשאל - ויציע החלטות משלו - באמצעות הטלפון. ברור שרק מי שהנושא חשוב לו ישתתף בדיון ובהצבעה. אך סביר להניח שאם אנשים יאלצו לחיות לפי החלטות שאינן לרוחם ונתקבלו בלעדיהם, בעת שיכלו להשתתף בהצבעה, הם יקפידו להשתתף בהחלטות להבא. מנקודת ראות של "גחמות אישיות" ברור שאוטונרכיה עדיפה על מונרכיה או דיקטטורה כי "הגחמות האישיות" של מיליוני בני אדם מבטלות זו את זו. ככל שמספר המחליטים עולה יורד משקל הגחמות האישיות בקבלת ההחלטות. אתה אומר כי "רק בשיטת נציגים בה יש לנבחרים "פול טיימג'וב" בחקיקה ויש סיכוי לקבלת החלטה רצינית

ומעמיקה".

"רצינית" בעיני מי? בעיני דרעי? בעיני בגין? בעיני שולה אלוני? בעיני נתניהו?

הרי כל אחד מאלה משוכנע שהחלטות האחרים "אינן רציניות ומעמיקות".

מי קובע מה "רציני ומעמיק" ומהו הערך העליון מנחה אותו?

אתה אינך מבדיל בין החלטה למסקנה. החלטה היא בחירה בין אפשרויות ונובעת משיקול ערכיהנקבע על ידי ערך עליון, אך מסקנה איננה בחירה בין אפשרויות אלא נובעת בהכרח מתוך הנתונים. אותה מציאות יכולה להוביל להחלטות שונות ומנוגדות. מה ש"רציני ומעמיק" בעיני יוסי שריד הוא "בלתי רציני ושטחי" בעיני נתניהו. אם גם בעיניך זה "רציני ומעמיק" אז לך וליוסי שריד יש אותו ערך עליון.

האם אוטונרכיה עלולה להחליט החלטות שליליות? כמובן! וכך גם משטר נציגים. אין מערכת לקבלת החלטות פוליטיות החסינה בפני קבלת החלטות שליליות. (כל זה נאמר בהצהרה - אך כנראה קראת אותה ברפרוף). אתה אומר ש"לתוך דמוקרטיה יש ליצוק תוכן אימננטי(?) ממשי, למשל: דמוקרטיה ליברלית, הומניסטית,סוציאל-דמוקרטית". אני מסכים (אגב, דבר שיש"ליצוק" אותו לא יכול להיות "אימננטי", ולהיפך - כל מה שהוא אימננטי אין צורך לצקת אותו). לשם כך יש להתארגן לשם הפצת השקפות ליברליות, הומניסטיות, סוציאל-דמוקרטיות, בציבור. בשפת יומיום קוראים לארגונים כאלה - מפלגות. מבחינה זו אין הבדל בין אוטונרכיה למשטר נציגים. בשתי השיטות יש מקום למפלגות, ובשני המשטרים יכולות להתקבל החלטות שליליות. אין מערכת פוליטית החסינה בפני החלטות שליליות. את זה גם מרכס לא הבין. הוא חשב שבסוציאליזם כל ההחלטות תהיינה בהכרח חיוביות. ההבדל בין משטר נציגים לאוטונרכיה הוא בלקח שמחליטי ההחלטות עשויים להסיק בעקבות החלטה שגרמה לאסון. אם נתעלם מהחלטות שהובילו לאסון בגלל גורמים שלא ניתן לחזותם (זה יכול לקרות בכל משטר) ונתמקד בהחלטות שמיעוט טען מראש שיובילו לאסון והדברים באמת התפתחו כפי שהמיעוט טען, אזי סביר שבאוטונרכיה יש סיכוי שהחלטה שגרמה לאסון תמריץ את תומכיה להחליף את הערך העליון שלהם. לעומת זאת במשטר נציגים החלטה שגרמה לאסון מביאה רק להחלפת נציגים אך לא להחלפת ערכים. אנשים יבדקו מחדש את הערך העליון שלהם רק אם הם עצמם קיבלו את ההחלטה שהובילה לאסון. אם נציג החליט החלטה שלילית סביר שבוחריו יחליפו אותו אך ספק אם יחליפו את הערך העליון שלהם. היות ודווקא הערך העליון הוא שגרם להחלטה הרת אסון, וערך עליון זה אינו מוחלף, נותר הציבור שבוי של ערך עליון הגורם שוב ושוב לתוצאות הרות אסון.

מה עשו בוחרי ה"עבודה" לאחר האסון של מלחמת יום הכיפורים? החליפו

נציגים.
במקום גולדה העמידו את רבין. האתנוצנטריזם נשאר ערך עליון וגרם ל"אינתיפאדה".
הסיכוי שאנשים ישנו ערכים גדול הרבה יותר באוטונרכיה מאשר במשטר נציגים.
לא אתייחס לכל הטיעון שלך בקשר למינוח של "דמוקרטיות עממיות" וכו'.
השאלה אינה איך קוראים למערכת פוליטית אלא מי מוסמך להחליט החלטות פוליטיות. בקשר ל"הצעות החלטה" אתה שואל "למי יש סמכות להציע אותן"? תשובתי: "לכל אזרח". באוטונרכיה הסמכות להציע הצעות החלטה שמורה לכל אזרח. האם זה אפשרי טכנית? כיום כן. מיליונים עושים זאת - בכספומט.
האם ניתן ליישם שיטה זאת להחלטות פוליטיות - כמובן.
מערכות הטלפונים והמחשבים הנוכחיות יכולות בנקל לטפל בכך.
אתה כותב "יסוד קרדינלי במשטר מודרני הוא הסדר", "חשוב שכל אחד ידע את מקומו", **על איזה "סדר" ו"מקום" אתה מדבר? מי החליט מהו "סדר" נכון ומהו "מקום" נכון? גם כאן אין קריטריונים אובייקטיביים. אם רוב מקרב האזרחים יקבע ישירות מהו הסדר הרצוי לו הוא גם יכבד את התוצאות הנובעות מהחלטה זו.**
אתה חושב שהוספת התואר "חיוני" למילה "סדר" פותרת את הבעיה?
מי החליט מה "חיוני"? על סמך איזה קריטריונים זה "חיוני"?
אני מעריך כי תשובותי לא תספקנה אותך. זה מקובל עלי. עם זאת אני מקווה שהן תעוררנה אותך לחשוב מחדש על נושאים שנראו לך כברורים לחלוטין.
אם זה המצב לא בזבזנו שנינו את זמננו בדיון הנ"ל.
אני מקווה שלא נפגעת מדברי. אין לי כוונה לפגוע, להפך, אני מודה על ביקורתך ואשמח לקבל ביקורת נוספת. אגב, איזה נוסח של המנשר קראת?
את זה המופיע באנגלית באינטרנט או את החוברת בעברית?

<u>תשובה שניה ל י. נ.</u>

1.11.98

לי. נ. - שלום,

תודה על תשובתך המהירה. אענה על שאלותיך לפי הסדר בו הן מופיעות במכתבך.
אני משתדל לענות ברוח של בירור בעיות ולא התנצחות. אין לי עניין לנצח בוויכוח.
קרוב לוודאי ששנינו נשאר בדעותינו למרות הדיון אך אם נדון תוך שאיפה להבהיר
את הבעיות יתכן שנלמד משהו חדש גם אם לא נשנה את דעותינו בנידון.
אתה הגדרת "הכרעה רצינית" כ"הכרעה שקולה ומדודה שאינה נעשית בעקבות דיון
"חפיף" בטלוויזיה". "שקולה" **לפי איזה שיקול?** "מדודה" **לפי איזה קנה מידה?**
רצינותה של החלטה אינה נמדדת רק, או בעיקר, לפי משך הזמן הנדרש לקבלתה
אלא לפי מהות השיקולים לפיהם נתקבלה. אך "רצינותם" של השיקולים נקבעת
לפי הערך העליון של בעליהם. שיקול שנראה בעיני חילוני כ"רציני" אינו בהכרח
רציני בעיני אדם דתי, ולהפך. אותו דבר אמור לגבי שיקול מנקודת ראות אנוכית
מול שיקול מנקודת ראות של טובת ציבור כלשהו (אומה, אנושות, שבט, עדה). אין
הגדרה "אובייקטיבית" ל"רצינות". "רצינות" נמדדת לפי ערך עליון. ערכים
עליונים סותרים זה את זה ואין אפשרות לגשר או לפשר ביניהם. נכון שרוב בני
חווה אינם מודעים לכך ותכופות הם מכריעים בשאלות מסוימות לפי שיקול
אגוצנטרי ("אדם קרוב אצל עצמו") ובשאלות אחרות לפי שיקול אתנו/אנתרופו/
תיאו - צנטרי, ("הטוב בעיני ה' ", "טוב למות בעד ארצנו", וכו') אך כל הכרעה
ספציפית מתקבלת לפי ערך עליון יחיד כי החלטות הנובעות מערך עליון אחד
סותרות החלטות הנובעות מערך עליון אחר. ערכים עליונים הם אקסקלוסיביים.
כשאחד מקבל תוקף האחרים מאבדים תוקף.
אי אפשר לקבוע קריטריון אובייקטיבי לבירור השאלה אם החלטה (אני מעדיף
מונח זה על "הכרעה") היא "שקולה ומדודה". רב אחד עלול להחליט כי על רבין
חל "דין מוסר" בעוד שרב אחר עלול להחליט כי על רבין לא חל "דין מוסר". עומק
השיקולים ב דיון כזה יהיה משמעותי לגבי דתיים אך לא לגבי חילונים. רלוונטיות
ועומק של שיקול נקבעים לפי הערך העליון של המעריך.
בתשובה לטיעוניך על שטחיות הדיון בטלוויזיה ועל חוסר היכולת לעסוק 24 שעות
בהחלטות פוליטיות אביא דוגמה לניהול דיון והחלטה אוטונרכית. הדוגמה היא
מאבק הסטודנטים נגד שכר הלימוד הגבוה.
באוטונרכיה יוקדש לכל משרד ממשלתי ערוץ קבוע בטלוויזיה.
אזרח המתעניין בשכר הלימוד במוסדות להשכלה גבוהה יפתח בטלוויזיה את
הערוץ העוסק בחינוך. יצפה במסך הדן בשכר הלימוד. על המסך יופיע צוות
מומחים הדן בנושא. למרות שמבחינה עיונית יכול מספר הצעות ההחלטה להיות

כמספר אזרחי המדינה הרי במציאות יהיה מספרן קטן מאוד. תהיה הצעה לשמור על שכר הלימוד הקיים, תהיה הצעה לבטל את שכר הלימוד בכלל, ושורת הצעות להקטנת שכר הלימוד לחצי, שליש, רבע. ספק אם תהיינה יותר מעשר הצעות. כלכלנים שבעיות שכר לימוד הן עיסוקם המקצועי יסבירו מה התוצאות האפשריות של ההחלטות השונות. למשל - קיום שכר הלימוד הנוכחי ימנע הטלת מסים חדשים וימנע העלאת האינפלציה. או - ביטול שכר הלימוד יאפשר חינוך גבוה לכל וזה עדיף למרות שהאינפלציה תעלה בגלל צעד כזה. כל מאזין יכול להוסיף הצעת החלטה או נימוק למען החלטה כלשהי. עיונית יתכן מספר עצום של הצעות אך במציאות מספרן יהיה די קטן. בכנסת של 120 נציגים יתכנו 120 הצעות החלטה על כל נושא, אך במציאות מצטמצם מספרן לשלוש או ארבע. ננית שהאזרחים באוטונרכיה יקבעו כי הדיון על ההצעות השונות ימשך 3 ימים ולאחר מכן תתקיים הצבעה ראשונה. הדיונים בטלוויזיה על הנושא ימשכו עד להצבעה כשהמומחים מתחלפים מעת לעת. ברקע מוקרן מספרם של המצביעים על כל הצעה. ננית ששלוש הצעות החלטה עברו את מחסום המינימום הדרוש למעבר להצבעה שניה על הנושא. כעת עובר צוות המומחים לדיון בשלושת אלה. מי שהנושא חשוב לו לוחץ על השלט-רחוק ולאחר עיון בשיקולים השונים שולח בלחיצת קליד טלפון את החלטתו. לאחר הצבעה שלישית הופכת ההחלטה שקיבלה רוב להחלטה מחייבת. איש אינו חייב לשבת מול הטלוויזיה 24 שעות. אדם יעסוק בענייניו, וכשיחזור לביתו יפתח טלוויזיה, יכנס לערוץ הדן בנושא המעסיק אותו, יראה את מצב ההצבעות, יאזין לוויכוח, ויצביע בעד הצעת החלטה הנראית בעיניו. דמיין לעצמך שאתה חוזר הביתה מעבודתך וכיוון שעניין שכר הלימוד של הסטודנטים חשוב לך אתה פותח את הטלוויזיה בערוץ המתאים, מאזין לשיקולים, מחליט לשקול את הנימוקים יום או יומיים. ולאחר מכן מקליד את החלטתך בטלפון. הדבר לא יגזול ממך יותר מדקות ספורות. תוך חצי שעה אתה יכול להחליט מספר החלטות בנושאים שונים. אינך חייב להחליט מייד. אתה יכול לשמוע נימוקים שונים ולשקול את הנושא בזמנך הפנוי. ביקרת פעם בכנסת? רוב הזמן אולם הכנסת ריק כמעט לגמרי. הח"כים יודעים מה עמדת כל ח"כ בנושא ואינם מבזבזים זמנם בהאזנה לנימוקים ידועים מראש שאין הם מסכימים להם. הם מופיעים בכנסת רק לצורך הצבעה אם העדרם עשוי להשפיע על מספר הקולות הניתנים לכל הצעת החלטה. גם אזרח באוטונרכיה לא יקשיב לכל נימוק שהוא שולל. אם כך במה שונה אוטונרכיה משיטת נציגים?

בכך שהאזרח עצמו - ולא נציג שלו - מחליט.

מה היתרון בכך? היתרון הוא שהאזרח חפשי משאיפה להיבחר מחדש ולכן ישקול כל החלטה ללא שיקול של "איך תשפיע עמדתי על סיכויי להיבחר מחדש". נציג

אינו חפשי לשקול ולהחליט על הנושא הנדון בלבד. לנציג תמיד יהיו שיקולים הנובעים משאיפה להמשיך ולהיות נציג. סמכות להחליט החלטות פוליטיות המוענקת רק לקומץ קטן מעניקה יתרונות רבים לאותו קומץ. לכן שואפים בעלי היתרונות להמשיך בתפקידם. שאיפה זו משפיעה על שיקוליהם. זו אינהתיאוריה אלא עובדה שהוכחה אינספורפעמים ומוכחת שוב ושוב בכל מערכת בחירות בכל משטר נציגים. הנימוק של אפלטון בדבר קבלת הכרעה לגופו של עניין, וחופש משיקולים שאינם לעניין הוא נימוק נגד שיטת הנציגים גם אם ניקח בחשבון את התעלמותו של אפלטון מהערך העליון של מחליטי ההחלטות. לכל נציג יש - נוסף לערך העליון שלו - גם שאיפה להמשיך להיות נציג ושאיפה זו משפיעה על החלטותיו.

כתבת שקשה לך לחיות עם מיעוט דתי ש"אינו שם על חיי אדם" ומשפיע על הפוליטיקה. נסה לראות את הדברים מנקודת הראות של מיעוט זה. לו קשה לא פחות מאשר לך. מבחינת הערך העליון שלו נראים שיקולין, ערכיך והחלטותיך, כפסולים, בלתי חשובים, ובלתי רלבנטיים. יתכן מאוד שגם מיעוט זה יחליט שצריך "לפרק את החבילה". יפה. שתפורק החבילה. לפי מה נקבע ש"חבילה" זו חשובה כל כך שאסור לפרקה? מה האסון בפירוק החבילה? איזה ערך עליון קובע כי זה "אסון"?

האם "אחדות לאומית" היא ערך עליון "אובייקטיבי"? כמובן שלא. אתה קובע כי "גישות שונות כל כך לא יוכלו ללכת שלובות יד זמן רב". **הן תלכנה שלובות כל עוד בעליהן ירצו בכך. כשיחדלו לרצות בכך "יפרקו את החבילה". אין זה אסון. "פירוק החבילה" יכול לקבל צורות שונות (הגירה, פיסית או פסיכולוגית), מדינה נפרדת, מלחמת אזרחים לשם הקמת מדינה נפרדת, וכו'.**

אם בעיניך זה "סוף העולם" כדאי שתברר איזה ערך עליון מכתיב לך הערכה זו.

כתבת שאינך רואה טעם ב"דיון מעמיק" ביננו כי אני לא מאמין ב"מציאות אובייקטיבית". ראשית, מעולם לא טענתי שאין מציאות אובייקטיבית. אני בהחלט סבור שקיימת מציאות אובייקטיבית, אך אני חולק על כך שקיימת <u>אמת</u> אובייקטיבית. כי "אמת" איננה "מציאות" אלא היא פירוש המציאות. נראה לי שאינך מבדיל בין שני אלה. יש מציאות וקיומה אינו תלוי בהשקפות. אך פירושה של מציאות זו תלויה בערך העליון של הפרשן. "מציאות אובייקטיבית" בנויה מעובדות, "אמת אובייקטיבית" בנויה מפרשנות. הערך העליון של פרשן קובע מה הוא רואה כחשוב במציאות האובייקטיבית ואת זה הוא מתאר כ"אמת אובייקטיבית". המציאות האובייקטיבית עצמה אינה מכילה פרשנות או משמעות. שני אלה מוענקים לה על ידי בני אדם. ברור לחלוטין שאושוויץ הייתה מציאות אובייקטיבית וקיומה אינו תלוי באלה שמבקרים בה. ארבעת המבקרים שהבאתי

כדוגמה מסיקים מסקנות שונות מאותה מציאות אובייקטיבית, כי לכל אחד יש ערך עליון שונה.

האם אינך רואה הבדל בין "מציאות אובייקטיבית" ל "אמת אובייקטיבית"? ביקורת יכולה לשכנע אדם כי הערך העליון שלו מוביל להחלטות העשויות לגרום תוצאות שגם בעיניו הן שליליות. גם אם ביקורת כזאת לא תשכנע את הרוב, יתכן כי אם תחזיתה תתממש יחול שינוי ערכים אצל אלה שהתנגדו לביקורת. קח כדוגמה את תורת הגזע הנאצית. היו גרמנים (קומוניסטים, סוציאליסטים, וליברלים), שהתנגדו לתורת הגזע מנקודת ראות אנתרופוצנטרית (כלומר הומניסטית). אך רוב הבוחרים הגרמנים דגלו באתנוצנטריזם (בלאומנות הגרמנית), והצביעו בעד הנאצים. מפלת גרמניה, וההרס שנגרם לה בגלל המלחמה שהנאצים פתחו בה, שכנעו גרמנים רבים שתורת הגזע פסולה. שינוי זה לא נבע משלילת הגזענות אלא מהמפלה הצבאית. האם פירוש הדבר שביקורת הגזענות בגרמניה לפני המלחמה הייתה מיותרת. לדעתי לא. כי בלי ביקורת כזאת היו רוב הגרמנים מסיקים שטעו בתכנון המלחמה אך לא בתורת הגזע. העובדה שהיו גרמנים שהזהירו מראש כי גזענות תוביל לאסון מערערת את הטענה שטעות בניהול המלחמה גרמה לאסון. ביקורת ערכים יש לנהל גם אם אין לה תוצאות מידיות. ספק אם דיון כזה יסתיים אי פעם ולכן מוקדם להניח שמחלוקות פוליטיות תסתיימנה אי פעם.

ע. א

15.11.1998

<u>תשובה שלישית ל י. נ.</u>

לי.נ. - שלום,

תודה על הערותיך הנוספות נגד האוטונרכיה ששלחת לי בדואר אלקטרוני.

אתה פותח את מכתבך בתוקפנות וכותב לי: "אתה קבעת את הכללים ועכשיו תורי לשחק לפיהם. לכן מעתה אשתמש בדיאלקטיקה שלך".

לא קבעתי כללים. איננני משחק. שאלת שאלות וקיבלת תשובות ענייניות. אין לי שום "דיאלקטיקה". אם נקבל את הגדרת היגל ל"דיאלקטיקה" אזי השימוש שלך במונח זה הוא מוטעה. אם יש לך הגדרה משלך ל"דיאלקטיקה" נסח אותה לפני שאתה משתמש במונח. זה ימנע אי-הבנות. דיאלקטיקה עוסקת בדינמיקה של תהליכים ולא בטרמינולוגיה של דיונים. תעיין ב"מדע הלוגיקה" של היגל. תמצא שם הגדרה ל"דיאלקטיקה". אם תגדיר את המונחים בהם אתה משתמש, תועיל להבהרת דעותיך ותמנע אי-הבנות. במאמר האוטונרכיה הגדרתי כל מונח שהשתמשתי בו, כמו "פוליטיקה", "שלטון", "חופש", "שוויון", "זכות", "מדינה",

"חוק". זה חוסך אי הבנות. אינך חייב להסכים להגדרותי אך הן מבהירות את המשמעות שאני מייחס למונחים אלה ומקטינות את האפשרות לאי-הבנות הנובעות ממינוח מעורפל.

במכתבך עברת מטיעונים נגד עקרון האוטונרכיה לטיעונים על קשיים ביישומה. האם פירוש הדבר שאתה מסכים לעיקרון וחולק רק על אפשרות מימושו?

שאלת מי הם ה"מומחים" האמורים להשתתף בדיון בטלוויזיה כדי להקנות לאזרחים מידע על האופציות העומדות להחלטה ותוצאותיהן האפשריות. תשובתי: "מומחה" לנושא מסוים הוא מי שלמד את הנושא ורוב זמנו מוקדש לטיפול באותו נושא. למשל רופא אף, אוזן, גרון, הוא מומחה לבעיות אף, אוזן, גרון. כלכלן במשרד החינוך הוא מומחה לבעיות כלכליות הנוגעות לחינוך כי ביכולתו לתת תשובה מנומקת ומבוססת לשאלה כמה תעלה לאוצר המדינה הארכת יום הלימודים בשעה אחת בבתי הספר העממיים בישראל. "מומחה" הוא אדם שמקצועו הוא הצד הטכני של נושא מסוים. הצגת מידע על ידי מומחה מושפעת מהערך העליון שלו, לכן, כדי לבטל הטייה בהצגת מידע, אפשר להזמין מספר מומחים לנושא וכל אחד מהם יציג מידע בדרכו הוא. מתוך מגוון דעות זה יתקבל מידע שיאפשר לציבור הרחב להחליט החלטה המבוססת על מידע. הציבור עצמו יכול להציע איזה מומחים להזמין.

הדוגמה שלך בעניין דיון מומחים על תוצאות הנסיגה מהגולן מבוססת על הנחה (שאני מסכים לה) שהצגת מידע תלויה גם בהעדפותיו של המציג. אך אם מופיעים כמה מומחים ולכל אחד ערך עליון שונה יכול המאזין לקבל תמונה רב-צדדית שתאפשר לו להחליט - בהתאם להעדפותיו - על סמך מידע ולא רק על סמך העדפה ערכית.

כיצד מתבצע הדבר במשטר נציגים: האדם המחליט את ההחלטה - השר - איננו בהכרח מומחה לנושא אלא מונה לתפקידו כי העדפותיו מקובלות על השלטון. לפני קבלת ההחלטה מזמין השר מומחים כדי לקבל מידע אודות האופציות השונות העומדות בפניו, ועל תוצאותיהן האפשריות. לאחר קבלת מידע זה מחליט השר - גם אם אינו מומחה לנושא - באיזו אופציה לבחור. החלטתו אינה נובעת ממומחיותו אלא מהעדפותיו, ואלה נקבעות על ידי הערך העליון שלו. השלטון מינה את השר כי הוא סומך על העדפותיו, או מתוך שיקול קואליציוני. כך זה בכל משרד ממשלתי בכל משטר נציגים. השר האחראי על המשרד - שהוא המחליט בנושא הנדון - אינו, בדרך כלל, מומחה לנושא, אך העדפותיו מקובלות על השלטון. גם כאשר מחליט ההחלטות הוא מומחה הרי מינויו לתפקידו לא נבע רק בגלל מומחיותו, אלא בעיקר בגלל העדפותיו המקובלות על השלטון.

באוטונרכיה הציבור הרחב ממלא את תפקיד השר והעדפות האזרחים מחליפות

את העדפות השרים. מדוע אתה - כדמוקרט - מעדיף החלטת יחיד על החלטת רוב?
הרעיון שהציבור הרחב יחליט החלטות המתקבלות כיום על ידי שר יחיד נראה בעיניך בלתי ניתן לביצוע ומרשם לאסונות. ואילו היה הרעיון בר-ביצוע היית תומך בו?
הבה ניישם אוטונרכיה במשרד ממשלתי אחד ונראה כיצד היא פועלת.
הניסיון שיצטבר בניסוי כזה יאפשר שיפורים ויחשוף חולשות. זה פסול בעיניך?
הטון הכללי וחלק מטיעוניך במכתבך האחרון הם קנטרניים יותר מאשר ענייניים. לדוגמה: כתבתי לך שלמרות שמספר חברי הכנסת הוא 120 ולכל אחד מהם יש סמכות להעלות הצעות החלטה על כל נושא אין בתולדות הכנסת מקרה יחיד בו הועלו 120 הצעות החלטה על נושא כלשהו ונדיר שמספר הצעות ההחלטה עולה על חצי תריסר. על כך ענית:
"כלומר *240* איש יעלו *12* הצעות, *480* איש = *24* הצעות, *4800* איש = *240* הצעות, יש צורך שאני אמשיך*???* " **לא, אין צורך שתמשיך אך יש צורך שתשנה את הטון. הטון הוא קנטרני ואתה די אינטליגנטי כדי להבין שאין יחס פרופורציוני בין מספר בעלי סמכות ההחלטה למספר ההצעות עליהן יש להחליט. מספר ההצעות נקבע בעיקר על ידי מהות ההחלטה ולא על ידי מספר בעלי סמכות ההחלטה. ניקח כדוגמה את הארכת יום הלימודים בבתי הספר. תהיה הצעה אחת לא להאריך את יום הלימודים, וכמה הצעות להאריכו בכמה שעות. למרות שמבחינה תיאורטית יכול מספר ההצעות להיות כמספר הדקות ביממה לא יציע איש להאריך את יום הלימודים ב-15 דקות או ב 16 שעות. מדובר בהארכת יום הלימודים לכל היותר בארבע שעות. כלומר בסה"כ 5 הצעות (הארכה של 4,3,2,1,0 שעות) מספר ההצעות לא יגדל גם אם מספר מחליטי ההחלטות יגדל מ 120 ל- 120 מיליון. כל אדם שיקבל מהמומחים לחינוך מידע על נושא זה יוכל לקבל החלטה בדיוק כמו שר החינוך. שר החינוך מחליט בהתאם להעדפותיו הפוליטיות (המושפעות גם משאיפתו להיבחר מחדש) ואילו הציבור יכול להחליט לגופו של עניין (בהתאם לערך עליון זה או אחר) בלי שיקול של "להיבחר מחדש". במובן מסוים זה דומה - אך אינו זהה - להחלטת מושבעים במשפט בארה"ב. המושבעים אינם מומחים לדקויות משפטיות. עורכי הדין של התביעה וההגנה מנמקים גישות מנוגדות, להאשמה, בנימוקים מנוגדים. השופט מבהיר למושבעים את הצד הטכני של ההאשמות. המושבעים צריכים רק להחליט אם הנאשם אשם. כל השאר נקבע על ידי השופט ומערכת אכיפת החוק. המושבעים אינם מומחיםלחוק או לבתי-סוהר. הם מחליטים החלטה עקרונית אם הנאשם אשם או לא. כל השאר נעשה על ידי השופט. האם שיטה זו גרועה משיטה בה שופט יחיד, שמונה על ידי השלטון, קובע אם הנאשם אשם?**
משטרנציגים לוקה בפגם בסיסי הנובע מהשיטה הקואליציונית. בישראל 1998

קובע שר חינוך ממפלגת מיעוט דתית המייצגת מיעוט קטן באוכלוסייה (מפד"ל) את מדיניות החינוך של הרוב החילוני. שר פנים ממפלגה המייצגת מיעוט דתי אחר (ש"ס) קובע את מדיניות הפנים של הרוב החילוני. אתה הרי מתנגד ל"כפיה דתית", אבל שיטת הנציגים שאתה תומך בה מולידה כפיה כזאת. לפי טיעונך החלטת שר חינוך דתי יחיד בישראל כיום עדיפה על החלטה ישירה של הרוב החילוני, מדוע? הרי החלטת רוב האזרחים תשקף את דעת רוב הציבור בעוד שהחלטת שר יחיד, הנובעת מערכיו הדתיים ומשיקולי קואליציה אינה משקפת את רצון רוב הציבור. אתה יכוללטעון שבאוטונרכיה יתכן מצב שבו רוב של 51% מחליט החלטה שמחייבת מיעוט של 49%, ולכן גם שיטה זו המבוססת על רצון הרוב מולידה עיוות. נכון. אך זהו עיוות שניתן לתקנו באמצעות חוקת יסוד שתקבע כי החלטות מסוימות (כמו למשל החלטה לצאת למלחמה) תתקבלנה רק אם יש להן רוב של 80% מקרב המצביעים.

אתה מוטרד מאפשרות ש"דיון בערוץ *139* על נביחות פודלים" **עלול להימשך חדשים. סביר שהרוב יקבל את דעתך ויגביל את משך הזמן המוקצב להעלאת הצעות החלטה. סביר גם שהרוב יחליט על אחוז חסימה מסוים ורק הצעה שתעבור אותו תעמוד לדיון נוסף ולהצבעה מחייבת. הציבור יכול להחליט על נוהלים שימנעו מטרחנים לעשות שימוש לרעה בשיטה, אך לא ימנעו מהם אפשרות להביע את דעתם.**

האם הנחות אלה "אופטימיות" מדי או בלתי ניתנות ליישום?

נכון שאנשים יצטרכו להקדיש יותר זמן לבעיות הציבור מכפי שהם מקדישים כיום (כמה שעות ביום מקדיש ח"כ להחלטות פוליטיות נטו - אם מנכים את הזמן שהוא מקדיש לכל הכרוך בבחירתו מחדש לכנסת?) האם פסול בעיניך שה"בעל-חי הפוליטי" ישקיע חלק מזמנו בשיקולים הנוגעים לציבור כולו? האם המצב הנוכחי בארה"ב למשל, בה רוב האזרחים התייאשו ממעורבות פוליטית ומשך ארבעים השנים האחרונות - רק כ 30% משתתפים בבחירות, הוא מצב רצוי בעיניך?

אולי אתה חושב שזהו "הטבע האנושי"? לדעתי מצב אומלל זה אין לו דבר עם "טבע אנושי" כלשהו, אלא הוא תוצאה הכרחית ממשטר נציגים.

שלילת סמכות החלטה פוליטית מהאזרחים הופכת אותם לאדישים.

אתה כותב שאם יוגבל משך הזמן המוקדש להעלאת הצעות ולדיון בהן יהיה מקום לטענה על "סתימת פיות". נגד מי? נגד הרוב? הרי הרוב הוא שיקבע כמה זמן יוקדש להעלאת הצעות ולדיון בהן. העיקרון היחיד שיש להגן עליו מפני החלטת רוב רגיל הוא שאין למנוע מאף מיעוט (כולל מיעוט של יחיד) להעלות הצעת החלטה ולהביע דעה בנושא כלשהו, אך משך הזמן המוקדש לדיון ואחוז החסימה נתון לשיקול הרוב ויקבע בהחלטת רוב רגיל.

תאר לך שאתה חוזר הביתה לאחר העבודה, פותח טלוויזיה בערוץ המוקדש לחוקים אזרחיים ונכנס למסך העוסק ברעשים המטרידים את הציבור (זה יקח שניות בלבד) תוכל לברר מיד איזה הצעות חוק יש בנושא נביחות כלבים, ומה מצב כל החלטה. תוכל לברר תוך דקות איזה החלטות עברו את אחוז החסימה ועומדות לדיון נוסף ואיזה לא עברו ואינן עומדות לדיון כיום (אך יכולות לעמוד לדיון נוסף בעוד שנה). תוכל לראות מיד גם איזה החלטות עברו הצבעה ראשונה, שניה, או שלישית, ומה הנימוקים בעד ונגד כל החלטה. כל זה נראה כיום מסובך מאוד אך כך נראה גם שלטון פרלמנטרי לפני 300 שנה, בתקופת המלוכה. הרי קבלת החלטות פוליטיות (המחייבות את כל תושבי המדינה) על ידי מלך או דיקטטור פשוטה בהרבה מקבלת החלטה פוליטית במשטר של נציגי ציבור. החלטת מלך היא גם הרבה יותר "אפקטיבית" (אם להשתמש במונח שלך) אך למרות המורכבות ולמרת חוסר האפקטיביות מעדיף רוב האנושות משטר פרלמנטרי על פני מלוכה ודיקטטורה. מדוע? כי הרוב מעדיף חופש (מצב בו יחיד, או ציבור,מחליט בעצמו כיצד יחיה), על אפקטיביות. אתה מעדיף אפקטיביות על חופש. אתה כותב: "אינני מכיר דרך למיצוי נושא כלשהו בדקות ספורות"**, אני מסכים. אך קשה "למצות" נושא כלשהו גם בדיון הנמשך שנים ובכל זאת הכנסת מחליטה גם על נושאים שלא "מוצו".**

מתי לדעתך "מוצה" נושא?

הבה ניקח כדוגמה את הדיון בכנסת על ההסכם שנתניהו חתם ב"מטע וואי". האם הדיון על הסכם זה ימוצה אי פעם? האם יכול בכלל דיון לבוא לידי "מיצוי"?

ובכל זאת תתקבל החלטה על ההסכם בימים הקרובים למרות שהדיון בו לא "מוצה".

אי מיצויו של נושא אינו מונע קבלת החלטה על הנושא בשום משטר. על כל נושא יש דיון "בלתי ממצה" בכל משטר ובסוף הדיון הבלתי ממצה מתקבלת החלטה. אתה כותב "הציבור לא יוכל לעקוב אחרי כל ההצעות". ייתכן. וחברי כנסת יכולים לעקוב אחרי כל הצעה? כל אחד עוקב אחרי הצעות החשובות לו. מה שקובע הוא שלכל אזרח יש סמכות להעלות כל הצעת החלטה, לדון, ולהצביע, בכל החלטה. ירצה - יציע, ידון ויחליט. לא ירצה - לא יציע, לא ידון, לא יחליט. כל אזרח ישתמש בסמכותו כרצונו.

הבאת דוגמה שמישהו מעלה "הצעת חוק על פיה הוא המלך המשיח לעולם ועד" **ושאלת אם אני אפסול הצעה זו. ברור שאצביע נגדה. מאחר וכל הצעה חייבת לקבל רוב בשלוש הצבעות, סביר שהצעה זו לא תעבור את אחוז החסימה הדרוש כדי לעבור שלוש הצבעות. אך אם הצעה כזאת תעבור ותזכה לרוב בשלושת ההצבעות**

אי אפשר לפסלה.

אם הרוב רוצה שפלוני יוכרז למלך משיח ויצביע למנות מישהו למלך המשיח אזי פלוני יוכרז למלך משיח עד שמישהו יעלה הצעה לבטל מינוי זה. אם יש רוב התומך בהצעה, <u>מתוקף איזו סמכות אתה דורש לבטל אותה</u>? שנינו נציע הצעות נגד ונפעל להשיג רוב.

נימוק "האפקטיביות" שלך, וההיסטוריוגרפיה השטחית של מר נויברגר שציטטת בהסכמה, מתעלמת מכך שגם משטרים "אפקטיביים" מתמוטטים. דיקטטורה בדרך כלל "אפקטיבית" יותר מדמוקרטיה ובכל זאת דיקטטורות מתמוטטות. לאחר מלה"ע הראשונה היו בעיות אבטלה חמורות בבריטניה שניצחה במלחמה וב-1926 פרצה שם שביתה כללית שכמעט מוטטה את המשטר. ממשלת השמרנים של סטנלי בולדווין הייתה מוכנה להעביר את השלטון לאיגודים המקצועיים. אך נציגי האיגודים סירבו לקחת את השלטון לידיהם. המשטר ה"בלתי אפקטיבי" שרד משום שיריביו סירבו לקחת את השלטון לידיהם. משטר אינו מתקיים רק בגלל האפקטיביות שלו וקריסת משטר אינה בהכרח תוצאה מחוסר האפקטיביות שלו.

אתה מביא כדוגמה את הדיון על החזרת הגולן וטוען שמאחר וגם המתנגדים להחזרה טוענים שאי-החזרת הגולן תביא שלום אין אפשרות להעדיף החזרה על אי-החזרה אם הערך העליון הוא "שלום". ראשית "שלום" איננו ערך עליון. לא בשביל תיאוצנטריסט ובוודאי לא בשביל אתנוצנטריסט. לרבים חשובות "קדושת הארץ" או "אחדות העם" יותר משלום. שלום יהיה רצוי מאוד בעיני אגוצנטריסט, כי חייו חשובים בעיניו מהכל, אך כאן הערך העליון הוא טובתו הפרטית של מישהו. שלום אינו "ערך" אלא מסקנה הנגזרת מערך.

שנית, נניח שהרוב משתכנע שאי-החזרת הגולן תביא שלום ומצביע שלא להחזיר את הגולן. עוברת שנה - ואין שלום. כי אסד ממשיך להצהיר שבלי החזרת הגולן לא יהיה שלום. חיילים ממשיכים ליהרג בצפון בגלל היעדר השלום. מי שבאמת ובתמים חשב שאי-החזרת הגולן תביא שלום, ולא השתמש במילה "שלום" כמסווה לנאמנותו ל"שלמות הארץ" או לקדושתה, יתעשת. שהרי המטרה המוצהרת לא הושגה. אי-החזרת הגולן לא הביאה שלום. אנשים כאלה יציעו דיון מחודש והחלטה חדשה בנושא זה וסביר שלאור הלקח שיופק מהיעדר השלום יתקבל רוב להחזיר את הגולן. הרי כל החלטה ניתנת לדיון מחודש. עד האינתיפאדה הסכימו רוב הישראלים עם גולדה ש"אין עם פלסטיני", או ש"אין עם מי לדבר על שלום", או שהסכימו עם פרס ש"יש אופציה ירדנית". מה גרם לרוב להתעשת ולהגיע למסקנה שיש עם פלסטיני, שהפלסטינים זכאים לעצמאות בפלסטין? חדשים אחדים לפני שנרצח הכריז רבין: "לא באנו לארץ ריקה". מה גרם לו (שבתחילת האינתיפאדה הורה "לשבור להם את הידיים והרגלים") לשנות דעתו? גרמה לכך

האינתיפאדה, מאבק של עם שהוכרז כ"לא קיים". מאבק יכול לאלץ אפילו בעלי דעות ניציות לשנות את דעתם. לאחר חמישים שנות מאבק חל שינוי בהעדפה. עד שנות ה- 50' היה אתנוצנריזם ערך עליון של רוב היהודים בארץ שהסכימו עם טרומפלדור כי "טוב למות בעד ארצנו"**, אך לאחר שש מלחמות השתנה הערך העליון של רוב הציבור החילוני בישראל מאתנוצנטריזם לאגוצנטריזם, מלאומנות לאנוכיות. אגוצנטריסט מעדיף את חייו מעל לכל ולכן הפך לאחרונה השלום למשאת נפשו של הרוב.**

אתה טוען שהחלטה מחייבת "להיכנס לעובי הקורה כדי לקבוע מי צודק"**. לפי מה תקבע "מי צודק"? מי ש"שלמות הארץ" היא בשבילו ערך עליון צודק לפי ערכיו.**

מי ש"אחדות העם" הוא הערך העליון שלו צודק לפי ערכיו.

האם אדם ש"קדושת הארץ" היא בשבילו ערך עליון איננו צודק?

האם רק מי שהחיים או השלום הוא הערך העליון שלו הוא "צודק"?

לפי איזה קריטריון אתה מחליט? מה הקריטריון שלך ל"צודק"? טרם הבנת שאין - ולא יתכן - ערך עליון המוסכם על כולם, ולכן אין - ולא יתכן - "צדק" מוחלט. בתור אנתרופוצנטריסט אני מתנגד לאתנוצנטריזם של גאולה כוהן אך מכאן לא נובע שהיא "טועה" ואני "צודק". כי אני בהכרח מודד אותה באמת מידה אנתרופוצנטרית, כלומר על ידי ערכי, אך אלה פסולים בעיני כל אתנוצנטריסט. אתה מניח כנראה שהערך העליון שלך הוא "טוב מוחלט", טרם תפסת שאין ערך עליון מוחלט.

הסיפור היפה שלך על אפלטון ואלכסנדר מוקדון מסתיים כשאפלטון מציעלמוקדון להימנע מכיבושים כי "בסופו של דבר" ממילא יחזור ליוון לזרוק חלוקים לנחל.

אענה לך בסיפור משלי על שני מטיילים בבית-קברות. אומר האחד: "מה הועילו לכל הקבורים כאן מאמציהם, הרי בסוף כולם מתו. למה להתאמץ אם בסוף נמות חרף כל מאמצינו. עדיף להתאבד מיד ולחסוך את המאמצים "**.**

עונה השני: " לא הסוף עיקר אלא ה"בינתיים"**.** אם אתה רציני בדבריך עליך להתאבד, אני מעדיף לסבול ב"בינתיים". אתה אינך מתאבד. כלומר אינך רציני בדבריך. אני לעומתך רציני בדברי וחי את ה"בינתיים" ללא הרגשה שאני מבזבז את זמני"**.**

חסידי אפלטון העכשוויים מעדיפים להתעלם מכך ש"בסופו של דבר" השמש תאבד את האנרגיה שלה ואז תרד הטמפרטורה בכל מערכת השמש למינוס 270 מעלות צלזיוס והחיים יפסקו, ולכן - בהתאם לשיקוליהם - אין טעם לקיים חברה וחיים שהרי "בסופו של דבר" ממילא הכל ימות. עדיף להתאבד מיד כדי לחסוך סבל. אך האם מה שיקרה ב"בסופו של דבר" פירושו שה"בינתיים" הוא בזבוז זמן?

אתה מסיים מכתבך בטיעון ש"המגרעת הגדולה ביותר של האוטונרכיה היאחוסר האפקטיביות שלה"**. זה מה שאמרו תומכי מלוכה לתומכי רפובליקה לפני שלוש**

מאות שנה. מלוכה הרבה יותר "אפקטיבית" מרפובליקה (כי קבלת החלטות פוליטיות על ידי שליט יחיד יעילה בהרבה מקבלתן על ידי בית-נציגים, שיש בו אופוזיציה וקואליציה). נימוק זהלא שיכנע את רוב האנושות שמלוכה (או דיקטטורה) עדיפות על שלטון נציגי הציבור למרות שמשטר זה פחות יעיל ממלוכה ומדיקטטורה. מדוע? משום שרוב בני חווה מעדיפים חופש (מצב בו אדם - או ציבור - מחליט בעצמו כיצד יחיה) על יעילות הנובעת מאי-חופש במלוכה או דיקטטורה. עבורך "אפקטיביות" היא הקריטריון הקובע. עבורי חופש ושוויון הם הקריטריונים הקובעים. כדאי לך להיזהר משיקולי "אפקטיביות". הם שימשו תמיד הצדקה לדיקטטורה. אחת ההצדקות לדיקטטורה הפשיסטית של מוסוליני באיטליה הייתה: " כעת הרכבות מגיעות בזמן". **הן הגיעו בזמן. גם לאושוויץ.**

בשם האפקטיביות הרגו הנאצים את חולי הנפש בגרמניה כי הללו לא תרמו דבר למדינה והיו נטל כלכלי בלבד. זה קרה הרבה לפני שהרגו את היהודים והצוענים.

בתשובה לקביעתך כי אוטונרכיה אינה בת-ביצוע אזכירך כי ארנסט ראתרפורד, גדול חוקרי האטום בדורו, הכריז ב-1938 - כשנודע לו על התפרקות ספונטנית של גרעין אטום האורניום - כי: " האנושות לעולם לא תוכל לעשות שימוש מעשי באנרגיה אטומית כי האנרגיה המופקת מגרעין בודד אינה מספקת להרתחת כפית תה ואין שום אפשרות לגרום למיליוני גרעיני אורניום להתפרק בזמנית".

שבע שנים לאחר מכן, בהירושימה, הוכח שהוא טעה.

גם אילו היית מומחה עולמי למשטרים הייתי ממליץ לך ללמוד מטעותו של ראתרפורד. הערכותיך בנוגע לאוטונרכיה נובעות ממשאלה. אתה אליטיסט המתחזה לדמוקרט. משאלתך הכמוסה היא שלטון מומחים. הטון והסגנון של מכתבך האחרון הוא מתנשא וקנטרני. אני מוכן לדון אתך עניינית אך לא אענה על טיעונים קנטרניים. אם תמשיך בטון מתנשא וקנטרני לא אענה. אל תסיק מכך שאין לי מענה. לטיעון וסגנון ענייני תקבל תמיד תשובה. לקנטרנות והתנשאות - לא.

ע.

א.

<u>מאנרכיזם לאוטונרכיזם</u>

נדפס בחוברת " לאחר קפיטליזם, סוציאליזם, אנרכיזם - אוטונרכיה" **(אנגלית, 1996)**

ב-1872 מתח האנרכיסט באקונין ביקורת על רעיון המדינה הסוציאליסטית של מרכס. עיון בביקרת זו כיום מלמד כי ההיסטוריה הראתה שבאקונין צדק. זאת אפשר לומר גם על הביקורת שהאנרכיסטים אמה גולדמן ואלכסנדר ברקוב מתחו על לנין ב-1922, לאחר שראו כיצד הוא וטרוצקי תוקפים ומוציאים להורג את שובתי קרונשטדט שתבעו מלנין לכבד את קריאתו "כל השלטון למועצות החיילים, הפועלים, והאיכרים" שהביאה אותו לשלטון, ואשר - לאחר הגיעו לשלטון - הוא החליף במדיניות של "כל השלטון למפלגת הבולשביקים". שובתי קרונשטדט התנגדו לשלטון המפלגה. לנין וטרוצקי הרגו אותם. באקונין כתב ב-1872:

"במדינת הפועלים של מרכס לא תהיה – כך אומרים לנו – שכבה חברתית בעלת זכויות

יתר. כולם יהיו שווים. לא רק בפני החוק, ומבחינה פוליטית, אלא גם מבחינה כלכלית.
זהו לפחות מה שמבטיחים. לא תהיה שכבה חברתית מועדפת, אך תהיה ממשלה.
יש לשים לב במיוחד לכך שזו תהיה ממשלה מאוד מורכבת שלא תסתפק בשליטה וניהול החיים הפוליטיים של המוני העם, כפי שעושות כל הממשלות כיום *(1872)* אלא היא גם תנהל את החיים הכלכליים ותרכז בידיה את כל היצור ואת החלוקה הצודקת של העושר, את פיתוח החקלאות, את הקמת ופיתוח מפעלי התעשייה, את הארגון והניהול של המסחר, וגם את הקצבת ההון ליצור באמצעות הבנקאי היחיד - המדינה.
זה יצריך ידע עצום והמוני "ראשים עמוסי תבונה" בממשלה.
זה יהיה שלטון העילית המדעית, האריסטוקרטי, הרודני, והשחצן ביותר מכל המשטרים. עילית זו תהיה מעמד חדש, עם סולם סמכויות של מדענים ובעלי השכלה אמיתית ומדומה, והחברה תחולק למיעוט השולט בשם הידע, ורוב עצום נטול ידע. ואז אוי לרוב של נטולי הידע. משטר כזה יעורר במהרה מורת רוח רבה בקרב ההמונים ולשם ריסון ההמונים תיאלץ ממשלתו הנאורה והמשחררת של מרכס להיעזר בכוח חמוש לא קטן. כי הממשלה חייבת להיות חזקה, אומר אנגלס, כדי לשמור על הסדר בקרב מיליוני נטולי הידע הללו שהתקוממותם עלולה להרוס הכל, כולל ממשלה המורכבת מאנשים ש"תבונתם עולה על גדותיה".

(**באקונין "מרכסיזם, חופש, והמדינה", פרק 3 "המדינה והמרכסיזם").**

" זה יהיה – בשביל מעמד הפועלים – משטר צבאי בו יאולצו המוני הפועלים לקום, לישון, לעבוד, ולחיות, לפי קצב התוף. הנבונים והמשכילים ייהנו ממשרות ממשלתיות, והחמדנים – שיימשכו אל עסקות הענק הבינלאומיות של הבנק הלאומי – ייהנו מאפשרויות עצומות של תיווך רווחי ביותר. זה יהיה משטר עבדות רודני במיוחד כיוון שיכנה עצמו "שלטון העם". **(שם, פרק 5)**

תחזית זו, שנכתבה ב-1872, התממשה במציאות, בעוד שתחזיתו של מרכס כי חברה ללא מעמדות, בה כל אמצעי היצור הם בבעלות הממשלה תבסס עידן של חופש - נתבדתה. מרכס לא חזה את תוצאות תאוות השליטה של פקידי השלטון בברה"מ ובכל מדינות ה"דמוקרטיה העממית" בהן התעשייה, החקלאות, והבנקים, היו בבעלות הממשלה והאוכלוסיה נשלטה על ידי פקידי הממשלה ועסקני המפלגה.
אמה גולדמן ואלכסנדר ברקמן האנרכיסטים, שתמכו במהפכת אוקטובר ושהו ברוסיה מראשית 1920 עד סוף 1921 מתחו ביקורת דומה על לנין. בביוגרפיה שלה מתארת גולדמן את פגישתה האחרונה עם האנרכיסט קרופוטקין ב-1920 ומסכימה עמו כי:

"המהפכה הרוסית הייתה גדולה בהרבה מהמהפכה הצרפתית וגם משמעותה הבינלאומית גדולה בהרבה. היא חדרה עמוק לתודעת המוני העם ברחבי העולם. אי אפשר לחזות מראש את היבול העשיר שהאנושות תקצור בעקבותיה. אך הקומוניסטים,

הדבקים ברעיון המדינה הריכוזית, נדונו להסיט את המהפכה ממסלולה. מטרתם היא עליונות פוליטית. הם הפכו ל"ישועים של הסוציאליזם" ורואים כל אמצעי ככשר להשגת מטרותיהם. שיטותיהם מטילות אימה על המוני העם ומשתקות את האנרגיות שלהם. אך בלי המוני העם, בלי השתתפותם הישירה של העובדים בבנייתה מחדש של הארץ לא יכול להיווצר שום דבר יצירתי ומהותי".

(אמה גולדמן, Living my Life, DOVER, 1979, Vol.2 p. 863)

אחרי מות קרופוטקין ב-1921 כתבה גולדמן: "אבלי על מותו התחבר לייאושי על הרס המהפכה שאיש מאתנו לא יכל למנוע" (שם, ע' 869).

בעזבה את רוסיה בדצמבר 1921, לאחר שראתה את הצבא האדום בהנהגת טרוצקי ובפקודת לנין תוקף את הימאים השובתים בקרונשטדט היא מוסיפה:

"לא ברחנו מהמהפכה, היא מתה מזמן" **(שם ע' 919)**

"יכולנו לפעול יותר למען רוסיה מחוצה לה מאשר בתוכה, להסביר את הפער בין המהפכה לבין המשטר שקם בעקבותיה, ולפעול למען האסירים הפוליטיים בבתי הסוהר הסובייטיים ובמחנות הריכוז שם". **(ע' 927)**

גולדמן וברקמן ראו ב-1921 שהמפלגה הקומוניסטית של ברית-המועצות בהנהגת לנין השתלטה על המהפכה והקימה משטר ריכוזי בצורה קיצונית שחנק כל יזמה מקומית ומנגנון משטרה חשאית שהטיל אימה על האוכלוסייה וחיסל כל אופוזיציה במפלגה. ביקורת האנרכיזם על מרכס ולנין נתגלתה כנכונה, מעמיקה ותקפה. העובדה שתחזיות מרכס נתבדו בעוד שתחזיות באקונין נתאמתו מעוררת את השאלה: מדוע קיבלו רבים ברחבי העולם דווקא את דעותיהם של מרכס ולנין ולא את דעותיהם של באקונין וקרופוטקין?

העובדה שלנין קיים את הבטחתו לחתום שלום נפרד עם גרמניה מיד לאחר הגיעו לשלטון, והתחייב להקים משטר של צדק חברתי ולא של אנוכיות ורדיפת בצע, גרמה למיליוני אנשים בעולם לתמוך בו. בודדים בלבד שמעו את הביקורת האנרכיסטית בעוד שמיליונים שמעו את לנין. זה הביא לתמיכה המונית בלנין בשנות ה- 20'. אך מדוע לא זכו הדעות האנרכיסטיות לפופולריות גם לאחר שפשעי סטלין נתפרסמו בעולם?

מדוע אין האנרכיזם מושך כיום - לאחר קריסת ברה"מ – המוני אוהדים? התשובה לכך היא שאין לאנרכיזם הצעת חלופה לניהול חברה תעשייתית מודרנית. יש לאנרכיזם ביקורת על קפיטליזם וסוציאליזם אך אין לו הצעת חלופה לשניהם. אנשים מחפשים חלופה, לא רק ביקורת.

האנרכיזם הוא תוצר המאה ה- 19 ולא התחדש מאז יסודו. הוא לוקה בשני חסרונות:

1. הוא ערבוביה של שתי השקפות סותרות. האחת אגוצנטרית ("אנרכיזם אישי"), והשניה אנתרופוצנטרית ("אנרכיזם חברתי"). אנרכיזם אישי שולל סמכות כל אדם, או רוב, לומר ליחיד מה לעשות. מייסד גישה זו הוא מקס שטירנר בספרו "האגו והשייך לו" ממשיכתו היא איין ראנד ושאר תומכי האנוכיות האישית.

ההשקפה השניה, האנרכיזם החברתי, מציבה את טובת החברה מעל טובת היחיד. השקפה זו באה לביטוי בכתבי באקונין, קרופוטקין, מלטסטה, רוקר, אמה גולדמן, אלכסנדר ברקמן, ואחרים. אנרכיזם חברתי דוגל בחברה ללא שלטון מרכזי וללא מדינה, המבוססת על קומונות וסיוע הדדי. אנרכיזמאישי מתנגד להחלטות רוב בעוד שאנרכיזם חברתי מסכים להחלטות רוב. האנרכיסט האמריקאי מאריי בוקצ'ין במאמרו "התהום הבלתי ניתנת לגישור בין אנרכיזם אישי לאנרכיזם חברתי" **הבהיר את הסתירה בין שתי השקפות אלה. אך כיוון ששתיהן מכנות עצמן "אנרכיזם" יש בלבול עצום בהבנת החלופה האנרכיסטית לקפיטליזם.**

2. הרעיון של חברה בלי שלטון מרכזי וללא מדינה אינו מעשי במאה ה- 21. האנרכיזם נוצר במאה ה- 19 כשהשלטון המרכזי היה בידי קומץ בעלי אחוזות, התיעוש היה רק בשלביו הראשונים ורוב האוכלוסייה היו איכרים. חשמל טרם הומצא ולא היו רשתות ארציות של אנרגיה, תחבורה, חינוך ובריאות. כל אלה היו עניין פרטי שהמדינה לא התערבה בו. לא היה שכר מינימום, או גיל מינימום בעבודה. לא היה יום עבודה של 8 שעות. לא היו חוקי חינוך חובה, ביטוח בריאות, ופנסיה. לא היה תשלום עבור ימי מחלה ולא חופשות בתשלום. לנשיםלא הייתה זכות בחירה. המדינה גבתה מסים למימון הצבא, המשטרה,בתי המשפט ובתי הסוהר, ולמימון המחוקקים, ולא התערבה בכלכלה. כל זה השתנה אחרימלחמת העולם הראשונה. קמו משטרים חדשיםבאירופה וחלו שינויים רבימלטובה. נשים קיבלו זכות בחירה. נחקקו חוקים המקנים זכויות סוציאליות לעובדים, המדינה החלה להשקיע בהקמת תשתיות ארציות של אנרגיה, תחבורה, בריאות, וחינוך. המדינה החלה מתערבת בכלכלה.

שינויים נוספים חלו בעקבות מלחמת העולם השניה כשתנועות סוציאל-דמוקרטיות עלו לשלטון והנהיגו חינוך יסודי ושירותי בריאות חינם לכל האוכלוסייה. המדינה הפכה לגורם מרכזי בכלכלה. ביטול המדינה כיום פירושו פירוק מערכות החינוך, הבריאות, הסעד, התחבורה, והאנרגיה, הכלל ארציות. האנרכיזם לא התאים עצמו למציאות החדשה. הוא נצמד להשקפות מלפני 150 שנה. האנרכיזם ממשיך להטיף לביטול המדינה כאילו מדובר במדינה של המאה ה-19 ואין לו תשובה לשאלה: מי יחליט על אחזקתן ופיתוחן של רשתות כלל-ארציות של חינוך, בריאות, סעד, אנרגיה ותחבורה שהן כיום חלק מרכזי בתפקודה של המדינה?

מי יחליט אם לבנות בית-חולים, אוניברסיטה, נמל, שדה-תעופה, חדש? כיצד יבוצעו החלטות אלה? לאנרכיזם אין תשובות לשאלות אלה ולכן מי שמחפש חלופה לקפיטליזם, המבוססת על חופש ושיוויון, לא ימצא באנרכיזם חלופה עדכנית.

האנרכיזם דוגל בהקמת קומונות המבוססות על עזרה הדדית ללא שלטון מרכזי. כיצד למשל תהפוך ניו-יורק לקומונות וכיצד תתקבל - ותבוצע - החלטה על פיתוח רשתות החשמל, התחבורה, החינוך, הבריאות, והביוב, בעיר כניו-יורק, לונדון, או תל-אביב? לאנרכיזם אין תשובה לבעיות אלה. נוסף לאי-יכולתם לתת תשובות לבעיות אלה מתנגדים אנרכיסטים רבים אפילו להחלטות רוב. הרעיון החיובי של האנרכיזם - שלאנשים צריכה להיות סמכות לקבוע בעצמם את גורלם, טרם הצמיח הצעה לניהול חברה תעשייתית מודרנית. במשך 150 שנות קיומו לא הצליח האנרכיזם להקים אפילו קומונה אחת ויחידה שתיפקדה עשור או שניים. לא פלא שרק מעטים נמשכים לרעיונות האנרכיזם החברתי. ובאשר לאנרכיזם אישי - זו אופנה לגיל-ההתבגרות המתמקדת בבעיות הפרט ואינה עוסקת בבעיות חברתיות.

באקונין נפטר ב-1876, לפני המצאת תאורת חשמל, מכונית, מטוס, ומערכות בריאות וחינוך ממשלתיות. המדינה בזמנו גבתה מסים ותחזקה צבא, משטרה, בתי-משפט ובתי-סוהר. לדעת באקונין "מדינה היא: " רודנות של מיעוט ברוב, בשם העם".

זה באמת היה המצב באירופה עד תום מלחמת העולם הראשונה.

באקונין התנגד גם לשליחת נציגי פועלים ואיכרים לבתי נציגים באמרו:

"האם לא ברור שהאופי העממי של שלטון כזה יהיה תמיד אחיזת עיניים? ברור שיהיה זה בלתי אפשרי לכמה מאות אלפים, או עשרות אלפים, או אפילו לאלפים בודדים, לשלוט בצורה יעילה. הם ייאלצו בהכרח להשתמש בנציגים, כלומר להעביר את סמכויותיהם לקבוצת אנשים שתיבחר על ידם כדי לייצגם ולשלוט בהם. זה יוביל בהכרח לכל אותה צביעות והשתעבדות של משטר הנציגים הבורגני. לאחר תקופה קצרה של מהפכה וחופש יתעוררו אזרחי המדינה בוקר אחד וימצאו עצמם משועבדים ככלי משחק וקורבנות של תאבי שלטון חדשים". (שם, ע' 27). **כל זה היה נכון עד אמצאת הכספומט.**

באקונין סיכם דעתו על המדינה במלים הבאות:

"מדינה פירושה שליטה. כל שליטה מניחה מראש את כפיפות המוני העם לשליטים ועקב זאת את ניצולם למטרות רווח של מיעוט זה או אחר ". **(ע' 21) זה נכון גם כיום.**

אך האם מצב זה חייב להמשך גם כאשר מיליונים משתמשים כל יום בכרטיסים

מגנטיים, ברשתות מחשבים, בלוויני תקשורת, בטלוויזיה בכבלים? כמובן שלא! טכנולוגיות התקשורת האלקטרוניות שפותחו בשנות ה- 80' ו ה- 90' פותחות אפשרויות חדשות שאי אפשר היה לדמיין בשנות ה- 60' ובוודאי לא בימי באקונין ומרכס. כיום אפשר לצייד כל מכשיר טלפון בחיישן לכרטיס מגנטי שיאפשר למשתמש להצביע באמצעות הטלפון בכל הצבעה פוליטית. רשתות מחשבים יכולות לחבר מיליוני קולות בשניות ולהציג את התוצאה על מסכי טלוויזיה. ויכוחים על האפשרויות העומדות לבחירה יכולים להתנהל על מסכי טלוויזיה, כשהציבור שואל שאלות ומעלה הצעות חדשות באמצעות הטלפון. לאחר הויכוחים תערכנה ההצבעות. לכל אזרח יש סמכות להציע – ולהשתתף בהצבעה על – כל הצעת החלטה פוליטית.

במקומות עבודה יש להקנות לכל עובד סמכות להציע, ולהשתתף בהצבעה על, כל הצעת החלטה הנוגעת לעבודה. זה כולל הצעות הנוגעות לשכר, תנאי עבודה, פיטורים, הרחבת או צמצום היצור, קצב העבודה, שיטות יצור וסוגי המוצרים.

במוסדות החינוך יש להקנות לכל מורה, תלמיד, והורה של תלמיד, סמכות להציע – ולהשתתף בהצבעה על – כל החלטה הנוגעת לחינוך. יש להקנות לכל אחד במשפחה סמכות להשתתף בכל הצבעה בכל החלטה הנוגעת למשפחה. גם לילדים יש להקנות סמכות זו מרגע שהם דורשים זאת. כיום עברו הזמנים של קבלת החלטות במדינה באמצעות הרמת יד. הצבעה ידנית וספירת ידיים יכולה להקיף רק כמה מאות מצביעים. הצבעה ידנית של מיליונים היא בלתי אפשרית ולכן היה צורך בנציגים. אך כיום אין צורך להצביע בהרמת יד אלא די בלחיצה על קליד. אין גם צורך שאנשים יעסקו בספירת הקולות, המחשב עושה זאת בשבריר שניה בצורה אמינה בהרבה. זו הסיבה שטכנולוגיה זו מיושמת בכנסת עצמה. היה זמן שסופרי קולות מכל סיעה בכנסת ספרו שוב ושוב ידיים מורמות. אך כיום מצביעים חברי הכנסת בלחיצת כפתור אלקטרוני שניתן בנקל ליישמה לארץ כולה. אין שום קושי טכני להפוך את הארץ כולה לכנסת וכל אזרח לחבר כנסת (ללא שכר). אפשר למנות אחראים לביצוע החלטות, באמצעות הגרלה, אך החלטות מדיניות חייבות להתקבל ישירות על ידי האזרחים עצמם, ללא נציגים. לנציגים שימונו בהגרלה לביצוע החלטות תהיה סמכות כמו לשגרירים, אשר מבצעים מדיניות שלא הם קובעים, וניתן לפטרם בכל רגע. כיום אפשר לייסד מערכת פוליטית המבוססת על העיקרון: לכל אזרח זכות להציע ולהצביע בכל החלטה פוליטית. **שלטון כזה, בו משתתפים ישירות כל האזרחים, הוא אוטונרכיה, כלומר "שלטון עצמי". כל אזרח – זכאי להצביע בכל החלטה פוליטית, כל הזמן. נוכחות פיזית בהצבעה היא עניין של העבר, וכך גם שיטת הנציגים. תקשורת אלקטרונית מאפשרת כיום לכל אזרח להשתתף – באמצעות תקשורת אלקטרונית - בכל הצבעה על כל החלטה פוליטית.**

כולם יכולים להשתתף בכל רגע בכל הצבעה על כל החלטה הנוגעת למדינה כולה, למקום העבודה, ולמקום הלימוד. זה היה בלתי אפשרי בימי באקונין אך אפשרי כיום בארצות רבות.

זה לא "אנרכיזם" כי אנארכיזם מתנגד <u>לכל</u> מדינה ואילו באוטונרכיה המדינה קיימת. זו מדינה שאזרחיה שולטים בה ישירות, ללא נציגים. זו מדינה המנוהלת ישירות על ידי כל אזרחיה. זהו שלטון ישיר של הנשלטים במדינה כולה, לא רק בקומונה.

סביר להניח שבאקונין היה תומך ברעיון זה, גם קרופוטקין, אולי גם מרכס.

גירסה אנגלית של מאמר זה נמצאת באתר: HYPERLINK http:// www.autonarchy.org.il http://www.autonarchy.org.il

פסיכוזת ה"ביטחון"
של חסידי נשק
אטומי

<u>השימוש בשואה לצורכי סחטנות פוליטית</u>

ב"יום השואה" האחרון (2.5.2000) התפרסם ב"מעריב" מאמר של חברת לח"י לשעבר גאולה כוהן שכותרתו "תסביך השואה שלי". המאמר פותח במלים:

"אני מודה. יש לי תסביך שואה. יתר על כן, אני גם לא רוצה להשתחרר ממנו. מבחינתי, כל אלה בעמנו הרוצים לברוח ממנו - חייבים לראות פסיכיאטר. ועוד אני מודה: אני שונאת. אני שונאת עד כלות את כל הגויים, צוררי ישראל, שטבחו והמיתו את העם שלי. אני שונאת אותם עד מוות בלכתי בדרך, בשוכבי ובקומי, ובזה עד תום לכל אלה אצלנו המתגנדרים ביפהפיות נפשם וחושבים שלהיות מלא רגשות נקם זה לא פוליטיקאלי קורקט. אבל אני גם מרחמת על כל אלה אצלנו שחושבים ששואה זה מה שיכול היה להיות רק אתמול, רק שם בגלות, ולא מה שיכול להיות גם מחר, גם פה בארץ ישראל".

בהמשך היא מגנה "בריחה מהמציאות, שמולידה אשלייה שאם רק נשתף פעולה עם האוייב המבקש את נפשנו, נוכל כך להציל מידו את מה ומי שאפשר".
גאולה כוהן שוכחת להזכיר כי דווקא אירגון הלח"י בו הייתה חברה ניהל משא ומתן עם הנאצים כדי לכרות עמם ברית נגד הבריטים. אך היא אינה דנה בעבר אלא בעתיד. היא ממשיכה: " בערב קריאה משירי אורי צבי גרינברג לפני מספר חודשים בירושלים, בחר ראש הממשלה, אהוד ברק, לקרוא קטע מהשיר "קודש קודשים" בו האם שנשרפה באושוויץ מצווה על בנה החייל בארץ-ישראל, לאמור:
ואף בבוא הגואל וכיתתו עמים חרבותיהם לאתים והשליכו רוביהם אל האש, אתה - לא, בני, אתה לא! פן ישובו הגויים ואספו ברזל וקמו עלינו שוב ולא נהיה נכונים כאשר לא היינו נכונים עד עכשיו".
מוסיפה גאולה: "הצדעתי אז לברק, שצפצף על כל אלה שיאשימו אותו בתסביך שואה ומכל שירי אצ"ג בחר דווקא לקרוא את השיר הזה, והסביר: "רוב חיי הבוגרים הייתי איש צבא, מאמין שחובתנו לנסות להפוך כל אבן בדרך להשגת שלום. אחרת לא נוכל להסתכל לילדינו בעיניים ולומר שעשינו הכל כדי שיהיה להם עתיד טוב יותר. את הדרך לשלום נעשה ללא פחדים, זקופים וחזקים יותר מאי פעם, אבל, גם אני כמו אצ"ג, בטוח כי רק כוח מגן יהודי יוכל להבטיח את נצח קיומנו. מבטחנו לא באחרים, לא בחסדי שמיים, אלא בעצמנו, בכוחנו, בעוצמתנו."
ברק איננו גאולה כוהן הסובלת מתסביך שואה. ברק הוא ראש ממשלה ורמט"כל לשעבר. הוא אדם עסוק מאוד שפינה מקום בסדר יומו העמוס כדי להקריא שיר בערב קריאת שירי משורר לאומני כאורי צבי גרינברג. ברק השתתף בערב קריאת שירי אצ"ג לא כאורח אלא כמקריא שיר. זה אירוע חריג.
ראשי ממשלות אינם נוהגים להקריא שירים בערבי שירה. הופעה זו הייתה חשובה לברק והוא בחר בקפידה את השיר אותו הקריא. אם בחר להקריא את המלים: " ואף בבוא הגואל וכיתתו עמים חרבותיהם לאתים והשליכורוביהם אל האש, אתה - לא! בני, אתה לא." הרי שלא עשה זאת משיקול פואטי אלא משיקול פוליטי. זוהי הצהרה על מדיניות הנשק הגרעיני הישראלי. רשמית אין לישראל נשק כזה ולכן אין הממשלה יכולה להצהיר מה מדיניותה בנושא. אך אין זאת אומרת שאין לממשלת ישראל מדיניות ברורה בנוגע לנשק גרעיני. יש לה מדיניות בנושא זה והיא מסתירה אותה מאזרחי ישראל ומהעולם. ברק ניצל את ערב קריאת שירי אצ"ג כדי לרמוז על מדיניות הגרעין הישראלית, לאמור: <u>ישראל לא תפרק את הנשק האטומי שלה</u> (איש לא דורש ממנה פירוק נשק קונוונציונלי) <u>גם אם תהיה משוכנעת שלכל שאר המדינות באזור אין נשק כזה, ואין הן שואפות להשיגו</u>. ישראל לא תתמוך בפירוז האיזור מנשק אטומי כי פירוש הדבר שגם עליה להתפרק מנשק זה. אבל נשק אטומי בידי ישראל ממריץ ממשלות אחרות באיזור להשיג נשק זה. יבוא יום בו תושג מטרה

זו. כאשר זה יקרה יתנחמו חסידי הנשק הגרעיני בישראל כי מעתה ישרור "מאזן אימה" בין ישראל לשאר בעלי הנשק הגרעיני באיזור. זו טעותם הגורלית של כל אלה הרואים מאזן בכלי נשק בלבד ומתעלמים ממרכיבים אחרים, כמו גודל השטח הפגיע, ריכוז האוכלוסייה, תלות הכלכלה בטכנולוגיה, וכו'. מכל הבחינות הללו ישראל פגיעה בהרבה מעיראק, איראן, לוב, או סוריה. שתי פצצות מימן בינוניות, אחת על תל-אביב ואחת על חיפה, תחסלנה את מדינת ישראל. הפיתוי לעשות כך, למרות המחיר של תגמול ישראלי, יהיה עצום כי התקפת פתע אטומית על ישראל, תפטור את אויביה בבת אחת ממדינה שהן רואות בה איום מתמיד.

הנשק הגרעיני הישראלי והתנגדות ישראל לפירוז האיזור מנשק זה יוצרים מצב בו תחיה ישראל בחרדה מתמדת מהתקפת פתע אטומית ולבסוף - תספוג התקפה כזאת.

האם זה עדיף על מאמץ לפירוז האזור כולו מנשק כזה?

ברק משתמש בשואה כהצדקה להתנגדותו לפירוז האזור כולו מנשק אטומי. כישראלים רבים הוא משתמש בשואה לשם סחטנות רגשית לא רק כלפי אחרים, אלא גם כלפי עצמו. השואה משמשת לו - ולישראלים רבים - אליבי להשתקת המצפון מול כל עוול שישראל אחראית לו ולהשתקת ההיגיון מול נימוקים שאין לו תשובה הגיונית להם. כך פוגעת השואה במצפון ובהגיון של ישראלים שנולדו שנים רבות לאחריה. גם אלה נפגעי השואה. חבל רק שנפגע השואה ברק תורם למצב בו לא יוכל להסתכל לילדים בעיניים ולומר שעשה הכל למנוע אסון כי גם לו וגם להם לא יהיו - לאחר התקפת פתע גרעינית על ישראל - עיניים, אוזניים, או פה. מוטב להמנע משימוש בשואה באירופה להצדקת מדיניות העלולה להמיט שואה אטומית על המזרח התיכון. עדיף לפעול בהקדם לפירוז המזרח התיכון כולו מכל נשק להשמדה המונית.

1.2.1998

<u>הקונספציה האטומית המוטעית של כל ממשלות ישראל.</u>

לזכרו של רודריק ברי, סרבן מלחמה אטומית, וחבר.

בסרט "כוננות מידית" אומר סגן מפקד צוללת אטומית אמריקאית למפקד הצוללת:

" בעידן הגרעיני האויב האמיתי היא המלחמה עצמה ".

במבט ראשון זו הצהרה אנטי מלחמתית. אך עיון נוסף מבהיר שלמעשה זו הצדקה ליצור ואגירת נשק גרעיני. מדוע? מפני שראיית מלחמה אטומית כאויב ראשי

אומרת:

' אם רק לצד אחד יש נשק אטומי סביר שתפרוץ מלחמה אטומית כי אין מה שירתיע את בעל הנשק מלהשתמש בו. אך אם לשני הצדדים יש נשק אטומי יירתעו שניהם ממלחמה שתמיט שואה על שניהם. לכן יש לייצר ולאגור נשק אטומי כדי למנוע מלחמה אטומית '.

זוהי הצדקה ל"מאזן האימה" שהיה קיים בין ארה"ב לברה"מ למעלה מ- 40 שנה, כשכל צד ייצר אלפי פצצות אטומיות ומאות טילים אך שום צד לא השתמש בהם. כל ממשלות ישראל האמינו שנשק אטומי הוא אמצעי ההרתעה היעיל ביותר נגד השמדת ישראל. זה נראה סביר עיונית ומוכח מעשית.

מדיניות הנשק האטומי הישראלית מבוססת על ההנחה שנשק זה ירתיע את אויביה מכל ניסיון להשמידה. מי שינסה להשמיד את ישראל יאלץ להתחשב באפשרות שישראל תגיב נגדו בנשק אטומי. זה ירתיע אותו.

מדיניות זו היא העתק מדיניות הגרעין האמריקאית. כיום אומרים רבים:

' גם אם לאויבי ישראל יהיה נשק אטומי הם לא יעזו להשתמש בו מפחד התגובה הישראלית' **מדוע? כי כשלאויבי ישראל יהיה נשק אטומי יווצר במזרח-התיכון "מאזן אימה" כמו זה שהיה קיים בין ברית-המועצות וארה"ב בעת ה"מלחמה הקרה", כשכל צד ידע שאם ינחית מכת פתע אטומית על אויביו יגיבו אלה בצורה שתשמיד גם אותו. אך שימוש בנימוק זה בישראל מבוסס על טעות נוראה. "מאזן אימה" מבוסס לא רק על כלי נשק, אלא גם על פגיעותו של כל צד. פגיעות זו תלויה בריכוז האוכלוסייה וגודל השטח הפגיע. ישראל אינה אמריקה. שטחה קטן ואוכלוסייתה מרוכזת בשני מרכזים עירוניים. אפשר להשמידה בשתי פצצות מימן קטנות, של מגטון אחד, האחת - על תל-אביב, השניה - על חיפה. שום תגמול ישראלי לא יבטל את הנזק הסופני שייגרם לישראל מהתקפת פתע אטומית על שני ריכוזי אוכלוסיה אלה. תגמול ישראלי לא ישמיד ארץ כמו עיראק או איראן. עובדות אלה מבטלות את כל הטיעון בדבר "מאזן אימה". אימה תהיה, מאזן לא. מרגע שלאויבי ישראל יהיה נשק אטומי ואמצעי לשילוחו יווצר מצב בו יוכל אחד מאויבי ישראל לחסלה בהתקפת פתע אטומית. ישראל תהיה נתונה בסכנה מתמדת של התקפת פתע אטומית. אבות מדיניות הגרעין הישראלית לא שקלו אפשרות שאויבי ישראל יוכלו להטיל עליה פצצות אטום. אילו שקלו זאת לא היו ממהרים לפתח נשק זה. מדיניות הגרעין הישראלית הולידה מרוץ חימוש גרעיני במזרח התיכון. ישראל היא הראשונה שהחלה ביצור נשק אטומי במזה"ת וזה דוחף את אויביה להשיג נשק דומה. טעותן של כל ממשלות ישראל הייתה בכך שהן ראו בנשק גרעיני אמצעי הרתעה ולא שקלו אפשרות שנשק זה בידי אויביה יוליד פיתוי להשתמש בו כדי לחסלה במכת פתע למרות הנזק שיגרם להם מתגובה ישראלית.**

פצצות אטומיות הן נשק להשמדת ערים. כל מה שנמצא בטווח 4 ק"מ מנקודת פיצוץ של פצצת מימן בת מגטון אחד מ-ת-א-ד- ה. לא נותר ממנו אפר או שברים, הוא הופך לגז. כל מבנה מעל הקרקע בטווח 8 ק"מ מנקודת הפיצוץ נהרס. כל חומר דליק בטווח 12 ק"מ מהפיצוץ – בוער. האש תבלע חמצן וכל יצור חי באזור ימות מחוסר חמצן. מספר ההרוגים המידי יהיה בין חצי מיליון למיליון. כמספר הזה ימותו לאחר מכן מקרינה מסרטנת שתמשך שנים. מספר הנפגעים שיזדקקו לטיפול רפואי יהיה כמיליון ומערכת הבריאות תקרוס בניסיון לטפל אפילו בעשירית ממספר זה. שטחים גדולים יקרינו קרינה מסרטנת שנים לאחר הפיצוץ. שום תגמול ישראלי לא יבטל את הנזק לישראל. כל זה יקרה תוך 3 דקות מרגע שמישהו ילחץ על כפתור. שלוש דקות הוא הזמן המירבי הנדרש לטיל להגיע מאיראן, מלוב, או מעיראק, לישראל.

האם אפשר להתגונן מהתקפת פתע של טילים אטומיים על ישראל? אפשר, אך שום מיגון אינו מעניק הגנה של 100%. אין הגנה ב-100% מהתקפת פתע של טילים. טיל ליירוט טילים חייב לפגוע בטיל התוקף לפני שזה מגיע לישראל אחרת תהיה התפוצצות אטומית במקום אחר בישראל. קל להטעות טיל יירוט על ידי טילי דמה. אם מתוך מטח של עשרה טילים יפגעו שניים במטרתם זה יספיק להשמדת ישראל.

שום תגמול ישראלי לא יבטל את הנזק לישראל, שקרוב לוודאי יחסל אותה.

הפיתוי לאויבי ישראל לחסלה בהתקפת פתע אטומית הוא עצום למרות כל הנזק שיגרם להם מתגובה ישראלית. במיוחד כשמדובר באויבים הרואים במות התאבדות נגד ישראל כרטיס כניסה לגן עדן. מה אפשר לעשות כשנשק אטומי אינו מפחית אלא מגביר רצון להשתמש בו? רק דבר אחד - לפעול מיד, בכל דרך אפשרית, לפירוז האזור כולו מכל נשק השמדה המונית.

ישראל חייבת לשנות את מדיניות הגרעין שלה ולהכריז על נכונות להצטרף לכל יזמה שתבטיח את פירוז המזרח התיכון מכל נשק השמדה המונית. יש להקים מנגנון פיקוח בינלאומי שיבטיח כי שום מדינה באזור לא תייצר ולא תאגור נשק השמדה המונית.

אך ישראל מעולם לא תמכה בפירוז המזרח התיכון מנשק אטומי. כל ממשלות ישראל ורוב הציבור במדינה מתנגדים למדיניות כזאת כי היא מחייבת שגם ישראל תפרק כל נשק אטומי שברשותה ותעמוד תחת פיקוח מנגנון בינלאומי.

כל ממשלות ישראל ורוב הציבור במדינה מתנגדים שישראל תתפרק מנשק אטומי גם לא תמורת פירוק נשק זה מאויביה.

זה מגדיל מאוד את הסיכוי להתקפת פתע אטומית על ישראל.

בעידן האטומי האויב העיקרי איננה מלחמה אטומית אלא התנגדות לפירוז אטומי.

בישראל - רוב הציבור מתנגד לפירוז אטומי. כל ממשלות ישראל סירבו לתמוך בפירוז אטומי של המזרח התיכון למרות שתמיכה בפירוז אינה מחייבת להתפרק מנשק זה לפני שהצד השני עשה זאת.

אומרים שאנשים לומדים מטעויותיהם. ישראל למדה ממלחמת יום כיפור ב1973- כי שלום עם מצרים אפשרי. מהאינתיפאדה למדה כי יש עם פלסטיני. בשני המקרים נדרשו קורבנות רבים כדי לאלץ ממשלה ישראלית להכיר בעובדות ולעשות וויתורים שהביאו לשיפור המצב. אך כשמדובר בסכנה של התקפת פתע אטומית יתכן שמספר הקורבנות הנדרש כדי להבין שרק פירוז האזור מנשק השמדה המונית יבטל סכנה זו יהיה כה רב שלא ישאר מישהו ללמוד מהטעות של התעלמות מסכנה זו.

<u>מרדכי וענונו ומדיניות הגרעין הישראלית.</u>

(דברים בוועידה הבינלאומית על " זכויות אדם ומרדכי וענונו**", ת"א, ספט' 1996)**

ההחלטה אם לייצר או לא לייצר נשק גרעיני בישראל לא נתקבלה בכנסת ולא

נדונה בה מעולם. היא לא נדונה בוועדת חוץ ובטחון של הכנסת ואפילו לא בממשלה או במטכ"ל צה"ל. החלטה זו היא החלטת יחיד של דויד בן-גוריון שהתעלם משרי ממשלתו כי העריך שרובם יתנגדו להחלטה ולכן לא שאל לדעתם. אילו נתקבלה החלטה זו על ידי רוב בכנסת לא היה מרדכי וענונו עושה מה שעשה. הוא אמר זאתלמבקריו וגם בשירו "אני המרגל שלך". כלומר, וענונו רואה עצמו כמרגל לטובת האזרח הישראלי שנציגיו העלימו ממנו החלטה הרת אסון אודות יצור נשק גרעיני. הוא ביקש להתריעעלכך שהחלטה זו נתקבלה ללא ידיעת והסכמתאזרחי ישראל. במשטר דמוקרטי זכותו של כל אזרח לדעת איזה החלטות מחליטים נציגיו בשמו. אך בישראל יש איפול מוחלט על מדיניות הגרעין. גם בארה"ב הייתה החלטה זו סודית עד כדי כך שאפילו טרומן, סגנו של הנשיא רוזוולט, לא הורשה לדעת אודותיה. הנימוק היה שגרמניה מסוגלת לייצר נשק גרעיני והיטלר עלול להידחף לכך אם יתברר לו שארה"ב מפתחת נשק כזה. כל עוד נראה היה שהיטלר מפתח פצצה אטומית תמכו אנשים כאיינשטיין, שילארד, ורוטבלאט, בפיתוח נשק גרעיני ושמרו על סודיות בנושא. לאחר כניעת גרמניה תבע שילארד להפסיק את יצור הפצצה האטומית. רוטבלאט תבע זאת עוד קודם לכן כשנילס בוהר דיווח כי גרמניה חדלה לפתח נשק גרעיני. שלטונות ארה"ב התעלמו מכך והמשיכו בפיתוח הפצצה גם לאחר כניעת גרמניה. לרוטבלאט נאמר במפורש שהפצצה דרושה כדי להרתיע את ברית-המועצות לאחר המלחמה. זה נאמר בעת שאלפי חיילי ברית-המועצות, בת בריתה של ארה"ב במלחמה נגד הנאצים, נהרגו יום יום בקרבות נגד צבא היטלר.

המצב בישראל שונה לחלוטין. כשבן-גוריון החליט לייצר נשק אטומי לא הייתה שום יכולת לארצות ערב לייצר נשק כזה. הידע והציוד לא עמדו לרשותן וקשה היה לרכשם. הסודיות הישראלית בנושא הגרעיני לא נועדה להסתיר עובדות ממדינות ערב אלא להקל על ארה"ב היודעת כל פרט על הנשק האטומי בישראל, מתנגדת להפצת נשק זה בעולם, אך עוצמת עין כשמדובר בישראל. לפי תקנת סיימינגטון אסור לארה"ב לספק סיוע כלשהו למדינה המפתחת, רוכשת, או אוגרת, נשק גרעיני. ישראל תלויה בסיוע כלכלי וצבאי מארה"ב ואינה מעונינת לספק סימוכין להפסקתו. המצב כיום בישראל הוא מגוחך. כל ישראלי יודע את התשובה לשאלה אם יש או אין לישראל נשק גרעיני וגם ממשלות ערב וארה"ב יודעות זאת אך שרי כל ממשלות ישראל מכחישים זאת בתוקף.

לוי אשכול, ראש ממשלת ישראל בשנות ה- 60 הצהיר כי:

" ישראל לא תהיה המדינה הראשונה שתכניס נשק גרעיני למזרח התיכון, אך היא גם לא תהיה השניה ", **מה היא תהיה? האחת וחצי? אולי האחת ורבע?**

זו מדיניות ה"עמימות" הישראלית שמטרתה להקל על ארה"ב, היודעת בדיוק את

המצב, להופיע בפומבי כאילו אינה יודעת במה מדובר. כולם יודעים מה המצב אך איש אינו מודה בכך בפומבי. מי שהודיע לעיתון שישראל כבר מייצרת נשק אטומי נשפט ל- 18 שנות מאסר, תריסר בבידוד. בגלל מה? בגלל "פגיעה בביטחון המדינה"? במה בדיוק נפגע הביטחון?

יש אומרים שועננו תרם לביטחון ישראל. כי נשק אטומי נועד להרתעה והרתעה אפשרית רק אם האויב יודע על קיום הנשק שנועד להרתיעו. אם האויב אינו יודע על נשק הרתעה הוא לא יירתע. ההיסטוריון מאיר פעיל טוען עד היום שועננו הוא סוכן שנשלח להדליף למדינות ערב מידע גרעיני כדי להרתיען וכך לתרום לביטחון ישראל. העיתונות הישראלית היא פרובינציאלית ומצמידה לועננו את התואר "מרגל האטום". אך בארצות המערב קיימת עשרות שנים הבחנה ברורה בין מרגל ל"מתריע" (באנגלית "whistle blower") "מרגל" הוא אדם שמקצועו גניבת מידע אך "מתריע" הוא אזרח מהשורה שאינו עוסק בריגול אלא נתקל במהלך עבודתו במעשה מנוגד לחוק ולדמוקרטיה ומחה על כך בפומבי. ממשלות מסרבות להבדיל בין מרגל למתריע אך דעת הקהל במערב מבדילה בין סוכן הפועל בסודיות

בשרות ממשלה לבין אזרח המוחה בעיתון על הפרת חוק ודמוקרטיה.

וענונו מקובל בעולם כ "מתריע" שסיכן את חירותו כדי לעשות שירות לדמוקרטיה. הוא לא ביקש ולא קיבל פרוטה מהעיתון "סאנדיי טיימס". אילו הסכים עיתון ישראלי לפרסם את דבריו לא היה פונה לעיתון בחו"ל. אך בישראל נאמנות עורכי העיתונים למדינה קודמת לנאמנותם לדמוקרטיה ולאמת. אילו דיווח וענונו לעיתון ישראלי לא היו הדברים מתפרסמים, ועורך העיתון היה מסגירו לשלטונות. לכן נאלץ לפנות לעיתון בריטי. מסתבר ש"נאמנות למדינה" נוגדת לעתים את בטחון אזרחי המדינה.

בשנות החמישים, כשבן-גוריון החליט לבנות פצצה אטומית, הוא עשה זאת כדי לרכוש "תעודת ביטוח" למדינת ישראל במקרה של מפלה צבאית וכדי להרתיע את מדינות ערב מפני השמדת ישראל. הוא זלזל ביכולתן של מדינות ערב לרכוש, ולפתח, נשק השמדה-המונית, כימי, בקטריולוגי, ואטומי, על מנת לאזן את הפער בינן לבין ישראל. בארבעים השנים שחלפו התיישנו שיקוליו של בן-גוריון. הנשק הישראלי להשמדה המונית הפך מהרתעה לתמריץ. בעשור האחרון חלו שני שינויים המחייבים שינוי מדיניות הגרעין הישראלית. הראשון הוא רכש טילים על ידי מדינות ערב והשני הוא זמינות נשק השמדה המונית, וציוד לבניית נשק כזה, בארצות "הגוש המזרחי" לשעבר. כל המומחים מסכימים כי עד שנת 2010 ימצא בידי מדינות נוספות במזה"ת נשק השמדה-המונית, כימי, בקטריולוגי, ואטומי, וטילים שיוכלו להטילו בכל מקום בישראל. אין אפשרות לעצור מטח טילים נושאי נשק כזה. אפשר ליירט טיל בודד אך ממטח טילים יצליחו אחדים להגיע למטרתם.

ברגע שלמדינות ערב יש נשק השמדה המונית וכלי שילוח נשק כזה לישראל יווצר מצב חדש של אי שוויון חמור לרעת ישראל שפגיעותה לנשק השמדה המונית גבוהה בהרבה מפגיעות העולם הערבי. העיתונות בישראל, והכנסת, מתעלמות בעקביות מפגיעותה של ישראל לנשק השמדה-המונית בגלל צפיפות אוכלוסיה גדולה על שטח קטן. אם נתעלם מירושלים, שחשיבותה הצבאית והכלכלית זניחה, מרבית אוכלוסיית ישראל מרוכזת ברצועה ברוחב עשרים ק"מ מאשדוד עד נתניה ומחיפה עד עכו. די בשניים או שלושה טילים נושאי חיידקים, כימיקלים, או פצצות אטום, על אזורי תל-אביב וחיפה כדי לחסל את ישראל. פרט למאות אלפי הרוגים ומערכת בריאות שתקרוס בניסיון לטפל במאות אלפי נפגעים, יישארו שטחים גדולים נגועים זמן רב בחיידקים, כימיקלים, או חמר רדיו-אקטיבי, ואי אפשר יהיה לגור בהם. ללא אוכלוסיית שפלת החוף אין קיום לישראל. עובדה זו ברורה לרבים בעולם הערבי ומכאן האפשרות ששליט ערבי יתפתה להנחית "מכת פתע" על ישראל כדי לחסלה בבת אחת. גם אם ישראל תספיק להגיב במכת נגד על ארצות ערב, ותפגע בהן קשות לא יחדל העולם הערבי, ממרוקו עד עיראק, להתקיים, אך ספק אם ישראל תמשיך להתקיים. פגיעותה של ישראל לנשק השמדה-המונית גבוהה בהרבה מזו של העולם הערבי. עובדה זו מחייבת שינוי מדיניות הגרעין הישראלית מ"עמימות" ליזמה נמרצת לפירוז המזרח התיכון כולו מכל נשק השמדה-המונית בהקדם האפשרי. יש להצהיר מיד על נכונות ישראל להשמיד כל נשק השמדה-המונית שברשותה בתמורה לצעד מקביל בארצות ערב ולהציע מנגנוני פיקוח אזוריים ובינלאומיים שיבטיחו מימוש פירוז זה. מדיניות כזאת היא צורך בטחוני דחוף לכל אדם בישראל אך הכנסת והעיתונות אינם דנות בכך ואין שום כוונה לפתוח דיון בנושא זה. שנוי מדיניות הגרעין הישראלית לאור המצב החדש בתחום זה במזה"ת אינה נושא דחוף לדיון עבור רוב הפוליטיקאים, העיתונאים, והציבור, בישראל. יש הסכמה שבשתיקה המניחה כי 'אפשר לסמוך על מי שצריך לטפל בכך'. מה קורה כשגישה כזאת רווחת בציבור ראינו ביום כיפור ב-1973. אלא שההפתעה הבאה עלולה להיות האחרונה. זכותו וחובתו של כל אזרח לשמוע ולהשמיע דעתו בנושא.

לא מדובר בפרטים טכניים אלא בשאלות עקרוניות:

האם צריך כיום לפעול בדחיפות לפירוז האזור מנשק השמדה המונית או שעדיף לנקוט ב"עמימות" ולהסתכן ב"מכת פתע אטומית"?

מתי תדון העיתונות, התקשורת, והכנסת, בפירוז המזה"ת מנשק השמדה-המונית? אחרי מכת פתע אטומית?

10.7.1996

<u>מיהו דמוקרט?</u>

בכלא ישראלי, בבידוד, כלוא זה 10 שנים אדם שכל פשעו בכך שגילה לעיתון פרטים על פעילות סודית ובלתי-חוקית של ממשלת ישראל המעמידה את כל תושבי ישראל בסכנה חמורה ביותר. ה"פשע" הוא תגובה להחלטת-יחיד (בן-גוריון) שמעולם לא נתקבלה בכנסת.

*** מי הסמיך ממשלה ישראלית כלשהי לייצר נשק אטומי? אף אחד.**

*** מי הסמיך מנהיג ישראלי כלשהו לקבל החלטה לייצר נשק אטומי? אף אחד.**

*** באיזו רשות מעיזות ממשלות ישראל לבצע מדיניות שאיש לא הסמיך אותן לבצעה?**

בלי רשות כלשהי.

*** מתי דנה הכנסת במדיניות האטום של ישראל או בתקציב הדרוש למימון תכנית זו?**

מעולם לא נדונו נושאים אלה בכנסת.

עובדות אלה ידועות לשוחרי הדמוקרטיה בישראל המאשימים את הדתיים על נאמנותם לרבנים וחוקי "הלכה" אך לא לדמוקרטיה. שוחרי-דמוקרטיה אלה יודעים היטב כי מדיניות האטום הישראלית, ומימונה, נקבעים באופן בלתי דמוקרטי אך איש מהם לא מחה על כך. מדוע? כי לדעתם מחאה כזאת עלולה "לסכן את בטחון המדינה". שוחרי הדמוקרטיה בישראל קופצים לדום כשמדובר ב"בטחון המדינה".

הם סוגדים לפרה קדושה זו.

כשדמוקרט צריך לבחור בין דמוקרטיה ל"בטחון המדינה" במה עליו לבחור?

2 פצצות ו3 דקות

זה כל הדרוש להשמדת ישראל. במלחמת המפרץ הגיעו טילים ישנים מעיראק לישראל ב 3 דקות. מסוריה יגיעו תוך פחות מדקה. מלוב - ב-2 דקות, מאיראן ב-4 דקות.

פצצת מגטון אחת על אזור תל-אביב, ואחת על אזור חיפה, ישמידו את ישראל. רוב אוכלוסיית ישראל מרוכזת באזורים אלה.גם אם מספר ההרוגים הראשוני לא יעלה על מיליון, מערכות הבריאות, האנרגיה, והתחבורה יקרסו. אזורים גדולים יהיו נגועים בקרינה מסרטנת זמן רב לאחר הפיצוץ ואי אפשר יהיה לגור בהם. הכלכלה תתמוטט. ה"חץ" אינו נותן הגנה מספקת, הוא מסוגל ליירט טיל בודד אך לא מטח טילים. טיל בודד שישרוד ממטח יכול להשמיד את רוב תושבי תל-אביב. אם ה'חץ' יפגע בטיל מעל ישראל יפגעו אזורים אחרים בישראל. תגמול ישראלי יגרום נזק אך לא ישמיד את העולם הערבי. מכת פתע, ללא הכרזת מלחמה, שתחסל את ישראל בבת אחת, היא פיתוי גדול למספר ממשלות באזור. ממשלות במזה"ת לאיסכימו להשאיר בידי ישראל מונופולעל נשק השמדה-המונית. אין שום אפשרותלמנוע לתמידממדינות המזה"ת מלהצטייד בטילים נושאי נשק השמדה-המונית. כשיהיה בידי ממשלות אחרות באזור נשק כזה לא יווצר שוויון אלא אי-שוויון חמור לרעת ישראל, ששטחה הקטן וצפיפות אוכלוסיתה הופכים אותה למדינה הכי פגיעה לנשק השמדה-המונית במזה"ת. מי מוכן לערוב כי שום שליט במזה"ת לא יתפתה לפתוח מתקפת פתע של טילים נושאי נשק השמדה-המונית על ישראל? במצב זה יש רק ברירה אחת: פירוז המזה"ת כולו מנשק השמדה המונית. על ממשלת ישראל להכריז מיד על נכונותה לפרק כל נשק השמדה-המונית שברשותה תמורת פירוק דומה בכל מדינות המזה"ת ולסייע מיד למנגנון פיקוח בינלאומי לבצע פירוק זה ולפקח עליו. כל הפוליטיקאים בישראל מתנגדים לפירוז המזה"ת מנשק השמדה-המונית. הם שבויים בקונספציה מלפני 40 שנה הרואה בנשק גרעיני ישראלי אמצעי להרתעת הערבים מהשמדת ישראל. הם טרם הבינו שמרגע שנשק כזה נמצא בידי הצד השני הוא מהווה תמריץ להשמדת ישראל. קונספציה מוטעית של מנהיגים

גרמה אסון במלחמת יום הכיפורים ובמלחמת לבנון. קונספציה מוטעית ביחס לנשק גרעיני תגרום לחיסול ישראל. הכנסת מעולם לא דנה - ואינה מתכוננת לדון - בפירוז המזה"ת מנשק גרעיני. רק לחץ בוחרים יכריח פוליטיקאים לשנות מדיניות. אין לחץ מצד בוחרים כי איש אינו מסביר להם ולכן אין הם יודעים כי די בשתי פצצות אטום כדי להשמיד את ישראל. מנהיגים מעלימים זאת מהציבור. שתיקתם, כמו "החדר האטום" במלחמת המפרץ, היא סם הרגעה, לא תרופה. אין תרופה לנשק אטומי פרט לפירוז. אך בישראל מסרבים לדון בפירוז המזה"ת מנשק גרעיני, כימי, וביולוגי. מתי תדון התקשורת והכנסת בפירוז המזה"ת מנשק השמדה המונית? אחרי מתקפת פתע?

(הופץ על ידי "מתריעי השואה האטומית" בצומת כפר-סבא באוקטובר 1997--)

<u>מה עדיף, איום או פירוז?</u>

המתיחות עם עיראק והאפשרות של שימוש בנשק השמדה-המונית, מעלים מחדש את השאלה העקרונית בדבר קיום נשק זה באזורנו:

מה עדיף?

- לייצר ולאגור נשק כזה ולחיות בחרדה תמידית מפני שימוש בו?

או:

- לפעול לפירוז האזור כולו מכל סוגי נשק השמדה-המונית?

אם ישראל רוצה לתרום תרומה חיובית לפתרון המשבר הנוכחי היא יכולה להצהיר על תמיכתה בפירוז כל האזור מנשק השמדה-המונית, ועל נכונותה לסייע לצוות בינלאומי שיפקח על כל המדינות במזרח התיכון ויבטיח ששום מדינה אינה מייצרת ואינה אוגרת נשק השמדה-המונית.

מדיניות כזאת תקל על כל מי שפועל לפירוז האזור כולו מנשק זה.

מדינה שמסרבת לנקוט מדיניות של פירוז המזה"ת מנשק השמדה-המונית גורמת למדינות אחרות באזור לסרב להפסקת יצור ו ואגירתו של נשק כזה.

בעיה זו תמשיך להיות אקטואלית גם לאחר המשבר עם עיראק.

ישראל פגיעה מאוד לנשק השמדה-המונית בגלל שטחה הקטן וריכוז רוב תושביה בשני אזורים עירוניים, תל-אביב וחיפה, הפגיעים במיוחד לנשק כזה. אם שני אזורים אלה יפגעו בנשק כזה - ואין אפשרות למנוע זאת באופן מוחלט - יפגעו מאות אלפי בני אדם.

שום פעולת תגמול ישראלית לא תבטל את הנזק.

מה עדיף? איום או פירוז?

(כרוז שהופץ על ידי "מתריעי השואה האטומית", 3.2.1998)

<u>מדיניות הגרעין של הודו - ושל ישראל</u>

הניסויים הגרעיניים שערכה הודו בשבוע שעבר לא תרמו דבר חיובי לתושבי הודו. הם הזיקו לה בצורה חמורה. הם הזיקו לביטחונם, לרווחתם, ולאקולוגיה של הודו.

פקיסטאן תכפיל כעת את מאמציה להשיג פצצת אטום משלה.

סין תקרב טילים אטומיים להודו ותכוון אותם למטרות שם.

ארה"ב תקטין את תמיכתה הכלכלית ואת משלוחי המזון להודו.

האקולוגיה, כולל מערכת המים התת-קרקעית בהודו יסבלו נזק בלתי הפיך.

הסיכוי לאסון בנוסח צ'רנוביל יגדל. בעולם בו המגמה היא להתחשבות הדדית הפגינה ממשלתה הלאומנית החדשה של הודו אי-התחשבות צורמת. זה יפגע בנכונות ממשלות אחרות להתחשב בה. חוסר התחשבות של אחד מחזק חוסר התחשבות של אחרים.

מדינות אחרות באזור, כמו איראן, יגדילו את מאמציהן להשיג נשק אטומי.

הטילים האטומיים של איראן יכוונו גם לישראל.

ממשלת הודו דחפה את כל האזור צעד נוסף לקראת שואה אטומית.

נשק אטומי הוא נשק להשמדת ערים. מדינה קטנה שרוב אוכלוסיה מרוכז במספר קטן של ערים פגיעה במיוחד לנשק זה. התקפת פתע אטומית על מדינה כזאת היא פיתוי גדול לאויביה. ב-5 דקות אפשר לחסל חשבון של 50 שנה.

אגירת נשק אטומי במדינה אחת דוחפת את שכנותיה לצעד דומה.

ההגנה היחידה בפני נשק אטומי היא פירוז האזור כולו מנשק זה בפיקוח בינלאומי אמין על כל הצדדים. צעד ראשון למזרח תיכון נקי מנשק השמדה-המונית הוא הכרזה של ממשלות באזור על נכונותן לפרק כל נשק השמדה-המונית שברשותן

ולאפשר פיקוח בינלאומי שימנע יצור, אגירת, ורכישת, נשק כזה בעתיד. לא די בגינוי הודו. חובה לנקוט עמדה כלפי פירוז האזור כולו מנשק השמדה-המונית.
בנושא הפירוז <u>שתיקה היא הצהרה</u> האומרת: לא אפרק נשק השמדה-המונית שברשותי גם אם הצד השני יעשה זאת וגם אם הפיקוח הבינלאומי יעיל ואמין. אני שותקת כי לא נוח לי להודות בפומבי על התנגדותי לפירוז כזה.
עד היום שותקות כל ממשלות ישראל בנושא הפירוז. מי הסמיך אותן לשתוק?
אנו אומרים:
תצהיר ממשלת ישראל על <u>תמיכתה בפירוז המזה"ת מנשק השמדה-המונית</u> !

הופץ על ידי מפגינים לפני שגרירות הודו בתל-אביב ב - 17.5.1998
(בטרם פוצצה פקיסטן פצצת אטום משלה)

<u>הודו: למדי מגנדי, לא מטרומן.</u>

הנשק הגרעיני של הודו מוסיף מכשול נוסף בדרך לטיהור האזור כולו מנשק גרעיני. מעתה יכוונו פקיסטאן וסין טילים גרעיניים על מטרות בהודו, והיא תכוון טילים כאלה אליהם. האקולוגיה ההודית תפגע. זיהום הגרעיני בהודו, וסיכוי לאסון כמו בצ'רנוביל יגדלו באופן משמעותי.
בתקופה בה מתחזקת מגמה לפשרות וסובלנות בעולם, כשארה"ב ורוסיה מפרקות כל שנה כ- 10,000 פצצות גרעיניות, הפגינה ממשלת הודו העכשווית אנוכיות לאומנית, חוסר התחשבות בטובת האנושות, ושחצנות. כך היא דוחפת את שכניה לנהוג כמוה.
במקום לנקוט מדיניות המבוססת על תורת אי-האלימות של מייסד הודו, מהאטמה גנדי, מדיניות שהקנתה להודו את עצמאותה וזיכתה אותה בכבוד מצד העולם כולו, מפתחת ממשלת הודו את הנשק האלים ביותר ומחניפה לאנוכיות לאומנית מהסוג הגס ביותר. ממשלה זו דוחפת את האזור כולו צעד נוסף לקראת שואה גרעינית.
ההגנה היחידה מפני שואה גרעינית היא פירוז האזור כולו מנשק גרעיני.
אפשר להשיג פירוז כזה בפיקוח בינלאומי הכולל מפקחים מכל מדינה באזור.
צעד ראשון לקראת פירוז כזה היא הצהרת כוונות **מצד כל ממשלה באזור.**
כל ממשלה התומכת באמת בפירוז האזור מנשק גרעיני חייבת להוכיח את רצינות כוונותיה בהצהירה: אני מוכנה לפרק את הנשק הגרעיני שברשותי ולפתוח את כל מתקני הגרעין **שלי** בפני צוות מפקחים בינלאומי אם שאר המדינות באזור תעשנה זאת.

האם מוכנה ממשלת הודו להצהיר הצהרה כזאת?
האם מוכנה לכך ממשלת ישראל?

הופץ על ידי "מתריעי השואה האטומית" מול שגרירות הודו בת"א ב-24.9.1998

2 פצצות אטום יכולות לחסל את ישראל

אם תתפוצץ פצצה אטומית בינונית, שעצמת ההרס שלה כמיליון טון ט.נ.ט, מעל הקריה בתל-אביב, י-ת-א-ד-ה כל מה שנמצא בין הים לגבעתיים ובין שכונת התקווה לרמת אביב.
כל מה שיכול לבעור בין חולון לצומת גלילות, ובין הים לגבעת שמואל - יבער.
יהיו לפחות מיליון הרוגים.
בחיפה יהיה מצב דומה.
מה ישאר מישראל לאחר שתל-אביב וחיפה יושמדו?

שום תגמול ישראלי לא יבטל את הנזק.
אי אפשר למנוע לאורך זמן מממשלות אחרות באזור מלרכוש נשק גרעיני וטילים.
שום הגנה נגד טילים אינה נותנת ביטחון של 100%.
רק פירוז האזור מנשק השמדה-המונית ימנע שימוש בנשק זה.
תכריז ממשלת ישראל על תמיכתה בפירוז האזור כולו מנשק השמדה המונית.

בואו להפגין למען פירוז מול הכור הגרעיני בדימונה ביום ג' *22.9.98* ב-*11:00*. פרטים על הסעה: *051-997279*

"מתריעי השואה האטומית" ת.ד. *3050*, הרצליה *46104*

הופ ץ על ידי "מתריעי השואה האטומית" בהפגנה "ביבי - הביתה", ת"א *12.9.1998*

2 פצצות מימן יכולות לחסל את ישראל

אם תתפוצץ פצצת מימן בינונית, שעצמת ההרס שלה כמיליון טון ט.נ.ט, מעל משרד הביטחון בקריה בתל-אביב, י-ת-א-ד-ה כל מה שנמצא בין הים לגבעתיים ובין שכונת התקווה לרמת -אביב.

כל מה שיכול לבעור בין חולון לצומת גלילות, ובין חוף הים בתל-אביב לגבעת שמואל, יבער.
האש תצרוך חמצן ואלפי בני אדם ימותו מחוסר חמצן.
יהיו כמיליון הרוגים.
מערכות הבריאות, התחבורה, החשמל, והדלק, תקרוסנה.
בחיפה יהיה מצב דומה.
מה ישאר מישראל לאחר שתל-אביב וחיפה יושמדו?
אפר רדיואקטיבי.

שום תגמול ישראלי לא יבטל את ה נ ז ק שייגרם לישראל.
אי אפשר למנוע לאורך זמן ממדינות אחרות באזור לרכוש נשק גרעיני וטילים. שום הגנה נגד טילים אינה נותנת ביטחון של 100%.
רק <u>פירוז</u> האזור מנשק השמדה-המונית ימנע שימוש בנשק זה.
מדוע מסרבות כלממשלות ישראל לתמוך בפירוז האזור כולו מנשק אטומי?

<u>תכריז ממשלת ישראל על תמיכתה בפירוז האזור כולו מנשק השמדה המונית.</u>

"מתריעיהשואה האטומית בישראל" 6.8.2000

(הופץ על ידי "מתריעי השואה האטומית" בהפגנה מול משרד רה"מ בירושלים ביום השנה ה 55 להטלת הפצצה האטומית הראשונה על הירושימה, 6.8.1945

<u>הירושימה? את מי בכלל היא מעניינת בישראל?</u> (הוזמן - ונפסל - לפרסום בבטאון "שתי"ל" באוגוסט 2000)

ב-6.8.1945 חג מפציץ אמריקאי בודד מעל העיר הירושימה שלא הייתה מטרה צבאית ולכן לא הופצצה משך כל מלחמת העולם השנייה. תושביה לא ייחסו חשיבות למטוס. ב-8 בבוקר, כשרוב התושבים היו בדרכם לעבודה, הטיל המטוס פצצה אחת של 5 ק"ג אורניום ומיהר להסתלק. הפצצה התפוצצה בגובה קילומטר אחד מעל הקרקע. עצמת ההרס הייתה שווה לזו של 150 אלף טון ט.נ.ט. מספר ההרוגים היה כ- 150 אלף. רוב העיר נשרפה או נהרסה מההדף. לאחר יומיים הוטלה פצצה נוספת על העיר נגאסקי ושלושה ימים לאחר מכן נכנעה יפן לארה"ב. כך נפתח עידן היסטורי חדש, העידן הגרעיני, בו אפשר, לראשונה בתולדות האנושות, להשמיד כל חי על פני כדור הארץ.
ארה"ב טענה כי פיצוצים אלה קיצרו את מלחמת העולם וחסכו חיי חיילים אמריקאים. אך טיעון זה מתעלם מכך שיפן הודיעה לארה"ב לפני הטלת הפצצה שהיא מוכנה לדון בכניעה, וברית-המועצות הודיעה לארה"ב שהיא מצטרפת

למלחמה נגד יפן. המניעים להטלת הפצצה היו אחרים לגמרי. ראשית, ארה"ב רצתה להראות לברית-המועצות, בעלת הצבא הגדול ביותר בעולם, שברשותה נשק חדש השקול כנגד עצמתה הצבאית של ברית-המועצות. שנית, ארה"ב רצתה שיפן תיכנע לה בלבד ולא לברית-המועצות. שלישית, ארה"ב רצתה למדוד את מידת ההרס של פצצת אטום ובחרה כמטרה עיר שלא הופצצה כלל בפצצות רגילות כדי לברר איזה נזק גורם פיצוץ אטומי בלבד. השימוש בפצצה השיג את שלושת המטרות הללו.

הפיצוץ התאפשר תודות למאמצי המדענים שבנו את הפצצה. דמות מרכזית בקבוצה זו היה הפיזיקאי ההונגרי ליאו שילארד. הוא היה תלמידו וידידו של איינשטיין. כשחוקקו הנאצים חוקים האוסרים על יהודים ללמד במוסדות חינוך בגרמניה פוטר שילארד מעבודתו והיגר לבריטניה. שם הגה את רעיון "תגובת השרשרת" שאיפשר את בניית הפצצה. כשפרצה מלחמת העולם השנייה בא שילארד לארה"ב ושיכנע את איינשטיין לחתום על מכתב לנשיא ארה"ב כדי להזהירו מפני האפשרות שמדענים נאצים יבנו פצצת אטום. מכתב זה המריץ את נשיא ארה"ב להקצות משאבים לבניית פצצה אטומית. שילארד השתתף בבניית הפצצה.

ב-8 למאי 1945 נכנעה גרמניה אך בניית הפצצה טרם הושלמה. שילארד החל מיד במאמצים להפסיק את בנייתה והחתים כ- 60 מדענים שהשתתפו בבנייה על עצומה הקוראת להפסקת העבודה. כולם ידעו שיפן אינה בונה פצצת אטום וניתן להכניעה ללא שימוש בפצצת אטום. אך בניית הפצצה נמשכה ונסתימה רק באמצע יולי. מיד החל שילארד לפעול למניעת הטלת הפצצה על יפן. שוב החתים מדענים על עצומה, הפעם היא קראה שלא להטיל את הפצצה על יפן. אחדים חתמו אך הרוב סירבו לחתום. אחד מידידי שילארד, המדען ההונגרי אדוארד טלר, שהמציא כעבור שנתיים את פצצת המימן, שעצמתה גדולה בהרבה מפצצת האורניום, ענה לשילארד במכתב הבא:

" שילארד היקר,

מאז שיחתנו הרהרתי בהתנגדותך לשימוש צבאי מידי בנשק שאנו עלולים לייצר. החלטתי שלא לעשות דבר. ברצוני להסביר לך את הסיבות לכך. ראשית עלי לומר שאין לי שום תקווה לנקות את מצפוני. הדבר שאנו עוסקים בו הוא כה איום ששום מחאה או עיסוק בפוליטיקה לא יוכלו להציל את נשמותינו. האמת היא שלא עבדתי בפרוייקט מתוך אינטרס אישי וקיבלתי הרבה יותר צרות מאשר סיפוק מכל העניין. עבדתי כי הבעיות עניינו אותי והיה לי קשה שלא לעסוק בנושא. אינני יכול לטעון שעבדתי רק מתוך הרגשת חובה. הרגשת חובה יכלה למנוע ממני לעסוק בעבודה כזאת. היא לא יכלה לדחוף אותי לעבודה זו אילו היה הדבר מנוגד לנטייתי. אם תצליח לשכנע אותי

שהתנגדוייותיך המוסריות הן בעלות תוקף אפסיק לעבוד אך לא נראה לי שאפתח במחאות. אולם אינני משתכנע כלל מהתנגדויותיך. אינני סבור שיש סיכוי כלשהו להוציא סוג אחד של נשק מחוץ לחוק. אם יש לנו סיכוי כלשהו לשרוד הרי הוא במניעת מלחמות. ככל שכושר ההכרעה של נשק מסויים גדול יותר יגדל הסיכוי שייעשה בו שימוש ושום הסכמים לא ימנעו זאת. תקוותנו היחידה היא בהצגת העובדות של תוצאות עבודתנו לפני הציבור הרחב. זה עשוי לשכנע את כולם שהמלחמה הבאה תהיה פטאלית. לצורך זה יתכן ששימוש מלחמתי הוא הדבר הטוב ביותר. זה מביא אותי לעיקר. המקריות שגרמה לנו לבנות את הדבר הנורא הזה אינה מטילה עלינו את האחריות להביע דעה בדבר השימוש בו. אחריות זו נופלת, בסופו של דבר, על העם כולו, וניתנת למימוש רק על ידי פירסום העובדות. זה הדבר היחיד שבו אני מרגיש מחוייב לעשות משהו: הצורך לבטל את הסודיות לפחות בנוגע לעובדות הכלליות של עבודתנו. לדעתי זה ייעשה ברגע שהמצב הצבאי ירשה זאת. כל זה עלול להיראות בעיניך כמוטעה. אשמח אם תראה את מכתבי לאנשים שדעתם קרובה יותר לדעתך מאשר לדעתי. אני מעוניין לשמוע אם כולכם סבורים שפשע הוא להמשיך בעבודה. אך אני סבור שאטעה אם אנסה לומר כיצד לקשור את אצבע רגלו של השד לבקבוק ממנו שחררנו אותו.

אדוארד טלר, סנטה- פה, *2.7.1945*

("ליאו שילארד, גירסתו אודות העובדות", הוצאת MIT PRESS , ע' 208)

ב-6.8.2000, ביום השנה ה- 55 להטלת הפצצה האטומית על הירושימה, עמדו כתריסר מפגינים לפני משרד ראש הממשלה בירושלים ובידיהם שלטים הקוראים לממשלת ישראל לתמוך בפירוז המזרח התיכון כולו מנשק אטומי ומכל נשק להשמדה המונית. הם קראו גם לשחרור מרדכי וענונו שכל פשעו הוא שביקש ליידע את אזרחי ישראל על יצור פצצות אטום בידי ממשלות ישראליות שאף אחת מהן לא קיבלה אישור לכך מבוחריה.

העיתונות והטלוויזיה הישראלית לא דיווחו על ההפגנה.

ואילו דיווחו - כמה ישראלים היו מתעניינים בכך?

7.8.2000 "מתריעי השואה האטומית"

<u>סיכום: חלופה למדינה פסיכוטית.</u>

אופוזיציה רצינית חייבת להציע חלופות לכל מה שהיא מבקרת - ולפעול למימושן.
אם היא מסתפקת במחאה וביקורת היא עקרה.

יש חלופות מידיות, ויש חלופות לטווח רחוק. חלופות מידיות חייבות להתאים לתנאים מידיים שאין לחזותם מראש ולכן אין טעם להציען מראש. חלופות לטווח רחוק אינן ניתנות ליישום מידי אך מעניקות כיוון לפעילות מיידית, מעוררות יוזמה, ומאלצות אחרים לחשוף את מטרותיהם ארוכות הטווח.

מי שאין לו חלופה לטווח רחוק מגיב ליוזמת יריביו. מי שיש לו חלופה לטווח רחוק יוזם פעילות עצמאית המקרבת אותו למטרתו.
יזמה עצמאית, שאיננה רק תגובה ליוזמת המשטר, מכוונת למימוש חלופות לטווח רחוק.
ספר זה מציע חמש חלופות כאלה:

1. להפוך את ישראל מ"מדינת היהודים" ל"מדינת הישראלים", מדינת כל תושביה, שחוקיה אוסרים אפלייה לאומית, דתית, מינית ועדתית,

כחלופה לישראל הנוכחית שהיא "מדינת יהודי העולם כולו".

2. התנגדות לדיכוי יחיד וציבור, בכל מקום ובכל תחום, כחלופה להמשכת דיכוי קיים.

3. חינוך ל"אני" השואף לרוחניות ומודע להיותו תוצר החברה ורכיב בטבע כחלופה ל"אני" אנוכי, מנוכר לחברה, הרואה בטבע חומר גלם בלבד.

4. הקמת משטר דמוקרטיה ישירה במדינה, בעבודה, בלימודים ובמשפחה, כחלופה למשטר נציגים בתחומים אלה.

5. מזרח תיכון מפורז מכל נשק להשמדה-המונית: אטומי, כימי, בקטריולוגי כחלופה למזרח תיכון בו ממשלות מייצרות ואוגרות נשק כזה.

לשם מימוש חלופות אלה יש להקים "תנועה לדמוקרטיה ישירה".
שער אחורי

התיתכן "יהדות חילונית"?
האם דת היא רוחניות?
האם משטר נציגים הוא "דמוקרטיה"?
האם נשק אטומי מעניק ביטחון לישראל?

הממסד הישראלי עונה על שאלות אלה בחיוב.
הספר עונה עליהן בשלילה.

ומה עונים רוב הישראלים?
מה שהממסד תיכנת אותם לענות.

האם השקפותיך מתוכנתות על ידי הממסד?
קרא את הספר - ובדוק.

"ידיעות אחרונות" (20.9.2001) מדווח על הקמת וועדת חקירה ישראלית לבירור האשמות של הקהילה היהודית בארגנטינה כי "משרד החוץ הישיראלי לא עשה די בשעתו כדי להגן על הקהילה מפני ידה הארוכה של החונטה [הגנרלים שתפסו את השלטון ב-1976 ורצחו אלפי שמאלנים, רבים מהם יהודים] בגלל עיסקות הנשק שניטוו בינה לבין ממשלת ישראל בסך מאות מיליוני דולרים.

הטענה השנייה היא שגם אחרי סיום שלטון החונטה זנחה ישראל את הקהילה ולא התעניינה בגורל נעדריה" (ע' 9).

בנספח "סופשבוע" של "מעריב (21.9.2001) מעלה סגן אלוף אורי ירום את זכרונותיו מגירוש תושבי לוד ב-1948. "ככל שהתקרבתי לדרך היוצאת מלוד, בואכה בן=שמן, התגלו לעיני משפחות שלמות הנסות על נפשן ברגל, ברכב, בעגלות רתומות לבהמה או נמשכות בידי אדם, על בהמו משא ועל אופניים. . . רוב הנשים נשאו עוללים מצווחים והכל החישו את צעדיהם עד כדי ריצה, אדומי פנים ושטופי זיעה. בקהל הנסים התערבו עדרי צאן שהוסיפו להמולה והעבו את ענן האבק. עצרנו לחזות במחזה. לא רחוק, על אחת הגבעות, עמד ג'יפ נושא מקלע ומכשיר קשר. כל כמה דקות ירה המקלען צרור ארוך מעל ראשי הבורחים ואחריו הם החישו צעדיהם והשליכו מעל גיווים עוד פריטי רכוש שהכבידו על מנוסתם. הדרך הייתה זרועה מלבושים וכלי בית למיניהם. . .דבר שלא כתבתי בספר הוא שאת הפקודה בקשר לירות מעל לראשי הערבים, נתן יצחק רבין." בהמשך הוא מספר על חיילים בוזזים ממטעני הבורחים ומתכשיטי הנשים. . . ירום מדהים וכותב: " בשובנו לצריפין לאחר המבצע למדתי לדעת כי קיימת "וועדת שלל" אשר דאגה לחלוקה צודקת של השלל בין ההכשרות שהבוזזים השתייכו אליהן". ירום, שלא השתייך להכשרה כלשהי קיבל מהוועדה אישור לבזוז שעון מטולטלת יפה. ("מעריב סופשבוע" ע' 24)

PAGE 1

PAGE 1